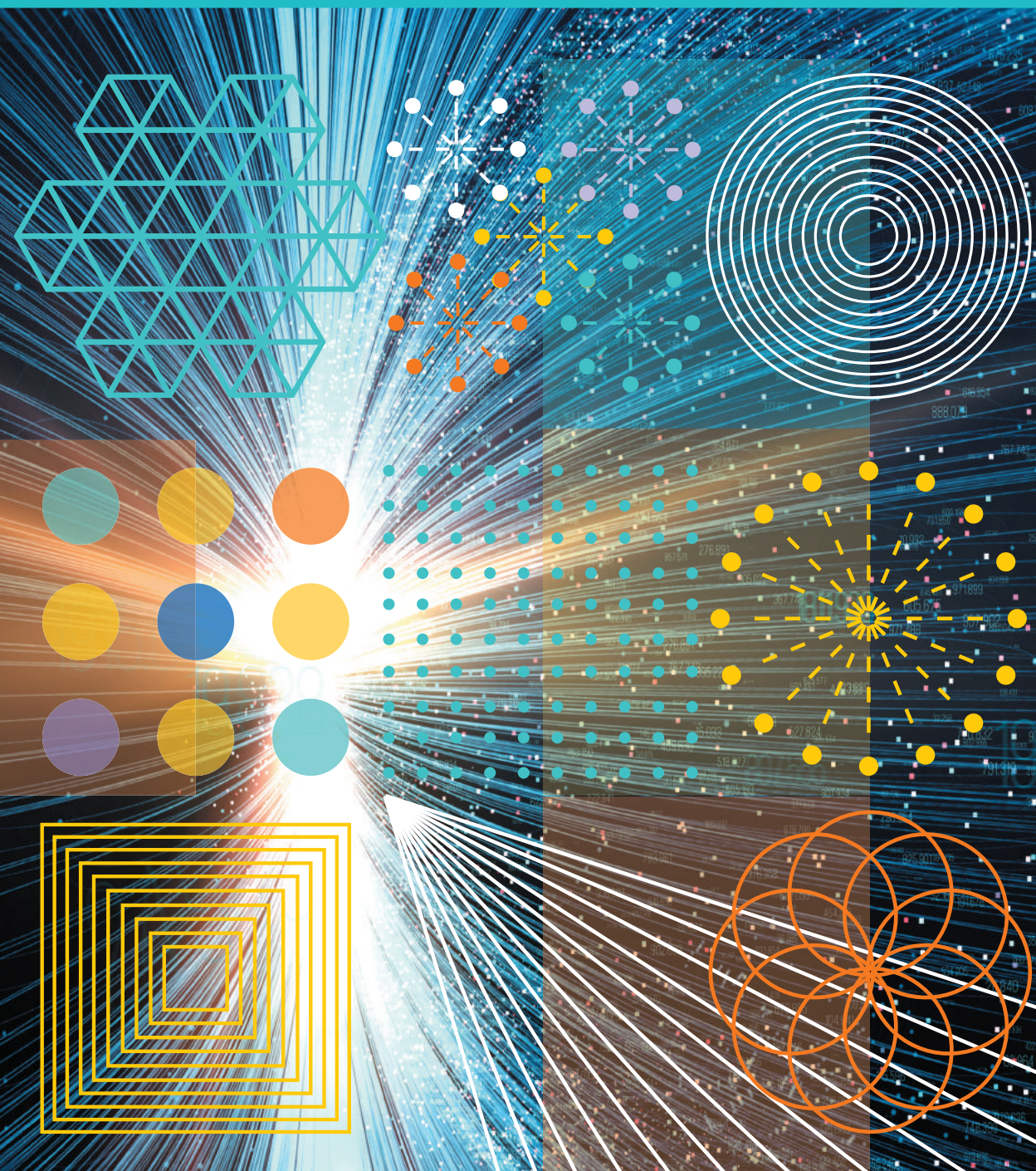

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

Світлана Скворцова

математика **5** клас

Скворцова С. О.

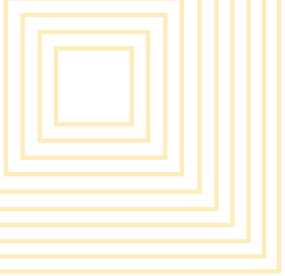
«Математика»

підручник для 5 класу

закладів загальної середньої освіти

ТОВ Видавництво «Ранок»

Розроблено відповідно до модельної навчальної програми
«Математика. 5–6 класи»
для закладів загальної середньої освіти
(автори Скворцова С. О., Тарасенкова Н. А.)

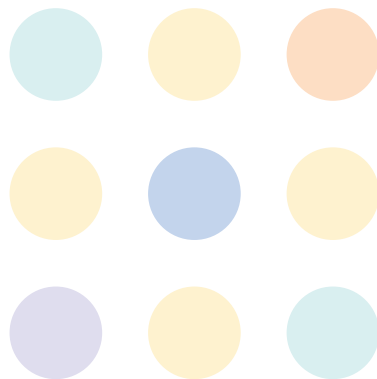
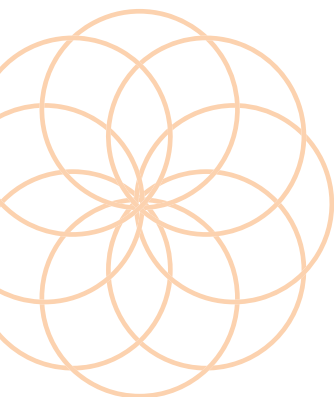
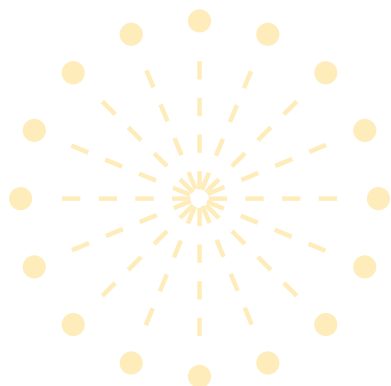

Світлана Скворцова

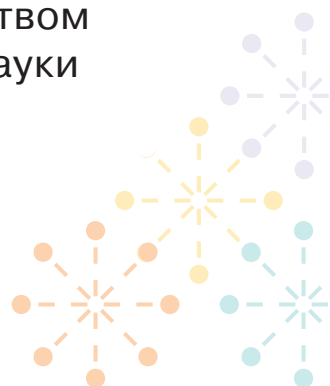
МАТЕМАТИКА

**ПІДРУЧНИК
ДЛЯ 5 КЛАСУ**

закладів загальної
середньої освіти

Рекомендовано
Міністерством
освіти і науки
України

Харків
Видавництво «Ранок»
2022

ЗМІСТ

Передмова	7

Розділ 1. УЗАГАЛЬНЮЄМО ТА СИСТЕМАТИЗУЄМО ВИВЧЕНЕ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Систематизуємо знання нумерації чисел у межах мільйона	8
Систематизуємо знання про арифметичні дії додавання і віднімання, множення і ділення	10
Узагальнюємо прийоми обчислення. Розв'язуємо задачі	12
Узагальнюємо прийоми обчислення	14
Досліджуємо залежність результату арифметичної дії від зміни одного з її компонентів	20
Досліджуємо задачі із взаємопов'язаними величинами	22
Досліджуємо задачі на знаходження четвертого пропорційного	24
Узагальнюємо способи розв'язування задач, які містять однакову величину	26
Досліджуємо ділення з остачею	28
Повторюємо письмові прийоми обчислення	29
Розв'язуємо задачі на спільну роботу	32
Систематизуємо знання про математичні вирази	34
Узагальнюємо способи розв'язування задач на процеси	36
Узагальнюємо способи розв'язування рівнянь і буквених нерівностей ..	39
Розв'язуємо ускладнені рівняння	41
Досліджуємо одночасний рух двох тіл в одному напрямку	43
Досліджуємо задачі на спільну роботу і задачі на одночасний рух двох тіл	45
Досліджуємо задачі на одночасний рух двох тіл у різних напрямках і в одному напрямку	48
Досліджуємо задачі на одночасний рух двох тіл в одному напрямку ..	50
Систематизуємо знання про геометричні фігури	56
Систематизуємо знання про геометричні величини: периметр многокутника і площу фігури	57
Систематизуємо знання про дробі	59
Досліджуємо задачі	61
Узагальнюємо вивчене	64
Перевіряємо свої досягнення	65

Розділ 2. ВИВЧАЄМО ЧИСЛА В МЕЖАХ ТРИЛЬЙОНА

Повторюємо нумерацію чисел у межах мільйона	66
Позначаємо числа на координатному промені	67
Ознайомлюємося зі шкалою	69
Одержуємо числа в межах трильйона	71
Порівнюємо числа	73
Округлюємо числа до певного розряду	75
Будуємо діаграму	77
Повторюємо вивчене	79
Повторюємо арифметичні дії додавання і віднімання, множення і ділення	81
Виконуємо арифметичні дії на підставі нумерації чисел	82
Застосовуємо усні та письмові прийоми додавання і віднімання	84

Розв'язуємо задачі	86
Застосовуємо усні прийоми множення і ділення	88
Ознайомлюємось з основною властивістю частки	90
Повторюємо ділення з остачею	92
Застосовуємо письмові прийоми множення і ділення	94
Виконуємо арифметичні дії з іменованими числами	96
Вивчаємо формули	97
Досліджуємо задачі, які містять однакову величину	99
Узагальнюємо і повторюємо вивчене	102
Перевіряємо свої досягнення	103
Вивчаємо переставний і сполучний закони множення	104
Досліджуємо задачі на подвійне зведення до одиниці	106
Вивчаємо розподільний закон множення відносно додавання/віднімання. Розкриваємо дужки	107
Досліджуємо задачі на спільну роботу	109
Виносимо спільний множник за дужки	111
Розв'язуємо рівняння	114
Розв'язуємо задачі алгебраїчним методом	115
Повторюємо вивчене	117
Ознайомлюємось зі степенем числа	119
Досліджуємо задачі на одночасний рух двох тіл у різних напрямках і в одному напрямку	121
Досліджуємо задачі на рух двох тіл у різних напрямках і в одному напрямку	122
Розв'язуємо задачі на рух навздогін	125
Ознайомлюємось із задачами на рух за течією та проти течії річки ..	127
Розв'язуємо задачі на рух за течією та проти течії річки	129
Узагальнюємо і повторюємо вивчене	131
Перевіряємо свої досягнення	132

Розділ 3. ВИВЧАЄМО ГЕОМЕТРИЧНІ ФІГУРИ

Вивчаємо площину	133
Будуємо трикутники	135
Розв'язуємо задачі	137
Вивчаємо розгорнутий кут	139
Вимірюємо кути транспортиром	141
Будуємо кути	145
Класифікуємо трикутники	147
Повторюємо вивчене	149
Досліджуємо прямокутний паралелепіпед; куб; піраміду	151
Досліджуємо об'єм просторової фігури	154
Досліджуємо об'єм прямокутного паралелепіпеда і куба	155
Узагальнюємо і повторюємо вивчене	158
Перевіряємо свої досягнення	159

Розділ 4. ВИВЧАЄМО ЗВИЧАЙНІ ДРОБИ

Узагальнюємо знання про дробі	161
Одержуємо рівні дробі	164
Визначаємо, який дріб одне число становить від іншого.	
Порівнюємо дробі із числом 1	167
Додаємо і віднімаємо дробі з однаковими знаменниками	169

Додаємо і віднімаємо дробу	173
Ознайомлюємось із правильними та неправильними дробами	175
Виділяємо цілу частину з неправильного дробу	178
Записуємо мішане число у вигляді неправильного дробу	181
Додаємо і віднімаємо мішані числа	184
Порівнюємо мішані числа. Розв'язуємо задачі	188
Позначаємо дробу на координатному промені	190
Розв'язуємо задачі	193
Узагальнюємо і повторюємо вивчене	195
Перевіряємо свої досягнення	196

Розділ 5. ВИВЧАЄМО ДЕСЯТКОВІ ДРОБИ

Узагальнюємо знання про десяткову систему числення	198
Ознайомлюємось із десятковими дробами	201
Читаємо і записуємо десяткові дробу	206
Позначаємо десяткові дробу на координатному промені	209
Порівнюємо десяткові дробу	211
Повторюємо вивчене	214
Округлюємо десяткові дробу	216
Додаємо і віднімаємо десяткові дробу	219
Розв'язуємо задачі	224
Узагальнюємо і повторюємо вивчене	226
Перевіряємо свої досягнення	227
Множимо і ділимо десятковий дріб на розрядну одиницю 10, 100, 1000...	228
Множимо і ділимо десятковий дріб на розрядну одиницю 0,1; 0,01; 0,001...	231
Множимо десятковий дріб на натуральне число	234
Ділимо десятковий дріб на натуральне число	237
Одержуємо десятковий дріб як частку двох натуральних чисел	240
Розв'язуємо задачі	242
Множимо десяткові дробу	244
Повторюємо вивчене	246
Ділимо на десятковий дріб	247
Знаходимо десятковий дріб від числа; знаходимо число за величиною його десяткового дробу	250
Розв'язуємо задачі на знаходження дробу від числа; задачі на знаходження числа за величиною його дробу	252
Розв'язуємо задачі	254
Узагальнюємо і повторюємо вивчене	258
Перевіряємо свої досягнення	260

Розділ 6. ВИВЧАЄМО СЕРЕДНЄ АРИФМЕТИЧНЕ. ВИВЧАЄМО ВІДСОТКИ

Вивчаємо середнє арифметичне кількох чисел	261
Досліджуємо середнє арифметичне кількох чисел	263
Розв'язуємо задачі на знаходження середнього арифметичного кількох чисел	265
Розв'язуємо задачі на знаходження середньої величини — середньої довжини та середньої маси	267
Розв'язуємо задачі на знаходження середньої швидкості	271

Розв'язуємо задачі на знаходження середньої швидкості та обернені до них задачі	274
Розв'язуємо задачі на знаходження середньої врожайності	276
Розв'язуємо задачі на знаходження середньої ціни та обернені до них задачі	278
Дізнаємося про відсотки	279
Знаходимо відсоток від числа та число за величиною його відсотка ..	281
Досліджуємо задачі на відсотки	286
Досліджуємо масштаб	292
Розв'язуємо задачі	294
Узагальнюємо і повторюємо вивчене	297
Перевіряємо свої досягнення	298

Розділ 7. ПОВТОРЮЄМО ВИВЧЕНЕ

Узагальнюємо і систематизуємо знання про числа	300
Узагальнюємо і систематизуємо знання про арифметичні дії	301
Узагальнюємо і систематизуємо усні та письмові прийоми додавання й віднімання	302
Узагальнюємо і систематизуємо усні та письмові прийоми множення й ділення	303
Узагальнюємо і систематизуємо алгебраїчний матеріал	304
Узагальнюємо і систематизуємо знання про середнє арифметичне кількох чисел	305
Узагальнюємо і систематизуємо способи розв'язування задач, що містять однакову/сталу величину	306
Узагальнюємо і систематизуємо способи розв'язування задач	307
Узагальнюємо спосіб розв'язування задач на спільну роботу	307
Узагальнюємо і систематизуємо способи розв'язування задач на рух ...	308
Узагальнюємо і систематизуємо способи розв'язування задач на процеси	309
Повторюємо розв'язування ускладнених задач на рух	310
Узагальнюємо знання про відсотки	312
Розв'язуємо задачі на відсотки	313
Систематизуємо знання про геометричні фігури та геометричні величини	314
Систематизуємо знання про геометричні величини	315
Систематизуємо знання про величини та одиниці їх вимірювання ...	316
Узагальнюємо і повторюємо вивчене	317
Перевіряємо свої досягнення	318
Словничок	319
Предметний покажчик	321

Інтернет-підтримка
за QR-кодом
або посиланням
mkn.com.ua/101640

Дорогі друзі!

Вітаємо вас на сторінках підручника для п'ятого класу. У початковій школі ви дізналися про натуральні числа, навчилися читати й записувати багатоцифрові числа, виконувати арифметичні дії із числами в межах мільйона. Попереду на вас теж чекає багато цікавого й навіть несподіваного!

Цього навчального року ви ознайомитесь із новими одиницями лічби, класами мільйонів і мільярдів, виконуватимете обчислення в межах трильйона. Крім того, ви дізнаєтесь про нову арифметичну дію — піднесення до степеня, про нові геометричні величини, навчитесь вимірювати кути, обчислювати об'єми прямокутного паралелепіпеда й куба. А ще на вас чекають дивовижні відкриття в країні дробів; ви працюватиме з відсотками, дізнаєтесь про середнє арифметичне кількох чисел. І це — ще не все!.. Чимало цікавого ви знайдете й в інтернет-підтримці, зокрема *навчальні проєкти*, які дозволять побачити математика в навколишньому світі.

Тож запрошуємо до мандрівки сторінками підручника. Нехай ця мандрівка стане для вас цікавою і корисною!

Бажаємо успіхів!

У підручнику кольором позначено завдання таких рубрик:

- — актуалізуємо знання та способи дії
- — розв'язуємо проблемні ситуації
- — узагальнюємо теоретичні відомості
- — виконуємо вправи

У підручнику використано такі позначки:

- — досліді
- — обов'язкові завдання
- — завдання для дослідників і дослідниць
- — завдання для допитливих і спостережливих
- — завдання для роботи вдома

**СИСТЕМАТИЗУЄМО ЗНАННЯ НУМЕРАЦІЇ ЧИСЕЛ
У МЕЖАХ МІЛЬЙОНА**

1 Діти згадали, як на уроці фізкультури вони шикувалися за зростом і розраховувалися за порядком. Для цього їм знадобилися знання *порядкової лічби*. А от щоб порахувати, скільки спортивних килимків їм потрібно для заняття, було використано навички *кількісної лічби*. Під час лічби ми встановлюємо відповідність між елементами множини й числами.

Числа, які використовують при лічбі предметів, називають **натуральними**. Натуральні числа, подані в порядку зростання, утворюють **натуральний ряд чисел**:

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, ...

Найменшим у цьому ряді є число **1**, **найбільшого** числа в ряді **не існує**. Натуральний ряд чисел побудований так, що кожне наступне число на одиницю більше за попереднє.

Наведи приклади натуральних чисел. Як ти вважаєш, чи є число 0 натуральним?

2 Сашко розповів про **десяткову систему числення**. Оціни істинність тверджень Сашка. Чи можеш ти доповнити розповідь хлопчика?

Спосіб лічби, коли десять одиниць нижчого розряду утворюють одну одиницю вищого розряду, називають **десятьковою системою числення**. Із групуванням чисел десятками пов'язані поняття **розряду, розрядних чисел, розрядних одиниць**. Три перші розряди утворюють **клас одиниць**, а три наступні — **клас тисяч**. В усній нумерації (у ході читання чисел) **спочатку називають число класу тисяч, потім — число класу одиниць**.

3 Запиши числа. За якою ознакою їх можна розбити на групи?

- 8 десятків тисяч, 4 сотні й 7 одиниць
- 1 сотня тисяч, 5 одиниць тисяч, 2 сотні й 9 десятків
- 8 десятків тисяч і 8 сотень
- 5 одиниць I розряду першого класу, 7 одиниць III розряду першого класу, 2 одиниці II розряду другого класу
- 8 одиниць III розряду другого класу, 6 одиниць I розряду другого класу, 7 одиниць II розряду першого класу
- 12 одиниць II розряду першого класу, 56 одиниць I розряду другого класу
- 5 одиниць II класу і 5 одиниць I класу

4 Подай числа 708 324, 20 932, 7800, 136 506, 782 006, 91 235, 5220 у вигляді суми розрядних доданків двома способами за зразком.

$$\begin{aligned} 34\,567 &= 30\,000 + 4\,000 + 500 + 60 + 7 = \\ &= 3 \cdot 10\,000 + 4 \cdot 1\,000 + 5 \cdot 100 + 6 \cdot 10 + 7 \end{aligned}$$

5 Заміни суму розрядних доданків числом.

$$\begin{aligned} 30\,000 + 700 + 20 + 4 \\ 100\,000 + 6\,000 + 70 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 400\,000 + 50\,000 + 8\,000 + 70 \\ 90\,000 + 400 + 8 \end{aligned}$$

6 Згадай, що означає додати 1; відняти 1. Обчисли.

$$\begin{aligned} 99\,999 + 1 \\ 100\,000 - 1 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 480\,590 + 1 \\ 832\,829 - 1 \end{aligned}$$

7 З'ясуй, які числа пропущені в істинних рівностях.

$$\begin{aligned} 50\,000 + \blacksquare + 800 + \blacksquare + 7 &= 54\,837 \\ \blacksquare + 70\,000 + \blacksquare + 600 + \blacksquare + 2 &= 874\,692 \end{aligned}$$

8 Порівняй найменше та найбільше шестицифрові числа. Визнач, на скільки одне число більше або менше, ніж інше.

9 Склади всі можливі трицифрові числа із цифр 6, 8, 4, 0 так, щоб цифри в записі кожного числа не повторювалися.

10 Склади найбільше та найменше п'ятицифрові числа із цифр 2, 5, 6, 0, 7 так, щоб цифри в записі кожного числа не повторювалися.

СИСТЕМАТИЗУЄМО ЗНАННЯ ПРО АРИФМЕТИЧНІ ДІЇ ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ, МНОЖЕННЯ І ДІЛЕННЯ

11 Як ти розумієш дію додавання? Що ти про неї знаєш?

12 Як ти розумієш дію множення? Сашко й Олена стверджують, що в арифметичних діях множення і додавання багато спільного. Що могли помітити діти?

13 Яка арифметична дія є оберненою до дії додавання? до дії множення? Як пов'язані арифметичні дії додавання і віднімання? множення і ділення?

14 Що ти знаєш про арифметичні дії віднімання й ділення? Що в них спільне? Оціни істинність тверджень.

Віднімання — це арифметична дія, при якій за сумою й одним із доданків знаходять інший доданок.

Від числа a відняти число b — це означає знайти таке число c , яке в сумі із числом b дає число a .

15 Порівняй вирази. Що цікаве можна помітити?

$$53 + 7 \bigcirc 53 \cdot 7$$

$$36 : 9 \bigcirc 36 \cdot 9$$

$$45 : 9 \bigcirc 45 - 9$$

$$23 + 8 \bigcirc 23 - 8$$

$$16 \cdot 5 \bigcirc 16 + 16 + 16$$

$$38 \cdot 2 + 38 \bigcirc 3 \cdot 38$$

16 Виконай обчислення.

$$43\,000 + 800$$

$$458\,923 - 50\,000$$

$$2457 : 1$$

$$0 : 56\,734$$

$$234\,056 - 230\,000$$

$$409 - 409$$

$$80\,000 - 1$$

$$\text{■} 34\,789 : 34\,789$$

$$4568 - 0$$

$$8000 \cdot 7$$

$$9999 + 1$$

$$34\,000 + 256$$

$$154\,965 \cdot 0$$

$$1 \cdot 8956$$

$$720\,000 : 9$$

17 Які закони та властивості арифметичних дій застосувала Катруся в обчисленнях?

$$27 + 18 = 27 + (10 + 8) = (27 + 10) + 8 = 37 + 8 = 45$$

$$27 + 18 = 27 + (3 + 15) = (27 + 3) + 15 = 30 + 15 = 45$$

$$5 \cdot 14 = 5 \cdot (2 \cdot 7) = (5 \cdot 2) \cdot 7 = 10 \cdot 7 = 70$$

$$64 : 16 = 64 : (8 \cdot 2) = (64 : 8) : 2 = 8 : 2 = 4$$

18 Доповни або зменш подані числа до круглих. Порівняй рівності в кожному стовпчику. Що в них спільне? Який висновок можна зробити?

$$83 + \text{■} = 90$$

$$683 + \text{■} = 690$$

$$683 + \text{■} = 700$$

$$683 + \text{■} = 800$$

$$78 - \text{■} = 50$$

$$278 - \text{■} = 200$$

$$478 - \text{■} = 430$$

$$2478 - \text{■} = 2000$$

19 Обчисли зручним способом, використовуючи закони та правила арифметичних дій.

$$683 + 58 + 17 + 42$$

$$(37 + 45) - 25$$

$$54 - (18 + 14)$$

$$(8 + 9) \cdot 7$$

$$\text{■} 72 : (9 \cdot 4)$$

$$(56 + 48) : 8$$

20 Як зміниться: значення суми, якщо один із доданків зменшити на 18? значення добутку, якщо один із множників зменшити в 3 рази? значення різниці, якщо зменшуване збільшити на 12 одиниць? значення частки, якщо ділене зменшити в 6 разів? значення частки, якщо дільник збільшити у 8 разів?

21 Склади всі можливі трицифрові числа із цифр 6, 3, 2 так, щоб цифри в записі кожного числа не повторювалися. Скільки чисел одержано?

22

Склади найбільше і найменше можливі п'ятицифрові числа із цифр 0, 3, 1, 8, 9 так, щоб цифри в записі кожного числа не повторювалися.

УЗАГАЛЬНЮЄМО ПРИЙОМИ ОБЧИСЛЕННЯ. РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ

23

Обчисли зручним для тебе способом.

$$12 + 24 + 8$$

$$172 - (52 + 49)$$

$$(35 + 70) : 7$$

$$160 + (70 + 140)$$

$$75 + 75 + 75 + 75$$

$$(18 + 43) + 22$$

$$25 \cdot 7 \cdot 4$$

$$5 \cdot 78 \cdot 2$$

$$(27 + 26) - 17$$

24

Перевір розв'язання, виконані учнями. Зістав способи розв'язування. Що в них спільне? відмінне? Які правила арифметичних дій застосували учні в обчисленнях?

$$43 + 29 = 43 + (20 + 9) = (43 + 20) + 9 = 63 + 9 = 72$$

$$43 + 29 = 43 + (7 + 22) = (43 + 7) + 22 = 50 + 22 = 72$$

$$43 - 29 = 43 - (20 + 9) = (43 - 20) - 9 = 23 - 9 = 14$$

$$43 - 29 = 43 - (23 + 6) = (43 - 23) - 6 = 20 - 6 = 14$$

$$70 \cdot 14 = 70 \cdot (7 \cdot 2) = (70 \cdot 7) \cdot 2 = 490 \cdot 2 = 980$$

$$70 : 14 = 70 : (7 \cdot 2) = (70 : 7) : 2 = 10 : 2 = 5$$

Правило

додавання суми до числа

$$a + (b + c) = (a + b) + c = (a + c) + b$$

Правило

множення числа на добуток

$$a \cdot (b \cdot c) = (a \cdot b) \cdot c = (a \cdot c) \cdot b$$

Правило

віднімання суми від числа

$$a - (b + c) = (a - b) - c = (a - c) - b$$

Правило

ділення числа на добуток

$$a : (b \cdot c) = (a : b) : c = (a : c) : b$$

25

Обчисли за схемами.

$$47 + 28 = \square + \square = \square$$

$$\begin{array}{c} \square \\ + \square \\ \hline \end{array}$$

$$47 - 28 = \square - \square = \square$$

$$\begin{array}{c} \square \\ - \square \\ \hline \end{array}$$

$$64 \cdot 16 = \square \cdot \square = \square$$

$$\begin{array}{c} \square \\ \cdot \square \\ \hline \end{array}$$

$$47 + 28 = \square + \square = \square$$

$$\begin{array}{c} \square \\ + \square \\ \hline \end{array}$$

$$47 - 28 = \square - \square = \square$$

$$\begin{array}{c} \square \\ - \square \\ \hline \end{array}$$

$$64 : 16 = \square : \square = \square$$

$$\begin{array}{c} \square \\ : \square \\ \hline \end{array}$$

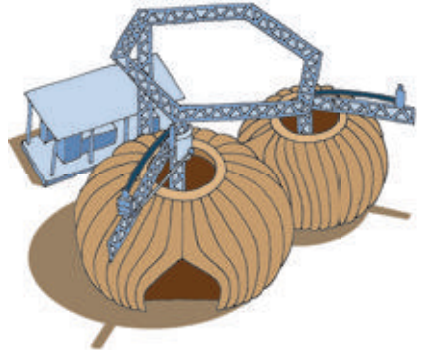

26

Запиши вираз (або вирази), що є розв'язанням кожної задачі.

У недалекому майбутньому будинки зможуть друкувати на 3D-принтерах. Італійські будівельники продемонстрували житло у формі купола, створене за цією технологією. Будівельним матеріалом стала глина, яку видобували з берега місцевої річки.

► 1) На будівництво першого будинку використали 96 т глини, а другого — 114 т глини. На який будинок використали більше глини? На скільки більше? Скільки тонн глини використали на будівництво обох будинків?

► 2) Площа першого будинку 48 м^2 , а другого — на 16 м^2 більша. Яка площа другого будинку?

► 3) Площа першого будинку 48 м^2 , а другого — удвічі менша. Яка площа другого будинку?

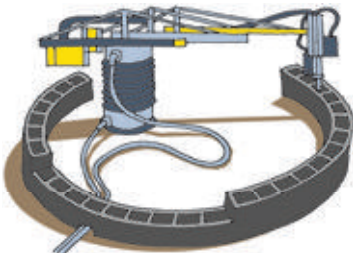
► 4) За планом будівельники мали звести 12 будинків. Скільки будинків вони побудували, якщо їм залишилося побудувати ще 4 будинки?

► 5) Перша бригада побудувала 12 будинків, а друга — 4. Яка бригада побудувала менше будинків? На скільки менше? У скільки разів менше?

27

Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

Учені технологічного університету в Сингапурі вивчають можливість 3D-принтерів при будівництві. Науковці досліджують друкування стін кількома рухомими 3D-принтерами.

► Перший принтер надрукував 56 см^2 стіни, а другий — на 8 см^2 менше. Скільки квадратних сантиметрів стіни надрукував другий принтер?

28 Три роботи — 3D-принтери — друкували стіну площею 188 см^2 . Другий робот надрукував на 12 см^2 , а третій — на 14 см^2 стіни більше, ніж перший. Скільки квадратних сантиметрів стіни надрукував кожний робот?

УЗАГАЛЬНЮЄМО ПРИЙОМИ ОБЧИСЛЕННЯ

29 Перевір і прокоментуй розв'язання учнів.

$$64 + 38 = 64 + (30 + 8) = (64 + 30) + 8 = 94 + 8 = 102$$

$$64 + 38 = 64 + (6 + 32) = (64 + 6) + 32 = 70 + 32 = 102$$

$$64 - 38 = 64 - (30 + 8) = (64 - 30) - 8 = 34 - 8 = 26$$

$$64 - 38 = 64 - (34 + 4) = (64 - 34) - 4 = 30 - 4 = 26$$

$$800 \cdot 16 = 800 \cdot (8 \cdot 2) = (800 \cdot 8) \cdot 2 = 6400 \cdot 2 = 12800$$

$$800 : 16 = 800 : (8 \cdot 2) = (800 : 8) : 2 = 100 : 2 = 50$$

30 Максим та Ксенія вважають, що в ході обчислень можна замінити сумою або добутком не друге число, а перше. Чи можна погодитися з дітьми? Прокоментуй їх розв'язання.

$$64 + 38 = (60 + 4) + 38 = (60 + 38) + 4 = 98 + 4 = 102$$

$$64 + 38 = (62 + 2) + 38 = 62 + (2 + 38) = 62 + 40 = 102$$

$$64 - 38 = (60 + 4) - 38 = (60 - 38) + 4 = 22 + 4 = 26$$

$$64 - 38 = (58 + 6) - 38 = (58 - 38) + 6 = 20 + 6 = 26$$

$$800 \cdot 16 = (8 \cdot 100) \cdot 16 = (8 \cdot 16) \cdot 100 = 128 \cdot 100 = 12800$$

$$800 : 16 = (80 \cdot 10) : 16 = (80 : 16) \cdot 10 = 5 \cdot 10 = 50$$

Зістав рівності з відповідними рівностями в попередньому завданні. З'ясуй, у чому відмінність:

- прийому додавання частинами і додавання на підставі правила додавання числа до суми;
- прийому віднімання частинами і віднімання на підставі правила віднімання числа від суми;
- прийому послідовного множення і множення на підставі правила множення добутку на число;
- прийому послідовного ділення і ділення на підставі правила ділення добутку на число.

Зістав подані рівності попарно. У чому відмінність міркування в межах одного прийому?

Правило

додавання числа до суми

$$(a+b)+c=a+(b+c)=(a+c)+b$$

Правило

множення добутку на число

$$(a \cdot b) \cdot c = a \cdot (b \cdot c) = (a \cdot c) \cdot b$$

Правило

віднімання числа від суми

$$(a+b)-c=a+(b-c)=(a-c)+b$$

Правило

ділення добутку на число

$$(a \cdot b) : c = a \cdot (b : c) = (a : c) \cdot b$$

31 Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу до поданої.

► Діти вирушили в похід. Дітей із базової школи було 90 осіб, а дітей із початкової школи — утричі менше. Скільки дітей із початкової школи вирушило в похід?

32 Зістав задачі 1 і 2 із задачею в попередньому завданні. Як відмінність задач вплине на розв'язання задачі 1? задачі 2? Розв'яжи задачі 1 і 2.

► 1) Діти вирушили в похід. Дітей із базової школи було 90 осіб, що втричі більше, ніж дітей із початкової школи. Скільки дітей із початкової школи вирушило в похід?

► 2) Діти вирушили в похід. Дітей із базової школи було 90 осіб, а дітей із початкової школи — утричі менше. Скільки всього дітей вирушило в похід?

33 Зістав задачі 1 і 2; 2 і 3. Як відмінність задач вплине на їх розв'язання? Розв'яжи хоча б одну складену задачу.

► 1) До привалу діти пройшли 8 км, а після привалу — на 4 км менше. Який шлях подолали діти?

► 2) До привалу діти пройшли 8 км, а після привалу — удвічі менше. Який шлях подолали діти?

► 3) До привалу діти пройшли 8 км, а після привалу — удвічі менше. Потім вони пропливли 27 км катером. Який шлях подолали діти? На скільки більшу відстань вони пропливли, ніж пройшли?

34 Зістав випадки обчислення попарно. Як їх відмінність вплине на можливість застосування різних способів обчислення? Знайди значення виразів.

$54 + 23$

$75 - 43$

$6 \cdot 12$

$56 : 4$

$54 + 27$

$75 - 48$

$60 \cdot 12$

$560 : 4$

35 Під час привалу діти разом із дорослими ловили рибу на юшку. Після того як діти із четвертого класу дали на юшку 7 рибин, із п'ятого класу — 8 рибин, а із шостого класу — 9 рибин, у дітей із усіх трьох класів залишилося рибин порівну. Скільки рибин зловили діти кожного класу, якщо всього в них було 54 рибини?

Проілюструй одержані результати відрізками на схемі.

УЗАГАЛЬНЮЄМО ПРИЙОМИ ОБЧИСЛЕННЯ

36 Знайди значення виразів або послідовно, або на підставі правил: додавання числа до суми, віднімання числа від суми, множення або ділення добутку на число. Прокоментуй розв'язування.

$47 + 29$

$47 - 29$

$600 \cdot 15$

$600 : 15$

37 Андрійко й Катруся виконали додавання і віднімання, використавши прийом порозрядного обчислення. Оціни та прокоментуй розв'язання.

$$\begin{array}{r} 47 + 29 = (40 + 7) + (20 + 9) = (40 + 20) + (7 + 9) = 60 + 16 = 76 \\ \begin{array}{cc} \swarrow \quad \searrow & \swarrow \quad \searrow \\ 40 + 7 & 20 + 9 \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 47 - 29 = (30 + 17) - (20 + 9) = (30 - 20) + (17 - 9) = 10 + 8 = 18 \\ \begin{array}{cc} \swarrow \quad \searrow & \swarrow \quad \searrow \\ 30 + 17 & 20 + 9 \end{array} \end{array}$$

Зістав прийом порозрядного додавання і віднімання з іншими прийомами обчислення. Що в них відмінне?

38 🔍 Тарас вважає, що при множенні й діленні можна замінити двоцифровий компонент сумою розрядних або зручних доданків, а потім помножити (або поділити) суму на число. Чи можна погодитися з хлопчиком? Прокоментуй розв'язання хлопчика.

$$48 \cdot 4 = (40 + 8) \cdot 4 = 40 \cdot 4 + 8 \cdot 4 = 160 + 32 = 192$$

$$48 : 4 = (40 + 8) : 4 = 40 : 4 + 8 : 4 = 10 + 2 = 12$$

Оксана помітила, що при діленні не завжди доцільно замінювати ділене сумою розрядних доданків. У деяких випадках ділене слід замінити сумою зручних доданків. Прокоментуй запис дівчинки.

$$56 : 4 = (40 + 16) : 4 = 40 : 4 + 16 : 4 = 10 + 4 = 14$$

39 🔍 Світлана застосувала правило множення числа на суму, щоб спростити множення на 11 і на 101. Іван застосовував правило множення числа на різницю при множенні на 9 і на 99. Чи можна погодитися з дітьми?

$$23 \cdot 11 = 23 \cdot (10 + 1) = 23 \cdot 10 + 23 \cdot 1 = 230 + 23 = 253$$

$$23 \cdot 101 = 23 \cdot (100 + 1) = 23 \cdot 100 + 23 \cdot 1 = 2300 + 23 = 2323$$

$$23 \cdot 9 = 23 \cdot (10 - 1) = 23 \cdot 10 - 23 \cdot 1 = 230 - 23 = 207$$

$$23 \cdot 99 = 23 \cdot (100 - 1) = 23 \cdot 100 - 23 \cdot 1 = 2300 - 23 = 2277$$

$$a \cdot 9 = a \cdot 10 - a$$

$$a \cdot 99 = a \cdot 100 - a$$

$$a \cdot 11 = a \cdot 10 + a$$

$$a \cdot 101 = a \cdot 100 + a$$

40 🧩 Обчисли зручним для тебе способом.

$$72 \cdot 6$$

$$72 : 6$$

$$\text{🏠 } 65 + 28$$

$$65 - 28$$

41 🧩 Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

▶ Діти були на екскурсії в Національному музеї народної архітектури та побуту України (с. Пирогів). Вони оглянули 75 предметів побуту: 28 керамічних виробів, 18 плетених виробів, а решта — рушники. Скільки рушників оглянули діти?

42 Зістав задачу із задачею в попередньому завданні. Як їх відмінність вплине на розв'язання поданої задачі? Розв'яжи подану задачу.

► Діти були на екскурсії в Національному музеї народної архітектури та побуту України (с. Пирогів). Вони оглянули 75 предметів побуту: 28 керамічних виробів, 18 плетених виробів, а решта — рушники. На скільки більше рушників, ніж керамічних виробів, оглянули діти?

43 Зістав вирази в кожному стовпчику. Знайди значення першого виразу порозрядно. Чи можна під час обчислення значення другого виразу міркувати аналогічно? Знайди значення другого виразу.

$$35 + 24$$

$$84 - 23$$

$$96 \cdot 3$$

$$96 : 3$$

$$35 + 26$$

$$84 - 26$$

$$96 \cdot 12$$

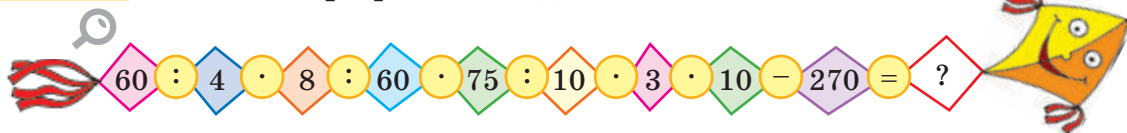
$$96 : 4$$

44 На екскурсії етнографічним музеєм діти відвідали майстер-класи: 7 дітей училися вишивати, 9 дітей осягали гончарне мистецтво, причому п'ятеро дітей відвідали обидва майстер-класи. Скільки дітей було на екскурсії?

УЗАГАЛЬНЮЄМО ПРИЙОМИ ОБЧИСЛЕННЯ

45 Виконай арифметичні дії.

46 Знайди значення виразів зручним для тебе способом. Прокоментуй розв'язування.

$$64 + 38$$

$$64 - 38$$

$$96 \cdot 6$$

$$96 : 6$$

- 47** Зістав подані вирази з відповідними виразами в попередньому завданні. Чи допоможуть результати, одержані в попередньому завданні, знайти значення поданих виразів? Знайди їх значення.

$640 + 380$	$640 - 380$	$960 \cdot 6$	$960 : 6$
$6400 + 3800$	$6400 - 3800$	$9600 \cdot 6$	$9600 : 6$
$64000 + 3800$	$64000 - 3800$	$96000 \cdot 6$	$96000 : 6$

- 48** У кожному стовпчику знайди значення першої частки. Зістав другу частку з першою. Чим вони відрізняються? Згадай, як можна міркувати при діленні на двоцифрове число. Знайди значення другої частки. Як одержаний результат допоможе знайти значення решти часток? Знайди їх значення.

$96 : 6$	$56 : 4$	$147 : 7$
$96 : 16$	$56 : 14$	$147 : 49$
$960 : 16$	$560 : 14$	$1470 : 49$
$960 : 160$	$560 : 140$	$1470 : 490$
$9600 : 1600$	$5600 : 1400$	$14700 : 4900$

- 49** Обчисли зручним для тебе способом.

$350 + 470$	$280 - 190$	$320 \cdot 4$	$510 : 3$
$900 - 70$	$260 + 80$	$980 : 40$	$9 \cdot 130$
$3400 + 270$	$4300 - 340$	$720 : 12$	$810 : 30$

- 50** Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

► Швидкість руху зайця 30 км/год, а сірої лисиці — на 37 км/год більша. Яка швидкість руху вовка, якщо вона на 3 км/год менша від швидкості руху лисиці?

- 51** Зістав вирази в кожному стовпчику. Знайди значення першого виразу різними способами. Чи допоможе одержаний результат знайти значення решти виразів у стовпчику? Знайди їх значення.

$57 + 19$	$57 - 19$	$57 : 19$	$57 \cdot 9$
$570 + 190$	$570 - 190$	$570 : 19$	$570 \cdot 9$
$5700 + 1900$	$5700 - 1900$	$5700 : 190$	$5700 \cdot 9$
$57000 + 1900$	$57000 - 1900$	$57000 : 1900$	$57000 \cdot 90$

52

Склади задачі за опорними схемами, використовуючи дані таблиці. Розв'яжи хоча б одну одержану задачу. Склади та розв'яжи обернену до неї задачу.

Тварина	Швидкість руху (км/год)	I — II — ?, на м, ніж I III — ?, на б, ніж II На ?
 Антилопа гну	75	
 Африканський слон	40	
 Гепард	120	
 Африканський гієновий собака	66	

I —
 II — ?, на м, ніж I
 III — ?, на б, ніж II
 На ?

	<i>v</i>	<i>t</i>	<i>s</i>
I	 	 	 ?
II	 	 	 ?

I — ?
 II — , що на б, ніж I,
 і на м., ніж III
 III — ?

53

На сафарі-фотополюванні в Африці 18 туристів фотографували слонів, 12 — левів, причому 6 туристів фотографували і слонів, і левів. Скільки туристів було на сафарі?

ДОСЛІДЖУЄМО ЗАЛЕЖНІСТЬ РЕЗУЛЬТАТУ АРИФМЕТИЧНОЇ ДІЇ ВІД ЗМІНИ ОДНОГО З ЇЇ КОМПОНЕНТІВ

54

Діти підготували квест-бокс, у якому зібрали відомості про арифметичні дії додавання, віднімання, множення і ділення. Відтвори вміст квест-боксу.

55

Значення якого виразу в кожному зі стовпчиків обчислити легше? Обчисли його значення. Розглянь інший вираз. Що змінилося? Як ця зміна вплине на результат? Знайди значення іншого виразу в стовпчику. Досліди залежність результату арифметичної дії від зміни одного з її компонентів.

$$\begin{array}{c}
 65 + 40 = \square \\
 \updownarrow \quad \updownarrow \\
 65 + 38 = \square
 \end{array}$$

$$\begin{array}{c}
 65 - 40 = \square \\
 \updownarrow \quad \updownarrow \\
 65 - 38 = \square
 \end{array}$$

$$\begin{array}{c}
 68 - 38 = \square \\
 \updownarrow \quad \updownarrow \\
 65 - 38 = \square
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 48 \cdot 12 = \square \\ \updownarrow \quad \updownarrow \\ 48 \cdot 6 = \square \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 48 : 12 = \square \\ \updownarrow \quad \updownarrow \\ 48 : 6 = \square \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 96 : 6 = \square \\ \updownarrow \quad \updownarrow \\ 48 : 6 = \square \end{array}$$

- 56** Оксана зазначила, що існує прийом округлення, який ґрунтується на залежності значення арифметичної дії від зміни одного з її компонентів. Прокоментуй приклади, які навела дівчинка. Поясни міркування Оксани.

$$64 - \overset{40}{\underset{3}{\textcircled{37}}} = 64 - 40 + 3 = 24 + 3 = 27$$

$$64 + \overset{40}{\underset{3}{\textcircled{37}}} = 64 + 40 - 3 = 104 - 3 = 101$$

$$640 - \overset{400}{\underset{30}{\textcircled{370}}} = 640 - 400 + 30 = 240 + 30 = 270$$

$$640 + \overset{400}{\underset{30}{\textcircled{370}}} = 640 + 400 - 30 = 1040 - 30 = 1010$$

- 57** Обчисли зручним для тебе способом.

$$75 + 29$$

$$75 - 29$$

$$48 + 35$$

$$91 - 68$$

$$32 \cdot 5$$

$$7 \cdot 25$$

$$480 : 5$$

$$700 : 25$$

- 58** Розв'яжи задачі. До задачі 2 склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

►► 1) Американська компанія презентувала електромобіль вантажністю 36 т. За скільки рейсів цей електромобіль перевезе 288 т вантажу, якщо кожного рейсу він перевозитиме 36 т?

►► 2) Вантажний електромобіль на одному заряді батареї може подолати 965 км. Чи вистачить заряду батареї, якщо електромобіль протягом 7 год рухатиметься зі швидкістю 120 км/год?

- 59** Зістав подану задачу із задачею 1 у попередньому завданні. Як їх відмінність вплине на розв'язання поданої задачі? Розв'яжи її. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

► Першого тижня вантажний електромобіль перевіз 288 т вантажу. Другого тижня він зробив на 2 рейси більше. Скільки рейсів зробив вантажний електромобіль другого тижня, якщо кожного рейсу він перевозив 36 т вантажу?

60 Зістав вирази. Чи матимуть подані вирази рівні значення? Перевір своє припущення обчисленням.

$$511 : 7 + 24 \cdot (28 - 80 : 4)$$

$$(511 : 7 + 24) \cdot (28 - 80 : 4)$$

61 Знайди значення виразів.

$$23 \cdot 11$$

$$77 \cdot 99$$

$$23 \cdot 9$$

$$14 \cdot 99$$

$$6 \cdot 101$$

$$300 : 25$$

$$5000 : 125$$

$$8000 : 250$$

$$64 \cdot 125$$

$$8 \cdot 250$$

$$7 \cdot 101$$

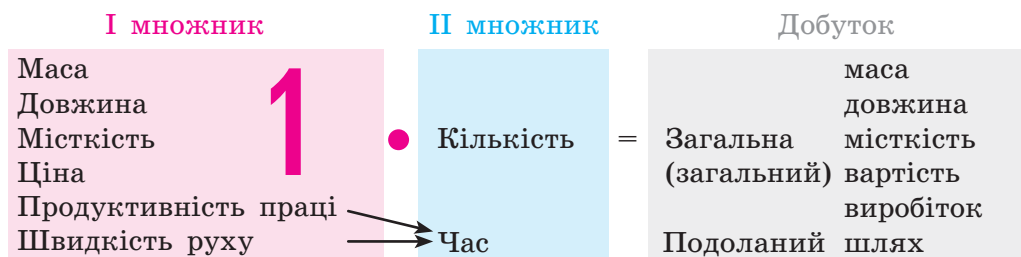
$$200 : 25$$

62 Запиши всі чотирицифрові числа, у кожного з яких число розряду тисяч утричі більше за число розряду одиниць, а число розряду сотень на 6 більше за число розряду десятків. Придумай подібні завдання для дітей у класі.

63 Запиши всі чотирицифрові числа, у яких число тисяч на 4 більше за число десятків, а число сотень удвічі більше за число одиниць.

ДОСЛІДЖУЄМО ЗАДАЧІ ІЗ ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНИМИ ВЕЛИЧИНАМИ

64 Згадай групи взаємопов'язаних величин. Прокоментуй залежність між ними, скориставшись схемою.

- 65** За короткими записами склади задачі про двох майстринь, які ткали полотно. Зістав задачі 1 і 2; 2 і 3. Що в них спільне? відмінне? Як відмінність задач вплине на їх розв'язання? Розв'яжи задачі 1–3. До кожної задачі склади та розв'яжи обернену задачу.

1	Довжина 1 шмат- ка (м)	Кількість шматків (шт.)	Загальна довжина (м)
I	12	20	?
II	15	8	?

2	Довжина 1 шмат- ка (м)	Кількість шматків (шт.)	Загальна довжина (м)
I	12	20	?
II	15	8	?

3	Довжина 1 шмат- ка (м)	Кількість шматків (шт.)	Загальна довжина (м)
I	12	20	?
II	15	8	?

Як зміниться загальна довжина полотна, виготовленого першою майстринею, якщо шматки полотна, які вона ткатиме, будуть удвічі довші за 12 м? якщо вона виготовить не 20 шматків полотна, а вдвічі менше?

Зміни групу взаємопов'язаних величин у всіх розглянутих задачах. Як ця зміна вплине на розв'язання задач? Чи треба їх розв'язувати?

- 66** Обчисли зручним для тебе способом.

$$560 + 380$$

$$430 - 270$$

$$430 \cdot 6$$

$$960 : 6$$

$$810 - 340$$

$$180 + 530$$

$$117 : 39$$

$$600 \cdot 5$$

- 67** Знайди значення виразів.

$$(369 + 17 \cdot 8 - 185) : 80 \cdot 134$$

$$(536 + 356 - 73 \cdot 4) : 25 : 6$$

$$(658 - 127 \cdot 3 + 623) : 50 \cdot 9$$

$$(345 + 963 : 3 + 139) : 5$$

- 68** Склади задачі за короткими записами. Зістав задачі 1 і 2; 3 і 4. Що в них спільне? Розв'яжи задачі. До задачі 4 склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

1	Ціна (грн)	Кількість (шт.)	Вартість (грн)
I	? На ?	4	460
II	?	3	450

2	Швидкість руху (км/год)	Час руху (год)	Подоланий шлях (км)
I	? На ?	4	460
II	?	3	450

3	Маса 1 ящика (кг)	Кіль- кість (шт.)	Загаль- на маса (кг)
I	4	3	? }
II	15	5	? }

4	Швидкість руху (км/год)	Час руху (год)	Подоланий шлях (км)
I	4	3	? }
II	15	5	? }

69 Знайди значення виразів $430 + 380$; $430 - 380$ різними способами.

70 Запиши найбільше і найменше шестицифрові числа, у яких всі цифри різні. Придумай подібні завдання для дітей у класі.

ДОСЛІДЖУЄМО ЗАДАЧІ НА ЗНАХОДЖЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО ПРОПОРЦІЙНОГО

71 Склади задачі за короткими записами. Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2; 1 і 3; 3 і 4; 3 і 5; 5 і 6. Що змінюється? Як ця зміна вплине на розв'язання? Розв'яжи задачі 2–6.

1	Продук- тивн. пра- ці (шт.)	Час роботи (год)	Загальний виробіток (шт.)
I	?	2	12
II	?, однак.	3	?

2	Продук- тивн. пра- ці (шт.)	Час роботи (год)	Загальний виробіток (шт.)
I	?	2	12
II	?, однак.	?	18

3	Продуктивн. праці (шт.)	Час роботи (год)	Загальний виробіток (шт.)
I	2	?,	12
II	3	однак.	?

4	Продуктивн. праці (шт.)	Час роботи (год)	Загальний виробіток (шт.)
I	2	?,	12
II	?	однак.	18

5	Продуктивн. праці (шт.)	Час роботи (год)	Загальний виробіток (шт.)
I	2	12	?, однак.
II	3	?	

6	Продуктивн. праці (шт.)	Час роботи (год)	Загальний виробіток (шт.)
I	2	12	?, однак.
II	?	18	

72 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2? Розв'яжи її.

► 1) Із 15 м тканини кравчиня пошила 5 однакових скатертин. Скільки метрів тканини потрібно, щоб пошити 14 таких скатертин?

► 2) Із 15 м тканини кравчиня пошила 7 однакових скатертин. Скільки метрів тканини потрібно, щоб пошити 14 таких скатертин?

73 Обчисли зручним для тебе способом.

$$560 + 170$$

$$740 - 560$$

$$950 - 790$$

$$260 + 270$$

$$380 : 2$$

$$67 \cdot 4$$

$$8 \cdot 25$$

$$72 : 12$$

74 Порівняй вирази.

$$(462 : 6 \cdot 8 - 328) : 4 \cdot 5 : 10 \quad (196 + 124 \cdot 6 : 4 + 18) : 80$$

$$(483 + 372 : 3 - 197 + 10) : 70 \quad (483 + 372) : 3 : 5 : 19$$

$$(648 : 6 + 60 \cdot 3) : 4 : 6 \quad (4 \cdot 216 + 927 : 9 - 7) : 8$$

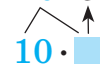
75 Розв'яжи задачу. Зміни одне числове дане так, щоб задачу можна було розв'язати двома способами.

► Оператор комп'ютерного набору за 4 дні набрав 60 сторінок тексту. Скільки сторінок тексту оператор набере за 7 днів, якщо працюватиме з тією самою продуктивністю?

76 Обчисли за схемами. Зістав випадки обчислення. Як їх відмінність впливає на розв'язання?

$$120:3 = \square \text{ д.} : 3 = \square \text{ д.} = \square$$

$$120:3 = (\square : \square) \cdot 10 = \square$$

$$120:30 = \square \text{ д.} : \square \text{ д.} = \square$$

$$120:30 = (\square : 10) : \square = \square$$

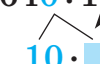

$$1200:3 = \square \text{ с.} : 3 = \square \text{ с.} = \square$$

$$1200:3 = (\square : \square) \cdot 100 = \square$$

$$1200:300 = \square \text{ с.} : \square \text{ с.} = \square$$

$$1200:300 = (\square : 100) : \square = \square$$

$$640:16 = \square \text{ д.} : 16 = \square \text{ д.} = \square$$

$$640:16 = (\square : \square) \cdot 10 = \square$$

$$640:160 = \square \text{ д.} : \square \text{ д.} = \square$$

$$640:160 = (\square : 10) : \square = \square$$

77 Склади із цифр 1, 0, 9 найбільше і найменше п'ятицифрові числа так, щоб цифри в записі кожного числа використовувалися хоча б один раз.

Придумай подібні завдання для дітей у класі.

УЗАГАЛЬНЮЄМО СПОСОБИ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ, ЯКІ МІСТЯТЬ ОДНАКОВУ ВЕЛИЧИНУ

78 Зістав задачі 1 і 2; 1 і 3; 2 і 3. Як відмінність задач вплине на плани їх розв'язування? Розв'яжи задачі.

►► 1) Сашко купив 5 квитків на атракціони за однаковою ціною і заплатив 175 грн. Скільки грошей має заплатити Наталка за 7 таких квитків?

►► 2) Сашко купив 5 квитків на атракціони за однаковою ціною, а Наталка — 7 таких квитків. За всі квитки вони заплатили 420 грн. Скільки грошей заплатила за квитки кожна дитина?

►► 3) Сашко купив 5 квитків на атракціони за однаковою ціною, а Наталка — 7 таких квитків. Наталка заплатила на 70 грн більше. Скільки грошей заплатила за квитки кожна дитина?

79 Знайди значення виразів.

$78:39$

$70:14$

$44 \cdot 25$

$76:2$

$480:3$

$44 \cdot 5$

$78:13$

$133:19$

$120:8$

$400:5$

$76 \cdot 7$

$60:12$

$64:32$

$136 \cdot 3$

$252:252$

$8 \cdot 125$

$963:3$

$72:24$

80 Порівняй вирази.

$764 - (80 \cdot 8 - 213 \cdot 3) + 80:4 \bigcirc (360 + 270):(270 + 360)$

$(100 \cdot 5 - 97 \cdot 5):(7 \cdot 26 - 91 - 720:8) \bigcirc (200 + 31) \cdot 3 + 545:5$

$211 \cdot 5 - (211 \cdot 3 + 211 \cdot 2) + 3 \bigcirc 825 - 50:5 - 100 \cdot 6 + 4$

81 Знайди значення виразів, за можливості — без обчислень. Прокоментуй свої дії.

$(728 + 96) \cdot 54 \cdot 10 \cdot (117 - 115) \cdot 0$

$(534 - 246 + 826):(534 + 826 - 246)$

$0:(373 + 457 - 563 + 826) \cdot 754$

$(328 + 472):100$

$(320 + 540 - 120):1$

$1 \cdot (764 + 120 + 36)$

$(856 - 849) \cdot 100$

$(834 - 434):100$

82 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2? Розв'яжи задачу 2.

► 1) Один екскурсійний автобус кожного рейсу перевозить 6 туристів, а інший автобус — 8 туристів. Автобуси зробили однакову кількість рейсів і всього перевезли 70 туристів. Скільки туристів перевіз кожний автобус?

► 2) Один екскурсійний автобус кожного рейсу перевозить 6 туристів, а інший автобус — 8 туристів. Один із автобусів перевіз на 10 туристів менше, ніж інший. Скільки туристів перевіз кожний автобус, якщо автобуси зробили однакову кількість рейсів?

83 У центрі іноземних мов 17 студентів вивчають англійську мову, 15 — французьку, причому 8 із цих студентів вивчають і англійську, і французьку мови. Скільки студентів навчаються в центрі?

ДОСЛІДЖУЄМО ДІЛЕННЯ З ОСТАЧЕЮ

84 З кожною парою чисел спробуй виконати арифметичні дії додавання, віднімання, множення, ділення. Які арифметичні дії у множині натуральних чисел можна виконати завжди, а які — ні?

12 і 6

8 і 24

45 і 7

Різниця двох натуральних чисел a і b існує тоді, коли a більше за b або дорівнює b .

Частка a і b у множині натуральних чисел існує тоді, коли є таке число c , за якого справджується рівність $c \cdot b = a$.

Марина стверджує: ділення націло можна розглядати як ділення з остачею, коли остача дорівнює нулю. Чи можна погодитися з дівчинкою?

При діленні з остачею до пари натуральних чисел ставлять у відповідність також пару чисел — неповну частку й остачу. Наприклад:

$(41, 9) \rightarrow (4, 5)$, дійсно $41 : 9 = 4$ (ост. 5).

Юрко згадав, як перевірити ділення з остачею. Прокоментуй записи.

$$a : b = c \text{ (ост. } r \text{)}$$

$$\text{Перевірка: } a = c \cdot b + r, \text{ де } 0 \leq r \leq b$$

a — ділене, b — дільник, c — неповна частка, r — остача

Зоя стверджує, що ділення з остачею можна виконати навіть у тих випадках, коли ділене менше від дільника. Щоб довести свою думку, дівчинка виконала перевірку. Оціни її міркування.

$$6 : 8 = 0 \text{ (ост. } 6 \text{)}, 6 < 8.$$

$$\text{Перевірка: } 0 \cdot 8 + 6 = 6 \text{ — істинна рівність.}$$

85 Розбий частки на дві групи. За якою ознакою це можна зробити? Виконай ділення в кожній групі.

$$35 : 5$$

$$42 : 5$$

$$23 : 4$$

$$24 : 4$$

$$63 : 8$$

$$64 : 8$$

86 Виконай ділення з остачею за схемою.

$40:6$	$26:3$	 $77:9$	$12:7$
$5:7$	$13:2$	$32:3$	$65:9$

$$40:6 = \square \text{ (ост. } \square \text{)}$$

Перевірка:

$$\square \cdot \square + \square = \square$$

87 Зістав вирази в кожному стовпчику. Знайди значення першого виразу. Чи допоможе результат знайти неповну частку в другому випадку? Як можна добирати значення неповної частки в ході ділення круглих чисел? Знайди значення другого виразу. Перевір результати.

$30:7$	$63:5$	$44:3$	$27:4$
$300:70$	$630:50$	$440:30$	$270:40$

88 Визнач вирази, у яких значення неповної частки дорівнює нулю. Виконай ділення з остачею в цих випадках; перевір результати.

$41:4$	$3:9$	$35:8$	$55:8$
$74:9$	$36:8$	$8:27$	$42:5$

$$a:b=0 \text{ (ост. } a\text{),}$$

якщо $a < b$

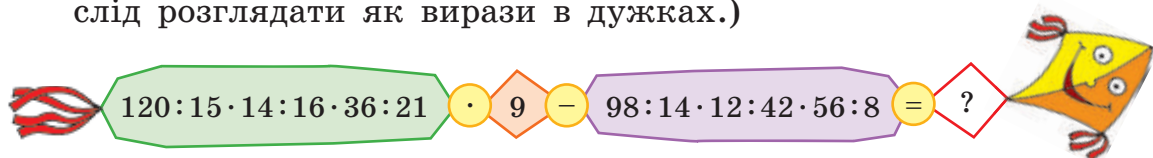
89 Скільки різних остач можна одержати в результаті ділення деякого числа на 9? на 2? на 30? Назви ці остачі.

90 Денис задумав двоцифрове число, яке закінчується цифрою 8. Якщо суму цифр цього числа збільшити в 4 рази, то одержимо число, яке в результаті ділення на 6 дає в частці 6, а в остачі 4. Яке число задумав Денис?

ПОВТОРЮЄМО ПИСЬМОВІ ПРИЙОМИ ОБЧИСЛЕННЯ

91 Виконай арифметичні дії. (Повітряний змій — це один числовий вираз. Вирази в окремих фрагментах змія слід розглядати як вирази в дужках.)

92 Зістав вирази попарно. Прокоментуй кожне розв'язання.

$$\begin{array}{r} 646 \\ + 358 \\ \hline 1004 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 8646 \\ + 7358 \\ \hline 16004 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 518 \\ + 449 \\ \hline 69 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9518 \\ + 6449 \\ \hline 3069 \end{array}$$

93 Прокоментуй розв'язання. Зістав перший добуток із рештою добутків. У чому їх відмінність? Що є спільним? Чи можна міркувати так само в ході знаходження значень решти добутків? Знайди їх значення письмово.

$$\begin{array}{r} \times 42 \\ 23 \\ \hline 126 \\ + 84 \\ \hline 966 \end{array}$$

— I неповн. доб.
— II неповн. доб.
— добуток

$$\begin{array}{r} \times 742 \\ 23 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3742 \\ 23 \\ \hline \end{array}$$

94 Знайди значення першого добутку. Зістав добутки. Як їх відмінність вплине на знаходження значення другого добутку? Знайди його значення та значення решти виразів.

$$\begin{array}{r} \times \begin{array}{|c|c|c|} \hline 3 & 4 & 7 \\ \hline \end{array} \\ \begin{array}{|c|c|} \hline 5 & 6 \\ \hline \end{array} \\ \hline \end{array}$$

— I неповн. доб.
— II неповн. доб.
— добуток

$$\begin{array}{r} \times \begin{array}{|c|c|c|} \hline 3 & 4 & 7 \\ \hline \end{array} \\ \begin{array}{|c|c|c|} \hline 4 & 5 & 6 \\ \hline \end{array} \\ \hline \end{array}$$

— I неповн. доб.
— II неповн. доб.
— III неповн. доб.
— добуток

$$276 \cdot 74$$

$$276 \cdot 374$$

$$809 \cdot 28$$

$$809 \cdot 328$$

95 Перевір розв'язання, яке виконали діти. Прокоментуй спосіб знаходження цифр частки, закінчи міркування.

$$\begin{array}{r} \underline{972} \overline{) 27} \\ 81 \overline{) 36} \\ \underline{162} \\ \underline{162} \\ 0 \end{array}$$

$$\rightarrow (20) = 10 \cdot 2$$

$$97:10 \approx 9; 9:2 \approx 4.$$

Прикидаємо: $4 \cdot 20 = 80$; $97 - 80 = 17$; $17 < 4 \cdot 7$.

Беремо на 1 менше від 4, тобто 3;

прикидаємо: $3 \cdot 20 = 60$; $97 - 60 = 37$; $37 > 3 \cdot 7$,

отже, цифра 3 підходить.

$$162:10 \approx 16; 16:2 = 8...$$

96 Обчисли письмово. Перевір одержані результати.

$$605\,439 - 237\,418$$

$$264\,891 + 254\,709$$

$$8023 \cdot 46$$

$$5623 \cdot 75$$

$$346\,880 : 64$$

$$470\,340 : 26$$

97 Знайди значення виразів.

$$1274 + 18\,548 + 726$$

$$7356 - (3899 + 356)$$

$$87\,004 + 99\,998 - 975 : 15 \cdot 4$$

$$32\,629 + (8457 + 371) - 10\,999$$

$$7809 - 956 : 4 + 24 \cdot 13$$

$$17\,000 - (1003 - 816 : 16)$$

98 Для нової школи придбали системні блоки, монітори й принтери. За всю техніку заплатили 269 704 грн. Системні блоки й монітори разом коштували 208 716 грн, а монітори й принтери — 106 862 грн. Скільки коштувала техніка кожного виду окремо?

99 Порівняй вирази. Які вирази можна порівняти без обчислень? Як слід міркувати?

$$46\,328 + 27\,567 \bigcirc 125\,344 - 56\,782$$

$$5007 - 4999 \bigcirc 5007 - 499$$

$$439\,452 + 236\,199 \bigcirc 900\,000 - 236\,007$$

100 Знайди значення виразів.

$$(56\,728 + 997) - (324 : 6 \cdot 17 + 7324)$$

$$50 - (600 \cdot 3) : (4 \cdot 25) - 5 \cdot (40 - 7 \cdot 5)$$

$$307\,003 - (4625 + 9999) - 99\,996 + 5822$$

101 Між Києвом та Одесою розташоване місто Умань. Від Одеси до Умані 280 км, що на 60 км більше, ніж від Умані до Києва. Яка відстань між Одесою та Києвом?

102 Віднови розв'язання.

$$\begin{array}{r} \times \quad \boxed{3} \boxed{1} \boxed{8} \\ \hline + \quad \boxed{} \boxed{} \boxed{9} \boxed{0} \\ \quad \boxed{} \boxed{5} \boxed{4} \\ \hline \boxed{} \boxed{} \boxed{} \boxed{} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{3} \boxed{5} \boxed{6} \boxed{0} \boxed{7} \quad \boxed{8} \boxed{3} \\ - \quad \boxed{} \boxed{} \boxed{} \boxed{} \boxed{} \quad \boxed{4} \boxed{2} \boxed{9} \\ \hline - \quad \boxed{} \boxed{} \boxed{} \boxed{} \boxed{} \\ \hline \boxed{7} \boxed{4} \boxed{7} \\ - \quad \boxed{} \boxed{} \boxed{} \boxed{} \\ \hline \boxed{0} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{8} \boxed{7} \boxed{2} \boxed{9} \boxed{0} \quad \boxed{2} \boxed{1} \boxed{5} \\ - \quad \boxed{} \boxed{} \boxed{} \boxed{} \boxed{} \quad \boxed{4} \boxed{0} \boxed{6} \\ \hline - \quad \boxed{1} \boxed{2} \boxed{9} \boxed{0} \\ \hline \boxed{} \boxed{} \boxed{} \boxed{} \boxed{} \quad \boxed{0} \end{array}$$

РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ НА СПІЛЬНУ РОБОТУ

103 До задач 1 і 2 добери короткі записи. Розв'яжи задачу 1. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену до неї задачу. Розв'яжи задачу 2 двома способами; запиши розв'язання виразами. Зістав розв'язання задач 1 і 2.

Національний дендрологічний парк «Софіївка» (м. Умань) називають перлиною України. Він є шедевром світового садово-паркового мистецтва кінця XVIII — початку XIX ст. Цей парк побудував за мотивами старогрецької міфології граф Станіслав Потоцький для своєї дружини Софії.

► 1) Човняр за 3 рейси покатав по озеру 18 осіб. Скільки осіб човняр покатає за 7 рейсів, якщо кожного рейсу він катає ту саму кількість осіб?

► 2) Два човнярі за 3 рейси покатали 36 осіб. Скільки осіб покатає один човняр за 7 рейсів, якщо кожного рейсу човнярі катають ту саму кількість осіб?

а	Кількість осіб за 1 рейс (ос.)	Кількість рейсів (р.)	Загальна кількість осіб (ос.)
I		3	18
	?, однак.		
II		7	?

б	3 р. — 18 ос. 7 р. — ?
в	2 ч., 3 р. — 36 ос. 1 ч., 7 р. — ?

Розглянь опорні схеми до задач 3 і 4. Як їх доповнити? Зістав задачі 2 і 3; 3 і 4. Як відмінність задач вплине на їх розв'язання? Розв'яжи задачі 3 і 4. До задачі 4 усно склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

► 3) Один човняр за рейс катає 6 осіб, а інший — 8 осіб. Скільки осіб ці човнярі покатають за 7 рейсів, якщо працюватимуть разом?

► 4) За 5 рейсів один човняр катає 30 осіб, а інший — 40 осіб. Скільки осіб ці човнярі покатають за 7 рейсів, якщо працюватимуть разом?

3	Кільк. осіб за 1 р. (ос.)	Кільк. рейсів (р.)	Загальна кількість осіб (ос.)
I			
II			
I і II			

4	Кільк. осіб за 1 р. (ос.)	Кільк. рейсів (р.)	Загальна кількість осіб (ос.)
I			
II			
I і II			

104 Виконай арифметичні дії з іменованими числами.

503 грн 24 к.:4

25 кг 87 г:7

12 т 411 кг:9:7

74 ц 25 кг:9 кг

 8 дм 4 мм:4

(23 км 70 м-8 км 219 м):5

105 Знайди значення часток письмово. Виконай перевірку.

240432:48

116832:24

178600:47

15660:58

920890:34

19920:83

369600:77

220800:69

106 Знайди значення виразів.

135:27+900:750-352:88

345:600-(35760:40+20400:50)

 31620:60+12280:40-23800:70

828:36+(880:16-912:24):5648

107 Розв'яжи задачу 1. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену до неї задачу. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2? Розв'яжи її.

►► 1) Троє робітників за 5 днів викопали 120 м траншеї. Скільки метрів траншеї викопав один робітник за 3 дні, якщо робітники працювали з однаковою продуктивністю?

►► 2) Один робітник за 5 днів викопав 25 м траншеї, а інший за 4 дні — 24 м. Скільки метрів траншеї робітники викопують за 3 дні, якщо працюватимуть разом із тією самою продуктивністю?

108 Зістав подану задачу із задачею 2 в попередньому завданні. Як їх відмінність вплине на розв'язання поданої задачі? Розв'яжи її.

► Один робітник за 5 днів викопав 25 м траншеї, а інший за 6 днів проклав кабель і закопав 24 м траншеї. Скільки метрів кабелю залишиться прокласти робітникам за 3 дні спільної праці, якщо робітники працюватимуть із тією самою продуктивністю?

СИСТЕМАТИЗУЄМО ЗНАННЯ ПРО МАТЕМАТИЧНІ ВИРАЗИ

109 Розбий вирази на чотири групи. За якою ознакою це можна зробити? Дай назву кожній групі. Знайди значення виразів.

$56:4$	$45+18$	$32-27$	$34 \cdot 8$
$56 \cdot 3$	$60-36$	$36+27$	$64:16$

Сума

Різниця

Добуток

Частка

110 Прочитай математичні вирази. Розбий їх на дві групи. За якою ознакою це можна зробити?

Числові вирази

$51:17 \cdot 34$

$70-(18+43)$

$32 \cdot 7:14$

Буквені вирази

$a \cdot 8-15$

$14 \cdot (b-23)$

$k \cdot 7-b:8$

Знайди значення числових виразів. Чи можеш ти знайти значення буквених виразів? Чому?

111 Згадай, що ти знаєш про буквені вирази. Від чого залежить значення буквеного виразу? Знайди значення поданих виразів, якщо $a=4$, $b=5$.

$(670+50):80 \cdot 12:a$

$(44:11 \cdot 25-78) \cdot b$

$a \cdot (832:8)-322+b$

$65:13 \cdot a+90:b$

112 Досліди залежність значення виразу від зміни одного з його компонентів. Зроби висновки.

$11-b$, якщо $b=3$

$11-b$, якщо $b=4$

$11-b$, якщо $b=6$

$23+a$, якщо $a=9$

$23+a$, якщо $a=18$

$23+a$, якщо $a=47$

$6 \cdot k$, якщо $k=8$

$6 \cdot k$, якщо $k=17$

$6 \cdot k$, якщо $k=34$

113 Знайди невідомий множник або значення добутку.

Перший множник	3		4	8		7	9		9	3		5	2	
Другий множник		6	9		2	3		8	5		6	3		2
Значення добутку	12	30		24	18		81	64		27	24		8	6

114 Назви порядок виконання арифметичних дій у виразах. Знайди значення виразів, прокоментуй хід обчислень.

$$72:18+80:16$$

$$76:19\cdot34-48$$

 $100-108:18\cdot15$ $65:13\cdot32:10$
 $6\cdot27:18\cdot26$ $135:15\cdot(80:16)$

115 Знайди значення виразів, у яких остання дія — додавання.

$$20+(35+15):5$$

 $95-15+54:6$ $90:18+80:16$

116 Прокоментуй, на основі яких правил діти виконали перетворення виразів і знайшли їх значення.

$$52:4=(40+12):4=40:4+12:4=10+3=13$$

$$13\cdot4=13+13+13+13=52$$

$$13\cdot4=(10+3)\cdot4=10\cdot4+3\cdot4=40+12=52$$

117 Знайди значення буквеного виразу $a+(a+79)$, якщо $a=12$.

118 Склади вираз за текстом задачі.

► В одному мішку 47 кг цукру, а в іншому — 49 кг. Увесь цукор насипали в пакети, по a кг у кожний пакет. Скільки пакетів із цукром отримали?

119 Перевір, чи є помилки в розв'язаннях. Як їх виправити?

$$5\cdot34:17\cdot(26+47)=5\cdot2\cdot73=10\cdot73=730$$

$$102:(85:5)\cdot8=102:7\cdot8=102:56=2$$

120 За допомогою дужок зміни порядок виконання арифметичних дій у виразах так, щоб можна було знайти їх значення.

$$64 + 32 : 8 - 9 \quad 14 \cdot 5 + 4 \cdot 2 \quad 150 : 75 : 5 - 5 \quad 64 : 4 + 12 \cdot 8$$

121 Знайди значення буквених виразів.

$$(37 + 29 - 18) : n + 35 : 7 \cdot n, \text{ якщо } n = 6;$$

$$t \cdot (16 - 5) - 54 : t \cdot 8 + 7 \cdot 6, \text{ якщо } t = 9.$$

122 Як поставити дужки, щоб значення кожного виразу збільшилося?

$$8 \cdot 9 + 3$$

$$72 : 9 - 6$$

$$45 + 30 \cdot 7$$

УЗАГАЛЬНЮЄМО СПОСОБИ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ НА ПРОЦЕСИ

123 Прокоментуй короткий запис задачі. Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу. Досліди, як зміна шуканого вплине на розв'язання.

► За 3 год матуся зліпила 240 вареників, а бабуся — 300. За скільки годин вони зліплять 360 вареників, якщо працюватимуть разом?

	Продуктивність праці (шт.)	Час роботи (год)	Загальний виробіток (шт.)
I	?	3	240
II	?	3	300
I і II	?	?	360

124 Прокоментуй короткі записи задач. Розв'яжи одну із задач двома способами. Чи допоможе розв'язання цієї задачі розв'язати іншу задачу? Розв'яжи її.

► 1) За годину один апарат виготовляє 210 порцій морозива, а інший — 140 порцій. Скільки порцій морозива виготовлять ці апарати за 3 год, якщо працюватимуть разом?

	Продуктивність праці (п.)	Час роботи (год)	Загальний виробіток (п.)
I	210		
II	140		
I і II	?	3	?

► 2) Юрко і Юля одночасно розпочали рух назустріч одне одному й зустрілися за 3 хв. Юрко рухався зі швидкістю 210 м/хв, а Юля — 140 м/хв. Яка відстань була між ними на момент початку руху?

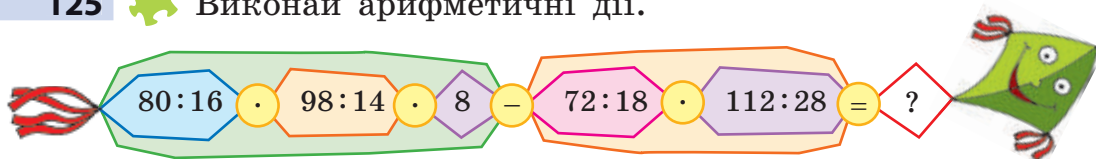

	v (м/хв)	t (хв)	s (м)
I	210		
II	140		
I і II	?	3	?

Склади та розв'яжи обернену задачу на знаходження продуктивності праці одного з виконавців або на знаходження швидкості руху одного з тіл. Досліди, як зміна шуканого вплине на розв'язання.

Склади та розв'яжи обернену задачу на знаходження часу спільної праці або часу спільного руху.

125 Виконай арифметичні дії.

126 Порівняй вирази.

$$753 \cdot 207 + 908 \cdot 53 \quad \bullet \quad 438 \cdot 209 - 402 \cdot 215$$

$$832 : 8 - 56 \quad \bullet \quad 105 : 15 \cdot 7$$

$$93481 + 16434 : 83 \quad \bullet \quad 9853 : 59 - 7155 : 265$$

$$84 : 6 \cdot 9 \quad \bullet \quad 324 : 3 + 18$$

$$15 : 17 \cdot 16 - 39 \quad \bullet \quad 72 : 36 \cdot 48 - 87$$

127 Мотоцикліст і мотоциклістка одночасно вирушили з двох міст назустріч одне одному й зустрілися за 6 год. Мотоцикліст рухався зі швидкістю 30 км/год, а мотоциклістка — 40 км/год. Яка відстань між містами?

128 Два моторні човни одночасно вирушили в протилежних напрямках від пристані. За 6 год відстань між ними становила 378 км. Один із човнів рухався зі швидкістю 35 км/год. Знайди швидкість руху іншого човна.

129 Розв'яжи задачу 1, запиши її розв'язання виразом. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2? Чи потрібно її розв'язувати?

► 1) За хвилину один автомат виготовляє 45 пакетів, а інший — 40. За скільки хвилин ці автомати виготовлять 340 пакетів, якщо працюватимуть разом?

► 2) Лящ і минь одночасно відпливли від водоростей у протилежних напрямках. За скільки хвилин відстань між ними становитиме 340 м, якщо швидкість руху ляща 45 м/хв, а миня — 40 м/хв?

До задачі 2 склади та розв'яжи обернені задачі — на знаходження швидкості руху ляща, на знаходження часу спільного руху ляща й миня.

130 Зістав подану задачу із задачею 2 в попередньому завданні. Як їх відмінність вплине на розв'язання поданої задачі? Розв'яжи подану задачу.

► Лящ і минь, що були на відстані 85 м один від одного, одночасно попливли в протилежних напрямках. Швидкість руху ляща 45 м/хв, а миня — 40 м/хв. За скільки хвилин відстань між ними становитиме 340 м?

УЗАГАЛЬНЮЄМО СПОСОБИ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ РІВНЯНЬ І БУКВЕНИХ НЕРІВНОСТЕЙ

131 Із поданих чисел знайди *способом добору* розв'язки рівнянь і нерівностей.

$$8 \cdot p = 72$$

$$k - 9 = 16$$

$$64 : x = 16$$

4

6

8

9

15

16

20

25

$$42 - c < 34$$

$$17 + y > 23$$

$$q : 5 < 4$$

132 Розв'яжи рівняння, застосувавши *правила знаходження невідомого компонента арифметичної дії*.

$$n + 18 = 32$$

$$c : 12 = 108$$

$$63 - y = 48$$

133 Знайди деякі розв'язки нерівностей, використавши *спосіб зведення до рівняння*.

$$14 - a > 9$$

$$6 \cdot p < 42$$

$$34 + a > 50$$

134 Розв'яжи рівняння, скориставшись *способом на основі властивостей рівності*.

$$13 - c = 8$$

$$42 : x = 6$$

$$y + 7 = 12$$

135 Як зміниться значення: а) суми чисел 18 і 24, якщо один із доданків зменшити на 9? б) різниці чисел 60 і 18, якщо від'ємник збільшити на 4? в) добутку чисел 12 і 8, якщо один із множників зменшити в 4 рази?

136 Розв'яжи рівняння на основі властивостей рівності. З'ясуй, чи можна міркувати аналогічно, розв'язуючи нерівність, — *способом на основі залежності результату арифметичної дії від зміни одного з її компонентів*. Розв'яжи нерівність. Скористайся підказками.

$$\begin{array}{l} 7 + c = 13 \\ 7 + c = 7 + \square \\ c = \square \end{array}$$

$$\text{В.: } c = \square$$

$$\begin{array}{l} 7 + c > 13 \\ 7 + c > 7 + \square \\ c > \square \end{array}$$

$$\text{В.: } c > \square$$

137 Із поданих нижче чисел добери розв'язки рівнянь і нерівностей.

$54 - x = 47$

$x \cdot 7 = 63$

 $54 : x = 9$

$28 + x = 62$

$k + 43 > 51$

$24 : c < 8$

 $3 \cdot q > 18$

$12 - d < 3$

6

7

8

9

10

12

34

138 Розв'яжи рівняння.

$72 : a = 6$

$c \cdot 24 = 96$

$67 + p = 80$

$54 - k = 27$

139 Розв'яжи рівняння. Чи допоможе розв'язок рівняння знайти розв'язки нерівностей? Знайди кілька розв'язків кожної нерівності.

$18 - x = 9$

$18 - x > 9$

$18 - x < 9$

140 Розв'яжи рівняння, використовуючи властивості рівності.

$26 + x = 26 + 8$

$53 - y = 53 - 6$

$72 : b = 72 : 6$

$c : 8 = 72 : 8$

141 За змістом кожної задачі склади рівняння та розв'яжи його.

► 1) Настя задумала число, помножила його на 12 й одержала число 60. Яке число задумала дівчинка?

► 2) Сергій задумав число, збільшив його в 32 рази й одержав число 96. Яке число задумав хлопчик?

142 Знайди хоча б один розв'язок кожної нерівності.

$48 : a > 4$

$a \cdot 14 < 56$

$a : 8 > 4$

143 Знайди два доданки, якщо значення їх суми:

- 1) становить 19, а один із доданків на 5 більший за інший;
- 2) становить 23, а один із доданків на 5 більший за інший;
- 3) становить 30, а один із доданків на 10 більший за інший;
- 4) становить 70, а один із доданків на 10 більший за інший;
- 5) становить 17, а один із доданків на 7 більший за інший;
- 6) становить 33, а один із доданків на 11 більший за інший.

РОЗВ'ЯЗУЄМО УСКЛАДНЕНІ РІВНЯННЯ

- 144** Розв'яжи просте рівняння. Зістав рівняння 1 і 2; 2 і 3.
 🔍 Як відмінність рівнянь вплине на їх розв'язання?
 Розв'яжи решту рівнянь.

1) $p + 24 = 81$ 2) $p + 8 \cdot 3 = 81$ 3) $p + 8 \cdot 3 = 9 \cdot 9$

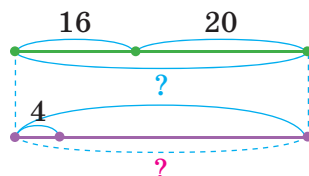
- 145** Розв'яжи просте рівняння. Зістав рівняння 1 і 2; 2 і 3.
 🔍 Як їх відмінність вплине на розв'язання рівняння 2?
 рівняння 3? Розв'яжи рівняння 2 і 3.

1) $k : 6 = 5$ 2) $k : (42 : 7) = 5$ 3) $30 : (42 : p) = 5$

- 146** Розглянь схему до задачі. Поясни, як розв'язала задачу Катруся; як розв'язав задачу Тарас.

▶ 16 яблук і 20 груш бабуся розклала в пакети — по 4 фрукти в кожний пакет. Скільки пакетів із фруктами одержала бабуся?

- 1) $16 + 20 = 36$ (шт.) — усього фруктів;
 2) $36 : 4 = 9$ — пакетів одержали.
 Вираз:
 $(16 + 20) : 4 = 9$ (шт.)

Арифметичний метод

Нехай x — кількість пакетів із фруктами, тоді всього фруктів ($4 \cdot x$) шт.; за умовою всього фруктів ($16 + 20$) шт.

Отже:
 $4 \cdot x = 16 + 20$
 $4 \cdot x = 36$
 $x = 36 : 4$
 $x = 9$

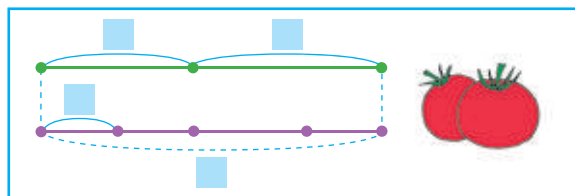

Алгебраїчний метод

- 147** Як доповнити схему до задачі? Розв'яжи задачу арифметичним методом. Розв'яжи задачу алгебраїчним методом. Скористайся підказками.

▶ Бабуся зібрала помідори з двох грядок. Усі помідори вона розклала в 4 банки, по 7 помідорів у кожен банку. Скільки помідорів зібрала бабуся з другої грядки, якщо з першої грядки вона зібрала 16 помідорів?

Нехай x помідорів бабуся зібрала з II грядки, тоді $(x+16)$ — усього помідорів. З іншого боку: $(7 \cdot 4)$ — усього помідорів.

148 Знайди корінь (розв'язок) кожного рівняння.

$$630 + x = 248 \cdot 4$$

$$\text{🏠 } y - 51 : 17 = 8$$

$$k \cdot (27 + 5) = 128$$

149 До кожного тексту добери рівняння, розв'яжи його.

▶▶ 1) Невідоме число збільшили на добуток чисел 6 і 7 і в результаті одержали число 49.

▶▶ 2) Невідоме число збільшили на 24 й одержали добуток чисел 7 і 8.

▶▶ 3) Від невідомого числа відняли частку чисел 40 і 5 й одержали число 23.

$$x + 24 = 7 \cdot 8$$

$$y - 40 : 5 = 23$$

$$c + 6 \cdot 7 = 49$$

150 Розв'яжи задачі алгебраїчним методом.

▶▶ 1) Після того як Сашко витратив 67 грн, у нього залишилось 58 грн. Скільки гривень було в Сашка?

▶▶ 2) Пакет цукерок коштує 37 грн. Скільки таких пакетів купила Олена, якщо вона заплатила 141 грн?

151 Розв'яжи рівняння.

$$224 - (x - 54) = 117$$

$$400 : a - 64 = 16$$

$$260 + 9 \cdot c = 530$$

152 Розв'яжи задачу арифметичним і алгебраїчним методами.

▶▶ За 8 год роботи трактор витратив 72 л пального. Скільки літрів пального потрібно цьому трактору на 12 год роботи, якщо щогодини він витрачає його однаковий об'єм?

153 Розв'яжи нерівності.

$$24 - k > 18$$

$$c - 47 < 36$$

$$d + 17 > 32$$

$$36 : k > 4$$

154 Знайди два доданки, якщо значення їх суми:

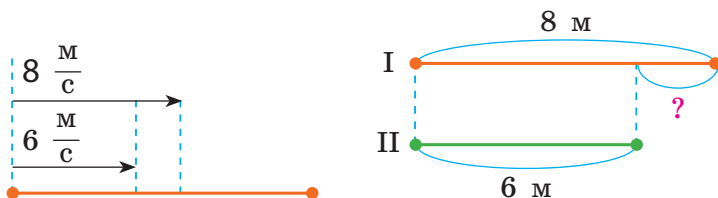
- 1) становить 48, а один доданок у 2 рази більший за інший;
- 2) становить 60, а один доданок у 2 рази більший за інший;
- 3) становить 40, а один доданок у 3 рази більший за інший;
- 4) становить 44, а один доданок у 3 рази більший за інший.

ДОСЛІДЖУЄМО ОДНОЧАСНИЙ РУХ ДВОХ ТІЛ В ОДНОМУ НАПРЯМКУ

155 Розв'яжи задачу. Поясни наведені схеми.

► Юля й Олег змагаються з бігу. Вони стартували одночасно. Юля біжить зі швидкістю 8 м/с, а Олег — 5 м/с. Як змінюється відстань між Юлею й Олегом? На скільки змінюється відстань між ними за кожну секунду?

Як дізнатися, на скільки Олег буде щосекунди відставати від Юлі?

156 Розв'яжи задачі 1 і 2. Зістав задачі 1 і 3, 2 і 4. Досліди, як зміна умов руху впливає на визначення числового значення зміни відстані між тілами за одиницю часу.

► 1) Мисливець і борсук опинилися біля куща, злякались один одного й одночасно побігли в протилежних напрямках. Борсук біжить зі швидкістю 5 м/с, а мисливець — 3 м/с. Як і на скільки змінюється відстань між ними щосекунди?

►► 2) Мисливець і борсук рухаються назустріч один одному. Борсук рухається зі швидкістю 5 м/с , а мисливець — 3 м/с . Як і на скільки змінюється відстань між ними щосекунди?

►► 3) Мисливець побачив на деякій відстані борсука й побіг за ним. Борсук рухається зі швидкістю 5 м/с , а мисливець — 3 м/с . Як і на скільки змінюється відстань між ними щосекунди?

►► 4) Борсук побачив на деякій відстані мисливця й побіг за ним. Борсук рухається зі швидкістю 5 м/с , а мисливець — 3 м/с . Як і на скільки змінюється відстань між ними щосекунди?

157

Вітер зірвав із голови чоловіка капелюх. Чи наздожене чоловік капелюх, якщо вітер несе капелюх зі швидкістю 7 м/с , а чоловік біжить зі швидкістю 6 м/с ? Як змінюється відстань між чоловіком і капелюхом кожену секунду? З якою швидкістю має бігти чоловік, щоб наздогнати свій капелюх?

158

Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2? Розв'яжи задачу 2.

►► 1) Із селища одночасно виїхали в протилежних напрямках велосипедистка і вантажівка. Велосипедистка рухається зі швидкістю 14 км/год , а вантажівка — 58 км/год . За скільки годин відстань між велосипедисткою і вантажівкою становитиме 216 км ?

►► 2) Із селища виїхала велосипедистка. За 2 год із цього селища в протилежному напрямку виїхала вантажівка. Велосипедистка рухалася зі швидкістю 14 км/год , а вантажівка — 58 км/год . За скільки годин після виїзду вантажівки відстань між нею і велосипедисткою становитиме 244 км ?

159 Скільки різних парних чотирицифрових чисел можна скласти із цифр 1, 2, 3, 4 так, щоб цифри в записі числа не повторювалися? Запиши утворені числа.

ДОСЛІДЖУЄМО ЗАДАЧІ НА СПІЛЬНУ РОБОТУ І ЗАДАЧІ НА ОДНОЧАСНИЙ РУХ ДВОХ ТІЛ

160 Зістав задачі 1 і 2. Як відмінність задач вплине на їх розв'язання? Розв'яжи задачі. До задачі 2 склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

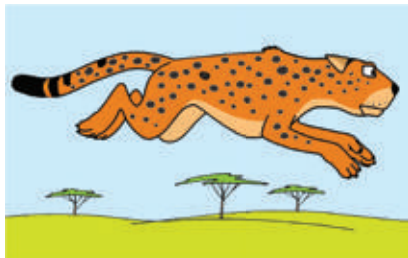
▶▶ 1) Щохвилини в бочку місткістю 352 л наливається через кран 12 л води, а pompa закачує 32 л води. За який час наповниться бочка?

▶▶ 2) Щохвилини в бочку місткістю 352 л наливається 12 л води, а через отвір в бочці виливається 4 л води. За який час наповниться бочка?

161 До кожної задачі добери короткий запис. Зістав подані задачі відповідно із задачами 1 і 2 в попередньому завданні. Як їх відмінність вплине на розв'язання поданих задач? Розв'яжи їх усно; прокоментуй розв'язання.

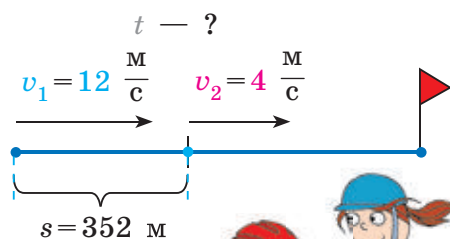
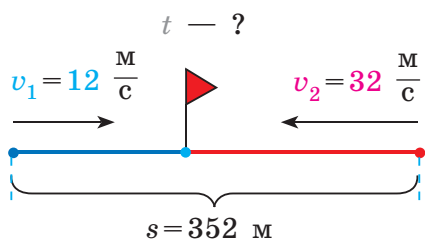
▶▶ 1) Від двох кущів, відстань між якими 352 м, одночасно назустріч один одному побігли гепард і леопард. За який час тварини зустрінуться, якщо леопард рухається зі швидкістю 12 м/с, а гепард — 32 м/с?

▶▶ 2) Від двох кущів, відстань між якими 352 м, одночасно в одному напрямку побігли леопард і слон. За який час леопард наздожене слона, якщо леопард рухається зі швидкістю 12 м/с, а слон — 4 м/с?

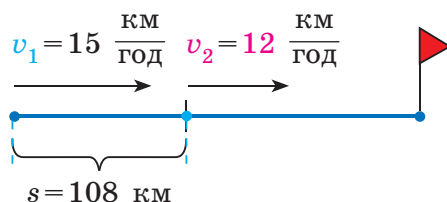
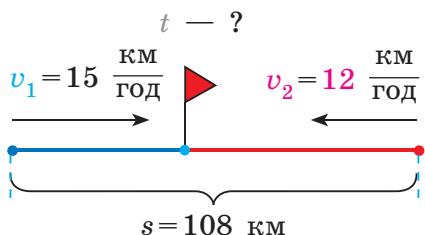
Зістав подані задачі. Як відмінність задач впливає на знаходження числового значення зміни відстані між тваринами щосекунди?

Одночасний рух двох тіл назустріч в одному напрямку

162 🔍 Розв'яжи задачу на одночасний рух двох тіл назустріч одне одному. Як зміна напрямку руху — навздогін — вплине на розв'язання задачі? Скористайся підказками.

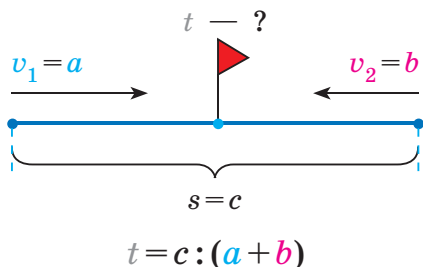
▶ З двох селищ, відстань між якими 108 км, одночасно назустріч вирушили дві велосипедистки. Одна велосипедистка рухається зі швидкістю 15 км/год, а інша — 12 км/год. Як змінюється відстань між велосипедистками за кожну годину? На скільки кілометрів? За скільки годин велосипедистки опиняться поруч?

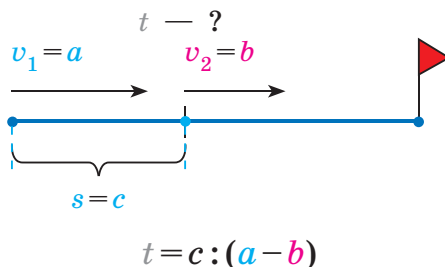
Знаходження часу зустрічі двох тіл

Одночасний рух двох тіл

назустріч

навздогін

163 🧩 Гепард пробіг 1 км 302 м, рухаючись зі швидкістю 31 м/с. Яку відстань пробіжить за той самий час страус, якщо він рухається зі швидкістю 14 м/с? У скільки разів швидкість руху гепарда більша за швидкість руху страуса?

164 🧩 Розв'яжи задачу на одночасний рух двох тіл назустріч одне одному. Як зміна напрямку руху — навздогін — вплине на розв'язання задачі?

▶ Дві лижниці, які були на відстані 680 м одна від одної, одночасно почали рухатися $\frac{\text{назустріч}}{\text{навздогін}}$. Одна лижниця рухалася зі швидкістю 160 м/хв, а інша — 180 м/хв. За скільки хвилин лижниці опинилися поруч?

165 🧩 У попередній задачі зміни напрямок руху — нехай лижниці рухаються одна за одною із відставанням. Як ця зміна вплине на розв'язання задачі? Визнач, за скільки хвилин відстань між лижницями буде 720 м.

166 🧩 Фігурист Іван і фігуристка Ганна для виконання «парної ластівки» одночасно почали рухатися з різних боків льодового стадіону назустріч одне одному. Іван рухався зі швидкістю 6 м/с, а Ганна — 5 м/с. Як і на скільки змінювалася відстань між Іваном і Ганною за кожну секунду?

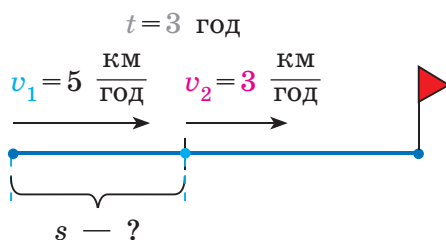
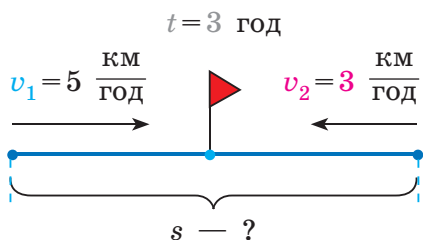
167 🧩 Підприємець придбав для здачі в оренду електричні транспортні засоби: електросамокати, гіроскутери й моноколеса. Одного дня послугами підприємця скористалися 35 осіб: 13 покаталися на електросамокатах, 18 — на гіроскутерах, а решта катилися тільки на моноколесах. Скільки осіб покаталися на моноколесах, якщо 9 осіб скористалися двома видами електротранспорту — й електросамокатами, й гіроскутерами?

ДОСЛІДЖУЄМО ЗАДАЧІ НА ОДНОЧАСНИЙ РУХ ДВОХ ТІЛ У РІЗНИХ НАПРЯМКАХ І В ОДНОМУ НАПРЯМКУ

168 Розв'яжи задачу на одночасний рух двох тіл назустріч одне одному. Досліди, як зміниться розв'язання задачі за умови одночасного руху двох тіл навздогін. Скористайся підказками.

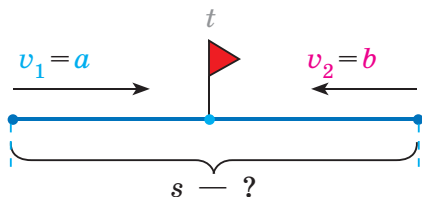
► Костя та Єгор одночасно почали рухатися назустріч навздогін. Костя йшов зі швидкістю 5 км/год, а Єгор — 3 км/год. Якою була відстань між хлопчиками на момент початку руху, якщо вони зустрілися за 3 год?

Знаходження відстані між тілами на момент початку руху

Одночасний рух двох тіл

назустріч

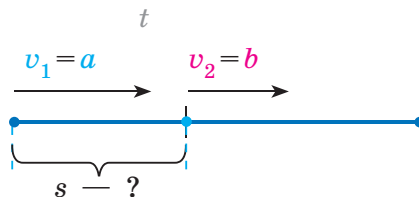
I спосіб

$$s = a \cdot t + b \cdot t$$

II спосіб

$$s = (a + b) \cdot t$$

навздогін

I спосіб

$$s = a \cdot t - b \cdot t$$

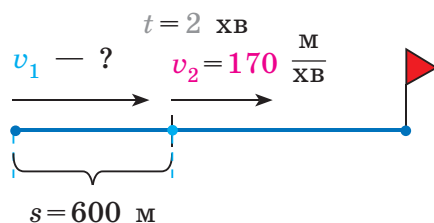
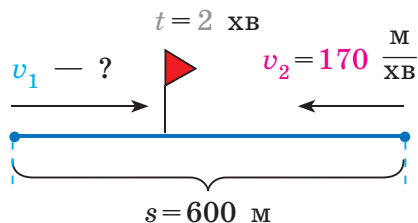
II спосіб

$$s = (a - b) \cdot t$$

169 Розв'яжи задачу на одночасний рух двох тіл назустріч одне одному. Досліди, як зміниться розв'язання задачі за умови одночасного руху двох тіл навздогін. Скористайся підказками.

► Бігун і скутеристка були на відстані 600 м одне від одного. Вони одночасно почали рухатися назустріч навздогін й опинилися

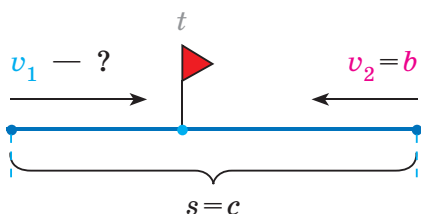
поруч за 2 хв. Бігун рухався зі швидкістю $170 \frac{\text{м}}{\text{хв}}$. Знайди швидкість руху скутеристки.

Знаходження швидкості руху одного з тіл

Одночасний рух двох тіл

назустріч

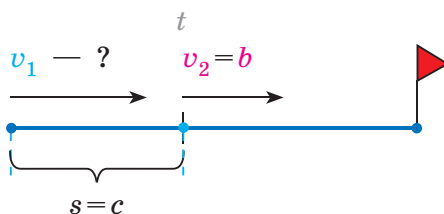
I спосіб

$$v_1 = (c - b \cdot t) : t$$

II спосіб

$$v_1 = c : t - b$$

навздогін

I спосіб

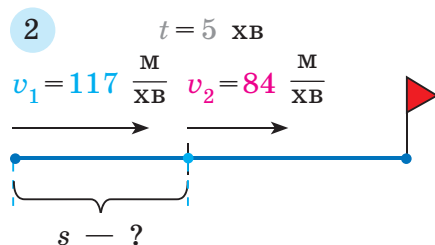
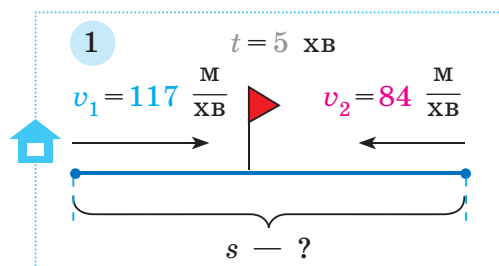
$$v_1 = (c + b \cdot t) : t$$

II спосіб

$$v_1 = c : t + b$$

170 Розв'яжи задачу на одночасний рух двох тіл назустріч. Як зміна напрямку руху — навздогін — вплине на розв'язання задачі? Скористайся підказками.

▶ Від двох дерев шпак і ворона одночасно вирушили назустріч.
Швидкість руху шпака $117 \frac{\text{м}}{\text{хв}}$, ворони — $84 \frac{\text{м}}{\text{хв}}$. Яка відстань була між птахами на момент початку руху, якщо вони опинилися поруч за 5 хв?

171 🧩 До задач у попередньому завданні склади та розв'яжи обернені задачі — на знаходження часу руху та швидкості руху одного з тіл за умов: 1) одночасного руху двох тіл назустріч; 2) одночасного руху двох тіл навздогін.

172 🧩 Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

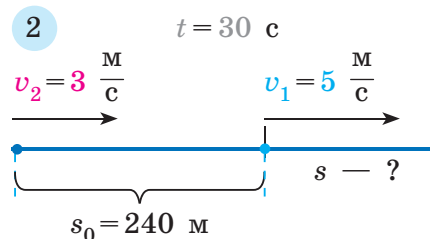
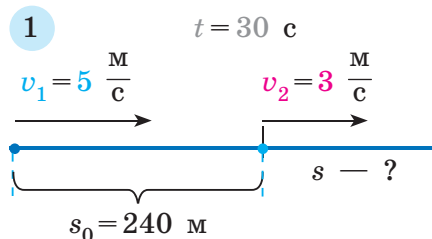

► Собака породи хорт побачив на відстані 60 м зайця й погнався за ним. Заєць утікав від собаки зі швидкістю 12 м/с. Визнач швидкість руху собаки, якщо він наздогнав зайця за 15 с.

173 🧩 На пляжі 42 відпочивальники каталися на банані, гідроциклі й на водному велосипеді. Скільки відпочивальників покаталися на водному велосипеді, якщо на банані покаталися 16 осіб, на гідроциклі — 7, а 5 осіб покаталися й на банані, й на гідроциклі?

ДОСЛІДЖУЄМО ЗАДАЧІ НА ОДНОЧАСНИЙ РУХ ДВОХ ТІЛ В ОДНОМУ НАПРЯМКУ

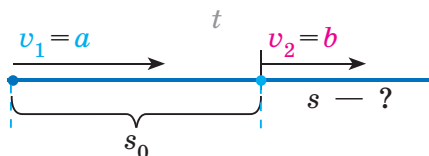
174 🕒 Два велосипедисти, що були на відстані 240 м один від одного, одночасно почали рухатися в одному напрямку. Швидкість руху першого велосипедиста 5 м/с, другого — 3 м/с. Якою буде відстань між ними за 30 с після початку руху, якщо: 1) перший велосипедист їде за другим? 2) другий велосипедист їде за першим?

Знаходження відстані між тілами за певний проміжок часу

Одночасний рух двох тіл

навздогін

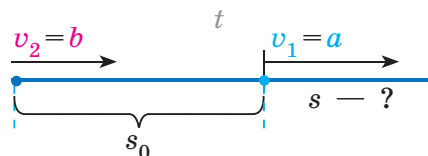
I спосіб

$$s = s_0 - a \cdot t + b \cdot t$$

II спосіб

$$s = s_0 - (a - b) \cdot t$$

з відставанням

I спосіб

$$s = s_0 - b \cdot t + a \cdot t$$

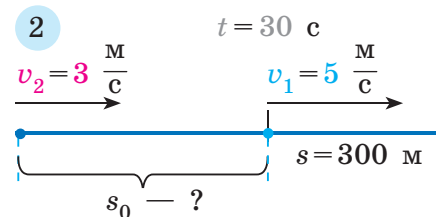
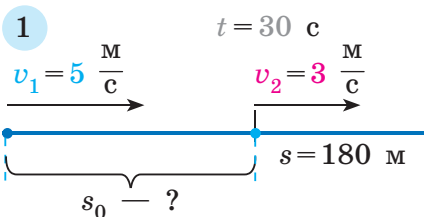
II спосіб

$$s = s_0 + (a - b) \cdot t$$

175 Марина склала обернені задачі до задач у попередньому завданні. Розв'яжи ці задачі.

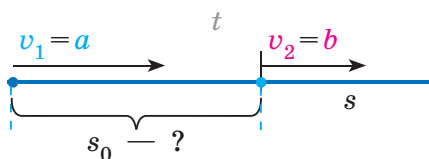
► Два велосипедисти одночасно почали рухатися в одному напрямку. Швидкість руху першого велосипедиста 5 м/с, другого — 3 м/с. Якою була відстань між велосипедистами на момент початку руху, якщо за 30 с відстань між ними становила: 1) 180 м, причому перший велосипедист їхав за другим? 2) 300 м, причому другий велосипедист їхав за першим?

Знаходження відстані між тілами на момент початку їх руху

Одночасний рух двох тіл

навздогін

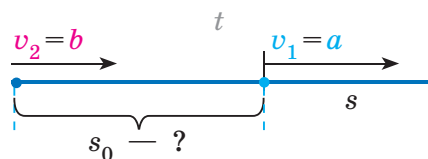
I спосіб

$$s_0 = s + (a \cdot t - b \cdot t)$$

II спосіб

$$s_0 = s + (a - b) \cdot t$$

з відставанням

I спосіб

$$s_0 = s - (a \cdot t - b \cdot t)$$

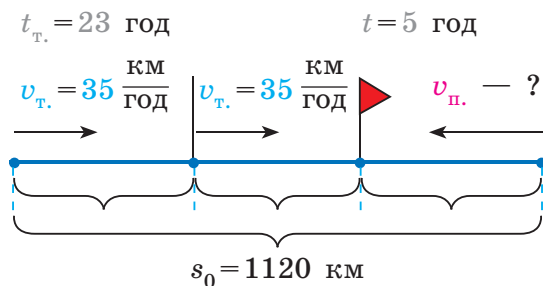
II спосіб

$$s_0 = s - (a - b) \cdot t$$

176 🧩 Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

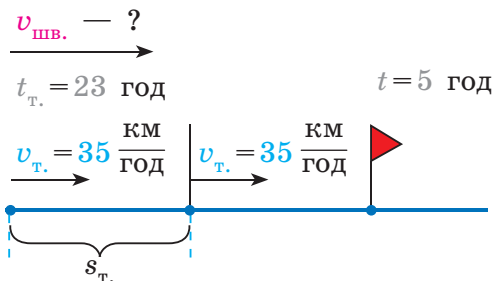
► Кішка помітила мишку на відстані 24 м від себе й погналася за нею. Кішка біжить зі швидкістю 6 м/с, а мишка — зі швидкістю 4 м/с. Чи наздожене кішка мишку? Якщо так, то за скільки секунд?

177 🧩 Відстань між двома містами 1120 км. З одного міста вирушив товарний потяг, що рухався зі швидкістю 35 км/год. За 23 год йому назустріч з іншого міста вирушив пасажирський потяг. Потяги зустрілися за 5 год після відправки пасажирського потяга. Знайди швидкість руху пасажирського потяга.

178 🧩 Зістав подану задачу із попередньою задачею. Як їх відмінність вплине на розв'язання поданої задачі? Розв'яжи її.

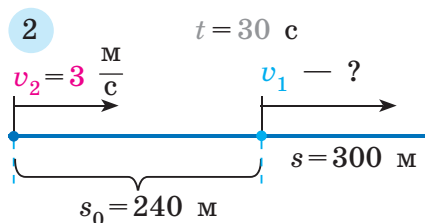
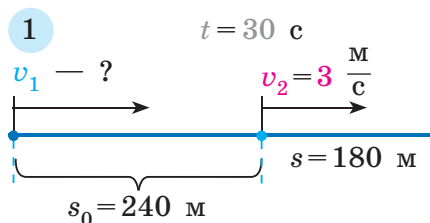
► З міста вирушив товарний потяг, що рухався зі швидкістю 35 км/год. За 23 год з того самого міста в тому самому напрямку вирушив швидкісний потяг. Потяги опинилися поряд за 5 год після відправки швидкісного потяга. Знайди швидкість руху швидкісного потяга.

ДОСЛІДЖУЄМО ЗАДАЧІ НА ОДНОЧАСНИЙ РУХ ДВОХ ТІЛ В ОДНОМУ НАПРЯМКУ

179 Зістав подану задачу із задачею в завданні 1 попереднього уроку. Які це задачі? Розв'яжи подану задачу.

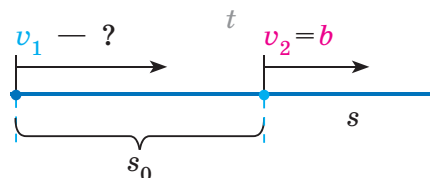
▶ Два велосипедисти, що були на відстані 240 м один від одного, одночасно почали рухатися в одному напрямку. Знайди швидкість руху першого велосипедиста, якщо швидкість руху другого — 3 м/с, причому: 1) перший велосипедист їхав за другим, а за 30 с після початку руху відстань між ними становила 180 м; 2) другий велосипедист їхав за першим, а за 30 с після початку руху відстань між ними становила 300 м.

Знаходження швидкості руху одного з тіл

Одночасний рух двох тіл

навздогін

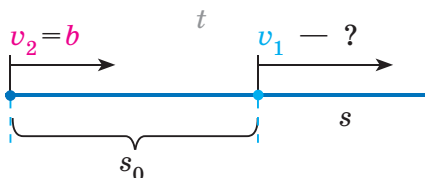
I спосіб

$$v_1 = (s_0 - s + b \cdot t) : t$$

II спосіб

$$v_1 = (s_0 - s) : t + b$$

з відставанням

I спосіб

$$v_1 = (s - s_0 + b \cdot t) : t$$

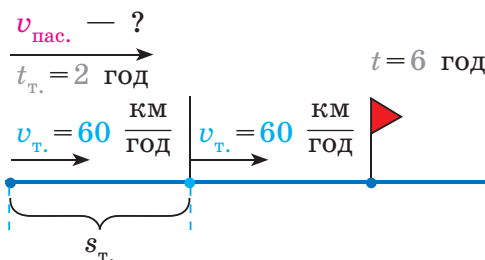
II спосіб

$$v_1 = (s - s_0) : t + b$$

180 Із двох селищ, відстань між якими 20 км, одночасно вирушили в одному напрямку скутерист і мотоциклістка. Скутерист рухався зі швидкістю 30 км/год, а мотоциклістка — 35 км/год. За скільки годин після початку руху мотоциклістка наздожене скутериста?

181 Зі станції вирушив товарний потяг. За 2 год з тієї самої станції в тому самому напрямку вирушив пасажирський потяг. Потяги опинилися поряд за 6 год після відправлення пасажирського потяга. Знайди швидкість руху пасажирського потяга, якщо швидкість руху товарного — 60 км/год.

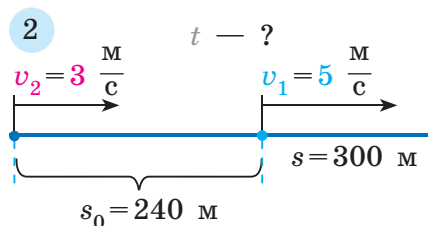
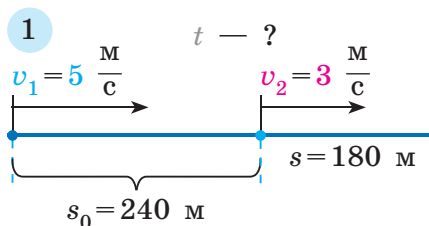

182 Дві велосипедистки одночасно вирушили з міста А й одночасно прибули до міста В, подолавши 60 км. Одна з велосипедисток першу половину шляху їхала зі швидкістю 15 км/год, а другу — 10 км/год. Знайди швидкість руху іншої велосипедистки, якщо вона рухалась із незмінною швидкістю.

ДОСЛІДЖУЄМО ЗАДАЧІ НА ОДНОЧАСНИЙ РУХ ДВОХ ТІЛ В ОДНОМУ НАПРЯМКУ

183 Зістав подану задачу із задачею в завданні 1 попереднього уроку. Які це задачі? Розв'яжи подану задачу.

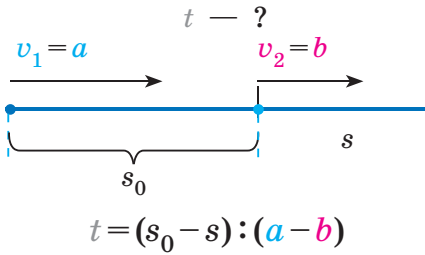
► Два велосипедисти, що були на відстані 240 м один від одного, одночасно почали рухатися в одному напрямку. Швидкість руху першого велосипедиста 5 м/с, другого — 3 м/с. За скільки секунд відстань між велосипедистами буде: 1) 180 м, якщо перший велосипедист їде за другим? 2) 300 м, якщо другий велосипедист їде за першим?

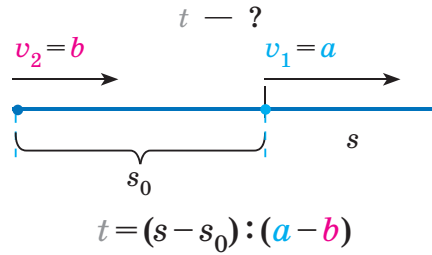
Знаходження часу руху

Одночасний рух двох тіл

навздогін

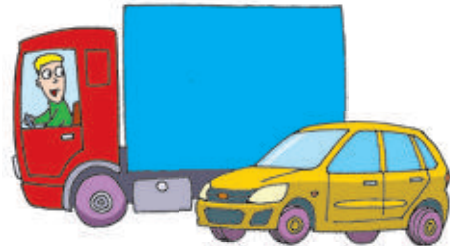
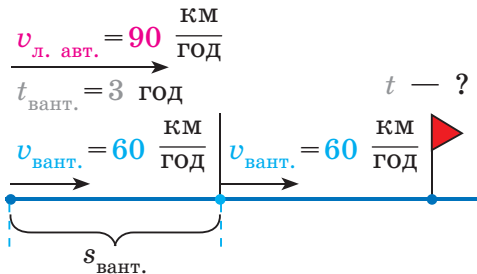

з відставанням

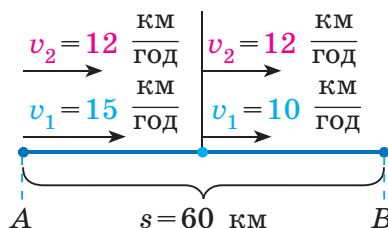

184 Оленка почала наздоганяти свою подругу Іванку, коли та перебуває на відстані 1100 м від неї. Оленка рухається зі швидкістю 120 м/хв, Іванка — 100 м/хв. Чи наздожене Оленка Іванку? За скільки хвилин?

185 З міста виїхала вантажівка зі швидкістю 60 км/год. За 3 год із цього міста в тому самому напрямку виїхав легковий автомобіль зі швидкістю 90 км/год. За скільки годин легковий автомобіль наздожене вантажівку?

186 Дві велосипедистки одночасно вирушили з міста А до міста В, відстань між якими 60 км. Одна з велосипедисток першу половину шляху їхала зі швидкістю 15 км/год, а другу — 10 км/год. Інша весь шлях їхала зі швидкістю 12 км/год. Яка велосипедистка раніше приїхала в місто В?

СИСТЕМАТИЗУЄМО ЗНАННЯ ПРО ГЕОМЕТРИЧНІ ФІГУРИ

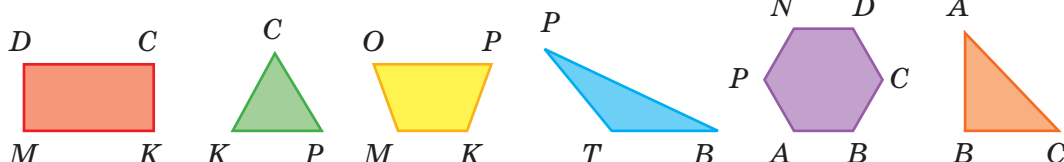
- 187** Діти проходили квест «Знайди зірку-фортецю на старовинній мапі Києва», застосовуючи свої знання про геометричні фігури. Спробуй теж пройти цей квест, розказавши, що тобі відомо про геометричні фігури.

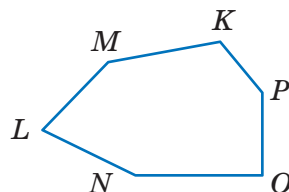
Перспектива Києво-Печерської фортеці
(1783 р., невідомий художник)

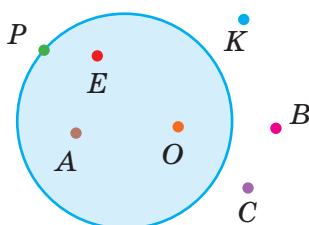
- 188** Назви кожний многокутник. Назви хоча б один многокутник із найменшою кількістю сторін. Запиши його елементи: вершини, сторони, кути. Як називають такі многокутники?

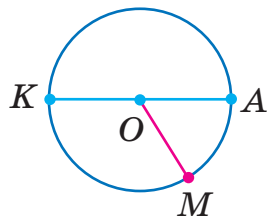
- 189**   Визнач види кутів у многокутнику. Запиши відповідні кути.

- 190**   Розглянь рисунок. Запиши точки, які: належать кругу; не належать кругу; належать колу; не належать колу.

191 Розглянь рисунок. Запиши центр кола; радіус кола; діаметр кола.

192 Побудуй коло: 1) радіусом 6 см; 2) діаметром 6 см.

193 З'ясуй, чи є істинним твердження. Усі квадрати є прямокутниками, але не всі прямокутники є квадратами.

Прямокутники

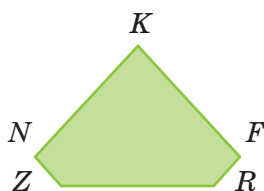
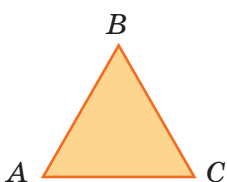
Квадрати

СИСТЕМАТИЗУЄМО ЗНАННЯ ПРО ГЕОМЕТРИЧНІ ВЕЛИЧИНИ: ПЕРИМЕТР МНОГОКУТНИКА І ПЛОЩУ ФІГУРИ

194 Що ти знаєш про ламану? Знайди довжину поданої ламаної.

195 Знайди довжину замкненої ламаної, що обмежує кожний многокутник. Обчисли периметр кожної фігури. Що ти знаєш про периметр фігури?

196 Назви сторони прямокутника. Назви протилежні сторони прямокутника. Що ти знаєш про властивість його сторін?

Вимірй довжини сторін прямокутника, знайди його периметр і площу.

197 Порівняй величини.

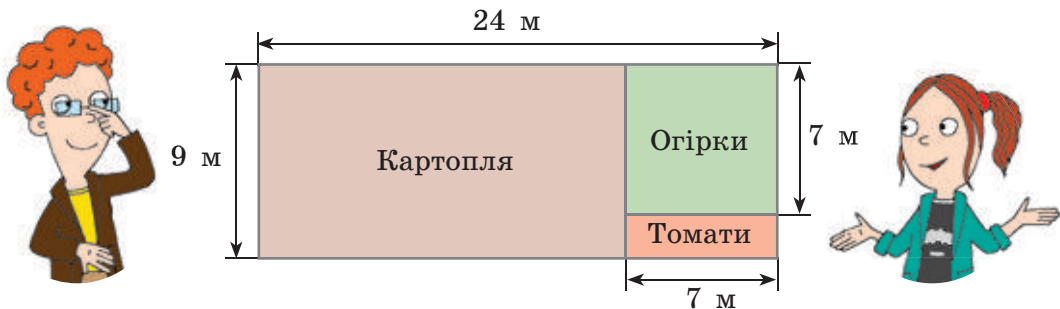
45 м 12 см 6 мм 50 000 мм 7 дм 8 см 9 мм 700 мм

198 Знайди периметр прямокутника $ABCD$ зі сторонами 5 см і 4 см.

199   1) Знайди площу квадрата зі стороною 8 см.

 2) Знайди площу прямокутника зі сторонами 3 см і 4 см.

200 Знайди за планом периметр і площу кожної ділянки.

201 Газон прямокутної форми має площу 48 м^2 . Довжина однієї з його сторін — 12 м. Знайди довжину іншої сторони газону.

Склади та розв'яжи обернені задачі.

Перша обернена задача: 12, , ?.

Друга обернена задача: ?, , 48.

202 Розв'яжи попередню задачу алгебраїчним методом. Для цього у формулу площі прямокутника слід підставити відомі числові дані. Склади і розв'яжи рівняння.

Спробуй розв'язати другу обернену задачу із попереднього завдання алгебраїчним методом.

203 Перенеси таблиці до зошита. Добери можливі довжини сторін і заповни таблиці. Побудуй кілька прямокутників, площа яких становить 12 см^2 ; 16 см^2 .

a (см)						
b (см)						
S (см ²)	12	12	12	12	12	12
P (см)						

a (см)						
b (см)						
S (см ²)	16	16	16	16	16	16
P (см)						

204 Побудуй квадрат, площа якого дорівнює 36 см^2 . Чи можна побудувати прямокутник, який не є квадратом, із такою самою площею?

205 Скільки каркасів квадратів зі стороною 6 см можна виготовити з дроту довжиною 72 см?

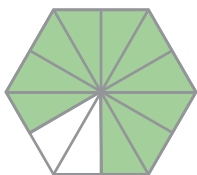

СИСТЕМАТИЗУЄМО ЗНАННЯ ПРО ДРОБИ

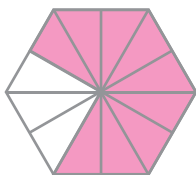
206 Перевір, чи правильно в кожному випадку зафарбовано частину цілого, яка відповідає дробу. Прочитай числа.

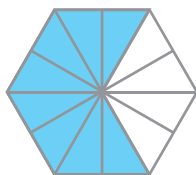
$$\frac{3}{12}$$

$$\frac{5}{6}$$

$$\frac{3}{4}$$

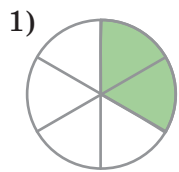

$$\frac{2}{3}$$

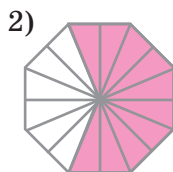

$$\frac{1}{2}$$

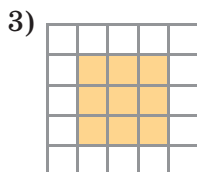
207 Перевір, чи правильно в кожному випадку зафарбовано частину цілого, яка відповідає дробу. Назви дріб, який позначає незафарбовану частину цілого. Порівняй дроби.

$$\frac{2}{6} \quad \text{■} \quad \text{■}$$

$$\frac{10}{16} \quad \text{■} \quad \text{■}$$

$$\frac{8}{25} \quad \text{■} \quad \text{■}$$

$$\frac{7}{10} \quad \text{■} \quad \text{■}$$

208 Знайди дріб від числа. Запиши розв'язання виразом.

$$\frac{4}{27} \text{ від } 81$$

$$1 - 81$$

$$\frac{4}{27} - ?$$

$$\frac{11}{19} \text{ від } 95$$

$$1 - \text{■}$$

$$\frac{11}{19} - ?$$

209 Знайди число за величиною його дробу. Запиши розв'язання виразом.

$\frac{7}{9}$ числа становлять 84

$$\begin{array}{r} 1 - ? \\ \frac{7}{9} - 84 \end{array}$$

$\frac{17}{23}$ числа становлять 85

$$\begin{array}{r} 1 - ? \\ \frac{\quad}{\quad} - \quad \end{array}$$

210 Порівняй дроби.

$$\frac{4}{7} \text{ } \bullet \text{ } \frac{2}{7}$$

$$1 \text{ } \bullet \text{ } \frac{1}{2}$$

$$\frac{6}{9} \text{ } \bullet \text{ } 1$$

$$\frac{7}{15} \text{ } \bullet \text{ } \frac{2}{15}$$

$$\frac{5}{12} \text{ } \bullet \text{ } \frac{9}{12}$$

$$\frac{24}{100} \text{ } \bullet \text{ } \frac{9}{100}$$

211 Обчисли.

$\frac{8}{32}$ від 96; число, якщо його $\frac{8}{32}$ становлять 96;

 $\frac{16}{32}$ від 64; число, якщо його $\frac{16}{32}$ становлять 64.

212 Обчисли.

1) Кількість метрів: у $\frac{3}{4}$ км; у $\frac{2}{5}$ км; у $\frac{10}{25}$ км.

 2) Кількість кілограмів: у $\frac{3}{4}$ ц; у $\frac{3}{4}$ т; у $\frac{30}{50}$ т.

213 До задач 1 і 2 добери короткі записи. Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язування задачі 2? Розв'яжи її.

► 1) Висота евкаліпта — 2400 см. Висо-

та сосни становить $\frac{3}{4}$ висоти евкаліпта.

Висота ялини становить $\frac{2}{5}$ висоти сосни.

Визнач висоту ялини.

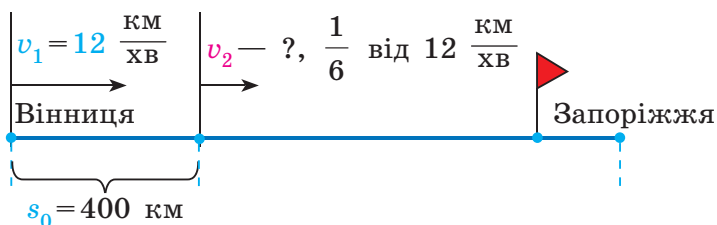

► 2) Висота евкаліпта — 2400 см, що становить $\frac{3}{4}$ висоти сосни. Висота ялини становить $\frac{2}{5}$ висоти сосни. Визнач висоту ялини.

Евк. — 2400 см
 С. — ?, $\frac{3}{4}$ від —
 Ял. — ?, $\frac{2}{5}$ від —

Евк. — 2400 см, що становить $\frac{3}{4}$ від —
 С. — ?
 Ял. — ?, $\frac{2}{5}$ від —

214 Від Вінниці до Запоріжжя летіли літак і вертоліт. Спочатку літак був позаду вертольота на 400 км. Швидкість руху літака 12 км/хв, а вертольота — $\frac{1}{6}$ від швидкості літака. Яка відстань буде між ними за 20 хв? Коли літак порівняється з вертольотом? Яка відстань буде між ними за 1 год?

ДОСЛІДЖУЄМО ЗАДАЧІ

215 Обчисли.

$\frac{2}{17}$ від 1 ц 36 кг;

$\frac{6}{12}$ від 7 дм 2 см;

число, якщо його $\frac{2}{17}$ становлять 1 ц 36 кг;

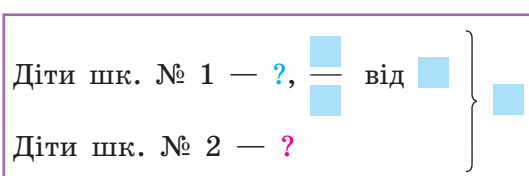
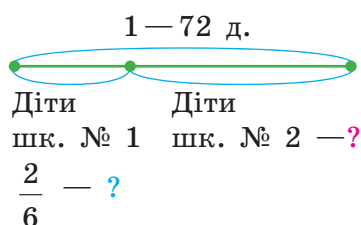
число, якщо його $\frac{6}{12}$ становлять 7 дм 2 см.

216 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язування задачі 2? Розв'яжи задачу 2. Скористайся підказками.

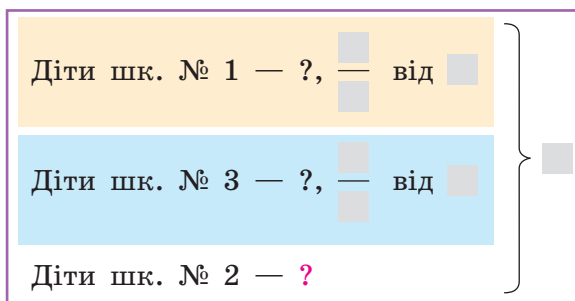
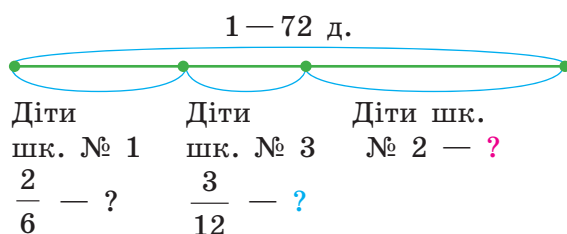

►► 1) Одного дня Музично-меморіальний музей Соломії Крушельницької у Львові відвідали 72 дитини з різних шкіл. Діти із школи № 1 становили $\frac{2}{6}$ усієї кількості дітей, а діти із школи № 2 — решту. Скільки дітей із школи № 2 відвідали музей?

◀ Соломія Крушельницька (1872–1952) — видатна українська оперна співачка

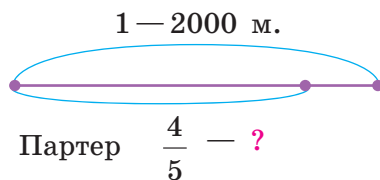

►► 2) Одного дня Музично-меморіальний музей Соломії Крушельницької у Львові відвідали 72 дитини з різних шкіл. Діти із школи № 1 становили $\frac{2}{6}$ усієї кількості дітей, діти із школи № 3 — $\frac{3}{12}$, а діти із школи № 2 — решту. Скільки дітей із школи № 2 відвідали музей?

217 Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи обернену задачу, щоб шуканим у ній було число 2000.

► В оперному театрі 2000 місць, причому $\frac{4}{5}$ усіх місць розташовано в партері. Скільки місць розташовано в партері?

218 У типографії надрукували 193 900 примірників книжок. Підручники становили $\frac{4}{5}$ усіх книжок. Книжок для дітей було в 35 разів менше, ніж підручників, а книжки для дорослих становили решту. Скільки надрукували книжок для дорослих?

Підручники — ?, $\frac{4}{5}$ від 193 900 прим.	} 193 900 прим.
Кн. для дітей — ?, у 35 р. м. _____	
Кн. для дорослих — ?	

219 Розв'яжи старовинну задачу.

► Селянин прийшов до царя й сказав: «Царю, дозволь мені взяти з твого садка одне яблуко». Цар відповів: «Мій садок обнесений трьома огорожами. У кожній огорожі є тільки одні ворота, і біля кожних воріт стоїть сторож. Першому сторожеві треба віддати половину яблук, які візьмеш, і ще 1 яблуко. Другому сторожеві треба віддати половину тих яблук, що в тебе залишилися, і ще 1 яблуко. Третьому сторожеві треба віддати половину тих яблук, що в тебе залишилися, і ще 1 яблуко. У тебе має залишитися 1 яблуко. Якщо скажеш, скільки яблук тобі треба взяти, щоб виконати всі умови, то я дозволю тобі піти в сад». Селянин подумав трошки й відповів царю. Цар дозволив йому піти в сад. Яке число назвав селянин?

УЗАГАЛЬНЮЄМО ВИВЧЕНЕ

220 Запиши числа, які містять: 1) 8 сотень тисяч, 5 десятків тисяч, 9 сотень, 7 одиниць; 2) 740 одиниць другого класу і 190 одиниць першого класу. Порівняй числа. Обчисли письмово, на скільки одне число більше або менше, ніж інше. Виконай перевірку.

221 Утвори число 307 200 різними способами: 1) з попереднього числа; 2) з наступного числа; 3) з одиниць різних класів; 4) з одиниць різних розрядів.

222 Установи порядок виконання арифметичних дій і знайди значення виразу: $920\,483 - 704\,169 + 8034 : 13 \cdot 4$.

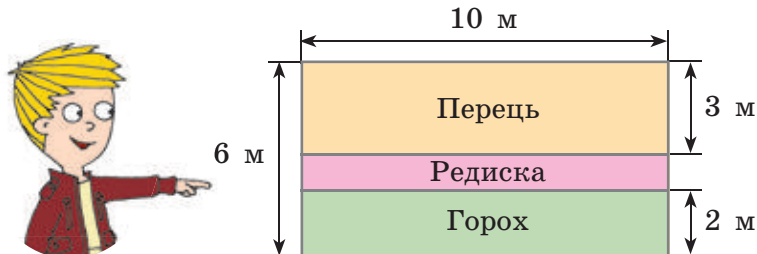
223 Розв'яжи рівняння і виконай перевірку.

$$24\,000 : 100 : a = 120$$

$$c : 25 = 900 : 45$$

 $30 \cdot p \cdot 2 = 360$

224 Визнач площу кожної ділянки за поданим планом.

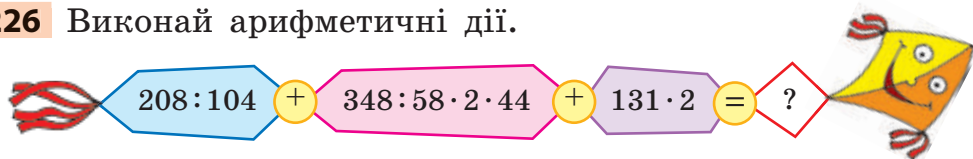
225   1) Відстань між двома пристанями 60 км. Човен подолав цю відстань за 3 год, а рухаючись у зворотному напрямку — за 2 год. З якою швидкістю рухався човен у кожному напрямку?

 2) Від двох пристаней, відстань між якими 60 км, одночасно назустріч один одному відійшли два човни й зустрілися за 2 год. Один із човнів рухався зі швидкістю 10 км/год. З якою швидкістю рухався інший човен?

 3) Від острова одночасно в протилежних напрямках відійшли два човни. Один човен рухався зі швидкістю 10 км/год, інший — 15 км/год. За 3 год човни прибули до пристаней. Яка відстань між пристанями?

ПЕРЕВІРЯЄМО СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ

226 Виконай арифметичні дії.

227 ►► 1) Скільки пасажирів скористалися метрополітеном, якщо їхня кількість відповідає найменшому шестицифровому числу?

►► 2) Скільки пасажирів скористалися аеропортом, якщо їхня кількість відповідає найбільшому п'ятицифровому числу?

228 Віднови істинні нерівності. Розглянь різні варіанти.

$$53\,792 > 53 \blacksquare 92$$

$$81\,465 < 81\,4 \blacksquare 5$$

229 Який вираз у кожному рядку має найбільше значення?

$$67\,208 \cdot 5$$

$$6720 \cdot 5$$

$$672\,084 \cdot 5$$

$$126\,309 : 3$$

$$1263 : 3$$

$$12\,630 : 3$$

230 Які рівняння мають однакові корені (розв'язки)?

$$200 \cdot x = 1000$$

$$y : 60 = 10 \cdot 30$$

$$1200 : c = 80 \cdot 3$$

231 Вертолітні майданчики мають форму прямокутників. Виконавши обчислення, з'ясуй дані, яких бракує в таблиці.

Майданчик	Довжина a (м)	Ширина b (м)	Периметр P (м)	Площа S (м ²)
1	15			75
2		10	60	

232 ►► Із двох майданчиків, відстань між якими 2 км, одночасно запустили два дрони, які полетіли назустріч один одному. Один із дронів летів зі швидкістю 60 м/хв, а інший — 40 м/хв. За який час дрони опинилися над одним об'єктом?

ПОВТОРЮЄМО НУМЕРАЦІЮ ЧИСЕЛ У МЕЖАХ МІЛЬЙОНА

233 🔍 Назви відомі тобі одиниці лічби. Як вони співвідносяться між собою? Запиши відповідні рівності.

234 🔍 Користуючись таблицею розрядів і класів, назви розряди, які входять до кожного класу. Зістав перший і другий класи. Що в них спільне? відмінне?

Другий клас — клас тисяч			Перший клас — клас одиниць		
розряд			розряд		
III (VI)	II (V)	I (IV)	III	II	I
сотні тисяч	десятки тисяч	одиниці тисяч	сотні	десятки	одиниці

235 🧩 Прочитай числа. Розбий числа на підмножини. До кожної підмножини додай два власні приклади. Розташуй подані числа в порядку спадання.

6 45067 87 400001 845 9 32088 834213 674 8

236 🧩 Запиши числа. Заміни кожне число сумою розрядних доданків.

- 435 тисяч і 204 одиниці
 - 604 одиниці другого класу та 17 одиниць першого класу
 - 22 одиниці другого класу й 9 одиниць першого класу
 - 197 одиниць другого класу й 700 одиниць першого класу
- 8 одиниць II розряду другого класу й 12 одиниць I розряду першого класу
 - 67 одиниць I розряду першого класу і 89 одиниць II розряду другого класу

237 Порівняй числа.

4567 ● 508

44 210 ● 44 209

 8032 ● 8041
51 237 ● 5123

256 008 ● 25 608

82 350 ● 82 499

238 Утвори число 67082 різними способами. Визнач у цьому числі загальну кількість десятків; сотень; тисяч; десятків тисяч.

239 Склади найбільше та найменше чотирицифрові числа із цифр 7, 0, 3, 5 так, щоб цифри в записі кожного числа не повторювалися.

ПОЗНАЧАЄМО ЧИСЛА НА КООРДИНАТНОМУ ПРОМЕНІ

240 Розглянь, як позначено числа на координатному промені. Які числа пропущено? Назви число, наступне за числом 6; попереднє до числа 9.

241 Досліди координатний промінь (див. попереднє завдання). Від якої точки починається відрізок? Скільки відрізків відкладено до числа 1? до числа 4? Що ти можеш сказати про ці відрізки?

Зверни увагу! Наприклад, від початку відріку до точки M відкладено 8 одиничних відрізків. Отже, точці M відповідає число 8 на координатному промені OX . Це число називають координатою точки M і записують так: $M(8)$.

Координата точки показує, скільки одиничних відрізків містить відрізок, який сполучає початок координатного променя і дану точку на ньому.

З іншого боку, координата точки показує відстань від початку відріку (точки O) до даної точки на координатному промені: $OM = 8$ одиничних відрізків.

Кожному натуральному числу, а також числу 0 відповідає одна певна точка променя OX . Такий промінь є *числовим* — *координатним*. Точка O — початок координатного променя — є *початком відліку*.

Щоб позначити число на координатному промені, треба:

- 1) накреслити промінь OX і позначити його напрямком стрілкою;
- 2) записати під точкою O (початком відліку) число 0;
- 3) вибрати одиничний відрізок;
- 4) від точки O відкласти праворуч один одиничний відрізок і підписати «1»; відкласти ще один одиничний відрізок і підписати «2» і т. д.;
- 5) відкласти від початку відліку стільки одиничних відрізків, скільки вказує координата точки;
- 6) позначити одержану точку буквою.

Наприклад: $K(12)$.

Координатний промінь

Промінь

Початок відліку

Напрямок відліку

Одиничний відрізок

- 242** Яким числам на координатному промені відповідають точки A, B, C, D, K, L, M ?

- 243** Накресли координатний промінь із початком у точці O . За одиничний відрізок візьми відрізок довжиною 1 см. Познач точки: $Z(3), N(7), S(8), Q(10)$.

244 Накресли координатний промінь із початком у точці O . За одиничний відрізок візьми відрізок довжиною 1 см. Познач точки: V , R , Y , G , якщо $OV=2$ см, $OR=4$ см, $OY=5$ см, $OG=9$ см. Яким числам відповідають точки V , R , Y , G ? Визнач координати цих точок.

245 Точці K координатного променя відповідає число 24 — $K(24)$. Запиши три числа, яким відповідають точки, розташовані: 1) ліворуч від точки K ; 2) праворуч від точки K .

246 Познач на координатному промені всі точки, які відповідають числам, меншим від 11, але більшим за 5.

247 Знайди відстань між точками $A(15)$ і $B(18)$ координатного променя, якщо одиничний відрізок дорівнює 1 см; 3 см.

248 Паркан тримається на стовпах. Відстань між сусідніми стовпами — 15 дм. Яка відстань між четвертим і сьомим стовпами паркану?

ОЗНАЙОМЛЮЄМОСЯ ЗІ ШКАЛОЮ

249 Згадай, що ти знаєш про координатний промінь. Побудуй координатний промінь із одиничним відрізком довжиною 1 см. Познач на координатному промені точки: $M(2)$, $P(5)$, $C(6)$, $Z(8)$, $K(12)$.

250 Сашко вважає, що координатний промінь схожий на лінійку. На лінійці також є початок відліку — нульова поділка, а числа відповідають кількості одиничних відрізків — сантиметрів. Чи погоджуєшся ти з хлопчиком?

251 Оленка зазначила, що поділки та числа лінійки утворюють *шкалу*. На лінійці між двома великими поділками вміщується 1 см, але ми бачимо ще й маленькі поділки, на які розділено кожний сантиметр. Відстань між цими поділками — 1 мм; 10 маленьких поділок складають одну велику: $10\text{ мм} = 1\text{ см}$. Число одиниць вимірювання, яке відповідає одній поділці шкали, називають *ціною поділки*.

252 Діти змінили підписи на лінійці. Яка ціна поділки в цьому випадку?

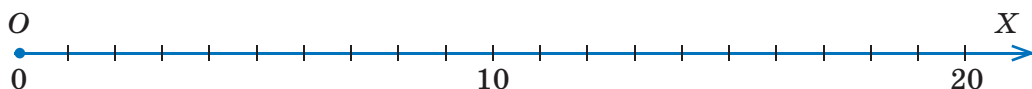

Тарас вважає, що в цьому випадку ціна поділки дорівнює 1 мм. Чи погоджуєшся ти з хлопчиком?

Соня вважає, що координатний промінь являє собою нескінченну шкалу. Чи погоджуєшся ти з дівчинкою?

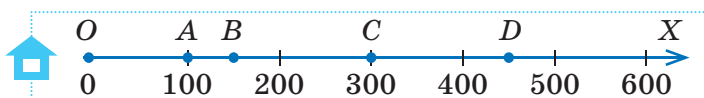
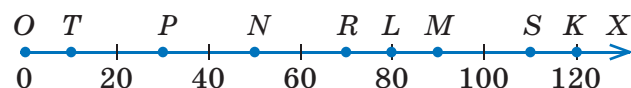
253 Визнач ціну поділки шкали й познач на координатному промені точки: $K(8)$, $A(10)$, $B(15)$, $C(18)$.

254 Для вимірювання величин використовують прилади, на яких нанесено поділки та числа. Досліди шкали приладів. Визнач ціну поділки кожної шкали.

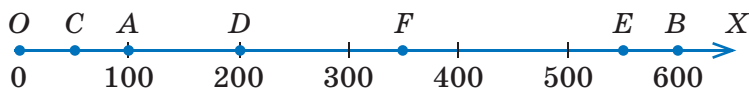

255 Визнач ціну поділки шкали в кожному випадку. Назви координату кожної точки.

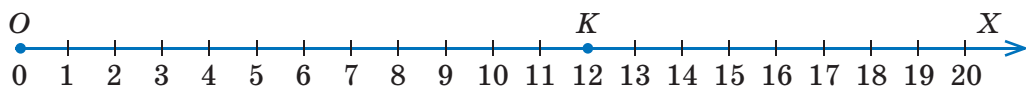

256 Накресли координатний промінь. За одиничний відрізок візьми 1 клітинку. Познач на промені: 1) числа другого десятка, які діляться на 3 націло; 2) парні числа першого десятка; 3) числа, які більші за 10, але менші від 15.

257 На якій відстані від початку відліку розташована точка A ? точка D ? точка B ? точка F ? точка E ? точка C ? Знайди відстань між точками A і B ; точками A і F ; точками D і E .

258 На скільки одиничних відрізків і в якому напрямку слід переміститися, щоб із точки $K(12)$ потрапити в точку з координатою 7? 18? 0?

259 Скільки будинків із парними номерами розташовано на одному боці вулиці між будинками № 16 і № 36?

ОДЕРЖУЄМО ЧИСЛА В МЕЖАХ ТРИЛЬЙОНА

260 Одна група дітей лічила одиницями, десятками й сотнями, інша — тисячами, десятками тисяч і сотнями тисяч. Діти записали розрядні числа. Назви ці числа.

261 Оленка до 9 сотень тисяч додала ще 1 сотню тисяч й одержала 10 сотень тисяч — 1 000 000 — тисячу тисяч — 1 мільйон. Діти продовжили лічити мільйонами. Прочитай ці числа, продовжи ряди чисел.

Лічильні одиниці — мільйони

1 000 000	2 000 000	3 000 000	4 000 000	5 000 000	...
10 000 000	20 000 000	30 000 000	40 000 000	50 000 000	...
100 000 000	200 000 000	300 000 000	400 000 000	500 000 000	...

Миколка вважає, що в такий спосіб діти дізналися про новий клас — **клас мільйонів** — і розряди, які входять до цього класу.

Третій клас — клас мільйонів			Другий клас — клас тисяч			Перший клас — клас одиниць		
розряд			розряд			розряд		
III (IX)	II (VIII)	I (VII)	III (VI)	II (V)	I (IV)	III	II	I
сотні мільйонів	десятки мільйонів	одиниці мільйонів	сотні тисяч	десятки тисяч	одиниці тисяч	сотні	десятки	одиниці

262 До 9 сотень мільйонів діти додали ще 1 сотню мільйонів й одержали нову лічильну одиницю — **мільярд**. Діти продовжили лічити мільярдами, групуючи їх у десятки та сотні. Прочитай числа, продовжи ряди чисел.

1 000 000 000	2 000 000 000	3 000 000 000	4 000 000 000	...
10 000 000 000	20 000 000 000	30 000 000 000	40 000 000 000	...
100 000 000 000	200 000 000 000	300 000 000 000	400 000 000 000	...

Як ти вважаєш, до якого класу належать записані числа? Який за номером цей клас? Які розряди він містить?

263 Зістав числа в кожному стовпчику. Що в них спільне? відмінне? Прочитай числа.

564	208	2
238 564	700 208	56 002
467 238 564	12 700 208	400 056 002
206 467 238 564	32 012 700 208	8 400 056 002

264 Згадай, як слід міркувати при читанні багатоцифрових чисел. Як розбити числа на класи? Прочитай числа.

34009405006	8900456	123000345
103085700045	5000743067	

265 Користуючись таблицею розрядів і класів, запиши число, яке містить:

1) 45 мільярдів, 321 мільйон, 207 тисяч, 589 одиниць;

2) 134 одиниці класу мільярдів, 78 одиниць класу мільйонів, 300 одиниць класу тисяч, 3 одиниці класу одиниць;

3) 5 десятків мільйонів, 7 одиниць мільйонів, 8 тисяч, 2 сотні, 6 одиниць.

Клас	Мільярди			Мільйони			Тисячі			Одиниці		
Розряд	Сотні	Десятки	Одиниці	Сотні	Десятки	Одиниці	Сотні	Десятки	Одиниці	Сотні	Десятки	Одиниці
Число												

266 Запиши числа, користуючись підказкою. Визнач розрядний склад кожного числа. Розбий множину чисел на підмножини. До кожної підмножини допиши кілька чисел.

1) 45 мільярдів, 128 мільйонів, 567 тисяч, 324 одиниці;

2) 120 мільярдів, 6 мільйонів, 45 тисяч, 70 одиниць;

3) 3 мільярди, 895 тисяч, 8 одиниць;

4) 309 мільярдів, 5 мільйонів, 6 тисяч, 300 одиниць;

5) 56 мільйонів, 5 тисяч, 4 одиниці;

6) 1 мільярд;

7) 10 мільйонів, 6 одиниць.

267 Склади найбільше й найменше шестицифрові числа із цифр 0, 1, 2, 3, 5, 9 так, щоб цифри в записі кожного числа не повторювалися.

ПОРІВНЮЄМО ЧИСЛА

268 Прочитай числа. Зістав числа в кожному стовпчику. Визнач розрядний склад кожного числа. Подай перші два числа в кожному стовпчику у вигляді суми розрядних доданків. Чи можна міркувати аналогічно, щоб подати решту чисел у вигляді суми розрядних доданків?

923
714 923
358 714 923
564 358 714 923

407
38 407
291 038 407
3 291 038 407

Обери один зі стовпчиків. До кожного числа назви попереднє число; наступне число. Як одержати число з попереднього? з наступного? Запиши відповідні рівності.

Згадай, які способи порівняння чисел ти знаєш. Порівняй перші два числа в кожному стовпчику. Що цікаве можна помітити?

Порівняй числа обох стовпчиків попарно: у першому рядку; у другому рядку... Як можна міркувати під час порівняння чисел?

Алгоритм порівняння двох багатоцифрових чисел

Визначаю кількість цифр у записі кожного числа.

Чи однакова кількість цифр у записі чисел?

Порівнюю кількість одиниць найвищого розряду.

Так

Ні

Більше
Менше те число, у записі якого цифр більше
менше.

Чи однакова кількість одиниць цього розряду?

Так

Порівнюю кількість одиниць у наступному розряді.

Ні

Більше
Менше те число, у якому кількість одиниць певного розряду більша
менша.

Порівнюючи багатоцифрові числа, немає сенсу порівнювати кількість одиниць у кожному розряді — можна порівняти числа одиниць певного класу.

269 Порівняй числа. Прокоментуй хід міркувань.

45 809 ● 245 809
4 506 788 ● 45 067 888

495 404 ● 495 605
90 000 002 ● 9 000 002

270 🧩 Розташуй подані числа в порядку зростання.

9 000 000 765

543 000 760

8 111 745 003

9 007 822

500 743

5 674 099

5 680 008

271 🧩 Віднови істинні нерівності. Розглянь різні варіанти.

567 47 < 567 801

876 508 03 < 876 508 503

234 1 > 234 156

7 658 934 < 7 6 000

4083 01 > 4083 399

6 289 065 > 6 289 5

ОКРУГЛЮЄМО ЧИСЛА ДО ПЕВНОГО РОЗРЯДУ

272 🔍 Учні та учениці вирішили підготувати проєкт «Дунайський заповідник у числах». Добираючи цікаві факти, діти виявили, що іноді замість точної інформації наведено *наближені числа*. Діти дізналися про таке. Найдавніший наземний вид рослин, який вже близько 35–40 млн років росте на цій території, — обвійник грецький, найдавніший водний вид — водяний горіх (близько 100 млн років). В акваторії дельти Дунаю збирається до 50 000 пернатих. Найбільшу швидкість у польоті розвиває сокіл-сапсан — понад 100 км/год.

Назви можливий вік видів рослин, можливу кількість птахів і можливу швидкість руху сокола. Як ти вважаєш, чому люди використовують наближені числа?

Марічка зауважила, що кількість птахів постійно змінюється, тому їх точне число вже згодом буде неправильним. У цьому числі зміняться цифри певного розряду, тому це число округлили до розряду десятків тисяч. Під час округлення числа до певного розряду цифри праворуч від цього розряду в записі числа замінюють на нулі.

Алгоритм округлення натуральних чисел

Підкреслюю цифру певного розряду й ставлю за нею вертикальну риску.

Визначаю цифру, яка стоїть за рискою.

Підкреслена цифра не змінюється.

Ні

За рискою стоїть цифра 5; 6; 7; 8; 9?

Так

Підкреслена цифра збільшується на 1.

Замінюю нулями всі цифри, які стоять за рискою.

Наприклад, число 5207 округлити до розряду: десятків: $52\underline{0}7 \approx 5210$; сотень: $5\underline{2}07 \approx 5200$.

273 Округли кожне число до зазначеного розряду.

До десятків: $434 \approx \square$, $5237 \approx \square$, $803\,422 \approx \square$, $5\,648\,297 \approx \square$.

До сотень: $643 \approx \square$, $971 \approx \square$, $3512 \approx \square$, $654\,351 \approx \square$.

До тисяч: $7301 \approx \square$, $14\,623 \approx \square$, $324\,023 \approx \square$, $7\,004\,524 \approx \square$.

До десятків тисяч: $325\,145 \approx \square$, $808\,400 \approx \square$, $3\,127\,406 \approx \square$.

274 Округли подані числа до найвищого розряду.

4 921 698

32 007 856

461 888

2734

275 Прочитай наближені рівності та з'ясуй, до якого розряду округлили числа. Назви цифру цього розряду.

$8567 \approx 9000$

$123\,809 \approx 124\,000$

$7\,004\,562 \approx 7\,004\,560$

276 Загальна довжина річки Дунай становить 2961 км. Очеретом покриті 1560 км^2 дельти Дунаю. Округли кожне число до десятків; до сотень; до тисяч.

277 Мандруючи Україною, родина подолала автомобілем 1675 км, катером — 235 км, літаком — 2736 км. Дізнайся, яку відстань подолала родина за всю мандрівку, попередньо округливши подані в умові числа до розряду сотень.

278 🧩 Подай величини в більших одиницях вимірювання, попередньо округливши числа до розряду тисяч.

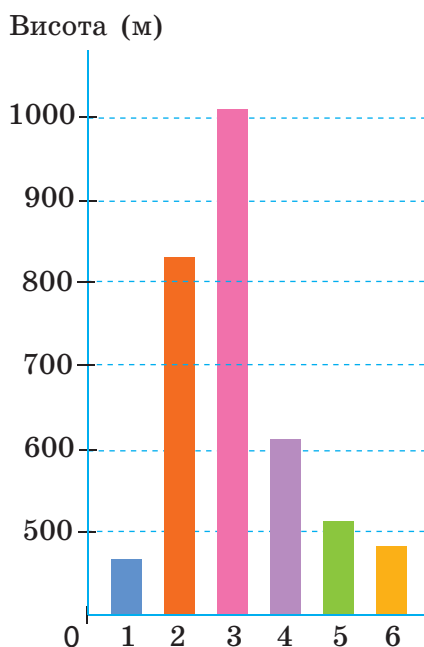
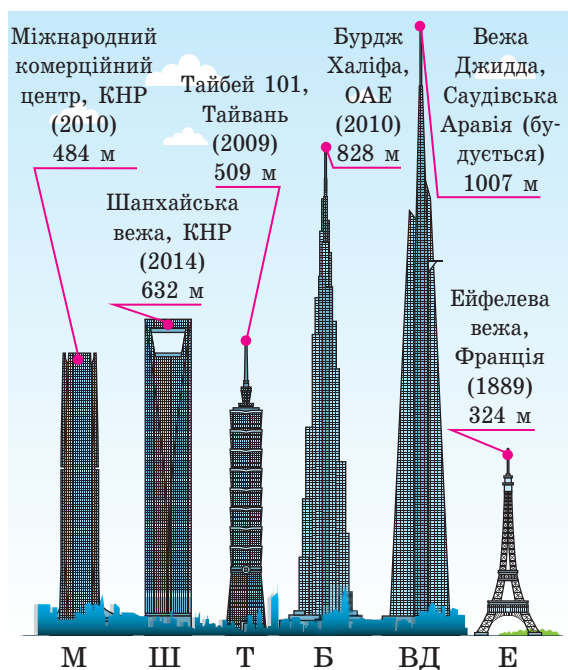
$12\,670 \text{ кг} \approx \text{■} \text{ т}$ $234\,123 \text{ м} \approx \text{■} \text{ км}$ $34\,582 \text{ г} \approx \text{■} \text{ кг}$
 $75\,632 \text{ мм} \approx \text{■} \text{ м}$ $856 \text{ г} \approx \text{■} \text{ кг}$ $56\,732 \text{ м} \approx \text{■} \text{ км}$

279 🧩 У кожному значенні добутку не вистачає цифри в найвищому розряді. Округли множники до найвищого розряду. Виконай прикидку результату. Перевір свої міркування обчисленням.

$36 \cdot 77 = \text{■} 772$ $58 \cdot 245 = \text{■} 4\,210$ $435 \cdot 287 = \text{■} 24\,845$
 $76 \cdot 23 = \text{■} 748$ $327 \cdot 84 = \text{■} 7\,468$ $762 \cdot 532 = \text{■} 05\,384$

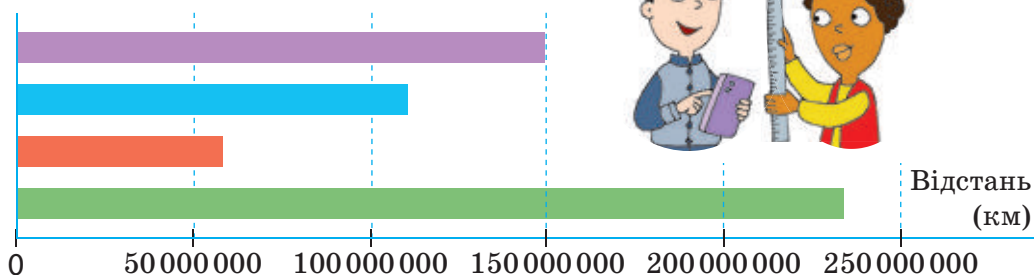
БУДУЄМО ДІАГРАМУ

280 🔍 Розглянь рисунок. Що він тобі нагадує? Прочитай числа, які позначають роки побудови найвищих споруд світу та їхні висоти. Округли числа, що позначають висоти споруд, до розряду десятків. Запиши відповідність номерів стовпчиків діаграми і літер, якими позначені споруди.

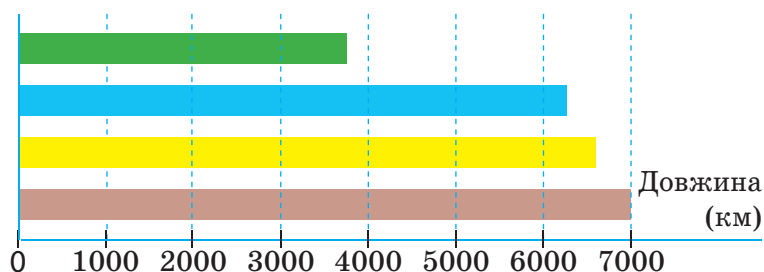
281 🔍 Прочитай числа, які позначають середні відстані від Сонця до планет Сонячної системи. Розташуй ці числа в порядку зростання. Округли числа, що позначають середні відстані до Меркурія, Венери, Землі й Марса, до розряду десятків мільйонів. Розглянь діаграму. Що позначає кожний стовпчик?

Відстань від Сонця до планет Сонячної системи	
Назва планети	Середня відстань (км)
Венера	108 000 000
Сатурн	1 426 000 000
Земля	149 500 000
Марс	228 000 000
Уран	2 900 000 000
Юпітер	778 000 000
Нептун	4 496 000 000
Меркурій	58 000 000

282 🧩 Прочитай числа, які позначають довжини найдовших річок світу. Розташуй числа в порядку спадання. Заміни кожне число сумою розрядних доданків. Округли числа до сотень. Розглянь діаграму. Що позначає кожний її стовпчик?

Назва річки	Загальна довжина (км)
Амазонка	6992
Ніл	6650
Міссісіпі	3730
Янцзи	6300

283 Досліди, як добираються до школи твої однокласники й однокласниці. Перенеси таблицю до зошита, заповни її. За даними таблиці побудуй стовпчасту діаграму.

Спосіб пересування	Кількість осіб
Трамвай	
Автобус	
Тролейбус	
Автомобіль	
Велосипед	
Гіроскутер	
Пішки	

284 Досліди витрати твоєї родини на харчові продукти за тиждень. Побудуй діаграму за одержаними даними.

285 Першого дня туристка йшла 4 год, рухаючись зі швидкістю 5 км/год, другого дня — 3 год зі швидкістю 7 км/год, третього дня — 5 год зі швидкістю 6 км/год. Побудуй стовпчасту діаграму, що ілюструє відстань, яку додала туристка щодня.

ПОВТОРЮЄМО ВИВЧЕНЕ

286 У межах Херсонської та Миколаївської областей розташований Кінбурнський півострів загальною площею понад 2156 000 000 м². Визнач розрядний склад зазначеного числа. Назви попереднє до нього число; наступне за ним число. Утвори подане число різними способами. Назви кілька чисел, менших від цього числа; більших за це число.

287 У 1992 році був створений перший в Україні Регіональний ландшафтний парк «Кінбурнська коса» площею 1 789 020 а, з яких 563 100 а — акваторія. Порівняй подані числа. Визнач розрядний склад кожного числа. Округли кожне число до розряду тисяч; десятків тисяч; сотень тисяч.

288 Ковалівська сага — ділянка Регіонального ландшафтного парку «Кінбурнська коса» площею 120 000 м². Запиши числа, які більші за 120 000, але менші від 120 012.

Максим записав цю вимогу у вигляді нерівності:
 $120\,000 < a < 120\,012$.

Чи погоджуєшся ти з хлопчиком? Склади схожі завдання для дітей у класі.

289 У Ковалівській сазі росте до 50 видів рослин, зокрема вільха чорна, папороть, ожина та ін. Запиши числа, які не більші за 50.

Марійка записала цю вимогу у вигляді нерівності: $p \leq 50$. Чи відповідає запис дівчинки вимозі?

290 У парку «Кінбурнська коса» налічується 465 видів рослин; понад 4700 видів тварин, із яких 132 віднесені до Червоної книги України; понад 240 видів птахів, зокрема пелікани, чаплі, а на островах Довгий і Круглий — гаги.

1) Розбий подані в тексті числа на групи. За якою ознакою це можна зробити? Заміни хоча б одне трицифрове число сумою розрядних доданків.

2) Округли кількість видів рослин, тварин і птахів до сотень і побудуй стовпчасту діаграму.

291 Кінбурнську косу ще називають аптекою просто неба. Протягом певного часу місцеві жителі здали до фармацевтичної компанії, що спеціалізується на лікарських рослинах, 2458300 г ромашки лікарської, 40067500 г звіробою звичайного, 670800 г вероніки лікарської, 32600 г кульбаби лікарської. Визнач розрядний склад кожного з поданих чисел. Розташуй числа в порядку зростання.

292 З Покровських озер один підприємець виловив 8527 кг кефалі, а інший — 7987 кг. Який підприємець виловив більше кефалі? На скільки більше?

Подай зазначені в умові задачі величини в центнерах, попередньо округливши подані числа до сотень.

293 🧩 На Кінбурнській косі близько 150 озер (30 років тому їх було понад 250). Багато озер рожевого кольору. Такий відтінок вони одержали завдяки унікальним мікробіодоростям. Тут, як і кілька століть тому, видобувають сіль відкритим способом — шляхом випаровування води.

Підприємець видобув 3450387 кг солі.

1) Подай це число у вигляді суми розрядних доданків; у вигляді суми чисел різних класів.

2) Округли подане число до розряду сотень; тисяч; десятків тисяч; сотень тисяч; мільйонів.

294 🧩 Покровське орхідне поле площею 8 га є одним із найбільших у Європі. Орхідеї тут цвітуть у травні. На 1 м² поля виростає 30–60, а іноді й 100 орхідей.

Визнач загальну кількість орхідей на полі за умови, що на 1 м² виросте 30; 50; 60; 100 квіток. Склади таблицю. Округли загальну кількість орхідей у кожному випадку до тисяч і побудуй стовпчасту діаграму.

295 🧩 Що більше — сума всіх одноцифрових чисел чи їх добуток?

ПОВТОРЮЄМО АРИФМЕТИЧНІ ДІЇ ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ, МНОЖЕННЯ І ДІЛЕННЯ

296 🕒 Об'єднайтесь у групи й зробіть лепбук на тему «Арифметичні дії додавання і множення: спільне та відмінне» або «Арифметичні дії ділення і віднімання: спільне та відмінне». Поміркуйте, яку інформацію можна подати.

297 🧩 Порівняй числа. На скільки одне число більше або менше, ніж інше?

4567 ● 4067

343 006 ● 343 206

42 235 ● 40 235

298 Порівняй вирази, за можливості — без обчислень.

$$(40\,032 + 4561) + 5076 \bigcirc 40\,032 + (4561 + 5076)$$

$$869\,438 + 115\,007 \bigcirc 115\,007 + 869\,438$$

$$207\,932 + 0 \bigcirc 207\,933$$

$$839\,377 \bigcirc 839\,377 - 1$$

$$643\,027 \bigcirc 64\,326 + 1$$

$$348\,601 + 4567 \bigcirc 4567 + 348\,601$$

299 Знайди значення виразів зручним способом.

$$38 + 43 + 7$$

$$328 - (13 + 28)$$

$$(471 + 246) - 46$$

$$(39 + 24) - 19$$

$$(34 + 47) - 37$$

$$96 - (17 + 26)$$

300 Маса двох ялинових шишок і одного жолудя становить 152 г, а маса двох жолудів і однієї ялинової шишки — 94 г. Що важче — одна ялинова шишка чи один жолудь? На скільки важче?

ВИКОНУЄМО АРИФМЕТИЧНІ ДІЇ НА ПІДСТАВІ НУМЕРАЦІЇ ЧИСЕЛ

301 Знайди значення першого виразу в кожному стовпчику. Чи можна міркувати аналогічно, щоб знайти значення другого виразу? Знайди його значення.

$$678 + 1$$

$$645\,900 - 1$$

$$123\,899 + 1$$

$$3045\,678 + 1$$

$$9\,000\,645\,900 - 1$$

$$12\,000\,123\,899 + 1$$

302 Згадай, які розрядні одиниці ти знаєш. Як помножити / поділити число на 10? 100? 1000? ... ? Знайди значення першого виразу в кожному стовпчику. Чи можна міркувати аналогічно, щоб знайти значення решти виразів? Знайди їх значення.

$$45 \cdot 10$$

$$3670045 \cdot 10$$

$$3670045 \cdot 100$$

$$5600 : 10$$

$$455\,600 : 10$$

$$1\,455\,600 : 100$$

$$809 \cdot 100$$

$$563\,809 \cdot 1000$$

$$563\,809 \cdot 10000$$

$$600\,000 : 100$$

$$2\,600\,000 : 1000$$

$$2\,600\,000 : 10000$$

Щоб помножити число на розрядну одиницю 10, 100, 1000, 10000, ... , достатньо праворуч від цього числа дописати стільки нулів, скільки їх у розрядній одиниці.

303 Знайди значення виразів у першому рядку кожного стовпчика. Чи можна міркувати аналогічно, щоб знайти значення виразів у другому рядку? Знайди їх значення.

$$300 + 40 + 5$$

$$700\,000 + 200 + 60$$

$$2\,000\,000 + 300 + 40 + 5$$

$$50\,000\,000 + 700\,000 + 200 + 60$$

304 Згадай взаємозв'язок арифметичних дій додавання і віднімання. Знайди значення виразів у першому стовпчику. Чи можна міркувати аналогічно, щоб знайти значення виразів у другому стовпчику? Знайди їх значення.

$$600 + 80 + 3$$

$$3\,000\,000 + 600 + 80 + 3$$

$$683 - 600$$

$$3\,000\,683 - 3\,000\,000$$

$$683 - 80$$

$$3\,000\,683 - 600$$

$$683 - 3$$

$$3\,000\,683 - 80$$

$$3\,000\,683 - 3$$

305 У кожному стовпчику виконай обчислення з двоцифровими числами. Зістав решту виразів із розглянутими. Що змінилося? Як ця зміна вплине на розв'язання? Знайди значення решти виразів.

$$65 + 38$$

$$72 - 37$$

$$650 + 380$$

$$720 - 370$$

$$6500 + 3800$$

$$7200 - 3700$$

$$65\,000 + 38\,000$$

$$72\,000 - 37\,000$$

$$650\,000 + 380\,000$$

$$720\,000 - 370\,000$$

$$650\,000 + 380\,000$$

$$720\,000 - 370\,000$$

$$43 \cdot 6$$

$$64 : 4$$

$$51 : 17$$

$$430 \cdot 6$$

$$640 : 4$$

$$510 : 170$$

$$43\,000 \cdot 6$$

$$64\,000 : 4$$

$$51\,000 : 170\,000$$

$$4300\,000 \cdot 6$$

$$6400\,000 : 4$$

$$5100000 : 1700\,000$$

306 Знайди значення виразів. Результати округли до розряду сотень тисяч.

$$\begin{aligned} &4\,567\,800 - 1 \\ &894\,564\,000 : 1000 \\ &6\,000\,000 + 40 \\ &340\,078\,900 - 70\,000 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} &480 \cdot 100\,000 \\ &8\,234\,008 - 200\,000 \\ &80\,900\,009 + 1 \\ &23\,456\,000 : 100 \end{aligned}$$

307 Знайди значення виразів.

$$\begin{aligned} &8\,500\,000 : 1\,700\,000 \\ &4\,300\,000 \cdot 5 \\ &4\,200\,000\,000 : 3 \\ &8\,000\,000 \cdot 56 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} &240\,000 \cdot 8 \\ &720\,000 : 60\,000 \\ &180\,000\,000 \cdot 7 \\ &92\,000\,000 : 23 \end{aligned}$$

308 На екскурсію до Гібралтарської скелі поїхали 68 туристів. Із них 26 туристів відвідали печеру Святого Михайла, 28 — тунелі часів Другої світової війни, причому 6 туристів відвідали обидві туристичні локації. Решта туристів прогулялися заповідником. Скільки туристів прогулялися заповідником?

ЗАСТОСОВУЄМО УСНІ ТА ПИСЬМОВІ ПРИЙОМИ ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ

309 Знайди значення виразів зручним для тебе способом.

$$430 - 340 \qquad 430 + 370 \qquad 860 - 580 \qquad 860 + 550$$

310 Зістав вирази в першому рядку кожного стовпчика з відповідними виразами в попередньому завданні. Як відмінність виразів вплине на застосування різних способів обчислення? Знайди значення першого виразу в кожному стовпчику. Чи допоможе одержаний результат знайти значення другого виразу? Обчисли.

$$\begin{array}{cccc} 430 - 320 & 430 + 320 & 860 - 530 & 860 + 530 \\ 436 - 323 & 436 + 323 & 867 - 532 & 867 + 532 \end{array}$$

311 🔍 У кожному стовпчику знайди значення першого виразу з коментарем. Зістав вирази в стовпчику. У чому їх відмінність? Чи можна міркувати аналогічно, щоб знайти значення другого виразу в стовпчику? Знайди його значення. Розглянь різні способи обчислення.

$$450 - 280$$

$$4\,500\,000 - 2\,800\,000$$

$$450 + 280$$

$$4\,500\,000 + 2\,800\,000$$

312 🔍 Зістав розв'язання в кожному рядку; стовпчику. Що змінюється? Як ця зміна впливає на розв'язування? Прокоментуй розв'язання.

$$\begin{array}{r} 365437824 \\ + 243082382 \\ \hline 608520206 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 365437824 \\ - 243082382 \\ \hline 122355442 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9365437824 \\ + 243082382 \\ \hline 9608520206 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9365437824 \\ - 243082382 \\ \hline 9122355442 \end{array}$$

313 🧩 Виконай арифметичні дії.

$$12 - 8 + 79 - 18 + 27 - 18 + 6 - 38 = ?$$

314 🧩 Знайди значення виразів письмово. Виконай перевірку. Округли одержані результати до десятків; до тисяч.

$$5\,607\,223 - 945\,378$$

$$450\,287\,056 + 73\,783\,045$$

315 🧩 Знайди значення виразів. Запиши одержані результати в порядку зростання.

$$6300 : 9 \cdot 8 - 4200 : 6$$

$$4200 - 2700 : 3 \cdot 4 + 2200$$

$$(435\,807 - 400\,807) : 7000$$

$$3600 : 9 + 400 \cdot 6 - 100$$

$$9000 : 300 + 54\,000 : 6000 \cdot 4$$

$$(604\,000 + 20\,000) - 313\,000$$

316 🧩 Знайди значення виразів зручним способом.

$$12\,567 - (567 - 472)$$

$$(8321 - 783) - 5321$$

$$26\,458 - (1284 + 3458)$$

$$(12\,300 + 5429) - 2429$$

317 Знайди значення буквених виразів.

$$67\,284 + x - 145\,233, \text{ якщо } x = 132\,006$$

$$72\,000 - (a + b), \text{ якщо } a = 4567, b = 9888$$

$$(c + 38\,272) - (k - 127\,382), \text{ якщо } c = 462\,070, k = 207\,600$$

318 Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи обернені задачі.

► Хвилястий папуга Чарлі, якого навчали розмовляти, запам'ятав 25 слів. Це в 5 разів менше від кількості слів, яку може запам'ятати хвилястий папуга. Скільки ще слів може запам'ятати папуга Чарлі?

319 Віднови розв'язання.

$$\begin{array}{r} \boxed{3} \boxed{8} \boxed{7} \\ + \boxed{4} \boxed{} \boxed{} \\ \hline \boxed{} \boxed{6} \boxed{3} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{6} \boxed{} \boxed{} \\ - \boxed{1} \boxed{8} \boxed{7} \\ \hline \boxed{} \boxed{3} \boxed{5} \end{array}$$

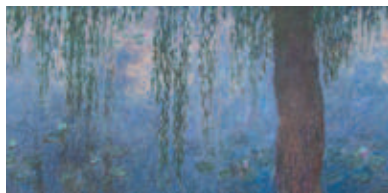
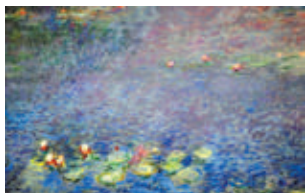
$$\begin{array}{r} \boxed{2} \boxed{} \boxed{} \\ + \boxed{} \boxed{5} \boxed{9} \\ \hline \boxed{6} \boxed{3} \boxed{2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \boxed{} \boxed{} \boxed{6} \\ - \boxed{} \boxed{4} \boxed{8} \boxed{} \\ \hline \boxed{7} \boxed{3} \boxed{8} \end{array}$$

РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ

320 Чи можете ви уявити картину довжиною 91 м? Насправді «Водяні лілії» — це серія картин французького живописця Клода Моне. Із них 8 великих панно загальною довжиною 91 м займають два зали в музеї Оранжері, що в Парижі. Роки життя Клода Моне 1840–1926. Скільки років прожив художник? Схарактеризуй числа, подані в тексті.

«Водяні лілії». Музей Оранжері (Франція)

321 Віднови істинні рівності. Які числа пропущено?

$$24 + \boxed{} = 42$$

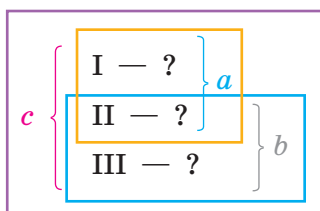
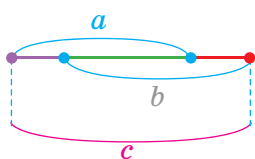
$$\boxed{} \cdot 18 = 90$$

$$34 - \boxed{} = 18$$

322 Чим цікава подана задача? У чому полягає спосіб розв'язування задач такого типу? Розв'яжи задачу.

► Клод Моне малював свій сад і ставок із водяними ліліями в різні часи доби, створюючи багато варіантів одного пейзажу. Усього він зробив 79 варіантів трьох картин — «Японський місток», «Біле латаття», «Водяні лілії». Скільки варіантів кожної картини написав художник, якщо варіантів картин «Японський місток» і «Біле латаття» разом було 31, а «Біле латаття» і «Водяні лілії» — 61?

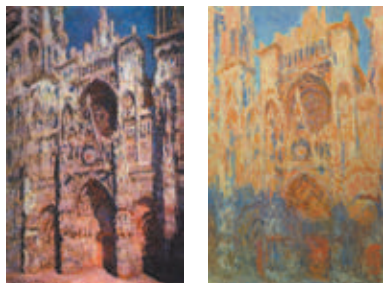
Задачі на знаходження трьох чисел за трьома сумами

- 1) $(c - b)$ — I число
- 2) $(c - a)$ — III число
- 3) $a - (c - b)$ або $b - (c - a)$ — II число

323 До кожного тексту дай відповіді на запитання: «На скільки більше / менше?» і «Скільки всього?», виконавши обчислення різними способами.

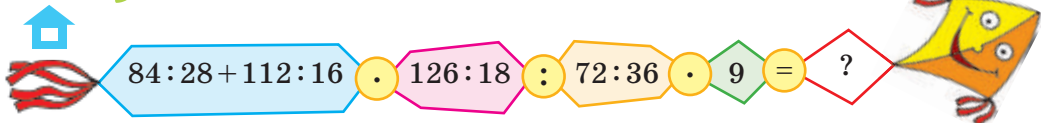
► 1) Клод Моне створював кілька варіантів картини залежно від освітлення або погоди. Коли художник працював над серією картин із зображенням будівлі Парламенту в Лондоні, одночасно в роботі в нього було 65 полотен. Під час роботи над «Руанським собором» Моне працював відразу із сотнею полотен.

«Руанський собор»

► 2) Картини Клода Моне визнані людством і коштують дорого. Одними з найдорожчих є «Водяні лілії», написані в різні роки: 1904 рік — 36 659 000 доларів; 1905 рік — 43 762 000 доларів.

324 Виконай арифметичні дії.

325 Знайди значення виразів зручним для тебе способом. Результати округли до розряду сотень, розташуй у порядку спадання та розшифруй назву картини.

$$84\,560\,010 - 9\,750\,824 = \square \text{ о}$$

$$68\,000 : 400 = \square \text{ у}$$

$$5\,600\,000 + 2\,700\,000 = \square \text{ ж}$$

$$36\,000 \cdot 25 = \square \text{ а}$$

$$6085\,442 + 17\,207\,558 = \square \text{ і}$$

$$980\,000 : 1400 = \square \text{ а}$$

$$1\,000\,000\,000 - 700\,048\,006 = \square \text{ д}$$

$$153\,000 : 9 = \square \text{ с}$$

$$32\,000\,000 - 27\,000\,000 = \square \text{ к}$$

$$9\,200\,000 : 23 = \square \text{ в}$$

$$49\,006\,582 + 3\,503\,518 = \square \text{ р}$$

$$49\,000\,000 : 100\,000 = \square \text{ д}$$

326 Туристична група має подолати 2273 км потягом, автобусом і пароплавом. Яка відстань припадає на кожний вид транспорту, якщо пароплавом і автобусом група має подолати 945 км, а автобусом і потягом — 1571 км?

327 Знайди значення виразів способом округлення.

$$4562 + 9999$$

$$14\,302 - 986$$

$$53\,606 - 988$$

$$58\,900 - 9999$$

$$26\,304 + 12\,999$$

$$5284 + 989$$

328 Віднови розв'язання.

$$\begin{array}{r} \square 5 \square \square 3 \square \\ - \square \square 9 \square 9 \square 8 \\ \hline \square \square \square 3 \square \square 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square \square \square 5 \square \square \\ + \square \square 9 \square \square 9 \square \\ \hline \square \square 2 \square \square 6 \square 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square 4 \square 3 \square 4 \square 5 \square 6 \\ - \square \square \square 0 \square \square 0 \square \\ \hline \square 3 \square \square \square 4 \square \square 3 \end{array}$$

ЗАСТОСОВУЄМО УСНІ ПРИЙОМИ МНОЖЕННЯ І ДІЛЕННЯ

329 Обчисли за схемами з коментарем. Зістав випадки множення; випадки ділення. Чим вони відрізняються? Як їх відмінність впливає на розв'язання?

$$76 \cdot 4 = (\square + \square) \cdot 4 = \square \cdot 4 + \square \cdot 4 = \square + \square = \square$$

$$176 \cdot 4 = (\square + \square + \square) \cdot 4 = \square \cdot 4 + \square \cdot 4 + \square \cdot 4 = \square + \square + \square = \square$$

Розподільний закон: $(a + b) \cdot c = a \cdot c + b \cdot c$

Правило ділення суми на число: $(a+b):c=a:c+b:c$

$$76:4=(\square+\square):4=\square:4+\square:4=\square+\square=\square$$

$$176:4=(\square+\square):4=\square:\square+\square:\square=\square+\square=\square$$

330 Обчисли за схемами з коментарем. Зістав випадки множення; ділення. Як їх відмінність впливає на розв'язання?

Прийом укрупнення розрядних одиниць

$$40 \cdot 6 = \square \text{ д.} \cdot 6 = \square \text{ д.} = \square$$

$$140 \cdot 6 = \square \text{ д.} \cdot 6 = \square \text{ д.} = \square$$

$$80:4 = \square \text{ д.} : 4 = \square \text{ д.} = \square$$

$$680:4 = \square \text{ д.} : 4 = \square \text{ д.} = \square$$

Прийом на підставі правила множення добутку на число:
 $(a \cdot b) \cdot c = (a \cdot c) \cdot b = a \cdot (b \cdot c)$

$$40 \cdot 6 = (\square \cdot \square) \cdot 10 = \square \cdot 10 = \square$$

$$10 \cdot \square$$

$$140 \cdot 6 = (\square \cdot \square) \cdot 10 = \square \cdot 10 = \square$$

$$10 \cdot \square$$

Прийом на підставі правила ділення добутку на число:
 $(a \cdot b):c = (a:c) \cdot b = a \cdot (b:c)$

$$80:4 = (\square:\square) \cdot 10 = \square \cdot 10 = \square$$

$$10 \cdot \square$$

$$680:4 = (\square:\square) \cdot 10 = \square \cdot 10 = \square$$

$$10 \cdot \square$$

331 Обчисли за схемами.

Прийом на підставі правила ділення числа на добуток:
 $a:(b \cdot c) = (a:b):c = (a:c):b$

$$640:16 = \square \text{ д.} : 16 = \square \text{ д.} = \square$$

$$640:16 = (\square:\square) \cdot 10 = \square$$

$$10 \cdot \square$$

$$640:160 = \square \text{ д.} : \square \text{ д.} = \square$$

$$640:160 = (\square:10):\square = \square$$

$$10 \cdot \square$$

332 Знайди значення виразів зручним для тебе способом.

$$114\,000 : 19\,000$$

$$67 \cdot 9000$$

$$32 \cdot 5000$$

$$910\,000 : 13$$

$$\begin{array}{l} 18\,000 : 3 \\ 360\,000 \cdot 8 \end{array}$$

333 Порівняй значення виразів.

$$462 : 6 \cdot 8 - 328) : 4 \cdot 5 : 10 \bigcirc (196 + 124 \cdot 6 : 4 + 18) : 80$$

$$(483 + 372 : 3 - 197 + 10) : 70 \bigcirc (483 + 372) : 3 : 5 : 19$$

334 Знайди значення першого виразу в кожному стовпчику. Чи допоможе одержаний результат знайти значення решти виразів? Знайди їх значення.

$$96 \cdot 8$$

$$96 : 8$$

$$96\,000 \cdot 8$$

$$960\,000 : 8$$

$$96\,000 \cdot 80$$

$$960\,000 : 80\,000$$

335 Згадай, як помножити / поділити число на 5, 50, 500; 25, 125; 250. Знайди значення виразу в першому рядку стовпчика. Чи можна міркувати аналогічно, щоб знайти значення виразу в другому рядку? Знайди його значення.

$$64 \cdot 500$$

$$6400 : 50$$

$$8 \cdot 250$$

$$64 \cdot 50\,000$$

$$64\,000 : 500$$

$$8 \cdot 25\,000$$

$$64\,000 : 250$$

$$64\,000 : 125$$

$$640\,000 : 2500$$

$$640\,000 : 1250$$

336 Із цифр 1, 2, 4, 5, 6 і 9 склади два трицифрові числа так, щоб одне число було в 5 разів більше за інше (цифри в записі кожного числа не повинні повторюватися).

ОЗНАЙОМЛЮЄМОСЬ З ОСНОВНОЮ ВЛАСТИВІСТЮ ЧАСТКИ

337 Прочитай кожний дріб. Поясни, що позначає знаменник дробу; чисельник дробу. Заміни кожний дріб часткою двох натуральних чисел за зразком. Запиши дроби в порядку зростання. На яку ознаку слід орієнтуватися?

$$\frac{1}{9} = 1 : 9$$

$$\frac{1}{3}$$

$$\frac{1}{12}$$

338 Згадай правила множення і ділення числа на розрядну одиницю. Обчисли.

$$5678 \cdot 100$$

$$40\,000 : 1000$$

$$5\,730\,000 : 1000$$

$$40\,000\,000 : 10\,000$$

$$234 \cdot 1\,000\,000$$

$$67 \cdot 100\,000\,000$$

339 Подай розрядні числа у вигляді добутку розрядної одиниці та числа. Скористайся підказками.

$$60 = 10 \cdot 6$$

$$600 = 100 \cdot \blacksquare$$

$$6000$$

$$80$$

$$800$$

$$8000$$

$$40$$

$$400$$

$$4000$$

340 Обчисли, використовуючи прийом укрупнення розрядних одиниць.

$$85\,000 : 17\,000$$

$$9200 : 2300$$

$$5700 : 1900$$

$$720\,000 : 18\,000$$

$$960\,000 : 30\,000$$

$$15\,400 : 700$$

Ігор зауважив, що в записах чисел можна відкинути однакову кількість нулів і виконати ділення, не звертаючи на них увагу. Чи погоджуєшся ти з хлопчиком? Чи в усіх випадках обчислення можна так міркувати?

Оля вважає, що міркування Ігора мають сенс.

Наприклад: $85\,000 = 85 \cdot 1000$, а $17\,000 = 17 \cdot 1000$. Відкидаючи однакову кількість нулів у діленому й у дільнику, по суті ми кожне число ділимо на 1000.

$$85\,000 : 17\,000 = (85\,000 : 1000) : (17\,000 : 1000) = 85 : 17 = 5$$

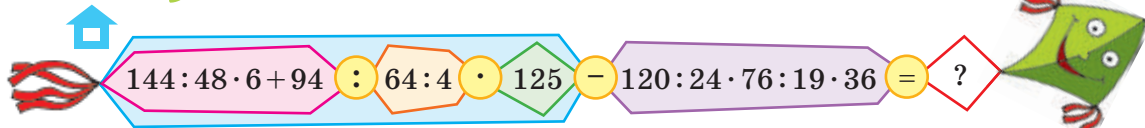
Отже, ділене 85 000 зменшили в 1000 разів і дільник 17 000 також зменшили в 1000 разів — від цього значення частки не змінилося!

Основна властивість частки

Якщо **ділене й дільник** поділити або помножити на те саме число, то **значення частки не зміниться**.

$$a : b = (a \cdot c) : (b \cdot c) = (a : k) : (b : k)$$

341 Виконай арифметичні дії.

342 Збільш або зменш ділене й дільник у ту саму кількість разів. Досліди, чи зміниться значення частки. Виконай записи за поданою схемою.

$$16:8 = \frac{\square}{\square} = \frac{\square \text{ } \square}{\square \text{ } \square} = \frac{\square}{\square} = \square$$

12 : 3 72 : 8 24 : 6 36 : 4 18 : 6

343 Поділи ділене й дільник на ту саму розрядну одиницю та знайди значення одержаної частки.

72 000 : 9 000 7200 : 600
850 000 : 170 000 800 000 : 160 000

344 Доведи істинність рівностей.

54 : 18 = 6 : 2 114 000 : 19 000 = 114 : 19
6 : 3 = 72 : 36 720 000 : 240 000 = 72 : 24

345 Обчисли зручним способом.

(32 · 4) : (4 · 4) (72 · 7 · 2) : (6 · 7) (99 · 17 · 2) : (34 · 3)

346 Знайди значення букви, за якого рівність буде істинною.

56 : 8 = 28 : k a : 4 = 72 : 8 112 : 28 = p : 1

347 Спрости вирази, якщо p ≠ 0; a ≠ 0.

(72 · p) : (36 · p) (51 · a) : (17 · a)

ПОВТОРЮЄМО ДІЛЕННЯ З ОСТАЧЕЮ

348 Виконай арифметичні дії.

 112 : 16 · 24 : 14 · 9 : 6 · 5 : 45 = ?

349 Діти грали в математичне лото за темою «Ділення з остачею». Щоб перейти на наступний крок, потрібно правильно відповісти на запитання. Спробуй також пограти в математичне лото.

1) Як ти розумієш ділення націло?

Число a ділиться націло на число b тоді й тільки тоді, коли є таке натуральне число c , яке в результаті множення на дільник b дає ділене a .

2) У яких випадках виконується ділення з остачею?

3) Що ти знаєш про ділення з остачею?

4) Як називають компоненти арифметичної дії ділення з остачею?

5) Що ти знаєш про величину остачі?

6) Які остачі можуть бути в результаті ділення на 2? на 3? на 4? на 12?

7) Чи можна вважати, що ділення націло є частковим випадком ділення з остачею?

8) Як можна міркувати, щоб виконати ділення з остачею?

9) Як можна міркувати, щоб перевірити ділення з остачею?

10) Чи завжди можна виконати ділення з остачею?

$a : b = c$ (ост. r)

Перевірка: $a = c \cdot b + r$, де $0 \leq r < b$

11) Прочитай подані рівності як ділення з остачею.

$$17 = 3 \cdot 5 + 2$$

$$23 = 6 \cdot 3 + 5$$

12) Що одержимо в результаті ділення меншого числа на більше?

13) За якою закономірністю побудовано числовий ряд:

4; 7; 10; 13; 16; ... ?

350 Виконай ділення з остачею. Перевір одержані результати.

$$14 : 3$$

$$27 : 6$$

$$73 : 6$$

$$123 : 4$$

$$8 : 16$$

$$46 : 3$$

$$68 : 16$$

$$57 : 17$$

351 Виконай ділення з остачею письмово. Перевір одержані результати.

$$346 : 9$$

$$400049 : 8$$

$$876507 : 6$$

$$473200 : 7$$

$$378 : 23$$

$$607 : 48$$

$$42709 : 38$$

$$945567 : 65$$

352 🧩 Оціни міркування Олексія.

У результаті ділення числа 29 на число 3 в неповній частці одержимо 8, а в остачі — 5:

$29:3=8$ (ост. 5), оскільки $29=3\cdot 8+5$.

353 🧩 Знайди ділене, якщо дільник число 7, неповна частка — 6, а остача 4.

354 🧩 Розв'яжи задачу. Запиши розв'язання задачі виразом.

▶ Одна з найвищих споруд світу — вежа Бурдж Халіфа в місті Дубай (ОАЕ) — заввишки 828 м. Від оглядового майданчика цієї вежі, розташованого на 148 поверсі, до її шпиля 273 м. Скільки сантиметрів становить висота поверху в цій вежі?

355 🧩 Наталка задумала двоцифрове число, яке закінчується цифрою 5. Якщо суму цифр цього числа збільшити в 2 рази, то одержимо двоцифрове число, яке в результаті ділення на 10 дає в неповній частці 1, а в остачі 6. Яке число задумала Наталка?

ЗАСТОСОВУЄМО ПИСЬМОВІ ПРИЙОМИ МНОЖЕННЯ І ДІЛЕННЯ

356 🔍 Знайди значення першого добутку письмово. Зістав перший добуток із рештою. Що спільне? Що відмінне? Чи можна міркувати аналогічно, щоб знайти значення решти добутків? Знайди їх значення.

$$56\,408\cdot 32$$

$$356\,408\cdot 32$$

$$2\,356\,408\cdot 32$$

357 🔍 У кожному стовпчику знайди значення першого добутку. Чи допоможе одержаний результат знайти значення решти добутків? Знайди їх значення.

$340345 \cdot 48$

$34034500 \cdot 48$

$34034500 \cdot 480$

$5631282 \cdot 36$

$5631282 \cdot 362$

$5631282 \cdot 302$

$436678 \cdot 24$

$436678 \cdot 12$

$436678 \cdot 36$

358 Зістав частки. Що в них спільне? Що відмінне? Як відмінність часток вплине на знаходження їх значення? Обчисли письмово.

$13608:42$

$136038:42$

$1360338:42$

359 Знайди значення першої частки в кожному стовпчику. Чи допоможе одержаний результат знайти значення решти часток? Знайди їх значення.

$124272:36$

$1057750:25$

$1175904:72$

$12427200:36$

$1057750:250$

$1175904:144$

$12427200:360$

$1057750:125$

$1175904:288$

360 Обчисли, використовуючи письмовий прийом.

$767004:6$

$567048 \cdot 6$

$438330244:68$

$12096:56$

$76296000:3$

$7456000 \cdot 400$

$4567300 \cdot 74$

$432078 \cdot 65$

$884000 \cdot 3400$

361 У кожному стовпчику знайди значення першої частки. Зістав частки. Що спільне? Що відмінне? Чи можна міркувати аналогічно, щоб знайти значення другої частки? Знайди її значення.

$16308:27$

$172688:86$

$96520:19$

$296148:37$

$16309:27$

$172680:86$

$96527:19$

$296140:37$

362 Виконай ділення з остачею. Зміни ділене так, щоб остача була найбільшою.

$20440:34$

$9820:24$

$10118:12$

$27749:68$

$19932:83$

$292940:29$

$67893:73$

$40034:33$

363 Обчисли, використовуючи письмовий прийом. Виконай перевірку.

$18144:756$

$4508 \cdot 367$

$24660:548$

$6432000 \cdot 4320$

$52140:395$

$307068 \cdot 407$

—

7	6	8

6		
4		

—

7

—

	6

—

4	
4	

—

0

$$\begin{array}{r} 7 \\ - \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 11 \\ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 33 \\ - \\ \hline 0 \end{array}$$

100

645 T 400 KГ · 24

3 M 256 MM : 8 MM

4 км 17 дм · 4

368 Знайди значення виразів.

$$(8 \text{ кг } 45 \text{ г} + 14 \text{ кг } 8 \text{ г}) \cdot 3$$

$$(2 \text{ ц } 87 \text{ кг} + 4 \text{ ц } 20 \text{ кг}) : 7$$

$$(23 \text{ км } 70 \text{ м} - 8 \text{ км } 219 \text{ м}) \cdot 5$$

$$3 \text{ м } 75 \text{ мм} : 5 \text{ мм} \cdot 8$$

369 Виконай обчислення раціональним способом.

$$37 \text{ см} \cdot 50$$

$$36 \text{ м} : 25$$

$$54 \text{ грн} : 5 \text{ к.}$$

$$570 \text{ км} : 2500$$

$$64 \text{ кг} : 500$$

$$32 \text{ ц} \cdot 50$$

$$49 \text{ кг} : 25 \text{ г}$$

$$16 \text{ ц} \cdot 12$$

370 У результаті ділення числа 87 на деяке число в остачі одержали 5. Знайди дільник і неповну частку.

ВИВЧАЄМО ФОРМУЛИ

371 Запиши формули периметра й площі прямокутника; квадрата. Прочитай рівності, які записали учні. Поясни, як знайшли сторони прямокутника.

$$S = a \cdot b$$

$$a = S : b$$

$$b = S : a$$

372 Згадай групи взаємопов'язаних величин. Установи залежність між величинами кожної групи. Запиши формули подоланого шляху; швидкості руху; часу руху. Запиши формули загального виробітку; продуктивності праці; часу роботи. Розглянь, як позначили інші величини кожної групи буквою та запиши інші залежності у вигляді формул.

I множник		II множник		Добуток			
<i>m</i>	Маса	1 •	Кількість <i>k</i>	=	маса	<i>M</i>	
<i>l</i>	Довжина				довжина	<i>L</i>	
<i>u</i>	Місткість				місткість	<i>U</i>	
<i>c</i>	Ціна				(загальний) вартість	<i>D</i>	
<i>N</i>	Продуктивність праці				виробіток	<i>A</i>	
<i>v</i>	Швидкість руху				Подоланий шлях	<i>s</i>	
$s = v \cdot t$ $v = s : t$ $t = s : v$		$A = N \cdot t$ $N = A : t$ $t = A : N$		$D = c \cdot k$ $c = D : k$ $k = D : c$		$M = m \cdot k$ $m = M : k$ $k = M : m$	

Прочитай формули в першому рядку кожного стовпчика. Ці формули можна записати коротше — без знака множення. *Наприклад:* $s = vt$, $A = Nt$.

373 Як доповнити таблиці? Досліди, як залежить загальна величина від зміни величини одиниці виміру; від зміни кількості або часу.

v (км/год)	t (год)	s (км)
↓ 4	2	↓
↓ 8 ↑	2	↓ ↑
16 ↑	2	↑

N (шт.)	t (год)	A (шт.)
2	↓ 4	↓
2	↓ 8 ↑	↓ ↑
2	16 ↑	↑

m (кг)	k (шт.)	M (кг)
↓	4	↓ 16 ↑
↓	4	↓ 32 ↑

l (м)	k (шт.)	L (м)
↓	↓ 6 ↑	36
↓	↓ 3 ↑	36

c (грн)	k (шт.)	D (грн)
↓ 3 ↑	↓	81
↓ 9 ↑	↓	81

a (см)	b (см)	S (см ²)
↓	↓ 4 ↑	72
↓	↓ 8 ↑	72

Якщо **величина одиниці виміру** або **кількість предметів** збільшиться (зменшиться) в кілька разів, то й **загальна величина** **так само** збільшиться (зменшиться) у стільки ж разів за незмінної третьої величини.

374 Запиши формулу загальної маси. Підстав у формулу відповідні числові дані й виконай обчислення.

►► Словенська компанія створила безпілотний вантажний літак, який може взяти на борт 450 кг вантажу й доставити його на відстань до 300 км. Скільки кілограмів вантажу за один рейс можуть перевезти 6 таких літаків?

375 Запиши формулу часу руху. Розв'яжи задачу.

Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

►► Електричний літак долає на одному заряді 158 км, рухаючись зі швидкістю 79 км/год. Скільки годин може перебувати в польоті цей літак?

376 Знайди значення x за формулою $x = 700 - 18y$, якщо

$y = 2$; $y = 9$; $y = 15$; $y = 23$; $y = 32$.

377 ✚ Запиши формулу подоланого шляху. Підстав у формулу відповідні числові дані й виконай обчислення. Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

▶ Електрокатер плив 2 год, рухаючись зі швидкістю 45 км/год, а пасажирський дрон летів 30 хв, рухаючись зі швидкістю 100 км/год. Хто подолав більшу відстань? На скільки більшу?

378 ✚ Американська компанія розробляє швидкісний вакуумний потяг, що зможе рухатися зі швидкістю 1000 км/год. Склади формули для знаходження шляху, який зможе подолати потяг за t год; загальної кількості пасажирів, яких зможе перевезти потяг за a діб, якщо на добу він робить 8 рейсів і кожного рейсу перевозить 1000 пасажирів.

ДОСЛІДЖУЄМО ЗАДАЧІ, ЯКІ МІСТЯТЬ ОДНАКОВУ ВЕЛИЧИНУ

379 🔍 Розв'яжи задачу арифметичним методом двома способами. Скористайся підказками.

▶ Два підприємці вклали гроші в стартап. Перший підприємець вклав 24 000 дол., а другий — 72 000 дол. За певний час перший підприємець одержав 480 000 грн прибутку. Скільки гривень прибутку одержав другий підприємець?

	Прибуток на 1 тис. дол. (тис. грн)	Внесок (тис. дол.)	Загальний прибуток (тис. грн)
I	?	24	480
II	?, однак.	72	?

$\xrightarrow{\text{Стільки ж}}$
 $\left. \begin{array}{l} 24 \text{ тис. дол.} \rightarrow 480 \text{ тис. грн} \\ 72 \text{ тис. дол.} \rightarrow ? \end{array} \right\} ?$

Спробуй розв'язати цю задачу алгебраїчним методом двома способами. Скористайся підказками.

	Прибуток на 1 тис. дол. (тис. грн)	Внесок (тис. дол.)	Загальний прибуток (тис. грн)
I	$480 : 24$	24	480
II	$x : 72$	72	x

$$x : 72 = 480 : 24$$

Стільки ж

$$72 : 24 \begin{matrix} \nearrow 24 \text{ тис. дол.} \\ \searrow 72 \text{ тис. дол.} \end{matrix} \begin{matrix} \text{— } 480 \text{ тис. грн} \\ \text{— } y \end{matrix} \begin{matrix} \nwarrow y : 480 \end{matrix}$$

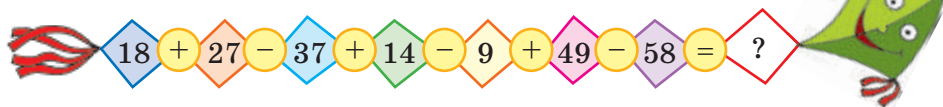
$$y : 480 = 72 : 24$$

380 Зістав задачі. Як відмінність задач вплине на їх розв'язування? Розв'яжи задачі алгебраїчним методом.

► 1) Два підприємці вклали гроші в стартап. Перший підприємець вклав 24 000 дол., а другий — 72 000 дол. За певний час прибуток становив 1 920 000 грн. Скільки гривень прибутку одержав кожний підприємець?

► 2) Два підприємці вклали гроші в стартап. Перший підприємець вклав 24 000 дол., а другий — 72 000 дол. Скільки гривень прибутку одержав кожний підприємець, якщо перший одержав на 960 000 грн прибутку менше, ніж другий.

381 Виконай арифметичні дії.

382 Розв'яжи задачі арифметичним методом.

► 1) Одного дня господарка заготувала 9 однакових банок томатного соку, а іншого — 8 таких банок. Скільки літрів соку господарка заготувала кожного дня, якщо всього за два дні вона заготувала 51 л соку?

2) Пісок перевозили двома самоскидами однакової вантажності. Перший самоскид перевіз 150 т піску, а другий — 100 т. Скільки рейсів зробив кожен самоскид, якщо перший зробив на 2 рейси більше, ніж другий?

383

Знайди значення буквених виразів.

$(30\,056 - 300\,202 : b) \cdot a$, якщо $b = 523$, $a = 204$.

$180\,848 : x \cdot (12\,680 + 7120 - 18\,900) : y$, якщо $x = 356$, $y = 25$.

$(173\,000 - 216 \cdot 750) \cdot (816 : c) + p$, якщо $c = 4$, $p = 1000$.

384

Розв'яжи задачі арифметичним та алгебраїчним методами.

В ательє пошили однакові костюми для хлопчиків й однакові — для дівчаток. На костюми для хлопчиків використали 54 м тканини, а на костюми для дівчаток — 48 м. Витрата тканини на один костюм однакова.

1) Скільки костюмів пошили для дівчаток, якщо для хлопчиків пошили 18 костюмів?

2) Скільки костюмів пошили для хлопчиків і скільки — для дівчаток, якщо всього пошили 34 костюми?

3) Скільки костюмів пошили для хлопчиків і скільки — для дівчаток, якщо для хлопчиків пошили на 2 костюми більше, ніж для дівчаток?

385

Розв'яжи задачу алгебраїчним методом.

О 8 год ранку з пункту А до пункту В, відстань між якими 440 км, вирушив потяг, що рухався зі швидкістю 60 км/год. Об 11 год ранку з пункту В йому назустріч вирушив інший потяг, що рухався зі швидкістю 70 км/год. О котрій годині потяги зустрінуться?

УЗАГАЛЬНЮЄМО І ПОВТОРЮЄМО ВИВЧЕНЕ

386 Знайди значення виразів.

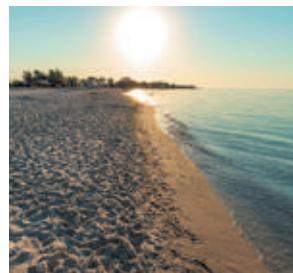
$714\,899 + 1$	$15\,784\,899 + 1$	$63\,800\,000 + 27\,000\,000$
$940\,000 - 1$	$71\,000\,000 - 1$	$120\,100\,000 - 109\,000\,000$
$200\,000 \cdot 4$	$4\,000\,000 \cdot 200$	$360\,000\,000 : 9$
$3\,000\,000 \cdot 10$	$15\,000\,000 \cdot 20$	$480\,000\,000 : 60$

387 Побудуй стовпчасту діаграму, що ілюструє температуру води за тиждень.

Температура води у Джарилгацькій затоці, що біля міста Скадовськ, становила:

- 1 листопада — 12°C ;
- 2 листопада — 10°C ;
- 3 і 4 листопада — 11°C ;
- 5 листопада — 9°C ;
- 6 і 7 листопада — 8°C .

388 У Чорному морі біля міста Скадовськ розташований безлюдний острів Джарилгач, що входить до Національного природного парку «Джарилгацький». Дістатися острова можна човнами.

► Вартість дорослого й дитячого квитків становить 300 грн, а двох дорослих — 400 грн. Скільки потрібно заплатити за три дорослі та два дитячі квитки?

389 Розв'яжи задачу алгебраїчним методом.

► На острові Джарилгач волонтери й волонтерки збирали сміття після курортного сезону. Усього вони зібрали 430 кг сміття, яке пакували в мішки, по 5 кг у кожен мішок. Скільки мішків сміття зібрали волонтери й волонтерки?

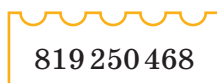
390 Автотуристка за пів години пододала зі швидкістю 62 км/год відстань від Херсона до Голої Пристані, а потім ще годину їхала до Скадовська зі швидкістю 54 км/год. Яку відстань подолали від Херсона до Скадовська?

ПЕРЕВІРЯЄМО СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ

391 На якому кораблику записано число тридцять чотири мільйони сімсот вісім тисяч п'ятсот шістдесят? Розкажи, як утворити це число різними способами. Подай це число у вигляді суми розрядних доданків двома способами.

392 Знайди найбільше й найменше числа з поданих.

393 Запиши такі числа, щоб утворились істинні нерівності.

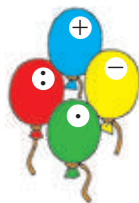
$48\,829\,131 > \blacksquare$

$953\,172\,563 < \blacksquare$

394 Знайди значення виразів, використовуючи усний прийом.

$95\,400\,000 + 4\,600\,000$
 $4\,200\,000 \cdot 3$

$46\,000\,000 - 28\,000\,000$
 $50\,500\,000\,000 : 5$

395 Знайди значення виразів. Скористайся підказками.

$$\begin{array}{r} 7348186 \\ + 4670024 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 7348186 \\ - 4670024 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 7567000 \\ + 648900 \\ \hline \end{array}$$

396 Діаметр Юпітера 142 984 км, а Землі — 12 756 км. Дізнайся, у скільки разів діаметр Землі менший від діаметра Юпітера, попередньо округливши подані в умові числа до розряду тисяч.

397 Вартість квитків до Національного музею космонавтики ім. С. П. Корольова (м. Житомир) для дитини й дорослого становить 80 грн, а для двох дорослих — 100 грн. Скільки потрібно заплатити за один дорослий і два дитячі квитки до цього музею?

ВИВЧАЄМО ПЕРЕСТАВНИЙ І СПОЛУЧНИЙ ЗАКОНИ МНОЖЕННЯ

398 Обчисли зручним способом.

$$16 + 28 + 24$$

$$37 + 45 + 15$$

$$52 + 8 + 29$$

$$7 \cdot 10 \cdot 9$$

$$100 \cdot 24 \cdot 5$$

$$16 \cdot 4 \cdot 20$$

$$14 \cdot 5 \cdot 2$$

$$8 \cdot 23 \cdot 5$$

$$4 \cdot 77 \cdot 25$$

$$17 \cdot 6 \cdot 5$$

$$125 \cdot 64 \cdot 8$$

$$27 \cdot 50 \cdot 2$$

$$4 \cdot 3 \cdot 5 \cdot 9$$

$$8 \cdot 2 \cdot 5 \cdot 6$$

$$25 \cdot 7 \cdot 4 \cdot 8$$

$$250 \cdot 5 \cdot 4 \cdot 8$$

$$6 \cdot 4 \cdot 5 \cdot 3$$

$$125 \cdot 9 \cdot 8 \cdot 6$$

399 Знайди значення буквених виразів.

$a + 67 + b$, якщо $a = 28$, $b = 32$.

$k \cdot 54 \cdot p$, якщо $k = 25$, $p = 4$.

Інна спочатку підставила числові значення букв, а потім вдалася до перестановки доданків або множників. Як ти вважаєш, чи полегшить це обчислення? Які закони арифметичних дій застосувала Інна? Сформулюй ці закони.

Переставний закон

$$a + b = b + a$$

$$a \cdot b = b \cdot a$$

Сполучний закон

$$(a + b) + c = a + (b + c)$$

$$(a \cdot b) \cdot c = a \cdot (b \cdot c)$$

400 Зістав вирази в кожному стовпчику. Застосуй закони множення, щоб спростити обчислення значень числових виразів у першому рядку. Чи можна міркувати аналогічно, щоб спростити буквені вирази? Як слід діяти?

$$8 \cdot 12 \cdot 5$$

$$50 \cdot 19 \cdot 2$$

$$6 \cdot 4 \cdot 2 \cdot 5$$

$$25 \cdot 7 \cdot 4 \cdot 8$$

$$8 \cdot k \cdot 5$$

$$50 \cdot p \cdot 2$$

$$6 \cdot c \cdot 2 \cdot m$$

$$25 \cdot a \cdot 4 \cdot b$$

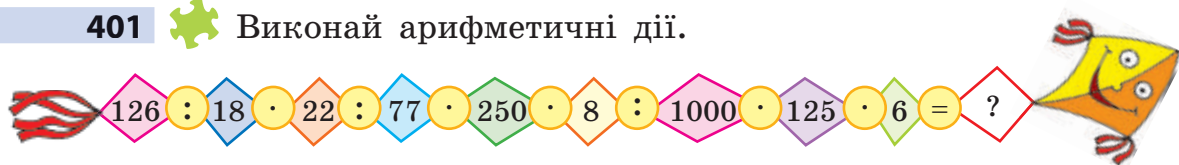
**Спрощення буквених виразів —
добутків кількох множників**

- ① Переставляю множники так, щоб спочатку були записані числові множники, а потім — буквені.
- ② Перемножую числові множники.
- ③ До одержаного числа дописую буквені множники.

Наприклад: $4\overset{\curvearrowright}{c} \cdot \overset{\curvearrowright}{6}k = \overset{\curvearrowright}{4} \cdot \overset{\curvearrowright}{c} \cdot \overset{\curvearrowright}{6} \cdot \overset{\curvearrowright}{k} = \overset{\curvearrowright}{4} \cdot \overset{\curvearrowright}{6} \cdot \overset{\curvearrowright}{c} \cdot \overset{\curvearrowright}{k} = 24ck$;

$$15\overset{\curvearrowright}{p} \cdot \overset{\curvearrowright}{4}a = \overset{\curvearrowright}{15} \cdot \overset{\curvearrowright}{4} \cdot \overset{\curvearrowright}{p} \cdot \overset{\curvearrowright}{a} = 60pa.$$

401 Виконай арифметичні дії.

402 Спрости вирази.

$8 \cdot 9a$

$6c \cdot 4p$

$17k \cdot 4p$

$12 \cdot 5k$

$9 \cdot 34n$

$3t \cdot 7$

$23d \cdot 2h$

$56v \cdot 8s$

$8z \cdot 12$

$27 \cdot 8s$

$16 \cdot 3g$

$14e \cdot 3w$

$7f \cdot 12h$

$9 \cdot 43r$

$34 \cdot 6m$

403 Спрости вираз і знайди його значення, якщо $v=65$; $v=123$; $v=1650$.

$25v \cdot 4$

$125 \cdot 53 \cdot 8v$

$32 \cdot 2v \cdot 6 \cdot 50$

404 Спрости вирази.

$18a \cdot 36b$

$25f \cdot 43d$

$47k \cdot 65e$

$5x \cdot 45 \cdot 10y$

$11h \cdot 36r$

$38p \cdot 15c$

$32z \cdot 125y$

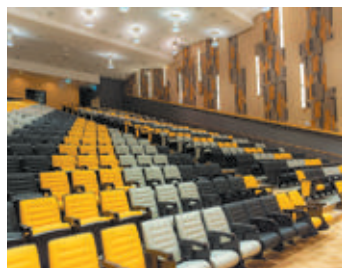
$32g \cdot 24m$

$50 \cdot 18r \cdot 2s$

$27g \cdot 38n$

405 Склади вираз, що є розв'язанням задачі. Знайди значення одержаного буквеного виразу, якщо $a=18$, $b=23$; $a=22$, $b=25$.

► В актовому залі a рядів, по b місць у кожному ряді. Для учасників і учасниць конференції на кожне місце в залі поклали пакунок із 6 брошурами. Скільки всього брошур розклали?

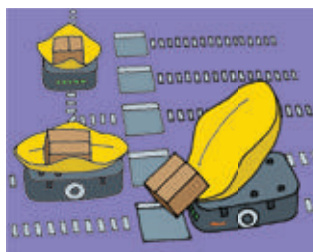
406 Туристка подолала 2200 км, причому пароплавом вона подолала вдвічі більшу відстань, ніж автомобілем, а потягом — у 4 рази більшу відстань, ніж пароплавом. Скільки кілометрів туристка подолала кожним видом транспорту?

407 Скількома нулями закінчується добуток усіх натуральних чисел від 1 до 25?

ДОСЛІДЖУЄМО ЗАДАЧІ НА ПОДВІЙНЕ ЗВЕДЕННЯ ДО ОДИНИЦІ

408 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2; 2 і 3; 3 і 4. Що змінюється? Як ця зміна вплине на розв'язування задач 2–4? Розв'яжи задачі 2–4.

- 1) Один робот-поштар за 8 год розклав 640 посилок. Скільки посилок він розкладе за 6 год, якщо працюватиме з тією самою продуктивністю?
- 2) Три роботи-поштарі за 8 год розклали 1920 посилок. Скільки посилок розкладе один робот за 6 год, якщо всі роботи працюють з однаковою продуктивністю?
- 3) Три роботи-поштарі за 8 год розклали 1920 посилок. Скільки посилок розкладуть два роботи за 6 год, якщо всі роботи працюють з однаковою продуктивністю?
- 4) Один робот-поштар за 8 год розклав 640 посилок, а інший — 560. Скільки посилок розкладуть обидва роботи за 6 год, якщо працюватимуть одночасно?

409 Спрости вирази.

$4a \cdot 10$

$8p \cdot 5k$

$15 \cdot 4b$

$7y \cdot 8c$

$20d \cdot 4x$

$16h \cdot 8$

$5m \cdot 200n$

$4 \cdot 57g$

410   Склади вираз, що є розв'язанням задачі. Знайди значення одержаного буквеного виразу, якщо $k=2$, $b=5$.

► Американська компанія створила робота, який очищає піщаний пляж від сміття. Один робот за годину прибрав 2900 м^2 пляжу. Яку площу пляжу приберуть k таких роботів за b год, якщо працюватимуть з тією самою продуктивністю?

411 Спрости вирази.

$56c \cdot 8p$

$47e \cdot 24m$

$24t \cdot 12d$

$38f \cdot 99h$

$35a \cdot 12k$

$18n \cdot 22b$

$45w \cdot 24r$

$125z \cdot 8g$

412 Із 560 аркушів паперу виготовили 60 зошитів двох видів. На кожний зошит одного виду використовували 8 аркушів паперу, а іншого виду — 12 аркушів. Скільки виготовили зошитів кожного виду?

ВИВЧАЄМО РОЗПОДІЛЬНИЙ ЗАКОН МНОЖЕННЯ ВІДНОСНО ДОДАВАННЯ/ВІДНІМАННЯ. РОЗКРИВАЄМО ДУЖКИ

413 Прокоментуй розв’язання. З’ясуй теоретичні засади використаного прийому обчислення. Знайди значення решти добутків, використовуючи цей прийом.

$$24 \cdot 7 = (20 + 4) \cdot 7 = 20 \cdot 7 + 4 \cdot 7 = 140 + 28 = 168$$

$38 \cdot 6$

$2 \cdot 56$

$134 \cdot 3$

$62 \cdot 5$

414 Згадай прийоми раціонального множення. З’ясуй теоретичні засади цих прийомів. Знайди значення добутків.

$23 \cdot 11$

$33 \cdot 101$

$45 \cdot 9$

$56 \cdot 99$

Розподільний закон множення відносно

додавання

$$(a + b) \cdot c = a \cdot c + b \cdot c$$

віднімання

$$(a - b) \cdot c = a \cdot c - b \cdot c$$

415 Зістав вирази в кожному стовпчику. Застосуй розподільний закон множення для обчислення значень числових виразів у першому рядку кожного стовпчика. Чи можна міркувати аналогічно, щоб перетворити буквені вирази? Скористайся підказками.

$$(60 + 4) \cdot 3 = \square \cdot \square + \square \cdot \square = \square + \square = \square$$

$$(60 + 4) \cdot c = \square \cdot \square + \square \cdot \square = \square + \square$$

$$(30 - 1) \cdot 3 = \square \cdot \square - \square \cdot \square = \square - \square = \square$$

$$(30 - a) \cdot 3 = \square \cdot \square - \square \cdot \square = \square - \square$$

Вадим слушно зауважив, що, застосувавши розподільний закон множення: $(a \pm b) \cdot c = a \cdot c \pm b \cdot c$, — ми одержуємо вираз, який не містить дужок.

У такому випадку кажуть, що ми *розкрили дужки*.

Марина зазначила, що, застосовуючи правило множення числа на суму, ми також *розкриваємо дужки*.

416 Розкрий дужки, скориставшись підказками.

$$2 \cdot (k + 7)$$

$$(y - 9) \cdot 4$$

$$23 \cdot (3 + c)$$

$$(p - 8) \cdot 5$$

$$7 \cdot (12 + s)$$

$$14 \cdot (50 - d)$$

$$14 \cdot (a + 6 + m)$$

$$(n - 28 - r) \cdot 2$$

$$9 \cdot (16 + b + 6)$$

417 Розкрий дужки.

$$(8 + 7) \cdot c$$

$$p \cdot (12 - 7)$$

$$(12 - m) \cdot 7$$

$$a \cdot (6 + 9)$$

$$(15 + 18) \cdot b$$

$$5 \cdot (n + k)$$

$$(42 + 38 + 19) \cdot l$$

$$17 \cdot (d + x + 23)$$

$$8 \cdot (4y + 14 + 3t)$$

418   Склади вираз, що є розв'язанням задачі. Знайди значення одержаного буквеного виразу, якщо $q = 3$, $d = 5$.

► Для призерів і призерок шкільної олімпіади з математики підготували 12 коробок із призами. У кожену коробку поклали q альбомів і d маркерів. Скільки всього альбомів і маркерів поклали в коробки?

419 У кожному стовпчику розкрий дужки в першому виразі. Зістав подані вирази у стовпчику. Як їх відмінність вплине на розв'язування? Розкрий дужки в другому виразі кожного стовпчика.

$$8 \cdot (p + k + m)$$

$$(5 + 8 + c) \cdot 7$$

$$(45 - 16 + 8) \cdot w$$

$$8 \cdot (p + k - m)$$

$$(5a + 8 + 2c) \cdot 7$$

$$(45z - 16r + 8q) \cdot a$$

420 Склади вираз, що є розв'язанням задачі. Знайди значення одержаного буквеного виразу, якщо $f = 34$, $d = 28$, $s = 32$, $g = 36$, $k = 42$.

► До шкільної бібліотеки привезли f пакунків підручників математики для першого класу, d пакунків підручників математики для другого класу, s — для третього, g — для четвертого, і k — для п'ятого. Скільки всього привезли підручників математики, якщо в кожному пакунку міститься 12 підручників?

421 Порівняй вирази, не обчислюючи їх значення.

$$28 \cdot (456 + 324) \text{ } \bullet \text{ } 28 \cdot 456 - 28 \cdot 324$$
$$(800 - 277) \cdot 12 \text{ } \bullet \text{ } 800 \cdot 12 - 277 \cdot 12$$

422 Скільки існує трицифрових чисел, які записуються непарними цифрами й при цьому цифри в записі числа не повторюються?

ДОСЛІДЖУЄМО ЗАДАЧІ НА СПІЛЬНУ РОБОТУ

423 Розв'яжи задачу 1 двома способами. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язування задачі 2? Розв'яжи її. До задачі 2 склади хоча б одну обернену задачу. Розв'яжи її.

Норвезька компанія розробила електричний автономний контейнеровоз.

► 1) За 5 рейсів електричний контейнеровоз перевозить 515 контейнерів, а звичайний — 77500. Скільки контейнерів перевезуть обидва контейнеровози за 3 рейси, якщо працюватимуть разом?

► 2) За 5 рейсів звичайний контейнеровоз привозить до порту 77500 контейнерів, а електричний вивозить із порту 515 контейнерів. Скільки контейнерів залишилося вивезти з порту після того, як контейнеровози, працюючи разом, зробили по 3 рейси?

424 Зістав задачі 1 і 2 з відповідними задачами в попередньому завданні. Чи можна стверджувати, що подані задачі мають аналогічні способи розв'язування? Розв'яжи їх.

► За 5 год електричний контейнеровоз подолав 120 км, а звичайний — 235 км. Контейнеровози одночасно вирушили від двох портів й опинилися поряд за 3 год після початку руху. Знайди відстань між портами, якщо контейнеровози вирушили: 1) назустріч один одному; 2) навздогін.

425 Спрости вирази.

$$32p \cdot 6k$$

$$99c \cdot 56d$$

$$\text{■} 11x \cdot 56b$$

$$25m \cdot 16n$$

426 Розкрий дужки.

$$4 \cdot (a + b + c)$$

$$(14 + g + d) \cdot 9$$

$$\text{■} 8 \cdot (k - p + c)$$

$$6 \cdot (3q + 26 - w)$$

$$(e + r - t) \cdot 12$$

$$12 \cdot (2f + 3z - v)$$

427 Склади до задачі вираз, що є її розв'язанням.

 Знайди значення одержаного буквенного виразу, якщо $d = 12$, $s = 4$.

►► Кожного рейсу електричний безпілотний пором перевозить d пасажирів, а водне таксі — s пасажирів. Скільки пасажирів перевезуть пором і таксі за 2 рейси, якщо працюватимуть разом?

428 Зістав задачу із задачею у попередньому завданні. Як їх відмінність вплине на розв'язування поданої задачі? Запиши розв'язання поданої задачі виразом. Знайди значення одержаного буквенного виразу, якщо $d = 12$, $s = 4$.

►► Електричний безпілотний пором перевозить туристів на острів, а потім водне таксі везе їх на екскурсію каналами острова. Кожного рейсу пором перевозить f пасажирів, а таксі — s туристів. Скільки туристів чекатимуть на острові на екскурсію після того, як пором і таксі, працюючи разом, зроблять по 2 рейси?

429 Розкрий дужки.

$$(4k + 12p - 32) \cdot 25$$

$$7 \cdot (18n - 24m + 23)$$

$$(16a - 24b + 32x) \cdot 125$$

$$(3x - 8y + 12h) \cdot 11$$

$$9c \cdot (34 - 17p + 32x)$$

$$(3g + 4s - 16) \cdot 5$$

430 Віднови істинні рівності.

$$(\text{■} + \text{■}) \cdot p = 234p + 187p$$

$$(38 - \text{■}) \cdot \text{■} = 38k - 26 \cdot \text{■}$$

ВИНОСИМО СПІЛЬНИЙ МНОЖНИК ЗА ДУЖКИ

431 🔊 Прокоментуй розв'язання. Розкрий дужки.

$$(b+12) \cdot 4 = b \cdot 4 + 12 \cdot 4 = 4b + 48$$

$$(x+98) \cdot 8$$

$$(a+75) \cdot 3$$

$$9 \cdot (5-m)$$

$$4 \cdot (c-10)$$

$$12 \cdot (3-n)$$

$$6 \cdot (5+r+t)$$

432 🔊 Діти прочитали фрагмент розв'язання, поданого в попередньому завданні, зліва направо та справа наліво. Що цікаве вони помітили? Проаналізуй свої розв'язання в попередньому завданні.

Розкрили дужки

$$(b+12) \cdot 4 = b \cdot 4 + 12 \cdot 4$$

Винесли спільний множник за дужки

Розподільний закон множення відносно додавання
віднімання

Розкрили дужки

$$(a \pm b) \cdot c = a \cdot c \pm b \cdot c$$

Винесли спільний множник за дужки

433 🔊 Прокоментуй розв'язання. Винеси спільний множник за дужки. Чим цікавий третій стовпчик виразів?

$$14x + 6x = (14 + 6) \cdot x = 20x$$

$$21a + 59a$$

$$10s - 7s$$

$$16n + 1n$$

$$52b - 38b$$

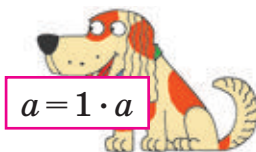
$$57m + 48m$$

$$8k - k$$

$$67t + 39t$$

$$12f - 4f$$

$$c + 9c$$

434 🧩 Винеси спільний множник за дужки й виконай обчислення зручним способом.

$$36 \cdot 56 + 24 \cdot 56$$

$$8 \cdot 67 - 8 \cdot 27$$

$$\text{🏠 } 65 \cdot 17 + 17 \cdot 15$$

435 🧩 Спрости вирази, подавши їх у вигляді добутку.

$$5a + 18a$$

$$12n - 12m$$

$$\text{🏠 } 69k - k$$

$$74c + 26c$$

$$34h - 34r$$

$$84p + 18p$$

$$\text{🏠 } 11b + 9b$$

$$100y - 83y$$

436 Спрости вираз. Знайди значення одержаного буквеного виразу.

$45 \cdot a + 155 \cdot a$, якщо $a = 3$. $409 \cdot b - 327 \cdot b$, якщо $b = 12$.

437 Спрости перший вираз у стовпчику. Зістав подані вирази. Чи допоможе одержане розв'язання спростити другий вираз? Спрости його.

$$37k + 23k$$

$$42b - 12b$$

$$78c + 32c$$

$$37k + 23k + 18$$

$$42b - 12b + 9$$

$$200 - (78c + 32c)$$

ВИНОСИМО СПІЛЬНИЙ МНОЖНИК ЗА ДУЖКИ

438 Розкрий дужки в першому виразі стовпчика. Зістав подані вирази. Що змінилося? Чи допоможе одержане розв'язання розкрити дужки в другому виразі? Розкрий дужки в другому виразі.

$$8 \cdot (a + b - c)$$

$$(12m - 9 + 16h) \cdot 7$$

$$6 \cdot (5g + 4d - 23q)$$

$$8k \cdot (a + b - c)$$

$$(12m - 9 + 16h) \cdot 7z$$

$$6n \cdot (5g + 4d - 23q)$$

439 Винеси спільний множник за дужки в першому виразі стовпчика. Чи допоможе це розв'язання винести спільний множник за дужки в другому виразі? Виконай це.

$$6d + 21d$$

$$48z - 29z$$

$$2 \cdot 18 + 18k$$

$$51b + 11b$$

$$6dp + 21d$$

$$48z - 29zg$$

$$36k + 18k$$

$$51bc + 11bc$$

Прочитай подані суми в першому стовпчику. Чим відрізняються доданки? Що можна сказати про доданки в першому виразі?

Зверніть увагу: в доданках першого виразу **однакова буквена частина**. Це — **подібні доданки**. **Число** поряд із буквеною частиною називають **коефіцієнтом**.

440 Прокоментуй розв'язання в першому рядку стовпчика. Зістав вирази. Як можна скоротити міркування?

$$16d + 9d = (16 + 9) \cdot d = 25d$$

$$8r + 23r = (8 + 23) \cdot r = 31r$$

$$16d + 9d = 25d$$

$$8r + 23r = 31r$$

У другому виразі кожного стовпчика **звели подібні доданки**.

441 Розкрий дужки.

$(26 + a) \cdot 9$

$11(p - 39)$

$(12k - 18) \cdot 6$

$16(n + 8n)$

442 Винеси спільний множник за дужки.

$24a - 6a$

$2 \cdot 44p + 44p$

$32x + 8x$

$55c - 45c$

443 Спрости вирази.

$64x - 16x$

$51y + 17y$

$32b - 16b$

$54p + 24p$

$12h + h$

$90a - 15a$

$36g + 24g$

$72d - 18d$

444 Спрости перший вираз у кожному стовпчику. Зістав подані в стовпчиках вирази. Що відмінне? Чи допоможе одержані розв'язання спростити другий вираз у стовпчиках? Спрости їх.

$72c - 38c + 2c$

$100k - 45k + 18k$

$72c - 38c + 26c + 19$

$100k - 45k + 18k - 32$

Знайди значення виразів, якщо $c = 24$, $k = 56$.

445 Обчисли зручним способом.

$100 \cdot 15 - 72 \cdot 15 + 28 \cdot 45$

$59 \cdot 86 + 21 \cdot 86 - 80 \cdot 36$

$32 \cdot 24 - 12 \cdot 24 + 20 \cdot 76$

446 Склади вираз, що є розв'язанням задачі. Знайди значення одержаного буквенного виразу, якщо $g = 25$.

► Аліса зробила 15 браслетів, Оля — 12, а Марина — 8. Скільки всього намистин використали дівчатка на браслети, якщо на кожний браслет використано g намистин?

447 Після того як Аліса витратила на браслети 18 намистин, Оля — 19, а Марина — 20, в Олі залишилось у 2 рази більше, а в Марини — у 3 рази більше намистин, ніж в Аліси. З'ясуй, скільки намистин було в кожної дівчинки, якщо всього в них було 129 намистин.

РОЗВ'ЯЗУЄМО РІВНЯННЯ

448 Перетвори вирази, застосувавши розподільний закон множення.

$$\begin{array}{llll} a+17a & (24+g) \cdot 9 & 46t+28t+19t & (24+18-m) \cdot w \\ 14(60-p) & 34b-17b & 45f+7f-24f & k(17e-11r+14) \end{array}$$

449 У кожному стовпчику розв'яжи перше рівняння. Зістав рівняння. Чим вони відрізняються? Чи можна друге рівняння звести до першого? У чому полягає спосіб розв'язування таких рівнянь? Розв'яжи друге рівняння в стовпчику з коментарем.

$$\begin{array}{lll} 9x=108 & 14p=56 & 7a+16=65 \\ 2x+7x=108 & 22p-8p=56 & 7a-5a+16=65 \end{array}$$

450 Спрости буквені вирази. Знайди їх значення.

$$38p+62p, \text{ якщо } p=3405685$$

$$42z-18z, \text{ якщо } z=3456789$$

 $60c-18c+19c, \text{ якщо } c=4567800$

$$46x+37x-24x+85, \text{ якщо } x=308$$

451 Розв'яжи рівняння.

$$\begin{array}{lll} 8a+3a=44 & 32k-18k=98 & 19p-7p=144 \\ 15t+3t=18 & 3n+5n=136 & 8b+b=27 \end{array}$$

452 Розв'яжи рівняння. Знайди суму їх коренів.

$$\begin{array}{ll} 5x-x+4=12 & 241a-125a-16a=56+44 \\ 18p-p+92=9187 & 57c+13c-20c+640=16 \cdot 40 \\ 16k+24k+56=96 & 5s+12s+23s-15s=32000:20 \\ 32p-18p+2=100 & 83m-7m-16m-10m+50=125 \cdot 8 \end{array}$$

453 Розв'яжи задачу алгебраїчним методом.

► Микола зловив у 2 рази більше, а Тарас — у 4 рази більше рибин, ніж Петро. Скільки рибин зловив кожний хлопчик, якщо всього вони зловили 49 рибин?

454 Коли Микола дав для юшки 3 рибини, Тарас — 7 рибин, а Петро — 2 рибини, у Миколи залишилось у 2 рази більше, а в Тараса — у 4 рази більше рибин, ніж у Петра. Скільки рибин зловив кожний хлопчик, якщо всього вони зловили 61 рибину?

РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ АЛГЕБРАЇЧНИМ МЕТОДОМ

455 Прочитай задачі й зістав їх. Запиши задачі коротко у вигляді таблиці, позначивши однакову величину буквою. Розв'яжи задачі алгебраїчним методом.

Китайська компанія розробила морську вітряну турбіну, що забезпечує електроенергією десятки тисяч будинків.

►► 1) На першій ділянці встановили 56 вітряних турбін, а на другій — 48. Ці турбіни забезпечують електроенергією 2080 000 будинків. Скільки будинків живлять турбіни, установлені на кожній ділянці?

►► 2) На першій ділянці встановили 56 вітряних турбін, а на другій — 48. Турбіни, установлені на першій ділянці, забезпечують електроенергією на 160 000 будинків більше, ніж турбіни, установлені на другій ділянці. Скільки будинків живлять турбіни, установлені на кожній ділянці?

Оціни міркування учнів щодо розв'язування задач 1 і 2.

Турбіни на обох ділянках мають однакову продуктивність, тобто кожна турбіна живить ту саму кількість будинків. Позначимо цю однакову продуктивність буквою x . Тоді загальний виробіток 56 турбін на ділянці I — $(x \cdot 56)$, а 48 турбін на ділянці II — $(x \cdot 48)$. Маємо:

1) $(x \cdot 56 + x \cdot 48)$ будинків живлять турбіни, що установлені на двох ділянках, а з іншого боку це — 2080 000 будинків.

2) $(x \cdot 56 - x \cdot 48)$ — різниця кількості будинків, що їх живлять турбіни, установлені на двох ділянках, а з іншого боку, за умовою — це 160 000. Складемо рівняння:

1) $x \cdot 56 + x \cdot 48 = 2080000$; 2) $x \cdot 56 - x \cdot 48 = 160000$.

Розв'язуючи рівняння, доцільно скористатися переставним законом множення:

1) $56 \cdot x + 48 \cdot x = 2080000$; 2) $56 \cdot x - 48 \cdot x = 160000$.

456 Розв'яжи задачу алгебраїчним методом, скориставшись підказками.

► Туристична група відвідала Національний парк «Межигір'я». За вхідні квитки для дорослих заплатили в 6 разів більше, ніж за квитки для дітей. Скільки заплатили за квитки для дорослих і скільки — за квитки для дітей, якщо за квитки для дорослих заплатили на 500 грн більше?

Нехай за квитки для дітей заплатили x грн, тоді за квитки для дорослих заплатили $\square$ грн. Різниця вартості квитків для дорослих і для дітей: $\square$ грн. З іншого боку: 500 грн — різниця вартості квитків для дорослих і для дітей. Складемо й розв'яжемо рівняння...

457 Розв'яжи рівняння.

$$17c - 8c = 108$$

$$5k + 8k - 18 = 125$$

$$18x + 17x = 280$$

$$12p - 7p + 23 = 1508$$

$$71a - 48a = 138$$

$$16y + 25y = 2911$$

458 У кожному стовпчику зістав рівняння. Розв'яжи перше рівняння. Чи можна друге рівняння звести до першого? Розв'яжи друге рівняння.

$$8y - 8 \cdot 17 = 232$$

$$108 + 9c = 180$$

$$168 - 21k = 84$$

$$8(y - 17) = 232$$

$$9(12 + c) = 180$$

$$(24 - 3k) \cdot 7 = 84$$

459 Запиши формулу чисел, які в результаті ділення на 5 дають в остачі 3.

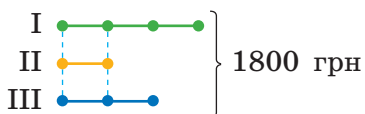
ПОВТОРЮЄМО ВИВЧЕНЕ

460 Розв'яжи задачі алгебраїчним методом. Скористайся підказками.

► 1) Туристична група вирушила на екскурсію на страусину ферму. За вхідні квитки для дорослих заплатили в 3 рази більше, ніж за квитки для дітей. Скільки заплатили за квитки для дорослих, якщо всього заплатили 1200 грн?

Нехай за квитки для дітей заплатили y грн, тоді за квитки для дорослих — $3y$; за всі квитки заплатили $(y + 3y)$. З іншого боку: 1200 грн — усього заплатили за квитки. Складемо й розв'яжемо рівняння: $y + 3y = 1200$...

► 2) Туристична група відвідала «Парк Київська Русь» у Київській області. За квитки на театральну програму група заплатила 1800 грн. За квитки для дорослих заплатили в 3 рази більше, а за квитки для студентів — у 2 рази більше, ніж за квитки для дітей. Скільки заплатили за квитки для дітей? для студентів? для дорослих?

Нехай за квитки для дітей заплатили a грн, тоді за квитки для студентів заплатили $\blacksquare$ грн, а для дорослих — $\blacksquare$ грн. За всі квитки заплатили: $\blacksquare$ грн. За умовою задачі всього заплатили 1800 грн. Складемо й розв'яжемо рівняння...

461 Обчисли зручним способом із коментарем.

$$56 \cdot 1$$

$$34 \cdot 99$$

$$88 \cdot 25$$

$$125 \cdot 16$$

$$380 : 5$$

$$94000 : 125$$

$$28 \cdot 9$$

$$26 \cdot 50$$

$$43 \cdot 101$$

$$74 \cdot 5$$

$$900 : 25$$

$$7200 : 50$$

462 Розкрий дужки.

$$(28 + 7a) \cdot 4$$

$$24(6b + 8c)$$

$$34(7k - 4p)$$

$$(23d + 18) \cdot 3y$$

$$\begin{aligned} &9x(18p - 45) \\ &8b(46 - 32ac) \end{aligned}$$

463 Виконай обчислення на підставі розподільного закону множення, правила ділення суми/різниці на число.

$$67 \cdot 23 + 33 \cdot 23$$

$$78 \cdot 45 - 28 \cdot 45$$

$$96 : 12 - 60 : 12$$

$$37 \cdot 14 + 34 \cdot 14$$

$$\begin{aligned} &60 : 15 + 90 : 15 \\ &112 : 16 + 80 : 16 \end{aligned}$$

464 Спрости вирази — винеси спільний множник за дужки.

$$12a + 8a$$

$$18k - 16 + 67k$$

$$23c - 18c + 34$$

$$35p + 18p - 27p$$

$$40x - 17x + 19x$$

$$80 + 62b - 26b + 18b$$

465 Винеси спільний множник за дужки в першому виразі стовпчика. Чи допоможе одержане розв'язання спростити другий вираз? Спрости його.

$$8 \cdot 2a + 6 \cdot 2a$$

$$9k \cdot 7 + 7 \cdot 8k$$

$$x \cdot 3c + xc \cdot 12$$

$$16a + 12a$$

$$63k + 56k$$

$$3xc + 12xc$$

466 Не виконуючи обчислень з'ясуй, якою цифрою закінчується добуток усіх непарних двоцифрових чисел.

ОЗНАЙОМЛЮЄМОСЬ ЗІ СТЕПЕНЕМ ЧИСЛА

467 Прочитай рівності. Доведи, що вони є істинними.

$$34 \cdot 5 = 170$$

$$145 \cdot 3 = 435$$

$$8 \cdot 96 = 768$$

468 Прокоментуй і закінчи розв'язання Олега. Зістав другий вираз із першим. Що в них спільне? відмінне? Розглянь, як Оля записала добуток однакових множників.

Отже, добуток однакових множників можна замінити **піднесенням до степеня**.

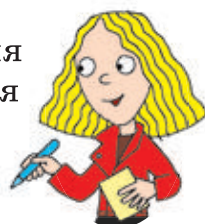

$$\underbrace{8 + 8 + 8}_{3 \text{ рази}} = 8 \cdot 3$$

$$\underbrace{8 \cdot 8 \cdot 8}_{3 \text{ рази}} = 8^3$$

— піднесення до степеня

8^3 — цей вираз читають так:
«Вісім у третьому степені».

Арифметична дія множення	Арифметична дія піднесення до степеня
$\underline{a+a+\dots+a} = a \cdot n$ n разів	$\underline{a \cdot a \cdot \dots \cdot a} = a^n$ n разів
a — перший множник — позначає, яке число є однаковим доданком. n — другий множник — позначає кількість од- накових доданків.	a — основа степеня — позначає, яке число є однаковим множником. n — показник степеня — позначає кількість однакових множників.
Помножити число a на чис- ло n — означає знайти суму n доданків, кожний із яких дорівнює a .	Піднести число a до степе- ня n — означає знайти до- буток n множників, кожний із яких дорівнює a .
$a \cdot n = n \cdot a$	$a^n \neq n^a$

469 🔍 Заміни множення додаванням, а піднесення до сте-
пеня — множенням. Знайди значення одержаних виразів.

$$\begin{array}{ccccc} 8 \cdot 2 & 8 \cdot 3 & 9 \cdot 3 & 12 \cdot 2 & 5 \cdot 4 \\ 8^2 & 8^3 & 9^3 & 12^2 & 5^4 \end{array}$$

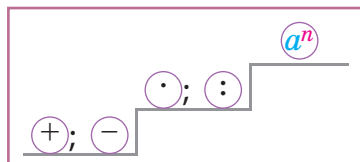
Квадрат числа: a^2
Куб числа: a^3

470 🔍 Заміни суму множенням, а добуток — піднесенням
до степеня. Знайди значення одержаних виразів.

$$\begin{array}{ccc} 7+7+7 & 4+4+4+4 & 25+25 \\ 7 \cdot 7 \cdot 7 & 4 \cdot 4 \cdot 4 \cdot 4 & 25 \cdot 25 \end{array}$$

471 🔍 Знайди значення виразів.

$$\begin{array}{ccc} 9^2 + 2^3 & 4^3 - 6^2 & 8^2 : 4^2 \\ 13^2 + 8^2 & 5^2 \cdot 2^2 & 12^2 - 5^3 \end{array}$$

Якщо вираз без дужок містить піднесення до степе-
ня (наприклад, до квадрата або до куба), то спочат-
ку виконують піднесення до степеня, а потім решту
арифметичних дій.

472 Діти записали формули периметра й формули площі квадрата. Перевір, як вони спростили вирази.

$$P_{\square} = a + a + a + a$$

$$P_{\square} = a \cdot 4$$

$$S_{\square} = a \cdot a$$

$$S_{\square} = a^2$$

473 Запиши формули периметра та площі квадрата. Обчисли периметр і площу квадрата зі стороною 6 см.

474 Знайди площу квадрата, периметр якого дорівнює 64 мм.

475 Перенеси таблицю до зошита і склади *таблицю квадратів і кубів чисел першого десятка*. Запам'ятай квадрат і куб кожного із чисел першого десятка.

a	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
a^2										
a^3										

476 Перенеси таблицю до зошита і склади *таблицю квадратів чисел другого десятка*.

a	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
a^2										

477 Знайди значення виразів.

$$6^3 - 5^2$$

$$12^2 + 8^3 - 5^2$$

$$7^4 + 4^3$$

$$9^2 : (3^3 - 8 \cdot 3)$$

$$14^2 - (3^4 + 2^5)$$

$$72 : 6^2 \cdot 7^2$$

$$13^2 - 80 : 4^2$$

$$72 : 6^2 - 3^2$$

478 Запиши кожне число як квадрат числа.

36

64

16

25

81

49

9

100

10 000

479 Знайди значення буквених виразів, якщо $a = 25$.

$$a^2 - 126 : 7$$

$$(a \cdot 4)^2 \cdot 478$$

$$(125 \cdot 8 : a)^3$$

480 Чи можна, не підносячи до квадрата, прикинути істинність поданих рівностей?

$$32^2 = 1026$$

$$18^2 = 324$$

$$13^2 = 165$$

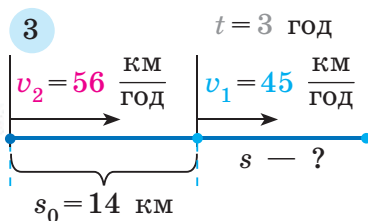
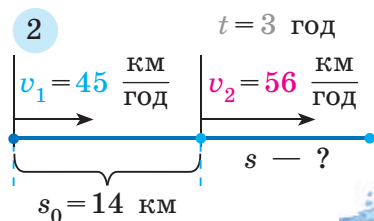
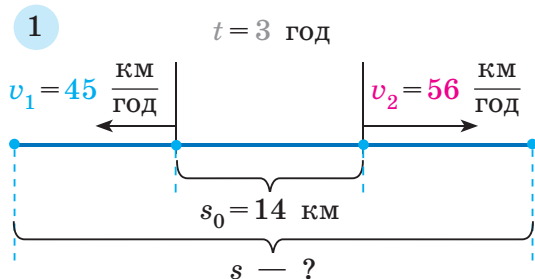
$$275^2 = 75\,626$$

ДОСЛІДЖУЄМО ЗАДАЧІ НА ОДНОЧАСНИЙ РУХ ДВОХ ТІЛ У РІЗНИХ НАПРЯМКАХ І В ОДНОМУ НАПРЯМКУ

481 🕒 До кожної задачі добери короткий запис. Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. Як зміна напрямку руху вплине на розв'язування задачі 2? Розв'яжи задачу 2.

▶▶ 1) Від двох причалів, відстань між якими 14 км, одночасно вирушили в протилежних напрямках катер і моторний човен. Швидкість руху катера 45 км/год, а човна — 56 км/год. Якою буде відстань між ними за 3 год після початку руху?

▶▶ 2) Від двох причалів, відстань між якими 14 км, одночасно вирушили в одному напрямку катер і моторний човен. Швидкість руху катера 45 км/год, а човна — 56 км/год. Якою буде відстань між ними за 3 год після початку руху, якщо: а) човен рухається позаду катера; б) катер рухається позаду човна?

482 🧩 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язування задачі 2? Розв'яжи її.

▶▶ 1) Із двох селищ, відстань між якими 6 км, одночасно назустріч один одному вирушили два велосипедисти. Один велосипедист їхав зі швидкістю 7 м/с, а інший — 5 м/с. Якою буде відстань між велосипедистами за 8 хв після початку руху?

► 2) Два велосипедисти, що були на відстані 240 м один від одного, одночасно почали рухатися в одному напрямку. Перший велосипедист рухався зі швидкістю 7 м/с, а другий — 5 м/с. Якою буде відстань між велосипедистами за 1 хв, якщо перший велосипедист рухається за другим? За скільки хвилин перший велосипедист наздожене другого?

483 Піднеси до степеня.

$$17^2 \quad 65^2 \quad \img alt="blue house icon" data-bbox="350 238 390 264"/> 38^2 \quad 123^2 \quad 22^3 \quad 15^3$$

484 Розв'яжи рівняння.

$$4320:(x-26)=45 \quad \img alt="blue house icon" data-bbox="350 312 390 338"/> 1200+a \cdot 90=1380 \quad 32 \cdot n-16 \cdot n=64$$

485 Знайди значення виразів.

$$67^2-(12^3-11^2) \quad 15^2:(17^2-71 \cdot 4) \quad 14^3 \cdot (34^2-1147)$$

486 Чи можна, не підносячи до степеня, стверджувати, що подані рівності є хибними?

$$\begin{array}{lll} 73^2=5328 & 32^3=3276 & 13^2=165 \\ 23^2=530 & 28^2=225 & 19^2=362 \end{array}$$

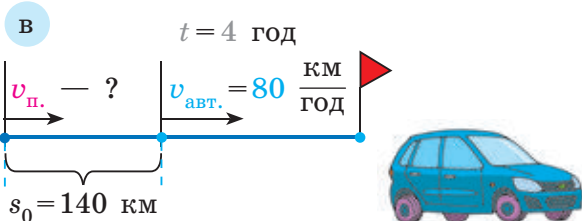
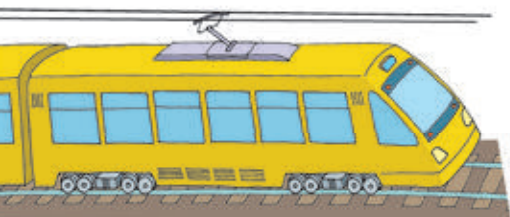
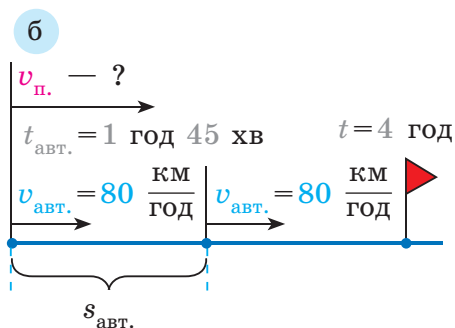
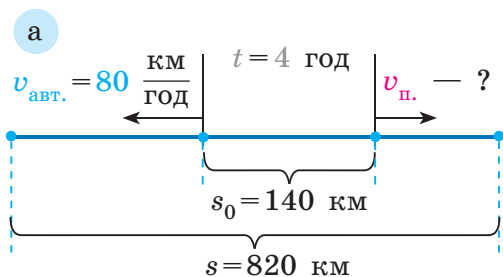
487 За яких натуральних значень a є істинною рівність $8a^2=a^3$?

488 Назви хоча б одне натуральне число, квадрат якого закінчується цифрою 6.

ДОСЛІДЖУЄМО ЗАДАЧІ НА РУХ ДВОХ ТІЛ У РІЗНИХ НАПРЯМКАХ І В ОДНОМУ НАПРЯМКУ

489 До кожної задачі добери короткий запис. Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. Як зміна напрямку руху вплине на розв'язування задачі 2? Розв'яжи задачу 2. Зістав задачі 2 і 3. Чи можна задачу 3 звести до задачі 2? Розв'яжи задачу 3.

► 1) Із двох міст, відстань між якими 140 км, одночасно вирушили в протилежних напрямках автомобіль і потяг. Автомобіль рухався зі швидкістю 80 км/год. Знайди

швидкість руху потяга, якщо за 4 год після початку руху відстань між ними становила 820 км.

► 2) Із двох міст, відстань між якими 140 км, одночасно вирушили в одному напрямку автомобіль і потяг. Автомобіль рухався зі швидкістю 80 км/год. Знайди швидкість руху потяга, якщо він наздогнав автомобіль за 4 год після початку руху.

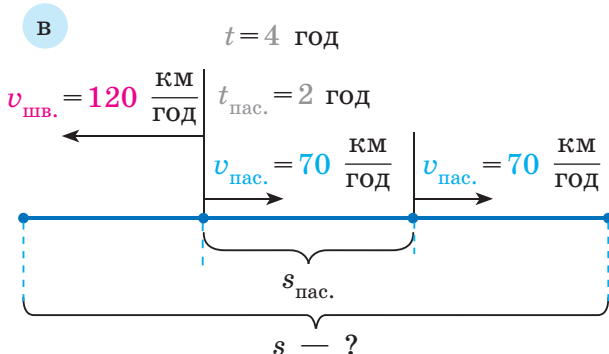
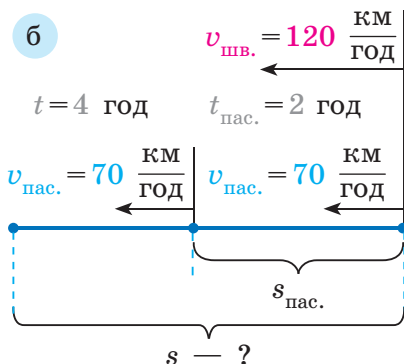
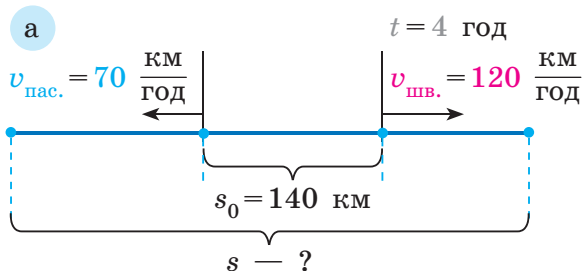
► 3) З міста виїхав автомобіль, що рухався зі швидкістю 80 км/год. За 1 год 45 хв із того самого міста в тому самому напрямку вирушив потяг. Знайди швидкість руху потяга, якщо він наздогнав автомобіль за 4 год після початку руху.

490 Знайди значення виразів.

$(25^2 + 9^3) : 677 \cdot 6^2$ $(38^2 - 22^2) : 4^2 - 5^2$ $100^2 - (7^3 + 12^2 - 11^2)$

491 До кожної задачі добери короткий запис. Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язування задачі 2? Розв'яжи задачу 2.

► 1) Із двох міст, відстань між якими 140 км, одночасно вирушили в протилежних напрямках два потяги. Пасажирський потяг рухався зі швидкістю 70 км/год, а швидкісний — 120 км/год. Якою буде відстань між потягами за 4 год після початку руху?

► 2) З міста вирушив пасажирський потяг, що рухався зі швидкістю 70 км/год. За 2 год з того самого міста в протилежному напрямку вирушив швидкісний потяг, що рухався зі швидкістю 120 км/год. Якою буде відстань між потягами за 4 год після відправлення швидкісного потяга?

492 Спрости вирази.

$$14x + 6x$$

$$n + 12n$$

$$10y - 2y + 7y$$

$$26a + a - 15a$$

$$12k - 7k + 8k - 5$$

$$14 + 6b - 2b + 5$$

493 Спрости вирази. Знайди значення одержаних буквених виразів.

$$45x + 55x, \text{ якщо } x = 304;$$

$$101k - 64k + 427, \text{ якщо } k = 2456108.$$

494 Розкрий дужки.

$$(57 + c - 35k) \cdot 8$$

$$16(d - 5 + 3p)$$

$$(11h - 7x + 28) \cdot 25$$

495 Розв'яжи рівняння. Знайди суму коренів рівнянь.

$$22x - 18x + 52 = 105$$

$$56b + 38b - 45 = 141 + 190$$

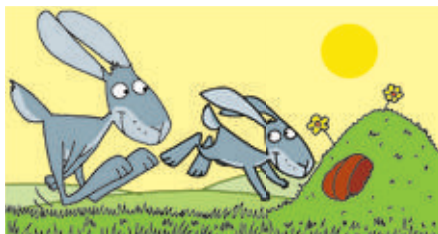
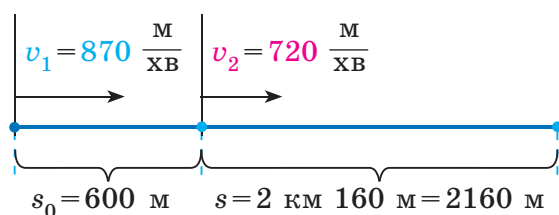
$$504 : (y - 16) = 56$$

496 Мурашка перебуває на дні колодязя глибиною 30 м. За день мурашка підіймається вгору на 18 м, а за ніч сповзає вниз на 12 м. Скільки днів знадобиться мурашці, щоб вибратися з колодязя?

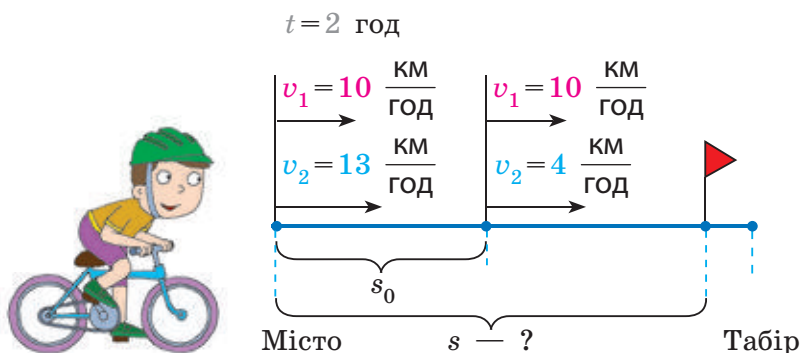
РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ НА РУХ НАВЗДОГІН

497 Розв'яжи задачу хоча б одним способом.

► Зайченя побігло до нори, а мати-зайчиха — за ним. На момент початку руху відстань між зайченям і норою становила 2 км 160 м, а відстань між зайчихою і зайченям — 600 м. Мати-зайчиха біжить зі швидкістю 870 м/хв, а зайченя — 720 м/хв. Чи наздожене мати-зайчиха зайченя до того, як воно добіжить до нори?

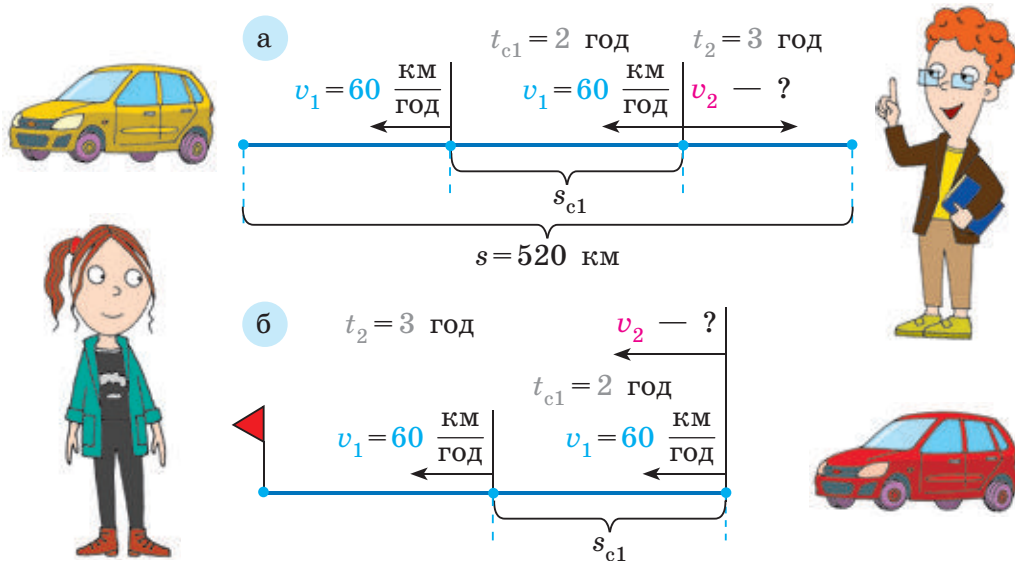

498 Два велосипедисти одночасно виїхали з міста до спортивного табору. Перший велосипедист їхав зі швидкістю 10 км/год, а другий — 13 км/год. За 2 год другий велосипедист проколов камеру, тому далі він йшов пішки, рухаючись зі швидкістю 4 км/год. На якій відстані від міста перший велосипедист наздожене другого?

499 Добери до задачі короткий запис і розв'яжи задачу. Склади й розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

► 3 міста виїхав перший автомобіль, що рухався зі швидкістю 60 км/год. За 2 год з того самого міста в протилежному напрямку виїхав другий автомобіль. Яка швидкість руху другого автомобіля, якщо за 3 год після його виїзду відстань між автомобілями становила 520 км?

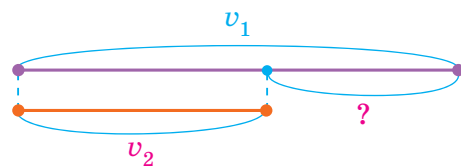
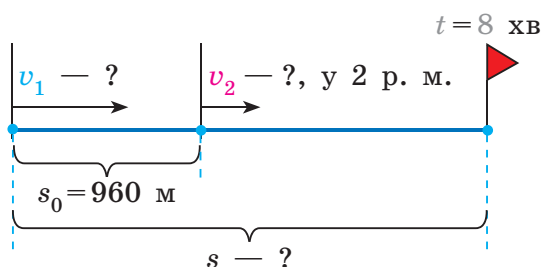
t_{c1} — час самостійного руху першого автомобіля;

s_{c1} — шлях, який подолав перший автомобіль, рухаючись самостійно.

500 Добери до задачі короткий запис (див. попереднє завдання). Зістав подану задачу із задачею в попередньому завданні. Як їх відмінність вплине на розв'язування поданої задачі? Розв'яжи подану задачу.

► 3 міста виїхав перший автомобіль, що рухався зі швидкістю 60 км/год. За 2 год з того самого міста в тому самому напрямку виїхав другий автомобіль. Яка швидкість руху другого автомобіля, якщо він наздогнав перший автомобіль за 3 год після початку свого руху?

501 Костя й Аліна перебували на відстані 960 м одне від одного. Костя наздогнав Аліну за 8 хв. Знайди швидкість руху Кості, якщо швидкість руху Аліни була в 2 рази менша від швидкості руху Кості.

ОЗНАЙОМЛЮЄМОСЬ ІЗ ЗАДАЧАМИ НА РУХ ЗА ТЕЧІЄЮ ТА ПРОТИ ТЕЧІЇ РІЧКИ

502 Родина пливе річкою на байдарці, не використовуючи весел, зі швидкістю 3 км/год. Яка швидкість течії річки?

Швидкість течії — $v_{\text{течії}}$

Як ти вважаєш, чи пливтиме човен у ставку, де течія відсутня? А чи пливтиме в ставку моторний катер з увімкненим мотором? Щоб човен плив у стоячій воді, треба гребти веслами. У цьому випадку кажуть про *власну швидкість руху* катера або човна — $v_{\text{власна}}$, або *швидкість руху в стоячій воді*.

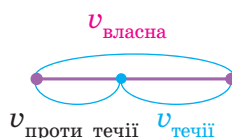
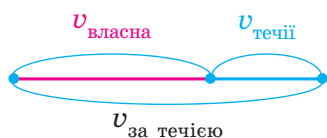
Що треба зробити, щоб човен плив за течією річки швидше, ніж швидкість течії річки?

Із чого складається швидкість руху човна, який пливе за течією річки?

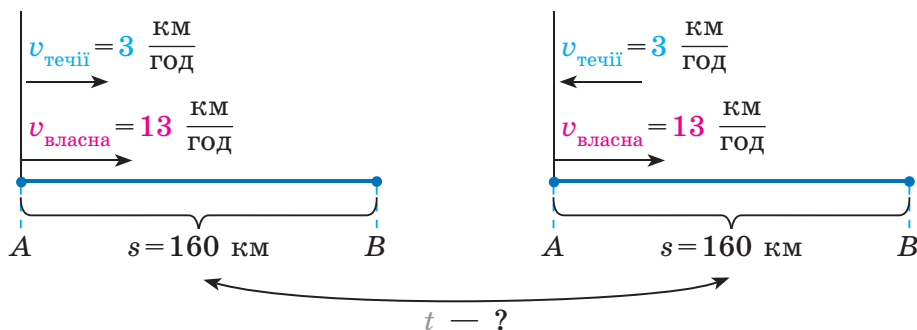
Швидкість руху за течією — $v_{\text{за течією}}$

Як ти вважаєш, якщо човен пливтиме проти течії річки, то швидкість його руху буде більшою чи меншою, ніж його власна швидкість?

Швидкість руху проти течії — $v_{\text{проти течії}}$

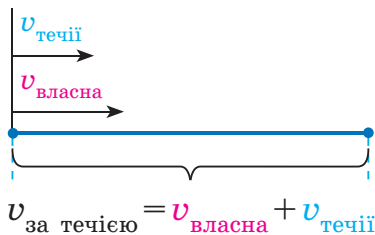
503 Відстань між пристанями A і B , що розташовані на річці, 160 км. За який час катер пройде відстань від пристані A до пристані B й повернеться, якщо власна швидкість руху катера 13 км/год, а швидкість течії річки 3 км/год? На скільки більше часу катер витратить на рух проти течії річки, ніж на рух за течією річки?

Формули швидкості руху за течією та проти течії річки

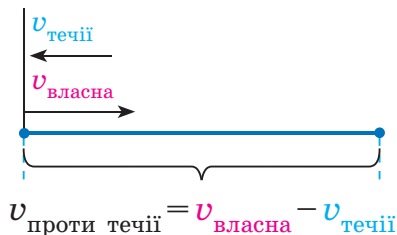
Рух за течією річки

Течія річки підштовхує тіло, тому швидкість його руху збільшується.

Рух проти течії річки

Течія річки перешкоджає тілу, тому швидкість його руху зменшується.

504 Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи обернені задачі — на знаходження швидкості руху велосипедиста за вітром; на знаходження швидкості вітру.

► Велосипедист рухається за вітром зі швидкістю 14 м/с. Знайди власну швидкість руху велосипедиста, якщо швидкість вітру 4 м/с.

505 Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи всі можливі обернені задачі.

► Мотодельтаплан летить проти вітру зі швидкістю 5 м/с. Знайди швидкість вітру, якщо власна швидкість руху мотодельтаплану 9 м/с.

506 Знайди швидкість руху катера за течією та проти течії річки, якщо власна швидкість руху катера 30 км/год, а швидкість течії річки — 5 км/год.

507 Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

► Власна швидкість руху гідроцикла 45 км/год, а швидкість течії річки — 4 км/год. Яку відстань подолає гідроцикл за 2 год, рухаючись за течією річки? проти течії річки?

508 У Тетяни було 5 горіхів. Коли вона віддала брату один горіх, у дітей стало горіхів порівну. Скільки горіхів було в брата Тетяни?

РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ НА РУХ ЗА ТЕЧІЄЮ ТА ПРОТИ ТЕЧІЇ РІЧКИ

509 Поясни розв'язання задачі, виконане учнями.

► Моторний човен за 40 хв подолав озером 8 км, а річкою за 2 год — 42 км, причому мотор човна весь час працював з однаковою потужністю. Знайди швидкість течії річки.

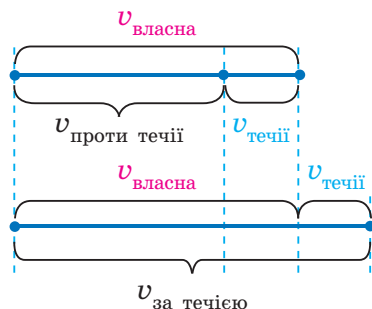

- 8 км = 8000 м; 42 км = 42 000 м; 2 год = 120 хв.
1) $8000 : 40 = 200$ (м/хв);
2) $42\,000 : 120 = 350$ (м/хв);
3) $350 - 200 = 150$ (м/хв).

510 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. Що змінилося? Як відмінність задач вплине на розв'язування задачі 2? Прокоментуй схему, подану до задачі 2. Чи допоможе розв'язання задачі 1 розв'язати задачу 2? Розв'яжи задачу 2.

►► 1) Швидкість руху човна за течією річки на 300 м/хв більша, ніж проти течії. Яка швидкість течії річки?

►► 2) Швидкість руху човна за течією річки 350 м/хв, а проти течії — 50 м/хв. Знайди швидкість течії річки.

Формули швидкості руху за течією і проти течії річки

Рух за течією річки

$$v_{\text{за течією}} = v_{\text{власна}} + v_{\text{течії}}, \text{ ТОМУ}$$

$$v_{\text{течії}} = v_{\text{за течією}} - v_{\text{власна}}$$

$$v_{\text{власна}} = v_{\text{за течією}} - v_{\text{течії}}$$

Рух проти течії річки

$$v_{\text{проти течії}} = v_{\text{власна}} - v_{\text{течії}}, \text{ ТОМУ}$$

$$v_{\text{течії}} = v_{\text{власна}} - v_{\text{проти течії}}$$

$$v_{\text{власна}} = v_{\text{проти течії}} + v_{\text{течії}}$$

$$v_{\text{течії}} = (v_{\text{за течією}} - v_{\text{проти течії}}) : 2$$

511 🔍 Розв'яжи задачі. До однієї із задач склади та розв'яжи всі можливі обернені задачі.

►► 1) Швидкість руху плавця в басейні — 4 км/год, а в річці — 8 км/год. Знайди швидкість течії річки.

►► 2) Швидкість руху скутериста проти вітру — 24 км/год. Знайди власну швидкість скутериста, якщо швидкість вітру 11 км/год.

►► 3) Швидкість руху катера за течією річки — 22 м/с, а проти течії — 20 м/с. Знайди швидкість течії річки.

512 🧩 Між двома пристанями A і B , відстань між якими 300 км, ходить рейсовий катер. Власна швидкість руху катера — 55 км/год. За скільки годин він пройде відстань від пристані A до пристані B і повернеться, якщо швидкість течії річки 5 км/год?

513 🧩 Моторний човен пропливає 30 км, рухаючись за течією річки, за 2 год, а проти течії — за 3 год. Яка швидкість руху човна за течією річки? проти течії річки? Знайди швидкість течії річки.

514 🧩 Човен пропливає 15 км, рухаючись за течією річки, за 60 хв, а проти течії — за 75 хв. Яка швидкість течії?

УЗАГАЛЬНЮЄМО І ПОВТОРЮЄМО ВИВЧЕНЕ

515 Спрости вирази.

$$2x \cdot 8y$$

$$4x \cdot 12y$$

$$2x \cdot y$$

$$18x \cdot 20y$$

$$16x \cdot 8y$$

$$x \cdot 4y$$

$$9x \cdot 10y$$

$$x \cdot 3y$$

516 Спрости вираз і знайди значення одержаного буквеного виразу.

$35p \cdot 7m$, якщо $p = 10$, $m = 43$; $11c \cdot 121n$, якщо $c = 80$, $n = 5$

517 У кожному стовпчику знайди вираз, який дорівнює виразу зліва.

$$4 \cdot a \cdot c$$

$$4(a + c)$$

$$4a + 4c$$

$$(4 + a) \cdot (4 + c)$$

$$18 \cdot 20 - x$$

$$18(20 - x)$$

$$(18 - x) \cdot 20$$

$$18 \cdot 20 - 18x$$

518 Винеси спільний множник за дужки й виконай обчислення.

$$50 \cdot 3 + 20 \cdot 3$$

$$35 \cdot 5 + 45 \cdot 5$$

$$180 \cdot 9 - 80 \cdot 9$$

$$48 \cdot 4 - 28 \cdot 4$$

$$525 \cdot 3 - 225 \cdot 3$$

$$210 \cdot 6 + 90 \cdot 6$$

519 Склади вираз, що є розв'язанням задачі. Знайди значення одержаного буквеного виразу, якщо $d = 4$.

► Для благодійної акції діти зібрали виведені з обігу монети номіналом 25 копійок. Учні кожного із п'ятих класів зібрали 170 монет, кожного із шостих — 155 монет, кожного із сьомих — 105 монет. Скільки всього монет зібрали діти, якщо на кожній паралелі d класів?

520 Склади рівняння за текстом задачі та розв'яжи його.

► Микита зібрав у 3 рази більше, а Еліна — у 2 рази більше монет, ніж Тимур. Скільки монет зібрала кожна дитина, якщо всього вони зібрали 72 монети?

ПЕРЕВІРЯЄМО СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ

521 З'ясуй, які вирази можна спростити.

$$81a \cdot 9p$$

$$13n + 33c$$

$$15x \cdot 15y$$

$$6k \cdot 72m$$

522 Спрости вирази.

$$17c \cdot 34b$$

$$56k \cdot 8p$$

$$12x \cdot 36n$$

$$55h \cdot 11x$$

$$31a \cdot 93d$$

$$7c \cdot 700t$$

523 Розкрий дужки.

$$(11 + 16) \cdot a$$

$$b(91 - 76)$$

$$4(t + m)$$

$$(38 - 29) \cdot x$$

$$c(25 + 19)$$

$$(32 - y) \cdot 9$$

524 Винеси спільний множник за дужки.

$$17x - 14x$$

$$101 \cdot 2 + 39 \cdot 2$$

$$125 \cdot 3 - 105 \cdot 3$$

$$93n + 39n$$

$$21 \cdot 4 - 18 \cdot 4$$

$$39 \cdot 7 + 41 \cdot 7$$

525 Спрости вирази. Знайди значення одержаних буквених виразів.

$$19n + 81n, \text{ якщо } n = 153\,806;$$

$$90a - 88a + 48a, \text{ якщо } a = 160\,000;$$

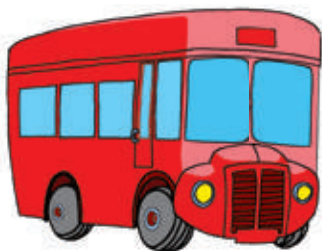
$$46k + 18k, \text{ якщо } k = 146\,758;$$

$$64n - 58n + 16n, \text{ якщо } n = 345\,403.$$

526 Розв'яжи задачу алгебраїчним методом.

► У селі Ковалівка Полтавської області є екопарк. Туристична група за вхідні квитки для дорослих заплатила в 2 рази більше, ніж за квитки для дітей. Скільки заплатили за квитки для дорослих, якщо всього заплатили 600 грн?

527 Розв'яжи задачу арифметичним методом.

► З Полтави вирушив автобус, що рухався зі швидкістю 80 км/год. За 2 год з того самого місця в Полтаві й за тим самим маршрутом вирушив інший автобус, що рухався зі швидкістю 90 км/год. Яка відстань буде між автобусами за 2 год після початку руху другого автобуса?

ВИВЧАЄМО ПЛОЩИНУ

528 Учні та учениці виконували проєкт «Геометрія навколо нас». Для цього проєкту вони дібрали фото кількох споруд у місті Будапешті (Угорщина). Як ти вважаєш, чому діти дібрали ці фото? Добери для проєкту фото інших споруд.

Рибальський бастион

Базиліка Св. Стефана

529 Знайди на фото об'єкти, які нагадують відомі тобі просторові геометричні фігури; плоскі фігури. Покажи на фото об'єкти у формі чотирикутника; трикутника; круга; відрізка. Розкажи, що ти знаєш про плоскі геометричні фігури.

Міст Свободи

Міст Ержабет

Дах церкви Св. Мат'яша

Поліна помітила, що чотирикутники, які ми бачимо на схилі даху церкви, лежать у площині даху, а круг, що є основою пам'ятника, і лінії — відрізки, які йдуть до круга, — лежать у площині майданчика. Схил даху та майданчик дають уявлення про **площину**.

Тарас зазначив, що на площині розташовуються плоскі геометричні фігури, зокрема пряма — лінія, яка не має ані початку, ані кінця. Прямую можна продовжити на площині, тож **площина безмежна!**

530 Видатного художника Василя Кандинського (1866—1944) вважають засновником такого напрямку в живописі, як абстракціонізм. У низці його картин подано композиції різних геометричних фігур, які разом утворюють певний завершений образ. Розглянь картину художника. Які геометричні фігури ти бачиш? Скільки трикутників? чотирикутників?

Василь Кандинський
«Чорний і фіолетовий»
(1923)

531   Зобрази площину α у вигляді замкненої кривої (див. рисунок). Накреси на площині α відрізок AB , ламану $PCMHDR$, промені OK і OX .

532   Зобрази площину β (див. рисунок). На площині накреси відрізки CK , LD і MP , якщо $CK=36$ мм, $LD=CK$, а відрізок MP у 4 рази коротший, ніж відрізок CK . На скільки міліметрів відрізок CK довший за відрізок MP ?

533 Периметр трикутника — 86 мм. Довжина однієї з його сторін — 42 мм, а інша сторона в 7 разів коротша. Знайди довжину третьої сторони трикутника.

534 Площі двох прямокутників — 24 см^2 і 36 см^2 . Який із цих прямокутників може бути квадратом, якщо сторона квадрата — ціле число сантиметрів?

535 Побудуй два різні прямокутники з однаковою площею 18 см^2 .

БУДУЄМО ТРИКУТНИКИ

536 У Валенсії (Іспанія) розташований архітектурний комплекс із п'яти будівель «Місто мистецтв і наук». Знайди на фото елементи будівель у формі трикутника. Розкажи, що ти знаєш про трикутник.

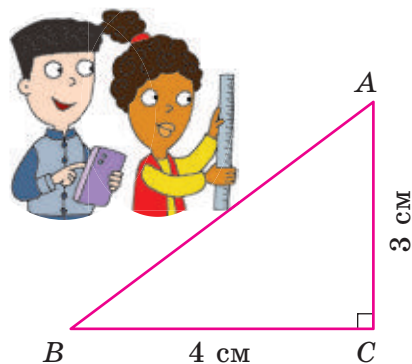
537 Побудуй трикутник ABC , у якому $\angle C$ — прямий, $AC=3\text{ см}$, $BC=4\text{ см}$. Вимірй довжину сторони AB і знайди периметр трикутника ABC .

У якому порядку слід виконувати дії під час побудови прямокутного трикутника?

Юля і Костя стверджують, що $AB=5\text{ см}$. Чи так це?

У математиці прямокутний трикутник зі сторонами 3, 4 і 5 називають єгипетським трикутником. Знайди інформацію про те, чому він має таку назву.

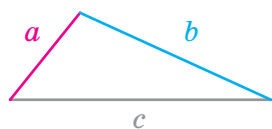
Знайди суму довжин двох будь-яких сторін побудованого трикутника ABC і порівняй одержане число з довжиною третьої сторони. Що цікаве можна помітити?

Нерівність трикутника (властивість сторін трикутника)

Сума довжин двох будь-яких сторін трикутника завжди більша за довжину третьої його сторони:

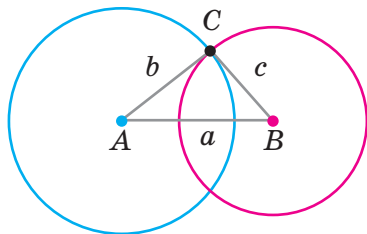
$$a + b > c; \quad a + c > b; \quad b + c > a$$

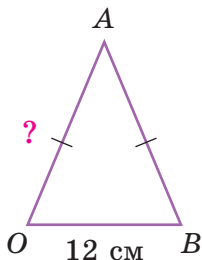
538 🔍 Перевір, скориставшись нерівністю трикутника, чи можна побудувати трикутник зі сторонами 5 см, 6 см і 7 см. Якщо так, то спробуй його побудувати. Прокоментуй свої дії під час побудови.

Побудова трикутника за трьома сторонами

- 1 За допомогою лінійки проведи довільну пряму і позначай на ній точку A .
- 2 Від точки A відкладаю на прямій відрізок, що дорівнює a , і позначаю інший кінець відрізка — точку B , отже, $AB = a$.
- 3 Циркулем будує коло із центром у точці A і радіусом, що дорівнює відрізку b .
- 4 Циркулем будує коло із центром у точці B і радіусом, що дорівнює відрізку c .
- 5 Точка перетину двох кіл і є третьою вершиною трикутника — позначаю її буквою C і з'єдную всі точки.

539 🧩 Склади та розв'яжи задачу за кресленням і коротким записом.

Дано:
 $\triangle OAB$
 $AO = AB$
 $OB = 12$ см
 $P = 58$ см
 $AO = ?$

540 🧩 Периметр трикутника — 150 мм. Довжина однієї з його сторін 36 мм, а інша сторона у 2 рази довша. Знайди довжину третьої сторони трикутника.

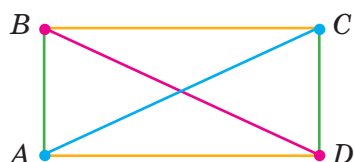

541 Периметр рівностороннього трикутника — 72 мм. Знайди довжину сторони цього трикутника.

542 Знайди периметр трикутника зі сторонами a , b і c , якщо: $a + b = 50$ мм, $b + c = 52$ мм, $a + c = 58$ мм.

РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ

543 Дай означення прямокутника. Назви вершини й сторони прямокутника, зображеного на рисунку. Які зі сторін є протилежними?

$ABCD$ — прямокутник

Властивість сторін прямокутника:

$AB = CD$, $BC = AD$ (протилежні сторони рівні).

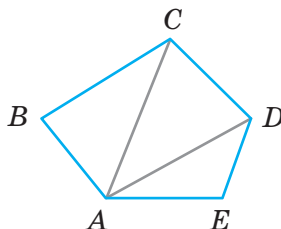
Діти з'єднали вершини B і D , вершини A і C прямокутника. Відрізки AC і BD — діагоналі прямокутника $ABCD$.

Згадай, де в навколишньому світі можна спостерігати об'єкти прямокутної форми, на яких є діагоналі.

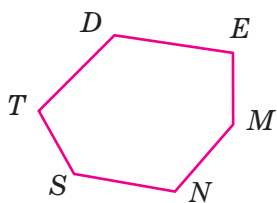
544 Діти накреслили п'ятикутник $ABCDE$ й з'єднали несусідні вершини A і C , вершини A і D . Як називають одержані відрізки?

Єгор вважає, що в п'ятикутнику $ABCDE$ відрізки AC та AD — діагоналі многокутника. Чи має хлопець рацію?

Відрізок, що з'єднує дві несусідні вершини многокутника, називають **діагоналлю многокутника**.

Діти вирішили з'ясувати, скільки діагоналей можна провести в шестикутнику.

Марина вважає, що всього в шестикутнику можна провести $2 \cdot 6 = 12$ діагоналей, а Тарас вважає, що тільки 6. Накресли шестикутник $DEMNST$. Проведи діагоналі. Назви одержані відрізки. Хто з дітей мав рацію?

Поліна накреслила трикутник. Чи вийде в неї накреслити діагоналі цього багатокутника? Зроби висновок.

- 545** Накресли в зошиті квадрат $ABCD$ зі стороною 45 мм. Обчисли його периметр і площу. Розглянь, як записали задачу коротко.

Дано:

$\square ABCD$

$AB = BC = CD = DA = 45$ мм

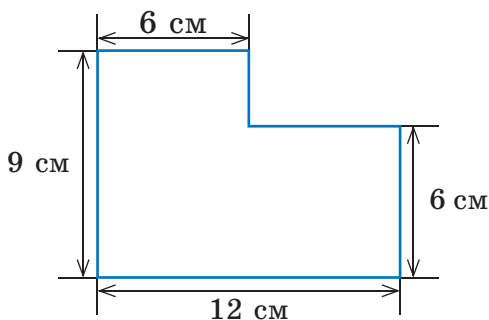
P, S — ?

- 546** Накресли в зошиті прямокутник $KLMN$ зі сторонами 24 мм і 42 мм. Обчисли його периметр і площу. Проведи діагональ.

- 547** Досліди паперову модель квадрата; прямокутника. Накресли діагональ. Розріж паперову модель по діагоналі. Що можна сказати про одержані трикутники? Поміркуй, як у попередньому завданні можна знайти площу кожного з одержаних трикутників.

- 548** Знайди площу фігури, зображеної на рисунку.

- 549** Накресли довільний прямокутник, периметр якого дорівнює 16 см; 20 см. Розглянь різні варіанти. Перенеси таблиці до зошита й доповни їх.

a (см)					
b (см)					
S (см ²)					
P (см)	16	16	16	16	16

a (см)					
b (см)					
S (см ²)					
P (см)	20	20	20	20	20

550 З'ясуй, чи є істинним твердження: чотирикутник, у якого всі сторони дорівнюють 8 см, є квадратом.

551 Чи можна прямокутник зі сторонами 7 см і 14 см розділити відрізком на два квадрати?

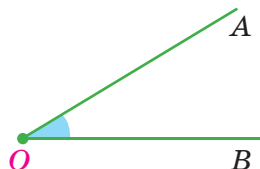
ВИВЧАЄМО РОЗГОРНУТИЙ КУТ

552 Діти досліджували багатокутники й згадували, що вони знають про кут.

Оксана слушно зазначила, що кут — це фігура, яка складається з точки — вершини кута — та двох променів, що виходять із цієї точки — сторін кута.

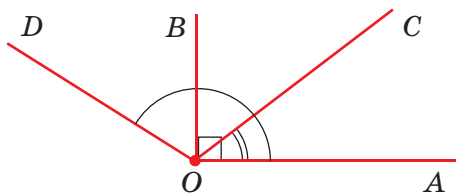
Максим наголосив на тому, що кут можна позначити:

- однією буквою — $\angle O$;
- трьома буквами (буква, яка позначає вершину кута, завжди ставиться всередині) — $\angle AOB$.

Діти згадали також класифікацію кутів за їх величиною: прямі, тупі, гострі; ознаки, за якими можна визначити вид кута: гострий кут менший від прямого; тупий кут більший за прямий; будь-який тупий кут більший за будь-який гострий кут.

Перевір, чи правильно Костя визначив види кутів, зображених на рисунку: $\angle AOB$ — прямий; $\angle AOC$ — гострий; $\angle AOD$ — тупий. Які ще кути ти бачиш на рисунку? Визнач їх вид.

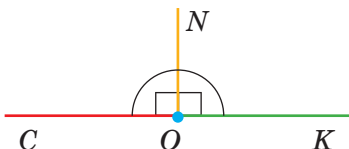
553 Олена накреслила два промені, що мають спільний початок і називаються доповняльними. Чи можна стверджувати, що одержано кут?

Кут, утворений двома доповняльними променями, називають **розгорнутим**.

Діти накреслили розгорнутий кут на аркуші паперу й зігнули аркуш навпіл так, щоб сторони кута сумістилися. У такий спосіб вони розділили розгорнутий кут на рівні частини. Який кут вони одержали? Скільки таких кутів міститься в розгорнутому куті? Який висновок можна зробити?

Прямий кут удвічі менший від розгорнутого кута.
Прямий кут — половина розгорнутого кута.

Промінь

Промінь — частина прямої, обмежена точкою, разом із цією точкою.
Ця точка — початок променя (т. O).

Доповняльні промені — два промені, що мають спільний початок і разом утворюють пряму.

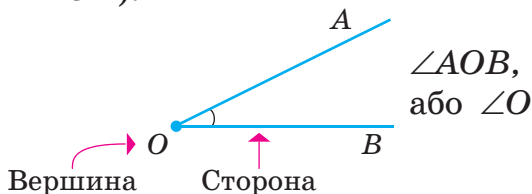
Промінь Промінь

Кут

Кут — геометрична фігура, утворена двома різними променями зі спільним початком.

Точка (спільний початок променів) — вершина кута (т. O).

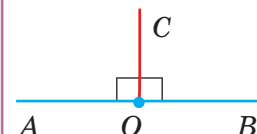
Промені — сторони кута (промені OA й OB).

Розгорнутий кут — кут, утворений доповняльними променями.

Прямий кут — половина розгорнутого кута.

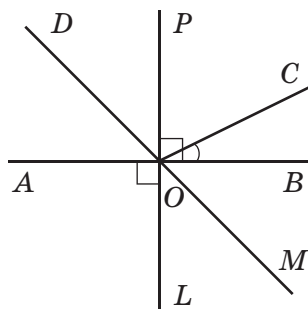

554 1) Накресли прямий кут CPM . Променем PH розділи його на два кути. Назви кути, що утворилися; визнач їхній вид.

2) Накресли розгорнутий кут CZR . Променем ZO розділи його на два кути так, щоб $\angle CZO$ був тупим. Визнач вид $\angle RZO$.

555 Накресли промінь OA . Накресли гострий, прямий, тупий і розгорнутий кути зі стороною OA . Познач одержані кути.

556 Знайди на рисунку кути: 1) розгорнуті; 2) тупі; 3) прямі; 4) гострі. Запиши ці кути.

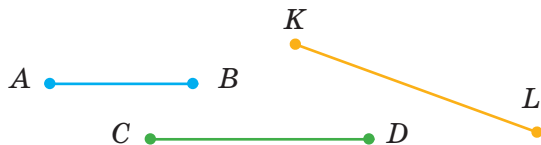

557 Визнач за рисунком, які кути разом утворюють прямий кут; розгорнутий кут. Запиши відповідні рівності.

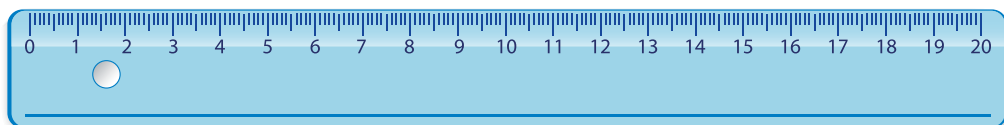
ВИМІРЮЄМО КУТИ ТРАНСПОРТИРОМ

558 Діти згадали відомі їм основні величини — довжину й масу. Вони визначили, що за цими величинами можна порівнювати об'єкти навколишнього світу. Величини можна вимірювати, причому процес вимірювання величин полягає в обранні мірки — еталону — і визначенні, скільки разів ця мірка вміщується у величині певного об'єкта.

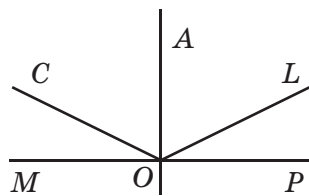
559 Згадай одиниці вимірювання довжини. Виміряй довжини відрізків. Подай результати в різних одиницях вимірювання.

Яким приладом вимірюють довжину відрізків? Розглянь шкалу лінійки. Яка ціна великої поділки? маленької поділки?

560 Знайди на рисунку тупі кути; прямі кути; гострі кути; розгорнутий кут. Порівняй кути «на око» попарно. Який кут найбільший? найменший?

Софія зазначила, що «на око» порівняти кути MOC і POA дуже складно. Дівчинка вважає, що як і у випадку, коли «на око» неможливо порівняти відрізки, слід вдаватися до вимірювання і порівняння одержаних результатів.

Отже, оберемо мірку — одиницю вимірювання кута — і розглянемо пристій, яким вимірюють кути.

Одиниця вимірювання кута — 1° (1 градус).

1° — це кут, що дорівнює $\frac{1}{180}$ розгорнутого кута або $\frac{1}{90}$ прямого кута.

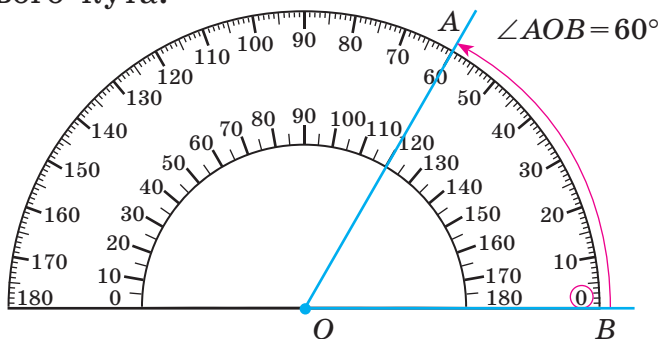
Для вимірювання кутів використовують транспортир. Ціна поділки транспортира — 1° .

Досліди транспортир. Зверни увагу, що на ньому дві шкали — зверху та знизу. Як ти вважаєш, чому?

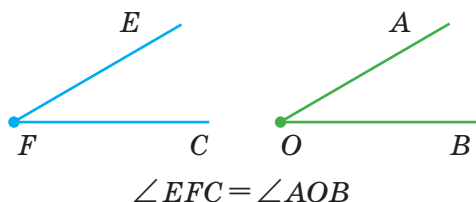

Вимірювання кута транспортиром

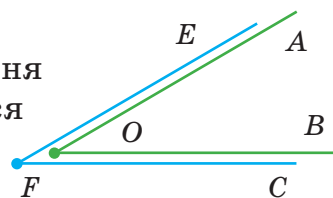
- 1 Прикладаю транспортир так, щоб вершина кута збігалася із центральною позначкою транспортира, а сторона кута проходила через початок відліку на шкалі транспортира — поділку 0.
- 2 Штрих на шкалі транспортира, через який проходить інша сторона кута, вказує на градусну міру (величину) цього кута.

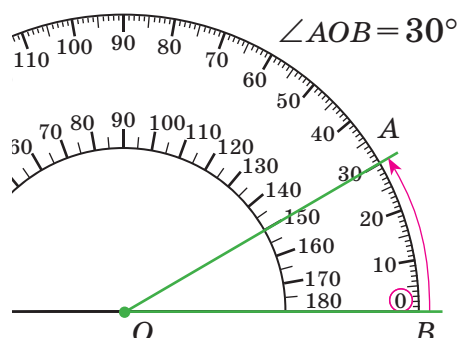
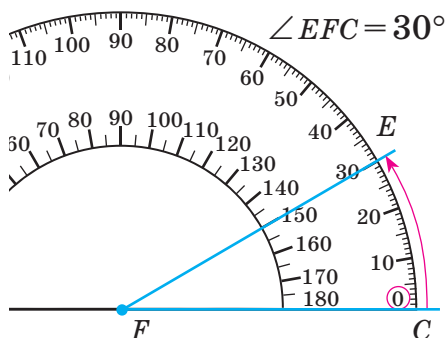
Рівні кути

►► У разі накладання збігаються

►► Мають рівні градусні міри

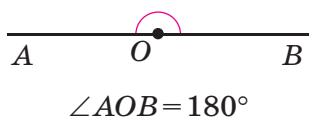

Порівняння кутів. Із двох кутів більший той, градусна міра якого більша.

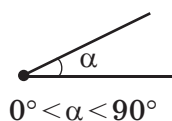
Основна властивість величини кута. Градусна міра кута, який складається з кількох частин, дорівнює сумі градусних мір його частин.

Класифікація кутів

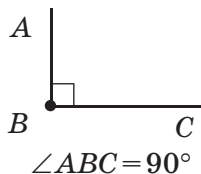
►► Розгорнутий кут 180°

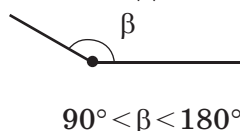
►► Гострий кут більший за 0° , але менший від 90°

►► Прямий кут 90°

►► Тупий кут більший за 90° , але менший від 180°

561 Обчисли.

$68^\circ + 37^\circ$

$92^\circ - 24^\circ$

$38^\circ + 56^\circ$

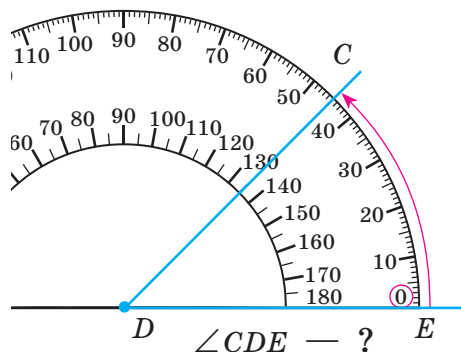
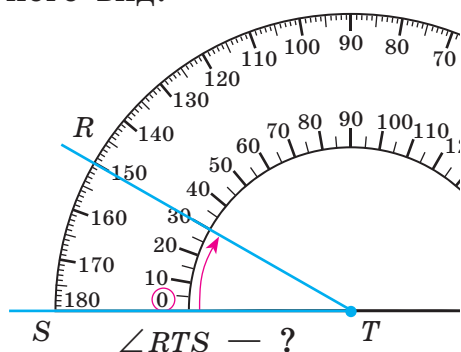
$180^\circ - 97^\circ$

562 Розбий кути на групи. За якою ознакою це можна зробити?

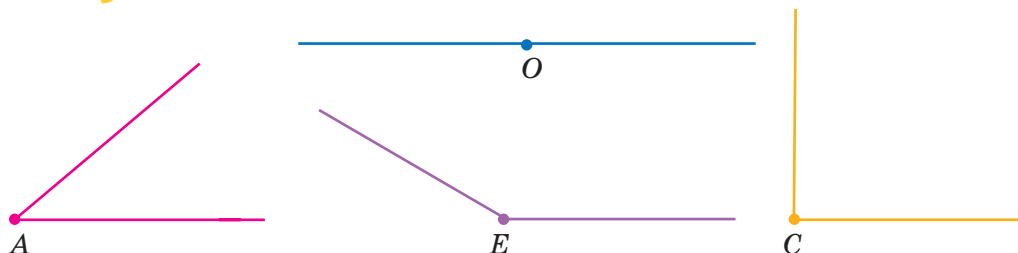
$$\begin{aligned}\angle FDC &= 67^\circ & \angle HGF &= 108^\circ \\ \angle KLP &= 45^\circ & \angle VBN &= 60^\circ\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\angle MCZ &= 180^\circ & \angle POY &= 140^\circ \\ \angle SXP &= 91^\circ & \angle HYT &= 90^\circ\end{aligned}$$

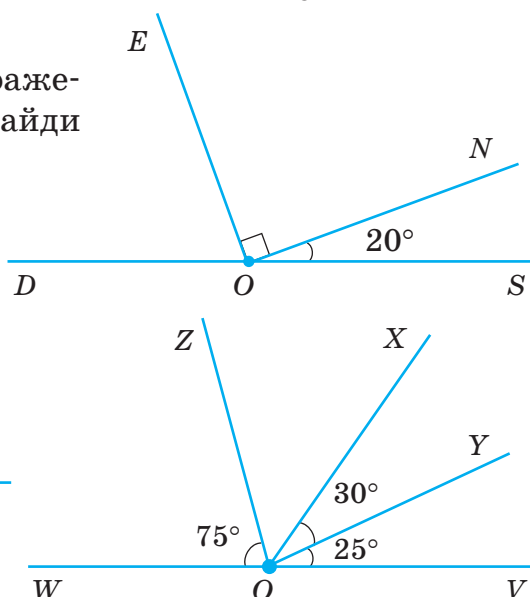
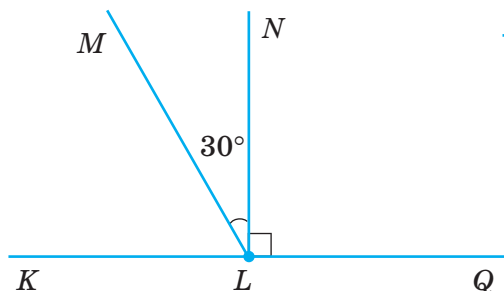
563 Визнач градусну міру кожного кута; установи його вид.

564 Знайди градусні міри кутів; установи види кутів.

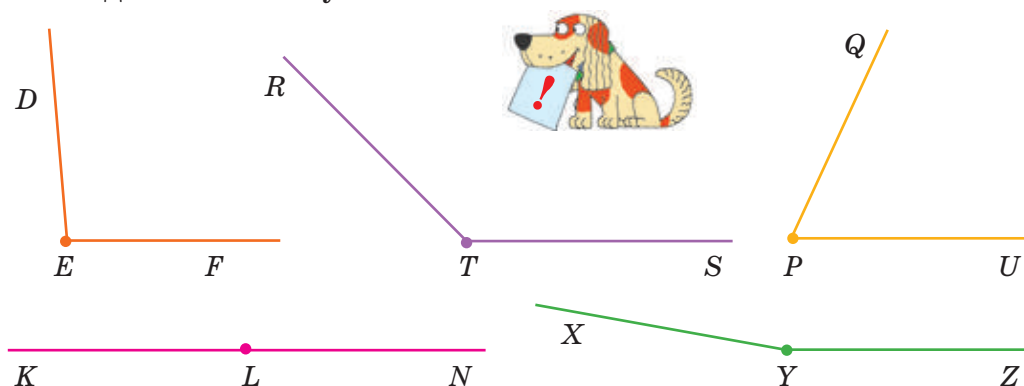

565 Запиши кути, зображені на кожному рисунку. Знайди величини невідомих кутів.

БУДУЄМО КУТИ

566 Виміряй кути за допомогою транспортира. Установи вид кожного кута.

567 Побудуй кути із заданими градусними мірами.

$$\angle VTS = 35^\circ \quad \angle ZOP = 80^\circ \quad \angle DFR = 110^\circ \quad \angle XLY = 150^\circ$$

Побудова кута заданої величини

- ① Ставлю довільну точку, позначаю її буквою, ця точка — вершина кута.
- ② Креслю промінь із початком у цій точці, цей промінь — одна зі сторін кута.
- ③ Прикладаю транспортер так, щоб вершина кута збігалась із центральною позначкою транспортира, а сторона кута проходила через початок відліку на шкалі транспортира — поділку 0.
- ④ Знаходжу поділку шкали транспортира, яка відповідає заданій величині кута. Ставлю точку навпроти цієї поділки.
- ⑤ Проводжу промінь від вершини кута до одержаної точки — одержую кут заданої градусної міри. Виконую запис.

568 Побудуй кути, спираючись на рисунки.

$$\angle BNR = 45^\circ$$

$$\angle ZAT = 120^\circ$$

$$\angle GHF = 65^\circ$$

569 Побудуй кути заданої градусної міри; визнач вид кожного кута.

$$\angle COP = 30^\circ$$

$$\angle ART = 130^\circ$$

$$\angle NMX = 50^\circ$$

$$\angle GFD = 165^\circ$$

$$\angle SWQ = 35^\circ$$

$$\angle FDS = 95^\circ$$

570 1) Накресли $\angle FOS = 140^\circ$. Накресли $\angle GKD$, який на 60° менший від $\angle FOS$. Накресли $\angle NPX$, який у 5 разів менший від $\angle FOS$. Визнач вид кожного кута.

2) Накресли $\angle OSK = 60^\circ$. Накресли $\angle PMA$, який на 40° більший за $\angle OSK$. Накресли $\angle NLX$, який у 3 рази більший за $\angle OSK$. Визнач вид кожного кута.

571 Накресли $\angle GOD = 130^\circ$. Проведи промінь OK так, щоб $\angle KOD = 70^\circ$. Знайди градусну міру $\angle GOK$.

572 Накресли розгорнутий кут SOW . Накресли $\angle SOP = 120^\circ$; $\angle WOK = 30^\circ$. Знайди градусну міру $\angle POK$, $\angle SOK$, $\angle WOP$.

573 Дано: $\angle OPM = 90^\circ$. Цей кут поділений променями PB і PK на рівні частини. Знайди градусну міру $\angle KPB$, $\angle KPM$, $\angle BPO$.

574 Знайди градусну міру $\angle BOC$ (див. рис. 1), якщо $\angle AOB + \angle DOE = 68^\circ$.

575 Запиши всі кути, які ти бачиш на рис. 2. Виміряй величину $\angle LSM$. Обчисли величини решти кутів.

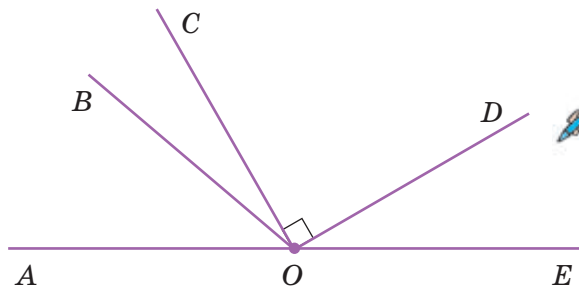

Рис. 1

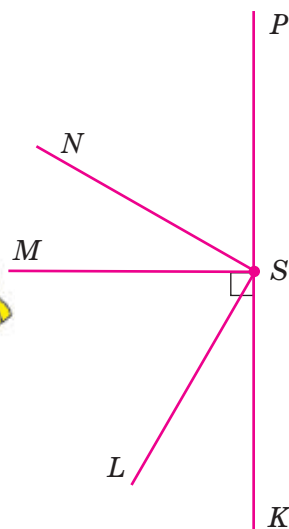
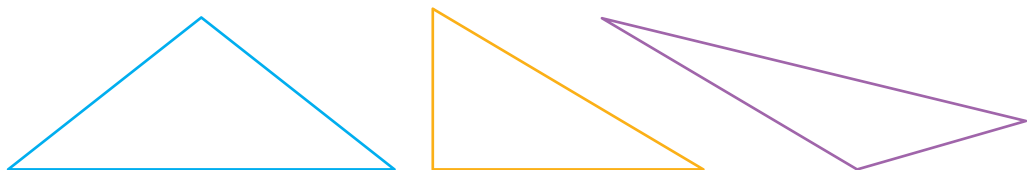

Рис. 2

КЛАСИФІКУЄМО ТРИКУТНИКИ

576 Для вікторини на тему «Трикутники» діти підготували запитання. Об'єднайтеся в групи й з'ясуйте, які запитання могли скласти діти. Поставте свої запитання учасникам інших груп.

577 Виміряй кути трикутників. Назви вид кожного трикутника, знайди суму його кутів. Що цікаве можна помітити?

Згадай властивість сторін трикутника. Який трикутник не може існувати? Обери хоча б один трикутник. Перевір, чи виконується нерівність трикутника. Обчисли периметр обраного трикутника / обраних трикутників.

578 Накресли трикутник ABC . Виміряй транспортом величини його кутів. Знайди суму кутів трикутника. Виміряй довжини сторін трикутника ABC . Знайди його периметр. За допомогою палетки знайди площу трикутника.

579 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2? Чи потрібно розв'язувати задачу 2?

► 1) До трьох супермаркетів привезли 1370 кг картоплі. Скільки кілограмів картоплі привезли до кожного супермаркету, якщо до першого та другого привезли разом 470 кг картоплі, а до другого і третього — 320 кг?

► 2) Довжина бордюру, що обмежує газон у формі трикутника, становить 1370 м. Знайди довжину кожної сторони бордюру, якщо сума довжин його першої і другої сторін — 470 м, а другої і третьої — 320 м.

580 Розв'яжи задачу 1. Перевір, чи існує такий трикутник. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2? Чи потрібно розв'язувати задачу 2?

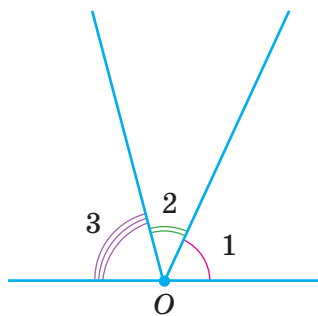
►► 1) Обчисли периметр трикутника, якщо довжина його першої сторони — 58 мм, довжина другої сторони на 24 мм більша за довжину першої, а довжина третьої у 2 рази менша від довжини першої.

►► 2) Обчисли периметр трикутника, якщо довжина його першої сторони — 58 мм, що на 24 мм менше від довжини другої сторони й у 2 рази більше за довжину третьої сторони.

581 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2? Чи потрібно розв'язувати задачу 2?

►► 1) За три дні туристи подолали 180 км. Скільки кілометрів туристи долали кожного дня, якщо за перший і другий дні вони подолали 105 км, а за другий і третій — 115 км?

►► 2) Знайди градусну міру кожного кута на рисунку, якщо $\angle 1 + \angle 2 = 105^\circ$, $\angle 2 + \angle 3 = 115^\circ$, $\angle 1 + \angle 2 + \angle 3 = 180^\circ$.

582 Визнач, яка з поданих трійок відрізків може бути сторонами трикутника.

1) 3 см, 3 см, 3 см;

3) 6 дм, 22 дм, 13 дм;

2) 8 мм, 4 мм, 15 мм;

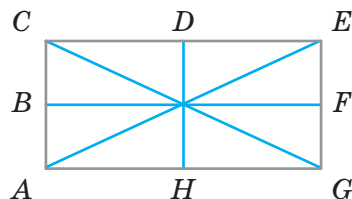
4) 8 см, 13 см, 4 см.

583 Склади буквений вираз, що є розв'язанням задачі. Знайди значення виразу, якщо $b=3$; $b=5$; $b=6$; $b=7$; $b=8$; $b=9$. За яких із поданих значень b трикутник не існує?

►► Периметр трикутника — 18 дм, одна з його сторін дорівнює b дм, а інша — 5 дм. Знайди довжину третьої сторони.

584 Знайди периметр трикутника, якщо сума довжин його першої та другої сторін — 61 мм, другої та третьої — 75 мм, першої та третьої — 82 мм.

585 Запиши всі трикутники, які подано на рисунку.

ПОВТОРЮЄМО ВИВЧЕНЕ

586 Знайди площу квадрата зі стороною 34 мм.

587 Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи таку обернену задачу, щоб шуканим у ній було число 63; число 38.

► Знайди площу прямокутника зі сторонами 63 мм і 38 мм.

588 Розв'яжи задачу алгебраїчним методом.

► Площа прямокутника — 30 см^2 , його ширина — 5 см. Знайди довжину прямокутника.

589 Побудуй два прямокутники так, щоб периметр одного становив 22 см, іншого — 18 см, а площа кожного прямокутника була 18 см^2 .

Підказка. Добирай такі пари чисел, які в сумі дають або 11, або 9, а в добутку — 18.

Поясни, чому сума чисел у парі має дорівнювати 11 або 9.

590 Є три прямокутники: довжини сторін першого — 2 см і 4 см, другого — 3 см і 4 см, третього — 1 см і 5 см. Чи можна із цих прямокутників скласти квадрат?

Даня склав план виконання таких завдань. Оціни його план.

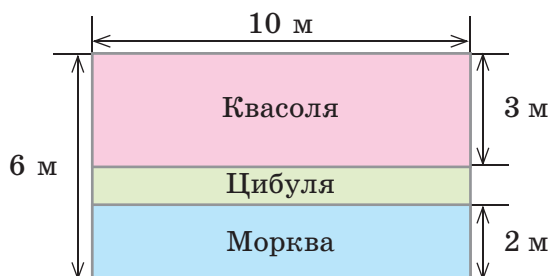

- 1) Знайди площі прямокутників.
- 2) Додай площі всіх прямокутників. Яка їх загальна площа?
- 3) Чи можна замінити число, що є сумою площ трьох прямокутників, добутком двох однакових множників? Якщо так, із цих прямокутників можна скласти квадрат.

591 Довжина ділянки дороги — 1300 м, ширина — 3 м. Цю ділянку покрили асфальтом, на кожні 100 м² площі витрачаючи 3 т асфальту. Скільки тонн асфальту використали?

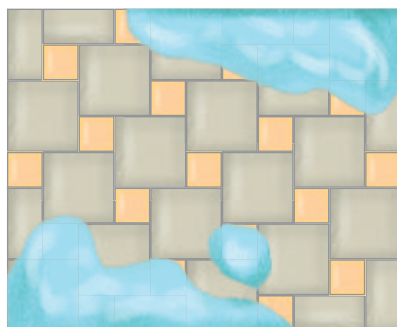
592 Розгорнутий кут розділили на 6 рівних кутів. Знайди величину кожного з одержаних кутів.

593 Обчисли площу кожної ділянки за рисунком.

594 Довжина рулону полотна — 42 м, а його ширина становить $\frac{1}{6}$ довжини. Знайди площу полотна.

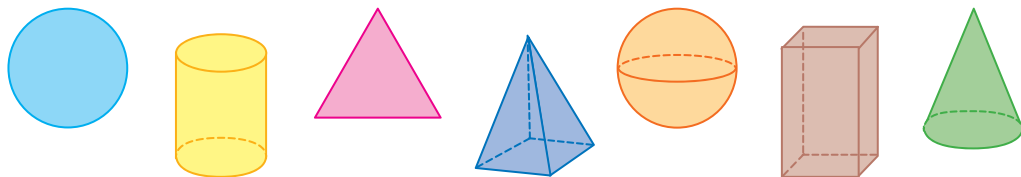
595 Майданчик прямокутної форми викладений квадратними плитками. Частину майданчика засипало снігом. Обчисли площу майданчика, якщо довжина сторони великої плитки — 300 мм, маленької — 150 мм.

596 Площа прямокутника — 140 см², ширина — 10 см. Ширину прямокутника зменшили в 2 рази, а довжину збільшили в 6 разів. У скільки разів збільшилася площа прямокутника?

ДОСЛІДЖУЄМО ПРЯМОКУТНИЙ ПАРАЛЕЛЕПІПЕД; КУБ; ПІРАМІДУ

597 🔍 Розбий фігури на дві групи. За якою ознакою це можна зробити?

598 🔍 Знайди на фото об'єкти, схожі на відомі тобі геометричні фігури. Які геометричні фігури нагадують тобі споруди твого населеного пункту?

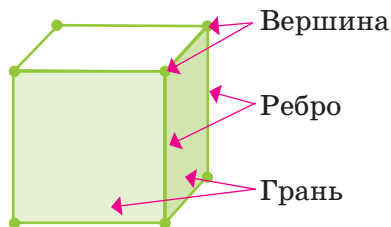
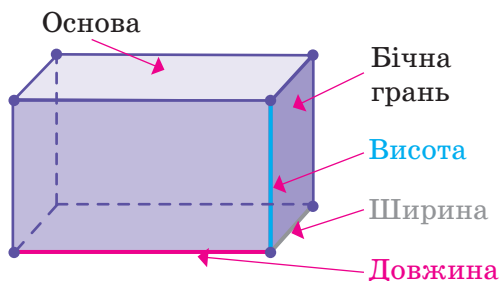

Замок Нойшванштайн
(Німеччина)

599 🔍 Зістав прямокутник і квадрат. Що в них спільне? відмінне? Визнач, чи є істинним поданий висновок.

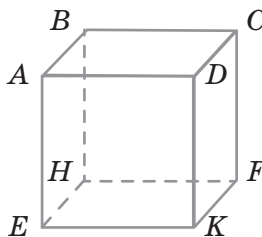
▶▶ Будь-який квадрат є прямокутником, але не будь-який прямокутник є квадратом.

600 🔍 Досліди прямокутний паралелепіпед і куб. Якими плоскими геометричними фігурами обмежений з усіх боків прямокутний паралелепіпед? куб? Це — грані прямокутного паралелепіпеда; куба. Скільки граней (ребер; вершин) у прямокутного паралелепіпеда? у куба?

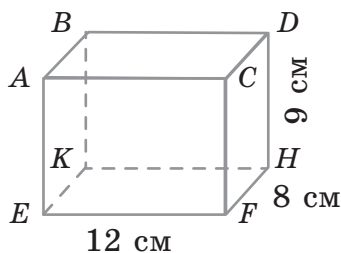

Що спільне в куба і прямокутного паралелепіпеда? Що відмінне? Чи можна стверджувати, що куб — це прямокутний паралелепіпед, у якого всі ребра рівні?

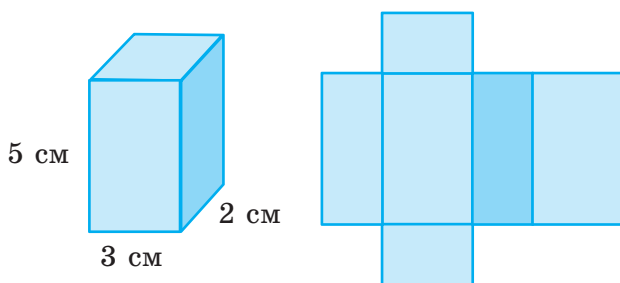
- 601** Розглянь рисунок. Запиши:
 1) вершини куба; 2) ребра;
 3) грані. Підкресли видимі вершини, грані, ребра куба.

- 602** Розглянь рисунок. Запиши ребра прямокутного паралелепіпеда. Знайди суму довжин його ребер. Запиши грані прямокутного паралелепіпеда. Знайди суму площ його граней. Запиши грані, які є основами; грані, які становлять бічну поверхню.

- 603** За даними рисунка обчисли площу розгортки поверхні прямокутного паралелепіпеда.

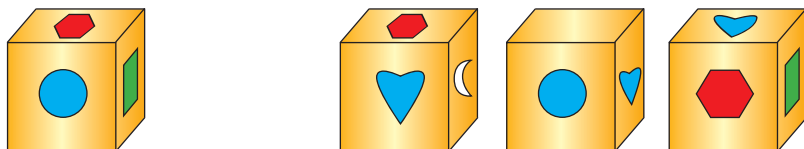

- 604** Знайди висоту прямокутного паралелепіпеда, якщо периметр його бічної грані дорівнює 26 см, а периметр основи — 36 см, причому одне ребро основи вдвічі більше за інше.

- 605** Із дроту треба зробити каркас прямокутного паралелепіпеда з вимірами 15 см, 8 см і 12 см. Скільки сантиметрів дроту потрібно?

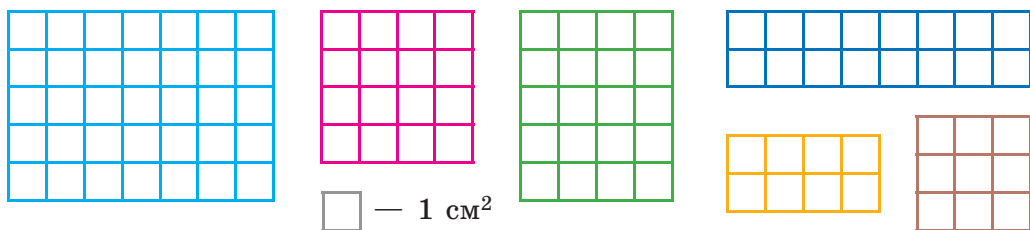
- 606** Для гігантського африканського равлика треба зробити акваріум у формі прямокутного паралелепіпеда. Скільки шматків скла та якого розміру потрібно для акваріума з вимірами 25 см, 18 см і 15 см? Чи вистачить для цього шматка скла з розмірами 45 см і 50 см?

607 Кубик зліва перекинули. Установи, де цей кубик зображений справа.

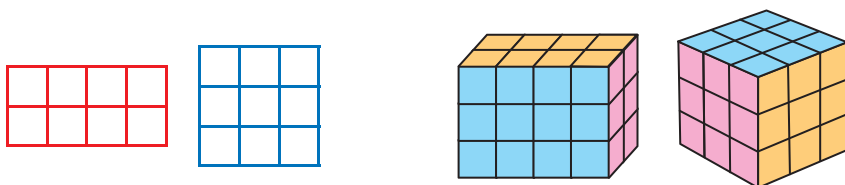
ДОСЛІДЖУЄМО ОБ'ЄМ ПРОСТОРОВОЇ ФІГУРИ

608 Як ти розумієш площу фігури? Як можна порівнювати фігури за площею? У чому полягає процес вимірювання площі? Згадай одиниці вимірювання площі та їх співвідношення. Визнач площі фігур за рисунком, вважаючи, що площа одного маленького квадрата — 1 см^2 . Порівняй фігури за площею. Які фігури мають рівні площі?

609 Плоскі фігури займають певне місце на площині дошки, стільниці парти тощо й характеризуються такою властивістю, як площа. **Просторові фігури займають певну частину простору** й мають таку властивість, як **об'єм**. Порівняй за об'ємом «на око» об'єкти навколишнього середовища, які мають форму прямокутного паралелепіпеда.

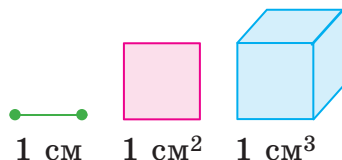
610 Порівняй зображені плоскі фігури за площею; порівняй зображені просторові фігури за об'ємом.

611 Згадай одиниці вимірювання довжини — це лінійні одиниці. Згадай одиниці вимірювання площі — це квадратні одиниці. Як ти вважаєш, які мірки — еталони — можна обрати за одиниці вимірювання об'єму?

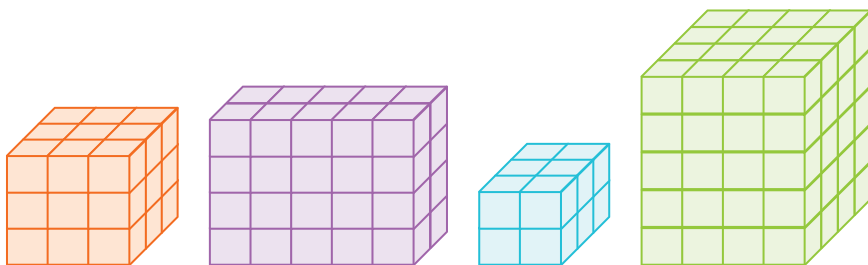
Квадратний сантиметр (1 см^2) —
це площа квадрата зі стороною
1 см.

Кубічний сантиметр (1 см^3) —
це об'єм куба з ребром 1 см.

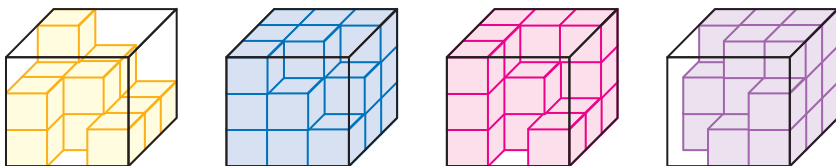

Поміркуй, як пов'язані одиниці вимірювання об'єму з одиницями вимірювання довжини. Як ти вважаєш, які ще одиниці об'єму використовують для вимірювань?

612   Визнач за рисунком об'єм кожного прямокутного паралелепіпеда, якщо об'єм маленького куба — 1 см^3 .

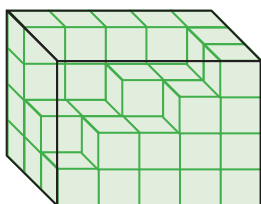
613   Знайди об'єм кожної фігури, якщо об'єм маленького куба — 1 см^3 .

614 Знайди суму площ бічних граней і суму площ усіх граней прямокутного паралелепіпеда з вимірами 7 см, 9 см і 12 см.

615 Столяр виготовив тумбу, яка має форму куба з ребром 5 дм. Майстер має покрити тумбу лаком. Яку площу він має покрити лаком?

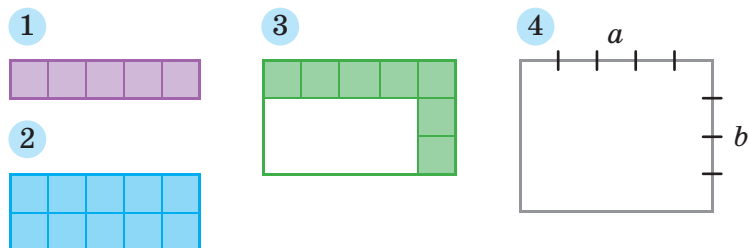
- 616** Знайди об'єм прямокутного паралелепіпеда, якщо об'єм маленького куба — 1 см^3 .

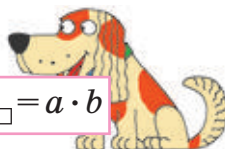
- 617** Довжина бруска — 2 дм, ширина — 1 дм, висота — 5 дм. Із шести таких брусків склали прямокутний паралелепіпед. Знайди його виміри.

ДОСЛІДЖУЄМО ОБ'ЄМ ПРЯМОКУТНОГО ПАРАЛЕЛЕПІПЕДА І КУБА

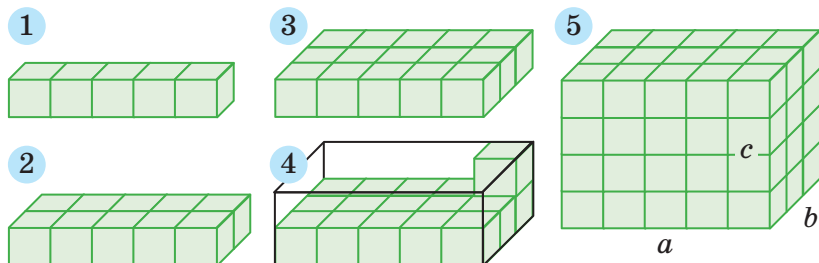
- 618** Розглянь рисунки. Поясни, як можна міркувати, щоб визначити площу прямокутника. Прокоментуй формулу площі прямокутника.

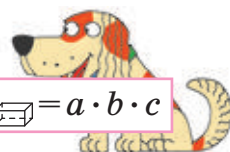
$$S_{\square} = a \cdot b$$

- 619** Розкажи, що ти знаєш про прямокутний паралелепіпед. Розглянь рисунки. Поясни, як можна міркувати, щоб визначити об'єм прямокутного паралелепіпеда. Діти записали формулу об'єму прямокутного паралелепіпеда. Чи погоджуєшся ти з ними?

$$V_{\text{пар}} = a \cdot b \cdot c$$

620 Розкажи, що ти знаєш про куб. Що спільне в куба та прямокутного паралелепіпеда? Що відмінне?

Тарас вважає, що об'єм куба можна знайти за формулою об'єму прямокутного паралелепіпеда. Чи погоджуєшся ти з хлопчиком? Прокоментуй формулу об'єму куба з ребром a .

$$V_{\text{куб}} = a \cdot a \cdot a = a^3$$

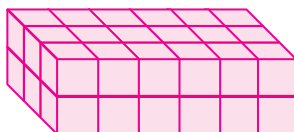
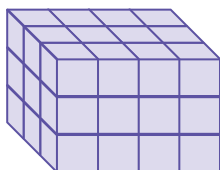
621 Олена зазначила, що одиницею вимірювання площі є площа квадрата, сторона якого дорівнює одиниці довжини. Дівчинка припустила, що одиницею вимірювання об'єму куба є куб, ребро якого дорівнює одиниці довжини. Чи погоджуєшся ти з дівчинкою?

Згадай відомі тобі одиниці вимірювання довжини, площі та їх співвідношення. Поміркуй, як одиниці вимірювання об'єму пов'язані з відповідними одиницями довжини. Якою формулою можна скористатися, щоб визначити співвідношення одиниць вимірювання об'єму?

Довжина	1 мм	$1 \text{ см} = 10 \text{ мм}$ $1 \text{ дм} = 10 \text{ см} = 100 \text{ мм}$ $1 \text{ м} = 10 \text{ дм} = 100 \text{ см} = 1000 \text{ мм}$
Площа	1 мм ²	$1 \text{ см}^2 = 1 \text{ см} \cdot 1 \text{ см} = 10 \text{ мм} \cdot 10 \text{ мм} = 100 \text{ мм}^2$ $1 \text{ дм}^2 = 1 \text{ дм} \cdot 1 \text{ дм} = 10 \text{ см} \cdot 10 \text{ см} = 100 \text{ см}^2$ $1 \text{ м}^2 = 1 \text{ м} \cdot 1 \text{ м} = 10 \text{ дм} \cdot 10 \text{ дм} = 100 \text{ дм}^2$
Об'єм	1 мм ³	$1 \text{ см}^3 = 1 \text{ см} \cdot 1 \text{ см} \cdot 1 \text{ см} = 10 \text{ мм} \cdot 10 \text{ мм} \cdot 10 \text{ мм} = 1000 \text{ мм}^3$ $1 \text{ дм}^3 = 1 \text{ дм} \cdot 1 \text{ дм} \cdot 1 \text{ дм} = 10 \text{ см} \cdot 10 \text{ см} \cdot 10 \text{ см} = 1000 \text{ см}^3$ $1 \text{ м}^3 = 1 \text{ м} \cdot 1 \text{ м} \cdot 1 \text{ м} = 10 \text{ дм} \cdot 10 \text{ дм} \cdot 10 \text{ дм} = 1000 \text{ дм}^3$

622 Знайди об'єм кожного прямокутного паралелепіпеда, якщо об'єм маленького куба — 1 см³.

623 Запиши формулу та знайди об'єм прямокутного паралелепіпеда з вимірами:

- 1) $a=4$ см, $b=6$ см, $c=12$ см;
- 2) $a=14$ мм, $b=8$ мм, $c=24$ мм.

624 Запиши формулу та знайди об'єм куба, якщо довжина його ребра: 1) $a=14$ см; 2) $a=8$ дм; 3) $a=26$ мм.

625   Склади таблицю співвідношень одиниць вимірювання об'єму.

$$\begin{aligned} 1 \text{ мм}^3 \\ 1 \text{ см}^3 &= \square \text{ мм}^3 \\ 1 \text{ дм}^3 &= \square \text{ см}^3 = \square \text{ мм}^3 \\ 1 \text{ м}^3 &= \square \text{ дм}^3 = \square \text{ см}^3 = \square \text{ мм}^3 \end{aligned}$$

626 Подай величини в зазначених одиницях вимірювання.

$$6 \text{ м}^3 = \square \text{ см}^3 = \square \text{ мм}^3$$

$$9 \text{ дм}^3 = \square \text{ см}^3 = \square \text{ мм}^3$$

$$64\,000 \text{ см}^3 = \square \text{ м}^3$$

$$80\,000 \text{ дм}^3 = \square \text{ м}^3$$

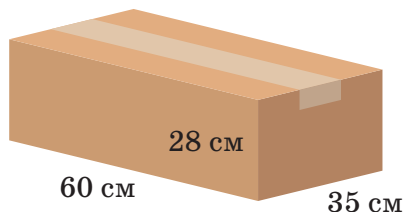
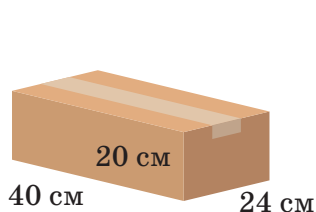
$$4 \text{ км}^3 = \square \text{ м}^3$$

$$5 \text{ см}^3 = \square \text{ мм}^3$$

$$70\,000\,000 \text{ мм}^3 = \square \text{ см}^3 = \square \text{ дм}^3$$

$$23\,000\,000\,000 \text{ см}^3 = \square \text{ дм}^3 = \square \text{ м}^3$$

627 Порівняй дві коробки для пакування за об'ємом.

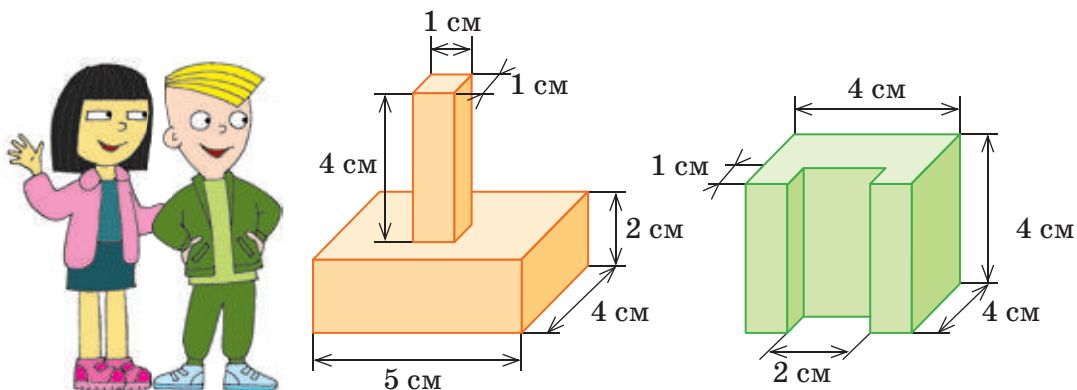
628 Об'єм прямокутного паралелепіпеда — 240 мм^3 . Його довжина становить 5 мм, а ширина — 3 мм. Знайди висоту цього паралелепіпеда.

629 Об'єм коробки для пакування (див. рисунок) — $72\,960 \text{ см}^3$, її висота — 42 см. Знайди площу основи цієї коробки.

630 Із 10 однакових кубів із ребром 3 см склали два різні прямокутні паралелепіпеди. Знайди об'єм кожного прямокутного паралелепіпеда. Розглянь різні варіанти.

631 Визнач об'єм кожної фігури на рисунку.

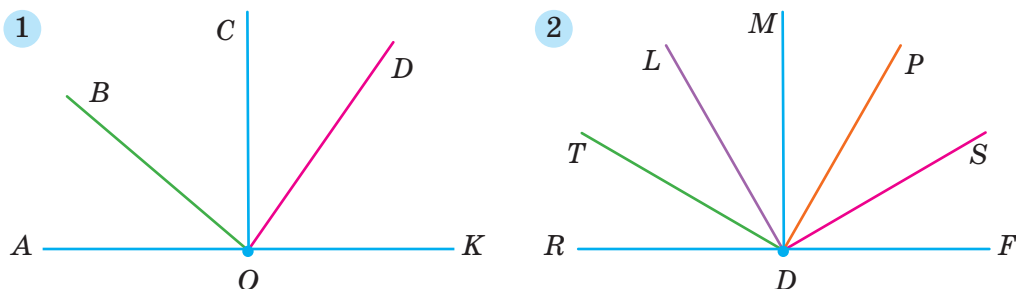

УЗАГАЛЬНЮЄМО І ПОВТОРЮЄМО ВИВЧЕНЕ

632 Визнач, який кут із поданих є гострим; прямим; тупим; розгорнутим.

633 Назви кути на рисунку. Випиши назви тупих кутів, вимірай їхню градусну міру.

634 Побудуй прямокутник зі сторонами 3 см і 4 см. Підпиши його вершини буквами A , B , C , D так, щоб діагоналлю прямокутника був відрізок BD , проведи цю діагональ. Обчисли периметр трикутника ABD .

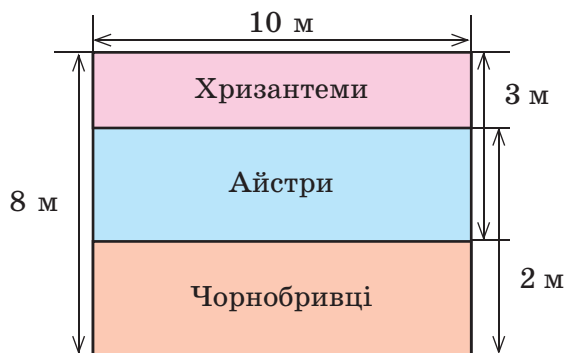

Рис. 1

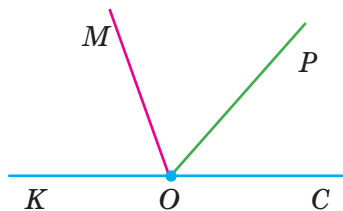

Рис. 2

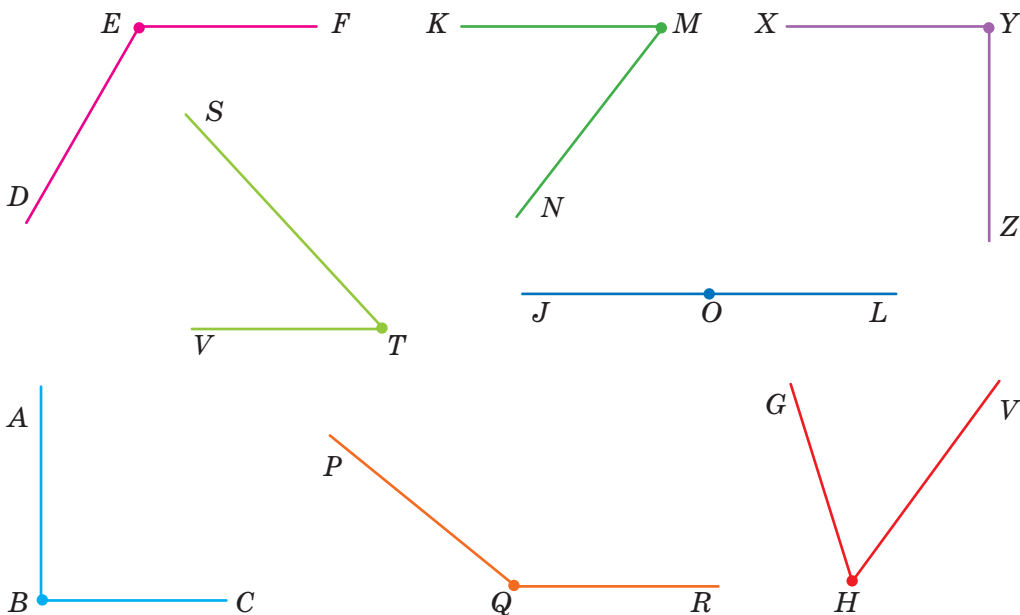
635 Обчисли площу ділянки з айстрами за рис. 1.

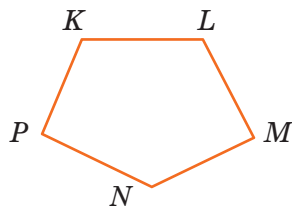
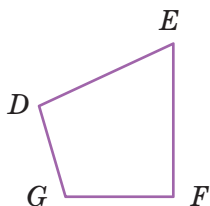
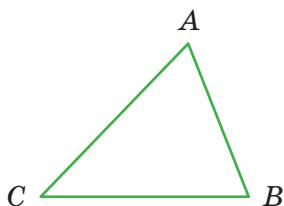
636 З вершини розгорнутого кута KOC (рис. 2) проведено промені OM і OP так, що $\angle COM = 110^\circ$, $\angle KOP = 132^\circ$. Обчисли градусну міру $\angle MOR$.

ПЕРЕВІРЯЄМО СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ

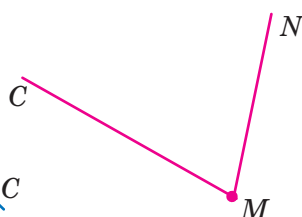
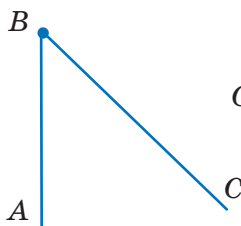
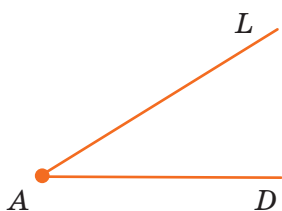
637 Виміряй кути, визнач вид кожного кута. Запиши всі гострі кути.

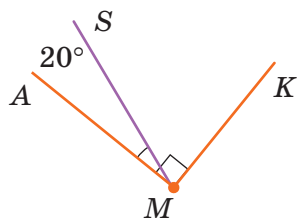
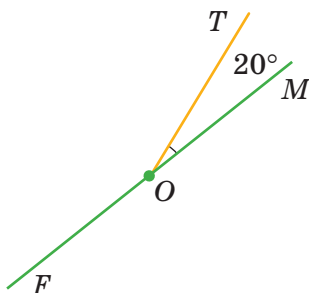
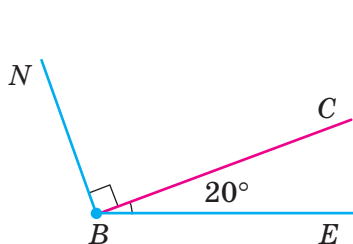
638 Назви діагоналі кожного багатокутника, якщо це можливо.

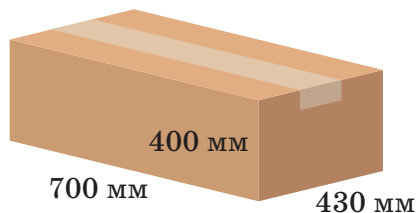
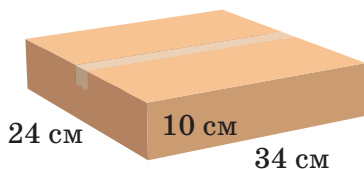
639 Виміряй градусну міру кожного кута. Накресли в зошиті такі самі кути. У кожному випадку накресли ще один кут так, щоб разом із поданим кутом він утворив прямий кут.

640 Визнач за рисунками величини кутів: $\angle NBE$; $\angle FOT$; $\angle SMK$.

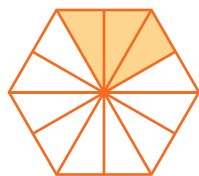
641 Визнач об'єм коробок за даними рисунка.

642 Акваріум кубічної форми має довжину ребра 22 см. Визнач об'єм акваріума.

УЗАГАЛЬНЮЄМО ЗНАННЯ ПРО ДРОБИ

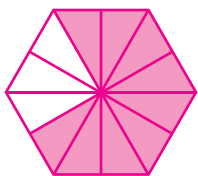
643 Розкажи, що ти знаєш про дробби. Перевір, чи правильно в кожному випадку зафарбовано частину цілого шестикутника, яка відповідає дробу. Запиши дріб, що позначає незафарбовану частину цілого. Порівняй дробби.

$$\frac{3}{12} \quad \text{■} \quad \text{■}$$

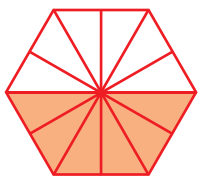
$$\frac{5}{6} \quad \text{■} \quad \text{■}$$

$$\frac{3}{4} \quad \text{■} \quad \text{■}$$

$$\frac{2}{3} \quad \text{■} \quad \text{■}$$

$$\frac{1}{2} \quad \text{■} \quad \text{■}$$

Звичайні дробби — числа виду $\frac{a}{b}$, де a і b — натуральні числа.

$\frac{a}{b} \rightarrow$ Чисельник
 $\frac{a}{b} \rightarrow$ Знаменник

644 Заміни кожний дріб часткою двох натуральних чисел. Збільш або зменш ділене й дільник у ту саму кількість разів. Заміни одержану частку дробом. Порівняй поданий та одержаний дробби. Що цікаве можна помітити?

$$\frac{1}{2} \quad \frac{3}{12} \quad \frac{5}{25} \quad \frac{9}{27} \quad \frac{12}{36}$$

$$\frac{\text{■}}{\text{■}} = \text{■} : \text{■} = (\text{■} \cdot \text{■}) : (\text{■} \cdot \text{■}) = \text{■} : \text{■} = \frac{\text{■}}{\text{■}}$$

645 Згадай відповідні правила та порівняй дробби.

$$\frac{32}{32} \quad \text{■} \quad \frac{46}{46}$$

$$\frac{2}{14} \quad \text{■} \quad \frac{8}{14}$$

$$\frac{m}{28} \quad \text{■} \quad \frac{m-7}{28}$$

$$\frac{4}{7} \quad \text{■} \quad 1$$

$$\frac{6}{12} \quad \text{■} \quad \frac{2}{12}$$

$$\frac{n}{55} \quad \text{■} \quad \frac{n+1}{55}$$

Якщо $a < c$, то $\frac{a}{b} < \frac{c}{b}$

Якщо $a > c$, то $\frac{a}{b} > \frac{c}{b}$

646 🔍 Накресли відрізок довжиною 6 см. Розділи його на 12 рівних частин. Покажи $\frac{1}{12}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$ цього відрізка.

Порівняй дроби попарно. Зроби висновок про порівняння дробів з однаковими чисельниками.

Порівняння дробів з однаковими чисельниками

Із двох дробів з однаковими чисельниками більший той, у якого знаменник менший.

Якщо $b < c$, то $\frac{a}{b} < \frac{a}{c}$

Якщо $b > c$, то $\frac{a}{b} > \frac{a}{c}$

647 🔍 Визнач, чим схожі й чим відрізняються подані дроби. Розташуй їх у порядку спадання.

$$\frac{3}{8} \quad \frac{3}{5} \quad \frac{3}{9} \quad \frac{3}{4} \quad \frac{3}{6}$$

648 🔍 Визнач, у якому порядку записані подані дроби.

$$\frac{2}{3} \quad \frac{2}{5} \quad \frac{2}{7} \quad \frac{2}{9} \quad \frac{2}{11}$$

649 🧩 Запиши вирази, за допомогою яких знайдемо:

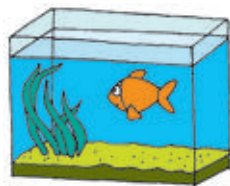
$\frac{3}{4}$ від числа a ; число, якщо його $\frac{3}{4}$ становлять a ;

$\frac{5}{7}$ від числа b ; число, якщо його $\frac{5}{7}$ становлять b ;

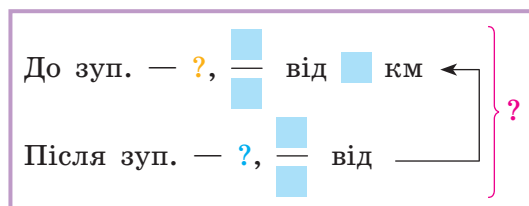
$\frac{m}{n}$ від числа 60; число, якщо його $\frac{m}{n}$ становлять 60.

650 🧩 Розв'яжи задачу. Зміни запитання задачі так, щоб у її розв'язанні треба було виконати ще одну арифметичну дію. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

▶ В акваріум налили 30 л води, заповнивши $\frac{2}{5}$ його об'єму. Визнач об'єм акваріума.

651 Туристична група мала пройти 72 км. До зупинки вона пододала $\frac{1}{6}$ усього шляху, а після зупинки — $\frac{3}{4}$ шляху, який пододала до зупинки. Скільки кілометрів пройшла туристична група?

652 Розташуй подані числа в порядку зростання.

$$\frac{44}{45} \quad \frac{23}{45} \quad \frac{18}{45} \quad \frac{2}{45} \quad \frac{14}{45} \quad \frac{6}{45} \quad \frac{16}{45} \quad \frac{38}{45} \quad 1$$

653 Запиши вираз, за допомогою якого можна знайти:

- 1) дванадцяту частину від суми чисел b і c ;
- 2) число, дев'ята частина якого дорівнює сумі чисел m і n ;
- 3) восьму частину від різниці чисел x і y ;
- 4) число, сота частина якого дорівнює частці чисел d і a ;
- 5) сорокову частину від добутку чисел p і k .

654 На екскурсію поїхали 42 п'ятикласники, які становили $\frac{3}{4}$ усіх учнів. Учні початкової школи становили $\frac{1}{7}$ усіх учнів, а шестикласники — решту. Скільки шестикласників поїхало на екскурсію?

655 Знайди, за яких натуральних значень змінної кожна з поданих нерівностей є істинною. Запиши відповідь у вигляді нерівності.

$$\frac{5}{7} > \frac{r}{7}$$

$$\frac{d}{8} > \frac{3}{8}$$

$$\frac{5}{9} > \frac{5}{a}$$

656 Порівняй дроби.

$$\frac{2}{9} \text{ } \bullet \text{ } \frac{2}{3}$$

$$\frac{6}{11} \text{ } \bullet \text{ } \frac{6}{15}$$

$$\frac{17}{28} \text{ } \bullet \text{ } \frac{17}{21}$$

$$\frac{42}{b+5} \text{ } \bullet \text{ } \frac{42}{b}$$

657 Як між дванадцятьма дітьми розділити порівну 7 яблук, якщо кожне яблуко можна ділити не більше ніж на 4 рівні частини?

ОДЕРЖУЄМО РІВНІ ДРОБИ

658 Значення якого виразу в стовпчику знайти легше? Знайди його. Знайди значення іншого виразу в стовпчику, скориставшись залежністю результату арифметичної дії від зміни обох її компонентів.

$$\begin{array}{ccc} 400 + 300 = \square & & \\ \updownarrow ? & \updownarrow ? & \updownarrow ? \\ 397 + 303 = \square & & \end{array}$$

$$\begin{array}{ccc} 51 : 17 = \square & & \\ \updownarrow ? & \updownarrow ? & \updownarrow ? \\ 510 : 170 = \square & & \end{array}$$

$$\begin{array}{ccc} 980 : 70 = \square & & \\ \updownarrow ? & \updownarrow ? & \updownarrow ? \\ 98 : 7 = \square & & \end{array}$$

659 Згадай основну властивість частки. Виконай дії за схемою, замінивши знак ділення рискою дробу. Збільш або зменш ділене й дільник у ту саму кількість разів. Досліди, чи зміниться значення частки.

$$27 : 9 = \frac{\square}{\square} = \frac{\square \bullet \square}{\square \bullet \square} = \frac{\square}{\square} = \square$$

$$\begin{array}{l} 90 : 15 \\ 56 : 28 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 42 : 14 \\ 96 : 32 \end{array}$$

660 Накресли відрізок AB довжиною 12 см. Дужками різних кольорів познач $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{4}$ і $\frac{3}{6}$ цього відрізка. Що цікаве можна помітити? Виконай записи.

Основна властивість дробу

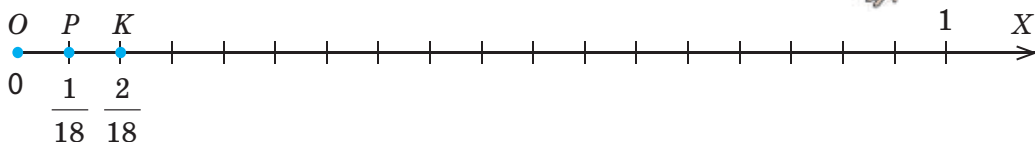
Якщо **чисельник і знаменник** дробу **збільшити або зменшити** в ту саму кількість разів, то **величина дробу не зміниться**.

661 Накресли в зошиті координатний промінь OX . Визнач координати поданих точок P і K . Познач на промені точки:

$$A\left(\frac{1}{2}\right), B\left(\frac{9}{18}\right), C\left(\frac{2}{6}\right), K\left(\frac{1}{3}\right), L\left(\frac{7}{9}\right), M\left(\frac{14}{18}\right).$$

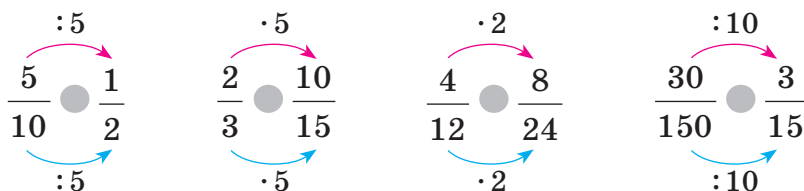
Що цікаве можна помітити?

662 Заміни частку двох натуральних чисел дробом за схемою. Застосувавши основну властивість дробу, утвори рівні дроби.

$$3:18 = \frac{\square}{\square} = \frac{\square \text{ (blue) } \square \text{ (grey) } \square \text{ (blue)}}{\square \text{ (blue) } \square \text{ (grey) } \square \text{ (blue)}} = \frac{\square}{\square} \quad 6:72 \quad 16:64 \quad 15:25 \quad 18:90$$

663 Порівняй дроби, скориставшись підказками. Прокоментуй свої дії.

664 Накресли координатний промінь OX з одиничним відрізком довжиною 16 клітинок. Познач точки, які відповідають поданим дробам.

$$\frac{1}{16} \quad \frac{3}{8} \quad \frac{1}{4} \quad \frac{9}{16} \quad \frac{3}{4} \quad \frac{5}{8}$$

665 Накресли координатний промінь OX з одиничним відрізком довжиною 12 клітинок. Познач точки, що відповідають поданим дробам. Чи є серед поданих дробів рівні? Запиши відповідні рівності.

$$\frac{3}{4} \quad \frac{1}{12} \quad \frac{3}{6} \quad \frac{1}{3} \quad \frac{6}{12} \quad \frac{1}{2} \quad \frac{4}{12} \quad \frac{2}{6} \quad \frac{1}{4} \quad \frac{3}{12} \quad \frac{2}{3} \quad \frac{1}{6} \quad \frac{12}{12}$$

666 Порівняй дроби.

$$\frac{7}{8} \text{ (blue) } \frac{4}{8} \quad \frac{a+3}{57} \text{ (blue) } \frac{a}{57}$$

$$\frac{5}{19} \text{ (blue) } \frac{12}{19} \quad \frac{8}{36} \text{ (blue) } \frac{24}{36}$$

667 Заміни частку двох натуральних чисел дробом.

$$5:12$$

$$5:c$$

$$\text{🏠 } 6:27$$

$$x:y$$

668 Заміни дріб часткою двох натуральних чисел.

$$\frac{5}{34}$$

$$\frac{c}{k}$$

$$\text{🏠 } \frac{15}{63}$$

669 До кожного дробу запиши кілька рівних йому дробів, скориставшись основною властивістю дробу.

$$\frac{4}{8}$$

$$\frac{16}{32}$$

$$\frac{18}{72}$$

$$\frac{16}{48}$$

$$\frac{14}{56}$$

$$\frac{18}{90}$$

$$\frac{24}{72}$$

670 Знайди пари рівних дробів. До кожної пари допиши ще три рівні їм дробу. Якщо дріб не має рівного дробу з поданих запиши рівний йому дріб.

$$\frac{2}{7}$$

$$\frac{7}{11}$$

$$\frac{6}{15}$$

$$\frac{32}{64}$$

$$\frac{8}{16}$$

$$\frac{15}{40}$$

$$\frac{21}{35}$$

$$\frac{5}{6}$$

$$\frac{3}{8}$$

$$\frac{24}{56}$$

$$\frac{2}{5}$$

$$\frac{35}{55}$$

671 До кожного дробу запиши два рівні йому дробу. До кількох дробів на вибір запиши по чотири дробу, які більші за вибраний дріб; по три дробу, які менші від вибраного дробу. Виконай відповідні записи.

$$\frac{2}{9}$$

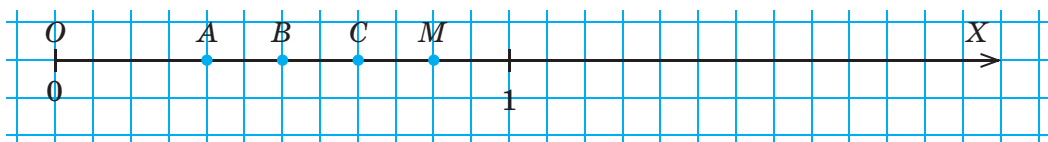
$$\frac{3}{7}$$

$$\frac{8}{17}$$

$$\frac{5}{11}$$

$$\frac{10}{15}$$

672 Визнач координати точок A , B , C , M . Якими ще дробами можна позначити координати цих точок? Запиши три такі дробу для кожної точки.

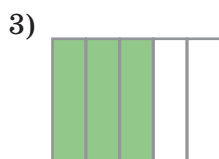
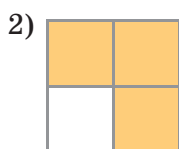
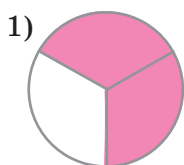

673 Як між одинадцятьма дітьми розділити порівну 10 тістечок, якщо кожне тістечко можна ділити не більше ніж на три рівні частини?

ВИЗНАЧАЄМО, ЯКИЙ ДРІБ ОДНЕ ЧИСЛО СТАНОВИТЬ ВІД ІНШОГО. ПОРІВНЮЄМО ДРОБИ ІЗ ЧИСЛОМ 1

674 🔍 На скільки рівних частин розділено ціле в кожному випадку? Яку частину цілого зафарбовано? Запиши відповідний дріб. Порівняй записані дроби із числом 1.

675 🔍 Порівняй дроби із числом 1.

$$\frac{1}{7}$$

$$\frac{8}{8}$$

$$\frac{10}{10}$$

$$\frac{5}{20}$$

$$\frac{34}{45}$$

$$\frac{4}{5}$$

$$\frac{5}{5}$$

$$\frac{8}{16}$$

Якщо $a = b$, то $\frac{a}{b} = 1$.

Якщо $a < b$, то $\frac{a}{b} < 1$.

676 🔍 Розташуй числа в порядку зростання.

$$\frac{47}{54}$$

$$\frac{27}{54}$$

$$\frac{21}{54}$$

$$\frac{5}{54}$$

$$\frac{17}{54}$$

$$\frac{9}{54}$$

$$\frac{19}{54}$$

$$\frac{41}{54}$$

1

677 🔍 Четверо дітей вирішили поділити три шоколадки порівну. Як це можна зробити? Яку частину шоколадки отримає кожна дитина?

У результаті ділення трьох шоколадок порівну між чотирма дітьми кожна дитина отримає три шматочки, кожен із яких дорівнює $\frac{1}{4}$ одної шоколадки, тобто:

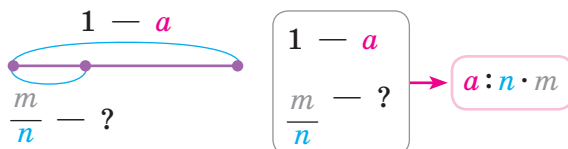
$$\frac{1}{4} + \frac{1}{4} + \frac{1}{4} = \frac{1}{4} \cdot 3 = \frac{3}{4}. \text{ Або } 3:4 = \frac{3}{4}.$$

Якщо m однакових предметів розділити на n рівних частин, то кожна частина буде складати $\frac{m}{n}$ цілого предмета.

$$m : n = \frac{m}{n}$$

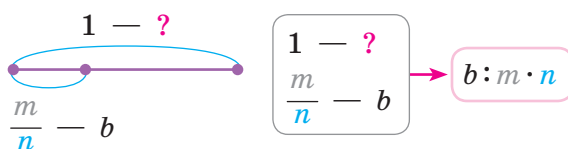
Знаходження дробу від числа

Щоб знайти **дріб від числа**, треба це **число поділити на знаменник** і результат **помножити на чисельник**.

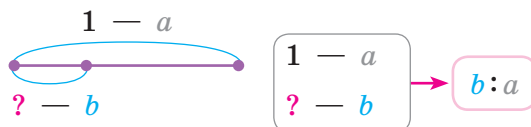
Знаходження числа за величиною його дробу

Щоб знайти **число за величиною його дробу**, треба **величину дробу поділити на чисельник** і результат **помножити на знаменник**.

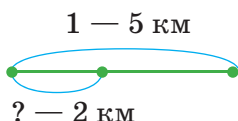
Знаходження дробу, який показує, яку частину одне число становить від іншого

Щоб **подати дробом частину**, яку **менше число становить від більшого**, треба **менше число розділити на більше**.

678 Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи дві обернені задачі: на знаходження частини від числа та на знаходження числа за величиною його частини.

▶ Від будинку Тараса до річки 5 км. Хлопець пройшов 2 км і вирішив відпочити. Яку частину шляху пройшов Тарас?

$$\begin{array}{l} 1 - 5 \text{ км} \\ ? - 2 \text{ км} \end{array}$$

679 Васильку треба було забити 8 цвяхів. 6 цвяхів він забив правильно, а решту погнув. Яку частину цвяхів Василько погнув?

680 Згадай правило ділення числа на одиницю. Заміни частку двох натуральних чисел дробом.

$$a : 1 = a \quad \frac{a}{1} = 1$$

7 : 1 12 : 1 25 : 1 9 : 1 67 : 1

681 Заміни кожен частку двох натуральних чисел дробом. У яких випадках дріб дорівнює натуральному числу?

18 і 1 7 і 1 45 і 1 5 і 1 56 і 112

682 Порівняй подані дроби із числом 1.

$\frac{1}{7}$ $\frac{12}{10}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{8}{8}$ $\frac{25}{20}$ $\frac{34}{45}$ $\frac{17}{18}$ $\frac{19}{15}$ $\frac{3}{3}$ $\frac{2}{9}$ $\frac{9}{6}$ $\frac{14}{14}$ $\frac{15}{16}$

683 1) Висота вікна прямокутної форми 2 м, а ширина становить $\frac{3}{5}$ висоти. Визнач площу вікна.

► 2) До шкільної їдальні привезли рибу: коропчуків, сазанів, судаків та лящів. Коропчуків було 46 кг, сазанів — 30 кг, а судаків — у 3 рази більше, ніж лящів. Коли половину всієї риби приготували, залишилося ще 90 кг. Скільки кілограмів судаків привезли?

684 У кожному випадку добери таке число, щоб рівність/нерівність була істинною. Розглянь різні варіанти.

$$\frac{5}{10} = \frac{\square}{2}$$

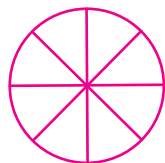
$$\frac{3}{8} > \frac{\square}{4}$$

$$\frac{1}{2} = \frac{\square}{4}$$

ДОДАЄМО І ВІДНІМАЄМО ДРОБИ З ОДНАКОВИМИ ЗНАМЕННИКАМИ

685 Піцу розрізали на 8 рівних шматочків. Інна з'їла 3 шматочки піци. Яку частину піци вона з'їла? Олег з'їв 4 шматочки піци. Яку частину піци з'їли діти?

Круг на рисунку ілюструє піцу. Розкажи, як зафарбувати різними кольорами сектори круга, щоб показати, яку частину піци з'їла кожна дитина. Запиши відповідні дроби. Якою арифметичною дією дізнаємося, яку частину піци з'їли діти?

Микола записав рівність: $\frac{3}{8} + \frac{4}{8} = \frac{7}{8}$. Чи погоджуєшся ти з хлопчиком? Проаналізуй запис. Що

спільне в усіх дробах? Що відмінне? Поміркуй, як можна діяти, щоб додати дроби з однаковими знаменниками.

Тетяна зазначила, що була ціла піца, розрізана на 8 рівних шматочків: $1 = \frac{8}{8}$. З'їли $\frac{7}{8}$ піци,

тоді $\frac{1}{8}$ піци залишилася: $\frac{8}{8} - \frac{7}{8} = \frac{1}{8}$.

Як можна діяти, щоб відняти дроби з однаковими знаменниками?

Додавання і віднімання дробів з однаковими знаменниками

Щоб додати
відняти дроби з однаковими знаменниками, треба додати
відняти їх **чисельники**, а **знаменник залишити тим самим**.

$$\frac{a}{n} \pm \frac{b}{n} = \frac{a \pm b}{n}$$

686 Знайди суму або різницю двох дробів. Прокоментуй, як проілюструвати розв'язання на відрізку.

$$\frac{1}{4} + \frac{2}{4}$$

$$\frac{4}{4} - \frac{3}{4}$$

$$\frac{2}{5} + \frac{3}{5}$$

$$\frac{4}{5} - \frac{1}{5}$$

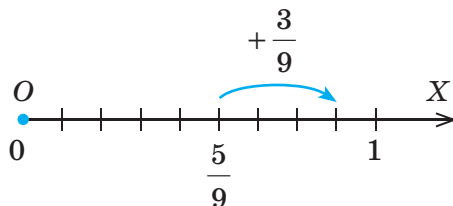

687 Додай і відними дроби за координатним променем.

$$\frac{5}{9} + \frac{3}{9}$$

$$\frac{4}{9} - \frac{2}{9}$$

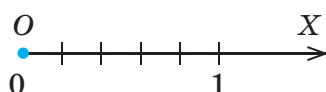
$$\frac{2}{9} + \frac{4}{9}$$

$$\frac{3}{5} + \frac{1}{5}$$

$$\frac{4}{5} - \frac{2}{5}$$

$$\frac{1}{5} + \frac{4}{5}$$

688 Виконай арифметичні дії з коментарем.

$$\frac{7}{15} + \frac{8}{15}$$

$$\frac{12}{15} - \frac{8}{15}$$

$$\frac{12}{21} + \frac{5}{21}$$

$$\frac{12}{21} - \frac{5}{21}$$

689 Знайди значення сум і різниць.

$$\frac{4}{17} + \frac{9}{17}$$

$$\frac{11}{23} - \frac{7}{23}$$

$$\frac{40}{100} - \frac{23}{100}$$

$$\frac{21}{30} - \frac{14}{30}$$

$$\frac{17}{35} + \frac{15}{35}$$

$$\frac{26}{75} + \frac{37}{75}$$

$$\begin{array}{r} \frac{8}{51} + \frac{9}{51} \\ \frac{81}{90} - \frac{68}{90} \end{array}$$

690 Маса яблука становить $\frac{2}{10}$ кг, а гру-

ші — $\frac{3}{10}$ кг. Яка загальна маса яблука

та груші в кілограмах? у грамах?

691 Фермер засіяв $\frac{8}{23}$ поля червони-ми помідорами «Мікадо», $\frac{9}{23}$ поля —

жовтими помідорами «Мікадо», а решту поля — помідорами «Сливка». Яку частину поля засіяно помідорами «Мікадо»? Яку частину поля засіяно помідорами «Сливка»? Яка частина поля більше — засіяна помідорами «Мікадо» чи помідорами «Сливка»? На скільки більша?

692 Перенеси таблиці до зошита. Виконай арифметичні дії та запиши результати.

+	$\frac{4}{25}$	$\frac{7}{25}$	$\frac{14}{25}$
$\frac{8}{25}$			
$\frac{9}{25}$			
$\frac{11}{25}$			

-	$\frac{9}{50}$	$\frac{15}{50}$	$\frac{12}{50}$
$\frac{17}{50}$			
$\frac{32}{50}$			
$\frac{49}{50}$			

693 Склади вирази, значення яких дорівнюють $\frac{8}{10}$.

694 Знайди значення буквених виразів, якщо $x = \frac{34}{100}$; $x = \frac{72}{100}$; $x = \frac{25}{100}$.

1) $x + \frac{27}{100}$; 2) $x - \frac{18}{100}$.

695 Згадай означення дії множення. У кожному випадку заміни множення додаванням однакових чисел і знайди значення одержаної суми.

$$\frac{9}{35} \cdot 3$$

$$\frac{23}{120} \cdot 4$$

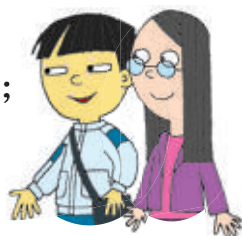
$$\frac{8}{45} \cdot 6$$

$$\frac{12}{1000} \cdot 8$$

696 Розташуй дроби в порядку спадання.

1) $\frac{3}{8}$; $\frac{3}{5}$; $\frac{3}{9}$; $\frac{3}{4}$; $\frac{3}{6}$; 2) $\frac{2}{3}$; $\frac{2}{7}$; $\frac{2}{11}$; $\frac{2}{5}$; $\frac{2}{9}$;

3) $\frac{7}{18}$; $\frac{11}{18}$; $\frac{4}{18}$; $\frac{9}{18}$; $\frac{5}{18}$; $\frac{1}{18}$; $\frac{16}{18}$.

697 Знайди закономірність і продовж ряди чисел.

1) $\frac{1}{12}$; $\frac{5}{12}$; $\frac{9}{12}$; ... 2) $\frac{3}{25}$; $\frac{6}{25}$; $\frac{10}{25}$; ... 3) $\frac{1}{2}$; $\frac{2}{4}$; $\frac{4}{8}$; ...

698 Запиши деякі розв'язки нерівності $\frac{1}{9} \leq \frac{a}{9} - \frac{2}{9} < \frac{4}{9}$.

699 Як між дванадцятьма дітьми розділити порівну 9 яблук, якщо кожне яблуко можна ділити не більше ніж на 4 рівні частини?

700 Розв'яжи старовинну задачу.

► Батько, який хотів віддати свого сина у навчання, спитав у вчителя: «Скажіть, скільки дітей у Вашому класі?» Учитель відповів: «Якщо прийде ще стільки ж учнів, скільки в мене вже є, ще половина, ще чверть і Ваш син, то буде 100». Скільки учнів у класі?

ДОДАЄМО І ВІДНІМАЄМО ДРОБИ

701 Заміни кожний дріб часткою двох натуральних чисел. Випиши дроби, які дорівнюють числу 1.

$$\frac{4}{7}$$

$$\frac{8}{8}$$

$$\frac{1}{2}$$

$$\frac{9}{13}$$

$$\frac{24}{24}$$

$$\frac{41}{100}$$

702 Склади можливі рівності із числами $\frac{3}{31}$; $\frac{16}{31}$; $\frac{19}{31}$.

703 Виконай арифметичні дії.

$$\left(\frac{14}{45} + \frac{18}{45}\right) - \frac{19}{45}$$

$$\frac{23}{24} - \left(\frac{8}{24} + \frac{9}{24}\right)$$

$$\left(\frac{18}{72} + \frac{17}{72}\right) - \frac{18}{72} - \left(\frac{11}{72} - \frac{7}{72}\right)$$

$$\frac{40}{63} - \left(\frac{36}{63} + \frac{9}{63} - \frac{37}{63}\right) + \frac{31}{63}$$

704 Розв'яжи рівняння.

$$\frac{2}{7} + x = \frac{6}{7};$$

$$\frac{11}{16} - t = \frac{3}{16};$$

$$a - \frac{19}{64} = \frac{23}{64};$$

$$\frac{11}{25} + b = \frac{23}{25} + \frac{8}{25};$$

$$0 + d = 0;$$

$$c - c = 0;$$

$$0 - n = 4;$$

$$(12 - y) \cdot 16 = 0.$$

Чим цікаві рівняння в другому рядку? Чи завжди рівняння має корінь? Чи може воно мати не один, а багато коренів?

705 Зістав різниці в кожному стовпчику. Як їх відмінність впливає на розв'язання? Знайди значення різниць.

$$\frac{11}{14} - \frac{7}{14};$$

$$\frac{23}{100} - \frac{16}{100};$$

$$\frac{15}{51} - \frac{9}{51};$$

$$\frac{43}{60} - \frac{24}{60};$$

$$\frac{14}{14} - \frac{7}{14};$$

$$\frac{100}{100} - \frac{16}{100};$$

$$1 - \frac{9}{51};$$

$$1 - \frac{24}{60};$$

$$1 - \frac{7}{14};$$

$$1 - \frac{16}{100};$$

$$2 - \frac{9}{51};$$

$$3 - \frac{24}{60}.$$

706 Виконай арифметичні дії. Усно порівняй одержані результати із числом 1.

$$\frac{18}{42} + \frac{15}{42} - \frac{9}{42}$$

$$\frac{56}{100} - \frac{28}{100} + \frac{47}{100}$$

$$\frac{73}{98} - \frac{56}{98} + \frac{18}{98}$$

$$\frac{16}{100} + \left(\frac{64}{100} - \frac{36}{100}\right)$$

$$\frac{27}{81} + \frac{34}{81} - \frac{43}{81}$$

$$\frac{22}{25} - \left(\frac{6}{25} + \frac{9}{25}\right)$$

707 Першого дня туристка і турист подолали $\frac{2}{7}$ шляху, другого — $\frac{3}{7}$, а третього — решту.

Яку частину шляху вони подолали третього дня?

708   Перенеси таблиці до зошита. Виконай арифметичні дії з дробами. Запиши результати.

+	$\frac{2}{23}$	$\frac{5}{23}$	
$\frac{3}{23}$			
		$\frac{12}{23}$	
$\frac{11}{23}$			$\frac{18}{23}$

+	$\frac{6}{24}$	$\frac{16}{24}$	
$\frac{7}{24}$			$\frac{15}{24}$
		1	
$\frac{6}{24}$			

709 Розв'яжи рівняння з коментарем і виконай перевірку.

$$x + \frac{5}{36} = \frac{13}{36}$$

$$y - \frac{16}{49} = \frac{27}{49}$$

$$\frac{8}{21} + k = \frac{17}{21}$$

$$\frac{48}{56} - t = \frac{39}{56}$$

710 Від двох пристаней, відстань між якими по річці 72 км, одночасно вирушили назустріч один одному два катери. Власна швидкість кожного катера 18 км/год. За скільки годин ці катери зустрінуться, якщо швидкість течії річки 2 км/год?

711 Знайди множину розв'язків нерівності:

$$\frac{1}{13} < \frac{x}{13} - \frac{4}{13} \leq \frac{5}{13}.$$

ОЗНАЙОМЛЮЄМОСЬ ІЗ ПРАВИЛЬНИМИ ТА НЕПРАВИЛЬНИМИ ДРОБАМИ

712 Подали торт, розрізаний на 8 рівних шматочків. Яку частину торта з'їли гості, якщо вони з'їли 8 шматочків?

Прокоментуй міркування Михайла. Чи погоджуєшся ти з хлопчиком?

Михайло вважає: якщо гості з'їли 8 шматочків, то від торта нічого не залишилося, адже виходить, що з'їли весь торт. Хлопчик зробив відповідний запис.

$$\frac{8}{8} = 1$$

Чим цікавий цей дріб? Запиши інші дроби, які дорівнюють числу 1. За якою ознакою можна «впізнати» такі дроби?

Тетяна вважає: якби з'їли не 8 шматочків торта, а менше, то від цілого торта щось залишилось би; тоді дріб, яким позначено частину торта, що з'їли, був би меншим від числа 1. Чи погоджуєшся ти з дівчинкою? Що можна сказати про чисельник і знаменник дробу, меншого від числа 1? Наведи приклади таких дробів.

713 Доведи, що дріб $\frac{9}{8}$ більший за число 1. Подумай,

як можна одержати такий дріб. Накресли два кола й розділи кожний круг на 8 рівних частин. Зафарбуй 9 таких частин різними способами. Склади відповідні рівності. Порівняй одержаний результат із числом 1. Наведи приклади дробів, які більші за число 1. На яку ознаку слід орієнтуватися?

Якщо $a < b$, то $\frac{a}{b} < 1$

Якщо $a > b$, то $\frac{a}{b} > 1$

Якщо $a = b$, то $\frac{a}{b} = 1$

714 У Юлі було дві плитки шоколаду. Кожна плитка розділена на 24 маленькі прямокутники. З однієї плитки діти з'їли 18 маленьких прямокутників шоколаду, а з іншої — 9. Яку частину шоколаду з'їли діти?

У неправильних дробах так само, як і в правильних, риску дробу можна розуміти як знак ділення.

Наприклад: $\frac{8}{8} = 8:8 = 1$; $\frac{5}{2} = 5:2$; $\frac{40}{4} = 40:4 = 10$.

715 Заміни частку двох натуральних чисел дробом.

2 : 5 12 : 25 17 : 17 6 : 1 45 : 15

Поліна помітила, що $\frac{17}{17} = 1$, а дроби $\frac{6}{1}$ і $\frac{45}{15}$ більші за 1.

Поміркуй, як можна одержати кожний із поданих дробів.

716 Усно порівняй подані дроби із числом 1.

$\frac{1}{7}$ $\frac{12}{10}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{8}{8}$ $\frac{25}{20}$ $\frac{34}{45}$ $\frac{17}{18}$ $\frac{19}{15}$ $\frac{3}{3}$ $\frac{2}{9}$ $\frac{9}{6}$ $\frac{14}{14}$ $\frac{15}{16}$

717 Доведи, що дріб $\frac{8}{5}$ більший за число 1. Подумай,

як можна одержати такий дріб. Склади задачу, яка б пояснювала спосіб отримання такого дробу. Зміни цей дріб так, щоб одержати дріб, що дорівнює числу 1; дріб, менший від числа 1. На яку ознаку слід орієнтуватися? Запиши одержані дроби.

Правильні й неправильні дроби

Дроби, які **менші від числа 1**, називають **правильними**.

Якщо $a < b$, то $\frac{a}{b} < 1$ — правильні дроби

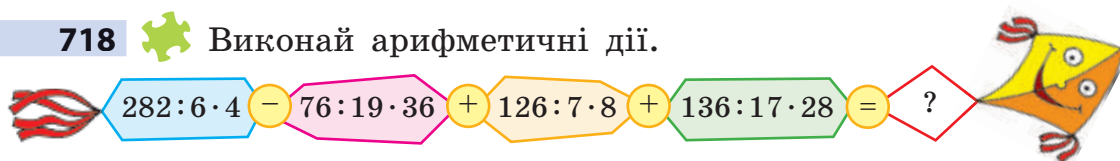
Дроби, які **більші за число 1 або дорівнюють числу 1**, називають **неправильними**.

Якщо $a > b$, то $\frac{a}{b} > 1$
Якщо $a = b$, то $\frac{a}{b} = 1$ } — неправильні дроби

Приклад: $\frac{2}{9}$, $\frac{7}{16}$, $\frac{28}{58}$ — правильні дроби;
 $\frac{8}{8}$, $\frac{5}{2}$, $\frac{40}{4}$ — неправильні дроби.

718 Виконай арифметичні дії.

$$282:6 \cdot 4 - 76:19 \cdot 36 + 126:7 \cdot 8 + 136:17 \cdot 28 = ?$$

719 Прочитай дроби. Усно порівняй кожний дріб із числом 1. Що можна сказати про ці дроби? Зміни кожний дріб так, щоб одержати неправильний дріб.

$$\frac{7}{18} \quad \frac{11}{18} \quad \frac{4}{18} \quad \frac{9}{18} \quad \frac{5}{18} \quad \frac{1}{18} \quad \frac{16}{18}$$

Познач на координатному промені точки, які відповідають поданим дробам. Розглянь розташування точок на координатному промені. Що спільне в поданих дробах?

720 Виконай обчислення. Усно порівняй одержані результати із числом 1. Визнач вид кожного одержаного дробу.

$$\frac{6}{7} + \frac{4}{7} \quad \frac{12}{15} - \frac{7}{15} \quad \text{🏠} \quad \frac{24}{25} + \frac{7}{25} \quad \frac{11}{19} - \frac{3}{19} \quad \frac{1}{18} + \frac{3}{18}$$

721 Прочитай дроби. Розбий їх на дві групи. За якою ознакою це можна зробити? Познач дроби на координатному промені точками. Як розташовані дроби кожної групи на координатному промені відносно числа 1?

$$\frac{2}{15} \quad \frac{2}{3} \quad \frac{2}{2} \quad \frac{2}{10} \quad \frac{2}{6} \quad \frac{2}{30} \quad \frac{2}{5}$$

722 Порівняй дроби в кожній парі. Яка існує залежність між ними?

$$\frac{1}{2} \text{ ? } \frac{5}{10} \quad \frac{2}{3} \text{ ? } \frac{14}{21} \quad \frac{4}{12} \text{ ? } \frac{8}{24}$$

723 За яких натуральних значень змінної кожна з нерівностей є істинною? Запиши результат у вигляді нерівності.

$$\frac{5}{7} > \frac{r}{7} \quad \frac{d}{8} > \frac{3}{8} \quad \frac{5}{9} > \frac{5}{a}$$

724 Як між вісьма дітьми розділити порівну 6 апельсинів, якщо кожний апельсин можна ділити не більше ніж на 4 рівні частини?

ВИДІЛЯЄМО ЦІЛУ ЧАСТИНУ З НЕПРАВИЛЬНОГО ДРОБУ

725 Кожну частку заміни дробом, а кожний дріб — часткою двох натуральних чисел.

$$3:8 \qquad 6:15 \qquad \frac{8}{15} \qquad \frac{9}{25}$$

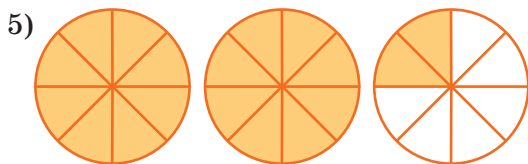
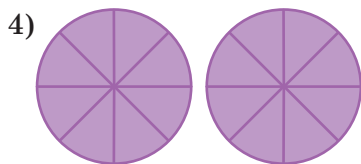
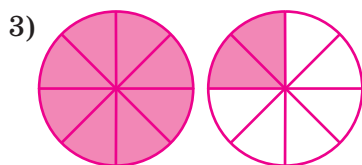
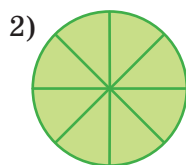
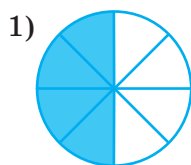
726 Виконай ділення з остачею та зроби перевірку.

$$15:7 \qquad 12:8 \qquad 24:5 \qquad 30:12 \qquad 70:15 \qquad 7:9$$

727 Розбий дроби на дві групи. Множину неправильних дробів розбий на дві підмножини.

$$\frac{5}{8} \quad \frac{7}{5} \quad \frac{9}{12} \quad \frac{4}{4} \quad \frac{10}{7} \quad \frac{7}{10} \quad \frac{10}{10} \quad \frac{8}{12} \quad \frac{4}{3} \quad \frac{8}{8}$$

728 Є кілька рівних кругів. Кожний круг розділили на 8 рівних частин. Яку частину круга / кругів зафарбували в кожному випадку? Запиши відповідні дроби.

Розташуй записані дроби в порядку спадання. Розбий дроб на три групи. За якою ознакою це можна зробити? Назви дроб, які дорівнюють цілому числу; покажи відповідні рисунки. Покажи рисунки, на яких зафарбовано цілі круги та ще кілька частин; назви ці числа. Чим вони цікаві?

Максим слушно вважає, що з неправильного дробу, який більший за число 1, можна виділити цілу частину.

До останнього рисунка (5) Марина записала рівності. Чи погоджуєшся ти з дівчинкою?

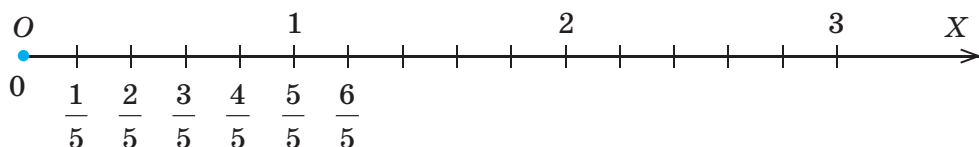

$$\frac{6}{6} + \frac{6}{6} + \frac{2}{6} = \frac{14}{6} \quad \text{— дріб}$$

$$1 + 1 + \frac{2}{6} = 2\frac{2}{6} \quad \text{— мішане число}$$

729 Розглянь, як на координатному промені позначено дроби. Назви правильні дроби; неправильні дроби. Де вони розташовані відносно точки, яка відповідає числу 1? Запиши дроби біля кожної поділки шкали.

Назви дріб, що дорівнює числу 1; числу 2; числу 3. Назви дроби, які на координатному промені розташовані за поділкою 1; за поділкою 2.

Оля вважає, що дроби $\frac{6}{5}$; $\frac{7}{5}$; $\frac{8}{5}$; $\frac{9}{5}$ містять 1 ціле, а дроби $\frac{11}{5}$; $\frac{12}{5}$; $\frac{13}{5}$; $\frac{14}{5}$ — 2 цілі. Чи погоджуєшся ти з дівчинкою? Чи є залежність між числом цілих і неповною часткою при діленні з остачею чисельника на знаменник?

Виконай відповідні записи, скориставшись підказками.

$$\frac{6}{5} = 1 \frac{\square}{\square}$$

$$\frac{7}{5} = 1 \frac{\square}{\square}$$

$$\frac{8}{5} = 1 \frac{\square}{\square}$$

$$\frac{9}{5} = 1 \frac{\square}{\square}$$

$$\frac{11}{5} = 2 \frac{\square}{\square}$$

$$\frac{12}{5} = 2 \frac{\square}{\square}$$

$$\frac{13}{5} = 2 \frac{\square}{\square}$$

$$\frac{14}{5} = 2 \frac{\square}{\square}$$

Поміркуй, як виділити цілу частину з неправильного дробу.

Виділення цілої частини з неправильного дробу

- ① Ділю чисельник дробу на його знаменник.
- ② Одержана неповна частка — це ціла частина мішаного дробу, записую її у цілій частині.
- ③ Одержана остача — це чисельник дробу, записую її у чисельнику.
- ④ Знаменник дробу залишаю без змін.

Наприклад:

$$\frac{5}{3} = 1 \frac{2}{3} \quad 5 : 3 = 1 \text{ (ост. 2)}$$

$1 \frac{2}{3}$ — мішане число
 ↓ ціла частина
 ↘ дробова частина

730 Накресли координатний промінь OX з одиничним відрізком довжиною 10 клітинок. Познач подані дробби. Знайди серед них рівні дробби. Наведи ще кілька прикладів рівних їм дробів.

$$\frac{1}{10} \quad \frac{2}{10} \quad \frac{4}{10} \quad \frac{8}{10} \quad \frac{1}{5} \quad \frac{2}{5} \quad \frac{4}{5} \quad \frac{1}{2}$$

731 Накресли координатний промінь OX . Як ти вважаєш, який одиничний відрізок доцільно обрати, щоб позначити на промені подані дробби?

$$\frac{1}{4} \quad \frac{2}{4} \quad \frac{3}{4} \quad \frac{4}{4} \quad \frac{5}{4} \quad \frac{6}{4} \quad \frac{7}{4} \quad \frac{8}{4} \quad \frac{11}{4} \quad \frac{12}{4}$$

Розбий множину дробів на дві підмножини. За якою ознакою це можна зробити? Неправильні дробби запиши у вигляді мішаного числа.

732 Заміни кожний дріб натуральним числом.

$$\frac{16}{8} \quad \frac{18}{2} \quad \frac{24}{6} \quad \frac{30}{3} \quad \frac{35}{35} \quad \frac{51}{17}$$

733 Заміни натуральні числа 1, 6, 8 і 12 дробами зі знаменником:

1) 2; 2) 4; 3) 5; 4) 8; 5) 12.

734 Виділи цілу частину з неправильного дробу.

$$\frac{6}{4} \quad \frac{16}{5} \quad \frac{27}{6} \quad \frac{54}{4} \quad \frac{38}{12} \quad \frac{86}{16}$$

735 Запиши множину дробів $\frac{a}{b}$, чисельник яких задовольняє нерівність $4 < a \leq 6$, а знаменник — нерівність $5 \leq b < 8$. Розбий цю множину дробів на дві підмножини. За якою ознакою це можна зробити?

736 Знайди множину натуральних розв'язків кожної нерівності.

$$\frac{x}{5} \leq \frac{3}{5} \qquad \frac{2}{11} \leq \frac{2}{y} < \frac{2}{9}$$

ЗАПISУЄМО МІШАНЕ ЧИСЛО У ВИГЛЯДІ НЕПРАВИЛЬНОГО ДРОБУ

737 Виконай ділення з остачею та зроби перевірку.

$6 : 4$

$12 : 7$

$48 : 5$

$54 : 8$

$74 : 9$

738 Познач на координатному промені точки, які відповідають поданим дробам. Розбий дроби на дві групи. За якою ознакою це можна зробити? Розбий множину неправильних дробів на дві підмножини. За якою ознакою це можна зробити? Перетвори неправильний дріб на мішане число, якщо це можливо.

$$\frac{24}{6} \quad \frac{2}{12} \quad \frac{9}{6} \quad \frac{6}{6} \quad \frac{1}{6} \quad \frac{20}{6} \quad \frac{3}{6} \quad \frac{15}{6} \quad \frac{1}{2} \quad \frac{12}{6} \quad \frac{5}{6} \quad \frac{7}{6}$$

739 Перевір, чи правильно дріб $\frac{42}{8}$ перетворили на мішане число: $\frac{42}{8} = 5\frac{2}{8}$ — «п'ять цілих дві восьмих». Поміркуй, як можна дріб $\frac{35}{2}$ замінити мішаним числом.

Максим слушно вважає: для того щоб перетворити неправильний дріб на мішане число, слід виконати ділення з остачею чисельника на його знаменник; одержана неповна частка — це ціла частина мішаного числа, одержана остача — чисельник дробової частини числа, знаменник дробової частини числа залишається без змін:

$$35 : 2 = 17 \text{ (ост. 1)}; \quad \frac{35}{2} = 17\frac{1}{2}.$$

Поміркуй, як виконати обернену дію — подати мішане число у вигляді неправильного дробу.

Софія вважає: щоб подати мішане число у вигляді неправильного дробу, слід діяти, як під час перевірки ділення з остачею: неповну частку (цілу частину мішаного числа) треба помножити на дільник (знаменник дробової частини) і до одержаного результату додати остачу (чисельник дробової частини числа). Чи погоджуєшся ти з дівчинкою?

Перевірка: $17 \cdot 2 + 1 = 35$; $17\frac{1}{2} = \frac{35}{2}$.

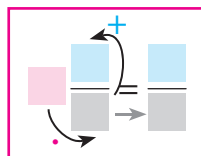
Подання мішаного числа у вигляді неправильного дробу

- ① Множу цілу частину мішаного числа на знаменник дробової частини.
- ② До одержаного результату додаю чисельник дробової частини.
- ③ Записую одержане число в чисельнику неправильного дробу.
- ④ Знаменник дробу залишаю без змін.

Наприклад: $1\frac{2}{3} = \frac{5}{3}$; $1 \cdot 3 + 2 = 5$.

740 Запиши кожне мішане число у вигляді неправильного дробу, скориставшись схемою.

$$1\frac{3}{5} \quad 2\frac{4}{9} \quad 3\frac{4}{6} \quad 12\frac{7}{8} \quad 9\frac{14}{23} \quad 5\frac{14}{37} \quad 4\frac{18}{19} \quad 6\frac{16}{19}$$

741 Знайди значення сум. Як називаються числа, одержані в результаті? Прочитай ці числа.

$$5 + \frac{3}{8} \quad 10 + \frac{4}{5} \quad 7 + \frac{12}{15} \quad \text{🏠} \quad 1 + \frac{4}{7} \quad 14 + \frac{9}{12}$$

742 Накресли координатний промінь. Поміркуй, який одиничний відрізок доцільно обрати. Познач на координатному промені точки, що відповідають поданим мішаним числам. Порівняй ці числа із числом 2 за їх розташуванням на координатному промені.

$$2\frac{3}{4} \quad 1\frac{7}{8} \quad 2\frac{1}{2} \quad 1\frac{3}{16} \quad 2\frac{7}{8}$$

743 Перетвори кожний неправильний дріб на мішане число. Прочитай одержані мішані числа; назви цілу частину, дробову частину.

$$\frac{12}{9} \quad \frac{7}{5} \quad \frac{16}{3} \quad \text{🏠} \quad \frac{24}{7} \quad \frac{37}{5} \quad \frac{44}{12}$$

744 Розташуй числа в порядку зростання. Подай кожне мішане число у вигляді неправильного дробу, скориставшись поданим у завданні 762 опорним конспектом.

$$3\frac{4}{9}$$

$$6\frac{3}{5}$$

$$8\frac{12}{15}$$

$$11\frac{7}{9}$$

$$14\frac{7}{20}$$

$$5\frac{30}{50}$$

745 Шахісти зіграли дві партії. Одна партія тривала $\frac{3}{4}$ год, а інша — на $\frac{2}{4}$ год менше. Скільки годин грали шахісти?

746 Для кожної поданої нерівності познач на координатному промені кілька точок, координати яких задовольняють цю нерівність.

$$2 < d < 3$$

$$3 < f < 4$$

$$5 < r < 6$$

747 Знайди значення виразів. Якщо це можливо, подай одержаний дріб у вигляді мішаного числа.

$$\frac{9}{10} + \frac{7}{10} - \frac{8}{10} + \frac{5}{10}$$

$$\frac{4}{5} + \left(\frac{8}{5} - \frac{3}{5} \right)$$

$$\frac{15}{8} - \left(\frac{6}{8} + \frac{4}{8} \right)$$

$$1 - \left(\frac{8}{12} - \frac{3}{12} \right)$$

$$\frac{39}{40} + \frac{17}{40} - \frac{8}{40}$$

$$\frac{18}{21} + \left(\frac{20}{21} - \frac{14}{21} \right)$$

748 Знайди значення буквеного виразу $a - b + c$, якщо:

$$a = \frac{16}{23}, b = \frac{9}{23}, c = \frac{9}{35};$$

$$a = \frac{20}{35}, b = \frac{12}{35}, c = \frac{9}{35}.$$

749 Розв'яжи рівняння. Знайди суму коренів усіх рівнянь.

$$\frac{40}{a} = 8$$

$$\frac{x}{9} = 12$$

$$\frac{51}{c} = 17$$

$$\frac{k}{15} = 4$$

750 Знайди множину натуральних розв'язків кожної нерівності. Запиши результат у вигляді нерівності.

$$\frac{5}{y} < \frac{5}{7}$$

$$\frac{x}{6} \leq \frac{4}{6}$$

$$\frac{k}{8} \geq \frac{7}{8}$$

$$\frac{9}{z} > \frac{9}{17}$$

ДОДАЄМО І ВІДНІМАЄМО МІШАНІ ЧИСЛА

751 Розбий дроби на дві групи. Кожний неправильний дріб перетвори на мішане число. Прочитай одержані мішані числа.

$$\frac{5}{12} \quad \frac{7}{3} \quad \frac{12}{25} \quad \frac{17}{13} \quad \frac{26}{9} \quad \frac{8}{11} \quad \frac{40}{7}$$

752 Запиши кожне мішане число у вигляді неправильного дробу.

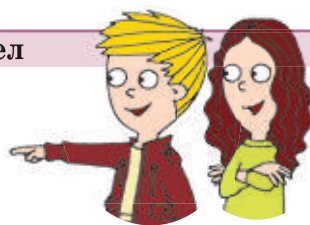
$$7\frac{3}{4} \quad 4\frac{12}{15} \quad 12\frac{5}{9} \quad 24\frac{3}{7} \quad 42\frac{8}{11}$$

753 Знайди значення виразу в першому рядку кожного стовпчика. Зістав перший і другий вирази в кожному стовпчику. Що змінюється? Як ця зміна вплине на розв'язання? Знайди значення решти виразів.

$\frac{8}{19} + \frac{6}{19}$	$\frac{10}{11} - \frac{7}{11}$	$\frac{8}{23} + \frac{6}{23}$	$\frac{21}{35} - \frac{16}{35}$
$3\frac{8}{19} + \frac{6}{19}$	$2\frac{10}{11} - \frac{7}{11}$	$5\frac{8}{23} + \frac{6}{23}$	$9\frac{21}{35} - \frac{16}{35}$
$3\frac{8}{19} + 1\frac{6}{19}$	$2\frac{10}{11} - 1\frac{7}{11}$	$5\frac{8}{23} + 4\frac{6}{23}$	$9\frac{21}{35} - 7\frac{16}{35}$

Додавання і віднімання мішаних чисел

- ① Додаю цілі частини.
Віднімаю
- ② Додаю дробові частини.
Віднімаю
- ③ До одержаної цілої частини дописую дробову частину.

754 Знайди значення виразів.

$6\frac{4}{11} + \frac{5}{11}$	$22\frac{11}{15} - 17\frac{7}{15}$	$11\frac{15}{23} + 9\frac{6}{23}$	$17\frac{23}{50} - 9\frac{18}{50}$
$3\frac{9}{13} - \frac{7}{13}$	$18\frac{9}{25} + 9\frac{15}{25}$	$14\frac{34}{55} - 8\frac{27}{55}$	$35\frac{18}{45} + 28\frac{17}{45}$

755 Перетвори неправильний дріб на мішане число.

$$\frac{34}{12}$$

$$\frac{48}{17}$$

$$\frac{27}{6}$$

$$\frac{43}{5}$$

$$\frac{29}{14}$$

756 Запиши мішане число у вигляді неправильного дробу.

$$4\frac{8}{9}$$

$$12\frac{4}{7}$$

$$36\frac{2}{8}$$

$$9\frac{12}{17}$$

757 Кожне натуральне число подай у вигляді неправильного дробу із заданим знаменником.

$$5 = \frac{\square}{14}$$

$$7 = \frac{\square}{23}$$

$$12 = \frac{\square}{6}$$

$$14 = \frac{\square}{9}$$

758 Знайди значення виразів.

$$7 + 8\frac{3}{14} - 9\frac{2}{14}; \quad 15\frac{14}{25} - \left(2\frac{3}{25} + 9\frac{8}{25}\right); \quad 45\frac{31}{32} - \left(12\frac{21}{32} - 7\frac{18}{32}\right)$$

759 Знайди значення виразів зручним способом.

$$\left(12\frac{3}{4} + 7\frac{1}{4}\right) - 6\frac{3}{4}; \quad 11\frac{6}{7} - \left(\frac{3}{7} + 9\frac{6}{7}\right); \quad 8\frac{6}{11} + 7\frac{3}{15} + 2\frac{5}{11} + 1\frac{7}{15}$$

760 Порівняй дроби.

$$\frac{2}{6} \text{ ? } \frac{2}{3}$$

$$\frac{2}{12} \text{ ? } \frac{2}{4}$$

$$\frac{2}{3} \text{ ? } \frac{2}{12}$$

761 Запиши множину дробів $\frac{x}{y}$, якщо:

1) $4 < x \leq 5, 7 \leq y \leq 9;$

2) $8 < x < 11, 17 \leq y < 19.$

ДОДАЄМО І ВІДНІМАЄМО МІШАНІ ЧИСЛА

762 Перетвори неправильний дріб на мішане число.

$$\frac{12}{7}$$

$$\frac{14}{3}$$

$$\frac{22}{9}$$

$$\frac{45}{13}$$

$$\frac{24}{19}$$

Запиши мішане число у вигляді неправильного дробу.

$1\frac{2}{3}$

$5\frac{8}{11}$

$1\frac{7}{9}$

$1\frac{3}{8}$

$4\frac{5}{12}$

763 Знайди значення виразів.

$5 + 1\frac{7}{8}$

$1 - \frac{2}{3}$

$8 + \frac{3}{7}$

$2 - \frac{4}{5}$

$12 + 1\frac{5}{9}$

764 Кожне натуральне число подай у вигляді мішаного числа, користуючись підказкою.

$$5 = 4 + 1 = 4 + \frac{8}{8} = 4\frac{8}{8}$$

$3 = 2\frac{\square}{4}$

$7 = 6\frac{\square}{12}$

$11 = 10\frac{\square}{35}$

$31 = 30\frac{\square}{19}$

$24 = 23\frac{\square}{42}$

765 Знайди значення виразу в першому рядку кожного стовпчика. Зістав перший і другий вирази в кожному стовпчику. Що змінюється? Як ця зміна вплине на розв'язання? Знайди значення решти виразів.

$\frac{4}{11} + \frac{6}{11}$

$\frac{9}{10} - \frac{3}{10}$

$5\frac{7}{13} + 3\frac{8}{13}$

$1\frac{4}{11} + 2\frac{6}{11}$

$1\frac{1}{10} - \frac{3}{10}$

$5\frac{7}{13} - 3\frac{8}{13}$

$\frac{4}{11} + \frac{7}{11}$

$6\frac{9}{10} - 4\frac{3}{10}$

$8\frac{3}{8} + 2\frac{4}{8}$

$1\frac{4}{11} + 2\frac{7}{11}$

$6\frac{1}{10} - 4\frac{3}{10}$

$8\frac{3}{8} - 2\frac{6}{8}$

766 Знайди значення виразів.

$5\frac{6}{9} + 4\frac{5}{9}$

$9\frac{4}{7} - 3\frac{6}{7}$

$12\frac{7}{8} + 9\frac{3}{8}$

$15\frac{2}{5} - 8\frac{4}{5}$

$21\frac{3}{13} - 9\frac{9}{13}$

$34\frac{15}{23} + 26\frac{8}{23}$

$42\frac{5}{12} - 18\frac{9}{12}$

$55\frac{23}{32} + 27\frac{28}{32}$

Алгоритм додавання мішаних чисел

Перетворюю одержаний неправильний дріб на мішане число.

Так

Додаю цілі частини.

Додаю дробові частини.

У дробовій частині неправильний дріб?

Ні

Додаю одержані числа.

Наприклад: $7\frac{8}{10} + 5\frac{1}{10} = 12 + \frac{9}{10} = 12\frac{9}{10};$

$7\frac{8}{10} + 5\frac{4}{10} = 12 + \frac{12}{10} = 12 + 1\frac{2}{10} = 13.$

Алгоритм віднімання мішаних чисел

Із цілої частини зменшуваного «позичаю» число 1 і замінюю його неправильним дробом із таким самим знаменником, що й у дробовій частині.

Додаю одержаний неправильний дріб до дробової частини зменшуваного.

Подаю зменшуване у вигляді мішаного числа, дробова частина якого — неправильний дріб.

Ні

Чи можна від дробової частини зменшуваного відняти дробову частину від'ємника?

Так

Віднімаю цілі частини.

Віднімаю дробові частини.

До одержаної цілої частини дописую дробову частину.

Наприклад: $7\frac{4}{10} - 5\frac{2}{10} = 2 + \frac{2}{10} = 2\frac{2}{10};$

$7\frac{4}{10} - 5\frac{9}{10} = \left(6 + \frac{10}{10} + \frac{4}{10}\right) - 5\frac{9}{10} = 6\frac{14}{10} - 5\frac{9}{10} = 1\frac{5}{10}.$

767 Знайди значення буквених виразів.

$$45\frac{12}{21} + a, \text{ якщо } a = 38\frac{18}{21};$$

$$\text{🏠 } 63\frac{32}{45} - b, \text{ якщо } b = 26\frac{27}{45}$$

768 Розв'яжи рівняння.

$$8\frac{3}{7} + x = 14\frac{2}{7}$$

$$11\frac{5}{11} - y = 8\frac{7}{11}$$

$$\text{🏠 } c - 15\frac{9}{10} = 18\frac{2}{10}$$

769 Знайди значення виразів.

$$14\frac{11}{13} + 9\frac{5}{13} - 8\frac{9}{13}; 21\frac{9}{10} - \left(8\frac{7}{10} + 9\frac{6}{10}\right); 54\frac{9}{13} - \left(23\frac{5}{13} - 18\frac{9}{13}\right)$$

770 Знайди значення виразів зручним способом.

$$\left(8\frac{5}{8} + 4\frac{7}{8}\right) + 12\frac{5}{8}; \left(14\frac{9}{11} + 5\frac{7}{11}\right) - 12\frac{9}{11}; \left(23\frac{14}{15} + 6\frac{9}{15}\right) - 9\frac{4}{15};$$
$$12\frac{18}{25} + 7\frac{7}{25} - 9\frac{8}{25}; 31\frac{65}{100} - \left(1\frac{17}{100} + 29\frac{15}{100}\right); 23\frac{14}{15} + \left(6\frac{9}{15} - 9\frac{4}{15}\right)$$

771 Розв'яжи рівняння.

$$1\frac{11}{17} - \left(x + \frac{9}{17}\right) = \frac{4}{17}; \left(5\frac{8}{9} + b\right) - 6\frac{5}{9} = 9\frac{4}{9}; \left(15\frac{5}{7} - y\right) + 3\frac{4}{7} = 9\frac{5}{7}$$

772 Як зміниться значення суми двох доданків, якщо перший доданок збільшити на $\frac{5}{8}$, а другий зменшити на $\frac{7}{8}$?

ПОРІВНЮЄМО МІШАНІ ЧИСЛА. РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ

773 Порівняй числа в першому рядку кожного стовпчика. Зістав пару чисел у першому рядку з парою чисел у другому рядку; у третьому рядку. Що змінилося? Як ця зміна вплине на спосіб міркування? Зістав пари чисел у другому та третьому рядках. Як можна міркувати під час порівняння мішаних чисел?

$$\frac{3}{4} \bullet \frac{1}{4}$$

$$2\frac{3}{4} \bullet 2\frac{1}{4}$$

$$2\frac{3}{4} \bullet 5\frac{1}{4}$$

$$\frac{5}{6} \bullet \frac{4}{6}$$

$$8\frac{5}{6} \bullet 8\frac{4}{6}$$

$$8\frac{5}{6} \bullet 3\frac{4}{6}$$

$$\frac{7}{12} \bullet \frac{5}{12}$$

$$14\frac{7}{12} \bullet 14\frac{5}{12}$$

$$14\frac{7}{12} \bullet 19\frac{5}{12}$$

Алгоритм порівняння мішаних чисел (у дробових частинах — дробі з однаковими знаменниками / чисельниками)

Порівнюю цілі частини за правилом порівняння натуральних чисел.

Більше те число, у якого ціла частина більша; менше те, у якого ціла частина менша.

Ні

Цілі частини рівні?

Так

Порівнюю дробові частини за правилом порівняння звичайних дробів.

Більше те число, у якого дробова частина більша; менше те, у якого дробова частина менша.

Записую нерівність.

Наприклад: $8\frac{4}{11} > 2\frac{6}{11}$;

$9\frac{4}{11} < 9\frac{6}{11}$.

774 Порівняй мішані числа.

$$7\frac{3}{17} \bullet 12\frac{9}{17}$$

$$15\frac{24}{31} \bullet 15\frac{19}{31}$$

$$4\frac{8}{19} \bullet 4\frac{9}{19}$$

$$21\frac{18}{100} \bullet 24\frac{11}{100}$$

$$11\frac{24}{51} \bullet 12\frac{3}{51}$$

$$32\frac{9}{10} \bullet 32\frac{5}{10}$$

775 Знайди значення виразів.

$$9\frac{67}{100} + 7\frac{53}{100}$$

$$17\frac{2}{10} - 8\frac{6}{10}$$

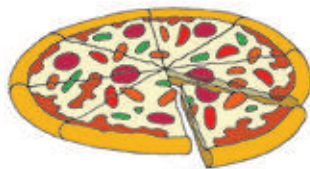
$$12\frac{13}{25} - 9\frac{9}{25}$$

$$32\frac{15}{23} - 24\frac{8}{23}$$

$$4\frac{5}{7} + 3\frac{3}{7}$$

$$9\frac{5}{9} + 6\frac{8}{9}$$

776 Друзі замовили піцу. Єгор з'їв $\frac{3}{8}$ піци, Марина — $\frac{2}{8}$, а Микола — $\frac{1}{8}$. Яку частину піци з'їли?

777 Знайди значення виразів.

$$\left(18\frac{3}{10} + 9\frac{4}{10}\right) - 8\frac{9}{10}; \quad 14\frac{5}{15} - \left(5\frac{6}{15} + 6\frac{9}{15}\right); \quad 17\frac{11}{35} - \left(13\frac{15}{35} - 8\frac{9}{35}\right);$$

$$14\frac{91}{100} - \left(4\frac{75}{100} + 8\frac{63}{100}\right); \quad \left(14 - 9\frac{5}{13}\right) - 2\frac{9}{13}; \quad 40\frac{9}{16} + \left(13\frac{14}{16} - 7\frac{8}{16}\right)$$

778 Зріст Миколи 120 см, що становить $\frac{5}{6}$ зросту Тараса. Зріст Олени становить $\frac{3}{4}$ зросту Тараса. Визнач зріст кожної дитини.

779 Коли Петро з'їв $\frac{3}{4}$ своїх горіхів, а Семен — $\frac{2}{3}$ своїх, у них лишилося порівну горіхів, разом 408 горіхів. Скільки горіхів було в кожного хлопця спочатку?

ПОЗНАЧАЄМО ДРОБИ НА КООРДИНАТНОМУ ПРОМЕНІ

780 Накресли координатний промінь OX з одиничним відрізком довжиною 12 клітинок. Познач точки: $A(1)$, $B(2)$,

$$C\left(\frac{1}{2}\right), K\left(\frac{2}{3}\right), P\left(\frac{3}{4}\right), S\left(\frac{5}{12}\right).$$

Поміркуй, як позначити точки: $G\left(1\frac{5}{6}\right)$, $L\left(1\frac{1}{2}\right)$, $N\left(1\frac{2}{3}\right)$, $V\left(1\frac{3}{4}\right)$.

На цьому ж промені познач точки: $M\left(1\frac{2}{4}\right)$, $E\left(1\frac{9}{12}\right)$, $D\left(1\frac{4}{6}\right)$.

781 Порівняй мішані числа. За необхідності скористайся координатним променем, одержаним після виконання попереднього завдання.

$$1\frac{5}{6} \bullet 2\frac{2}{3} \quad 1\frac{3}{4} \bullet 1\frac{4}{6} \quad 2\frac{2}{4} \bullet 1\frac{1}{2} \quad 1\frac{5}{6} \bullet 2\frac{4}{6} \quad 2\frac{2}{3} \bullet 2\frac{2}{4}$$

782 Порівняй мішані числа.

$$12\frac{34}{37} \bullet 9\frac{29}{37} \quad 16\frac{74}{100} \bullet 16\frac{73}{100} \quad 45\frac{725}{1000} \bullet 45\frac{832}{1000}$$

783 Знайди значення виразів.

$$\begin{array}{ll} \frac{6}{23} + \frac{7}{23} + \frac{10}{23} & \left(\frac{11}{42} + \frac{19}{42} \right) - \frac{30}{42} \\ 5\frac{8}{9} - \left(1\frac{7}{9} + \frac{5}{9} \right) & 4 - \left(\frac{15}{17} + \frac{9}{17} \right) \end{array}$$

$$\left(4\frac{7}{13} - 2\frac{5}{13} \right) + 1\frac{2}{13}$$

$$\left(3\frac{8}{12} + 2\frac{5}{12} \right) - 4\frac{9}{12}$$

784 Розв'яжи задачі.

▶▶ 1) Олена вишила $\frac{7}{15}$ стрічки, а її сестра — на $\frac{3}{15}$ менше. Яку частину стрічки вишили дівчата разом?

 ▶▶ 2) Довжина стрічки 6 м. Олена із сестрою вишили $\frac{11}{15}$ стрічки. Скільки метрів стрічки їм залишилося вишити?

785 Знайди:

$$1) \frac{2}{5} \text{ від } 1 \text{ год}; \quad 2) \frac{4}{25} \text{ від } 1 \text{ ц}; \quad \img alt="house icon" data-bbox="605 705 640 730" style="float: left; margin-right: 10px;"/> 3) $\frac{3}{100}$ від 1 км.$$

786 1) Знайди, скільки метрів у $\frac{3}{4}$ км; у $\frac{2}{5}$ км.

 2) Знайди, скільки кілограмів у $\frac{3}{4}$ ц; у $\frac{3}{4}$ т.

787 Подай величини в зазначених одиницях вимірювання; результат запиши у вигляді звичайного дробу або мішаного числа:

- 1) у метрах: 8 дм; 37 см; 15 мм; 6 дм 7 см;
9 дм 2 см 4 мм;
2) у тоннах: 27 кг; 6 ц; 456 кг; 65 ц; 8 ц 34 кг.

788 Виконай обчислення. Запиши результат у вигляді звичайного дробу або мішаного числа.

$$4\frac{1}{10} \text{ т} + 5\frac{3}{10} \text{ т} + 6 \text{ ц} = \square \text{ т}$$

$$4\frac{7}{30} \text{ год} - 42 \text{ хв} + 25 \text{ с} = \square \text{ хв}$$

$$8\frac{905}{1000} \text{ км} - 3\frac{837}{1000} \text{ км} + 200 \text{ м} = \square \text{ км}$$

789 Розв'яжи рівняння.

$$\left(x + 3\frac{11}{12}\right) - 5\frac{7}{12} = 9\frac{11}{12} \quad y - 5\frac{6}{7} = 0 \quad \left(b - \frac{2}{3}\right)\left(b - 4\frac{5}{7}\right) = 0$$

790 Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

► Власна швидкість катера $35\frac{1}{5}$ км/год. Знайди швидкість катера за течією річки та проти течії, якщо швидкість течії річки $2\frac{3}{5}$ км/год.

791 Із 17 м тканини пошили 8 однакових суконь. Скільки метрів тканини використали на пошиття однієї сукні? Скільки метрів тканини потрібно на дві такі сукні?

792 Знайди найбільше натуральне число, яке задовольняє істинну нерівність $k < \frac{160}{9}$.

793 Знайди всі натуральні значення x , які задовольняють істинну нерівність $3\frac{1}{4} < \frac{x}{4} < 6\frac{3}{4}$.

РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ

794 Зістав задачі. Як відмінність задач вплине на їх розв'язання? До кожної задачі виконай схематичний рисунок. Запиши виразом розв'язання кожної задачі.

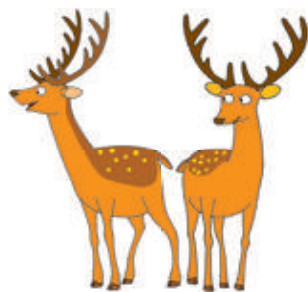
► 1) Пасажирський дрон може взяти на борт 540 кг вантажу. Знайди масу дрона, якщо вона становить $\frac{3}{4}$ від маси вантажу, який може взяти на борт цей дрон.

► 2) Маса пасажирського дрона 405 кг, що становить $\frac{3}{4}$ від маси вантажу, який він може взяти на борт. Скільки кілограмів вантажу може взяти на борт цей дрон?

795 Добери короткий запис до задачі 1, розв'яжи її. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2? Розв'яжи задачу 2.

► 1) Біосферний заповідник «Асканія-Нова» визнано одним із семи природних чудес України. Кількість диких копитних у цьому заповіднику підтримується на рівні 600 голів, причому степові олені становлять $\frac{3}{15}$ від загальної кількості копитних. Визнач кількість антилоп, якщо вони становлять $\frac{3}{6}$ від кількості оленів.

► 2) До заповідника привезли 45 ланей, що становить $\frac{9}{30}$ від кількості плямистих оленів. Благородних оленів привезли $\frac{14}{50}$ від кількості плямистих оленів. Скільки благородних оленів привезли до заповідника?

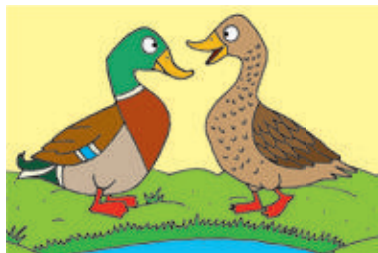

Ол. — ?, $\frac{3}{15}$ від 600 гол. ←
Ант. — ?, $\frac{3}{6}$ від _____

Л. — 45 гол., що становить $\frac{9}{30}$ від _____
Плям. ол. — ? ←
Благ. ол. — ?, $\frac{14}{50}$ від _____

796 Поясни подані короткий запис і пошук розв'язування задачі. Розв'яжи задачу.

► У зграї було 500 качок. Спочатку вилупилися каченята, які становили $\frac{3}{4}$ від кількості качок, а потім $\frac{2}{7}$ усієї кількості птахів відлетіли. Скільки птахів залишилось у зграї?

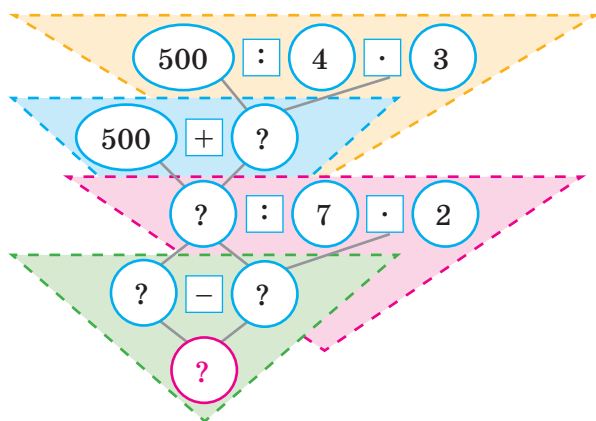

Було — 500 кач.

Вилуп. — ?, $\frac{3}{4}$ від «було»

Полетіли — ?, $\frac{2}{7}$ від «стало»

Залишилось — ?

797 1) У класній бібліотеці 115 книжок, з яких $\frac{4}{5}$ — підручники. Скільки підручників у класній бібліотеці?

► 2) У класній бібліотеці 27 науково-популярних журналів, що становить $\frac{3}{7}$ усіх журналів. Скільки журналів у класній бібліотеці?

798 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2? Розв'яжи задачу 2.

► 1) На відкриття художньої виставки прийшло 96 учнів. З них $\frac{2}{6}$ були учнями п'ятих класів, а решта — учнями четвертих класів. Скільки учнів четвертих класів прийшло на відкриття виставки?

► 2) На відкриття художньої виставки прийшло 96 учнів. З них $\frac{2}{6}$ були учнями п'ятих класів, $\frac{3}{4}$ решти — учнями четвертих класів, а інші — учнями третіх класів. Скільки учнів третіх класів прийшло на відкриття виставки?

Поміркуй, яким іншим способом у задачі 2 можна дізнатися, скільки учнів третіх класів прийшло на відкриття виставки.

799 За яких натуральних значень букви b подані дробі будуть правильними?

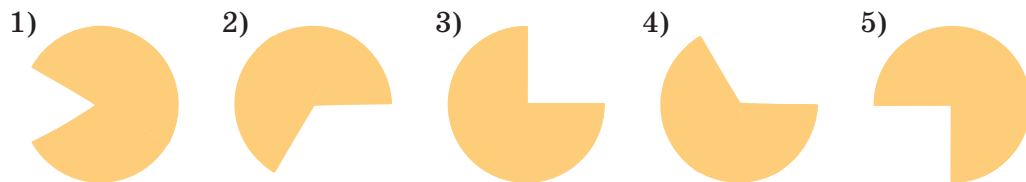
$$\frac{2b+6}{12}$$

$$\frac{9b-3}{15}$$

УЗАГАЛЬНЮЄМО І ПОВТОРЮЄМО ВИВЧЕНЕ

800 У кожному випадку запиши дріб, що позначає частину цілого, яку вилучили.

801 У кожному ряді знайди дробі, рівні першому із записаних.

1) $\frac{1}{4}$; $\frac{7}{8}$; $\frac{2}{8}$; $\frac{3}{12}$; $\frac{4}{4}$; $\frac{8}{16}$; 2) $\frac{2}{3}$; $\frac{4}{5}$; $\frac{8}{12}$; $\frac{10}{12}$; $\frac{4}{6}$; $\frac{18}{27}$;

802 Розбий дробі на дві групи. Кожний неправильний дріб перетвори на мішане число.

$$\frac{3}{5} \quad \frac{11}{9} \quad \frac{4}{3} \quad \frac{18}{13} \quad \frac{12}{7} \quad \frac{3}{25} \quad \frac{8}{17} \quad \frac{23}{15} \quad \frac{14}{9} \quad \frac{21}{16} \quad \frac{19}{20}$$

803 Познач на координатному промені точки, які відповідають дробам:

$$\frac{4}{6} \quad \frac{14}{6} \quad \frac{19}{6} \quad \frac{40}{12} \quad \frac{30}{12} \quad \frac{18}{12}$$

804 За 5 хв Віра пробігла $\frac{3}{4}$ км, Юля — $\frac{4}{5}$ км, Оля — $\frac{7}{10}$ км, Настя — $\frac{17}{20}$ км. Дізнайся, скільки метрів пробігла за 5 хв кожна дівчинка. Побудуй діаграму.

805 Тарас взяв у дорогу з Києва до Харкова кілограм цукерок. Поки поїзд доїхав до Миргорода, хлопець поча-

стував своїх супутників $\frac{2}{5}$ усіх цукерок. На шляху до Полтави Тарас з'їв $\frac{1}{5}$ усіх цукерок сам і ще $\frac{1}{5}$ дав другові. Чи залишилися в хлопчика цукерки? Якщо залишилися, то яка їх маса?

ПЕРЕВІРЯЄМО СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ

806 Які з наведених дробів більші за число 1?

$$\frac{12}{13} \quad \frac{35}{23} \quad \frac{7}{3} \quad \frac{10}{11} \quad \frac{11}{10} \quad \frac{73}{69} \quad \frac{41}{41} \quad \frac{1}{9} \quad \frac{9}{1} \quad \frac{20}{18} \quad \frac{50}{70}$$

807 Виконай арифметичні дії з дробами.

$$\begin{array}{llll} \frac{8}{13} + \frac{4}{13} & \frac{19}{24} + \frac{4}{24} & \frac{11}{32} + \frac{19}{32} & \frac{14}{27} + \frac{12}{27} \\ \frac{19}{20} - \frac{3}{20} & \frac{26}{41} - \frac{17}{41} & \frac{13}{26} - \frac{1}{26} & \frac{5}{16} - \frac{3}{16} \end{array}$$

808 Перетвори неправильний дріб на мішане число. Прочитай одержане мішане число.

$$\frac{6}{5} \quad \frac{9}{7} \quad \frac{14}{11} \quad \frac{22}{4} \quad \frac{39}{5} \quad \frac{49}{8}$$

809 Знайди значення виразів.

$$6\frac{3}{7} + \frac{1}{7}$$

$$5\frac{4}{5} - \frac{2}{5}$$

$$9\frac{2}{11} + 1\frac{7}{11}$$

$$8\frac{9}{10} - 7\frac{3}{10}$$

810 Знайди значення буквених виразів, якщо $a = \frac{27}{100}$;

$$a = \frac{33}{100}; a = \frac{19}{100}.$$

$$a + \frac{41}{100}$$

$$\frac{41}{100} - a$$

811 Визнач, за яких натуральних значень букви кожна з поданих нерівностей є істинною. Запиши відповідь у вигляді нерівності.

$$\frac{3}{8} < \frac{a}{8}$$

$$\frac{11}{17} > \frac{x}{17}$$

$$\frac{12}{21} < \frac{n}{21}$$

$$\frac{6}{19} > \frac{6}{y}$$

$$\frac{5}{13} < \frac{5}{c}$$

812 Розв'яжи рівняння.

$$4\frac{1}{3} + x = 10\frac{2}{3}$$

$$16\frac{7}{8} - y = 12\frac{3}{8}$$

$$a - 5\frac{3}{7} = 11\frac{3}{7}$$

813 Накресли координатний промінь з одиничним відрізком довжиною 8 клітинок. Познач точки, що відповідають поданим дробам. Знайди серед поданих дробів рівні. Наведи приклади інших рівних дробів.

$$\frac{1}{8}$$

$$\frac{2}{8}$$

$$\frac{4}{8}$$

$$\frac{6}{8}$$

$$\frac{1}{4}$$

$$\frac{2}{4}$$

$$\frac{3}{4}$$

УЗАГАЛЬНЮЄМО ЗНАННЯ ПРО ДЕСЯТКОВУ СИСТЕМУ ЧИСЛЕННЯ

- 814** Прочитай число **430526**. Схарактеризуй це число за поданим планом.

План характеристики багатоцифрового числа

1. Найвищий розряд у числі; вид числа.
2. Розрядний склад числа; загальна кількість одиниць кожного розряду.
3. Загальна кількість одиниць кожного класу.
4. Подання числа у вигляді суми розрядних доданків; у вигляді суми чисел різних класів.
5. Які цифри застосовуються для запису числа; які цифри повторюються.
6. Місце числа в натуральному ряді; «сусіди» числа.
7. Способи одержання числа.

- 815** Розкажи, що ти знаєш про десяткову систему числення та позиційний принцип запису чисел.

Клас	Мільярди			Мільйони			Тисячі			Одиниці		
Розряд	Сотні	Десятки	Одиниці	Сотні	Десятки	Одиниці	Сотні	Десятки	Одиниці	Сотні	Десятки	Одиниці

Оціни міркування дітей і висновок, який вони зробили.

$$10 \text{ од.} = 1 \text{ д.} \Rightarrow 1 \text{ од.} = \frac{1}{10} \text{ д.}$$

$$10 \text{ д.} = 1 \text{ с.} \Rightarrow 1 \text{ д.} = \frac{1}{10} \text{ с.}$$

$$10 \text{ с.} = 1 \text{ тис.} \Rightarrow 1 \text{ с.} = \frac{1}{10} \text{ тис.}$$

Кожна одиниця **наступного** розряду в **10 разів більша** за попередню; кожна одиниця **попереднього** розряду в **10 разів менша** від наступної.

816 🔍 Зістав вирази в кожному стовпчику. Як відмінність виразів впливає на їх результат? Знайди значення виразів.

$456 \cdot 10$
 $456 \cdot 100$
 $456 \cdot 1000$
 $456 \cdot 10\,000$
 $456 \cdot 100\,000$

$2\,700\,000 : 10$
 $2\,700\,000 : 100$
 $2\,700\,000 : 1000$
 $2\,700\,000 : 10\,000$
 $2\,700\,000 : 100\,000$

817 🔍 Подай числа в першому стовпчику у вигляді суми розрядних доданків та у вигляді суми добутків числа й відповідної розрядної одиниці. У другому стовпчику заміни суму розрядних доданків числом. Поміркуй, що залишиться, якщо від числа відняти один із його розрядних доданків. Знайди значення відповідних різниць.

$78\,906\,480\,321$	$60\,000\,000 + 700\,000 + 300 + 20 + 5$
$500\,670\,321\,008$	$60\,700\,325 - 60\,000\,000$
$123\,005\,006\,703\,345$	$60\,700\,325 - 700\,000$

818 🔍 Прочитай дроби. Як утворити кожне з поданих чисел?

$\frac{3}{10}$, $2\frac{3}{10}$; $\frac{34}{100}$, $4\frac{34}{100}$; $\frac{9}{1000}$, $1\frac{9}{1000}$; $\frac{543}{10\,000}$, $3\frac{543}{10\,000}$.

819 🧩 Запиши всі натуральні числа, які задовольняють істинну нерівність. Схарактеризуй хоча б одне із записаних чисел за планом, поданим вище.

$$5\,489\,632\,007 < d < 5\,489\,632\,012$$

820 🧩 Порівняй числа. Визнач, на скільки одне число більше або менше, ніж інше.

$45\,006\,732\,405$ ● $45\,007\,632\,405$
 $806\,346\,895\,408$ ● $86\,346\,895\,408$
 $9\,500\,732\,750$ ● $950\,732\,750$
 $183\,000\,467\,301$ ● $183\,000\,167\,301$

821 Округли числа до розряду:

1) десятків: 45 672, 300 568, 234 156 709, 437 245;

2) сотень тисяч: 200 376 400, 972 301, 83 504 999;

3) мільйонів: 8 705 342, 124 023 789, 9 409 756 000;

4) десятків мільярдів: 845 000 302 045, 32 356 000 001.

822 Видатний український композитор та хоровий диригент Григорій Верьовка народився 25 грудня 1895 року. Визнач, скільки часу пройшло з дати його народження до сьогоднішнього дня.

823 Персики розклали в коробки, по 18 кг

 у кожну коробку. Виявилося, що маса

персиків в одній коробці — це $\frac{2}{6}$ маси

всіх персиків. Скільки кілограмів персиків розклали по коробках?

824 До чотирицифрового числа ліворуч дописали цифру 5. На скільки збільшилося це число?

825 Запиши таке натуральне число, яке закінчується цифрою 5 і задовольняє істинну нерівність: $215 < d < 233$.

826 Запиши всі двоцифрові числа, у яких число розряду десятків утричі більше за число розряду одиниць.

827 У числі 12967503 закресли чотири цифри так, щоб одержати запис найменшого з можливих чотирицифрових чисел; найбільшого з можливих чотирицифрових чисел.

828 Не виконуючи обчислень, поміркуй, що більше — сума всіх одноцифрових чисел чи їхній добуток?

829 Скільки існує двоцифрових чисел, у яких число розряду десятків більше за число розряду одиниць?

830 Перша цифра поданого чотирицифрового числа — 8. Якщо переставити цю цифру на останнє місце, одержимо число, яке на 327 менше від поданого числа. Знайди одержане число.

ОЗНАЙОМЛЮЄМОСЬ ІЗ ДЕСЯТКОВИМИ ДРОБАМИ

831 Прочитай дроби. У якому порядку записано дроби.

$\frac{1}{10}$ $\frac{1}{100}$ $\frac{1}{1000}$ $\frac{1}{10\,000}$ $\frac{1}{100\,000}$ $\frac{1}{1\,000\,000}$

832 Розглянь таблицю розрядів. Назви відомі тобі розрядні одиниці. У чому полягає спосіб утворення розрядної одиниці вищого розряду?

Сотні мільярдів	Десятки мільярдів	Одиниці мільярдів	Сотні мільйонів	Десятки мільйонів	Одиниці мільйонів	Сотні тисяч	Десятки тисяч	Одиниці тисяч	Сотні	Десятки	Одиниці

Перевір, чи правильно діти записали співвідношення розрядних одиниць.

$$10 = 1 \cdot 10$$

$$100 = 10 \cdot 10$$

$$1000 = 100 \cdot 10$$

$$10\,000 = 1000 \cdot 10$$

$$100\,000 = 10\,000 \cdot 10$$

$$1\,000\,000 = 100\,000 \cdot 10$$

$$10\,000\,000 = 1\,000\,000 \cdot 10$$

$$100\,000\,000 = 10\,000\,000 \cdot 10$$

$$1\,000\,000\,000 = 100\,000\,000 \cdot 10$$

$$1 = 10 : 10$$

$$10 = 100 : 10$$

$$100 = 1000 : 10$$

$$1000 = 10\,000 : 10$$

$$10\,000 = 100\,000 : 10$$

$$100\,000 = 1\,000\,000 : 10$$

$$1\,000\,000 = 10\,000\,000 : 10$$

$$10\,000\,000 = 100\,000\,000 : 10$$

$$100\,000\,000 = 1\,000\,000\,000 : 10$$

Єгор записав співвідношення розрядних одиниць за допомогою звичайних дробів. Прочитай та поясни записи хлопця.

$$1 \text{ од.} = \frac{1}{10} \text{ д.}$$

$$1 \text{ д.} = \frac{1}{10} \text{ с.}$$

$$1 \text{ с.} = \frac{1}{10} \text{ тис.}$$

$$1 \text{ од. тис.} = \frac{1}{10} \text{ д. тис.}$$

$$1 \text{ д. тис.} = \frac{1}{10} \text{ с. тис.}$$

$$1 \text{ с. тис.} = \frac{1}{10} \text{ млн}$$

$$1 \text{ од. млн} = \frac{1}{10} \text{ д. млн}$$

$$1 \text{ д. млн} = \frac{1}{10} \text{ с. млн}$$

$$1 \text{ с. млн} = \frac{1}{10} \text{ млрд}$$

833 🔍 Микола стверджує, що в **десятковій системі числення 10 одиниць нижчого розряду утворюють 1 одиницю вищого розряду**. Тому таблицю розрядів можна нескінченно продовжити в напрямі більших розрядів — справа наліво.

Марина стверджує, що таблицю розрядів можна продовжити й зліва направо — у напрямі зменшення розрядів. У 10 разів менше від одиниці — це $\frac{1}{10}$ (одна десята) — розряд десятих. У 100 разів менше від одиниці й у 10 разів менше від десятих — це $\frac{1}{100}$ (одна сота) — розряд сотих.

Продовжи утворювати розряди, менші від розряду одиниць. Запиши відповідні звичайні дроби.

Чи погоджуєшся ти з дівчинкою?

Тарас зазначив, що **для натуральних чисел найменшим розрядом є розряд одиниць**. Менші розряди існують лише для дробових чисел — десяткових дробів, оскільки ці числа містять ще й частину від одного цілого. Отже, у таблиці розрядів виокремлено дві частини: ціла й дробова. Щоб відокремити цілу частину від дробової, між ними ставлять кому.

Розглянь таблицю розрядів. Прочитай розряди цілої частини, дробової частини числа; зістав їх. Чи існує відповідність між розрядами?

⋮	Сотні мільйонів	Десятки мільйонів	Одиниці мільйонів	Сотні тисяч	Десятки тисяч	Одиниці тисяч	Сотні	Десятки	Одиниці		Десяті	Соті	Тисячні	Десятитисячні	Сотитисячні	Мільйонні	Десятимільйонні	Стомільйонні	⋮	
Ціла частина числа										,	Дробова частина числа									

Прочитай звичайні дроби.

$$\frac{1}{10}, \frac{1}{100}, \frac{1}{1000}, \frac{1}{10000} \dots$$

Чим вони цікаві? Що ти можеш сказати про такі дроби?

Знаменник у цих дробах поданий розрядною одиницею (10, 100, ...). Такі дроби можна записати простіше: без знаменника, розділяючи цілу й дробову частини комою. Записані в такій формі дроби називають десятковими.

Тетяна вважає, що подані звичайні дроби є правильними, оскільки вони менші від числа 1 і в цих дробах немає цілої частини, тому у відповідному десятковому дробі пишуть «нуль цілих», відділяючи дробову частину числа комою.

Якщо звичайний дріб правильний, то запис відповідного десяткового дробу починається з нуля цілих. Якщо звичайний дріб неправильний або мішане число, то запис відповідного десяткового дробу починається із цілої частини.

Наприклад: $2\frac{9}{10} = 2,9$ — це різні форми запису того самого числа.

Звичайний дріб Десятковий дріб

Прочитай звичайні і десяткові дробу. З'ясуй, яка існує залежність між позицією цифри 1 у записі десяткового дробу після коми й кількістю нулів у розрядній одиниці, записаній у знаменнику звичайного дробу.

$$\frac{1}{10} = 0,1 \text{ — одна десята}$$

$$\frac{1}{100} = 0,01 \text{ — одна сота}$$

$$\frac{1}{1000} = 0,001 \text{ — одна тисячна}$$

$$\frac{1}{10000} = 0,0001 \text{ — одна десятитисячна}$$

**Запис звичайного дробу або мішаного числа
у вигляді десяткового дробу**

- ① Записую цілу частину числа, відділяю її комою; якщо цілої частини немає, на її місці записую цифру 0.
- ② Лічу кількість нулів у знаменнику дробової частини числа.
- ③ Ставлю таку саму кількість точок у дробовій частині десяткового дробу.
- ④ Записую чисельник справа наліво, починаючи з останньої точки.
- ⑤ За потреби на місці решти точок пишу 0.

834 Запиши звичайний дріб у вигляді десяткового дробу.

$$\frac{34}{1000} = 0,...$$

$$\frac{126}{10000} = 0,....$$

$$\frac{56}{100}$$

$$\frac{184}{100000}$$

Десяткова форма запису дробу дозволяє порівнювати дробу й виконувати арифметичні дії з ними за алгоритмами, аналогічними до відповідних алгоритмів виконання арифметичних дій із натуральними числами.

835 Прочитай розрядні числа розряду десятків, розряду десятих; розряду сотень, розряду сотих. Продовж кожний ряд.

10	20	30	40	50	60	■
0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	■
100	200	300	400	500	600	■
0,01	0,02	0,03	0,04	0,05	0,06	■

836 Запиши число у вигляді десяткового дробу.

$\frac{17}{100}$	$3\frac{17}{100}$	$\frac{9}{1000}$	$12\frac{9}{1000}$	$\frac{2}{10}$	$34\frac{2}{10}$	$8\frac{45}{10\,000}$

837 Запиши десятковий дріб у вигляді звичайного дробу або мішаного числа.

0,6	12,07	45,045	123,0892
8,0004	56,405	3,6078	25,034

838 Подай величини в зазначених одиницях вимірювання, результат запиши у вигляді звичайного та десяткового дробів.

$$1 \text{ г} = \frac{1}{\square} \text{ кг} = 0, \square \text{ кг}$$

$$1 \text{ мм} = \frac{1}{\square} \text{ см} = 0, \square \text{ см}$$

$$1 \text{ кг} = \frac{1}{\square} \text{ ц} = 0, \square \text{ ц}$$

$$1 \text{ см} = \frac{1}{\square} \text{ м} = 0, \square \text{ м}$$

$$1 \text{ кг} = \frac{1}{\square} \text{ т} = 0, \square \text{ т}$$

$$1 \text{ дм} = \frac{1}{\square} \text{ км} = 0, \square \text{ км}$$

839 Подай величини в зазначених одиницях; результат запиши у вигляді десяткового дробу:

1) у кілометрах: 8 м; 8 дм; 8 см; 8 мм; 5 м 3 см;
1 км 63 м 25 см; 3 м 5 дм 6 см 9 мм.

2) у тоннах: 340 г; 7 кг; 456 кг; 67 кг; 804 кг;
1 т 804 кг; 40 ц 67 кг; 2 т 3 ц 50 кг.

840 На одну чашу терезів поклали шматок мила, а на іншу — $\frac{1}{3}$ такого шматка та ще 30 г мила. Яка маса шматка мила, якщо терези перебувають у рівновазі?

ЧИТАЄМО І ЗАПISУЄМО ДЕСЯТКОВІ ДРОБИ

841 Зістав числа в кожному стовпчику. Що відмінне? Запиши звичайний дріб або мішане число у вигляді десяткового дробу. Прочитай одержані числа.

$\frac{6}{10}$	$\frac{8}{100}$	$\frac{12}{1000}$	$\frac{327}{10\,000}$	$\frac{324}{100}$
$1\frac{6}{10}$	$3\frac{8}{100}$	$4\frac{12}{1000}$	$12\frac{327}{10\,000}$	$\frac{56}{10}$

Марина вважає, що в останньому стовпчику подано неправильні дроби, оскільки вони більші за число 1. Подаючи звичайні неправильні дроби у вигляді десяткових, дівчинка міркувала двома способами:

- 1) неправильний дріб перетворила на мішане число й замінила одержане мішане число десятковим дробом;
- 2) записала чисельник неправильного дробу й відділила комою справа наліво стільки цифр, скільки нулів у розрядній одиниці, записаній у знаменнику.

Чи погоджуєшся ти з дівчинкою?

842 Назви розряди цілої частини числа; дробової частини числа. Прочитай числа, записані в таблиці розрядів.

..	Сотні мільйонів	Десятки мільйонів	Одиниці мільйонів	Сотні тисяч	Десятки тисяч	Одиниці тисяч	Сотні	Десятки	Одиниці		Десяті	Соті	Тисячні	Десятитисячні	Сототисячні	Мільйонні	Десятимільйонні	Сотомільйонні	..	
Ціла частина числа										,	Дробова частина числа									
									0	,	3									
									0	,	0	3								
									0	,	0	0	3							
									0	,	0	0	0	3						
						2	1	7	,	0	0	2	3							

Читання десяткових дробів	Записування десяткових дробів
① Читаю цілу частину числа зі словом «цілих». ② Читаю дробову частину числа із вказівкою назви останнього розряду в родовому відмінку.	① Записую цілу частину числа і ставлю за нею кому. ② Визначаю найменший розряд у дробовій частині числа, з'ясовую його позицію в таблиці розрядів, ставлю стільки ж точок. ③ На місті точок записую одиниці відповідних розрядів.
Наприклад: 12,0007 12 цілих 7 десятитисячних	

843 🔍 Прочитай десяткові дроби. Кожний десятковий дріб запиши у вигляді звичайного дробу або мішаного числа.
7,6 8,45 12,056 345,4007 18,00006 9,24 47,0555

844 🔍 Подай звичайний дріб у вигляді суми розрядних доданків за зразком.

$$\frac{752}{1000} = \frac{700 + 50 + 2}{1000} = \frac{700}{1000} + \frac{50}{1000} + \frac{2}{1000} = 0,700 + 0,050 + 0,002 = 0,752.$$

$$\frac{65}{100}$$

$$\frac{492}{1000}$$

$$\frac{748}{10\,000}$$

Тарас зазначив, що в записі десяткового дробу можна відкинути нуль (нулі) у дробовій частині числа, що записані праворуч від першої цифри, відмінної від нуля — від цього величина дробу не зміниться. Чи погоджуєшся ти з хлопцем?

Настя вважає, що міркування Тараса мають сенс з огляду на основну властивість дробу.

$$0,700 = \frac{700}{1000} = \frac{700:100}{1000:100} = \frac{7}{10}$$

845 🔍 Подай кожне число у вигляді суми за зразком.

$$56 = 50 + 6 = 5 \cdot 10 + 6 \cdot 1$$

$$0,56 = 0,5 + 0,06 = 5 \cdot 0,1 + 6 \cdot 0,01$$

72
0,72

342
0,342

168
0,0162

31 098
31,098

846 Заміни суму розрядних доданків числом за зразком.

$$0,7 + 0,03 + 0,006 = 0,736$$

$$6 + 0,7 + 0,03 + 0,006 = 6,736$$

$$0,8 + 0,05 + 0,009 + 0,0001$$
$$9 + 0,07 + 0,003 + 0,0002$$

847 Прочитай десяткові дроби; визнач їх розрядний склад.

0,7 0,04 2,04 12,005 7,045 346,9 2,00008 1,2065 0,203

848 Запиши числа у вигляді десяткового дробу, скориставшись опорним конспектом, поданим у завданні 871:

0 цілих, 3 десятих і 8 сотих;

5 цілих, 8 десятих і 9 тисячних;

45 цілих, 6 сотих і 8 тисячних;

19 цілих, 4 десятих і 7 тисячних;

0 цілих, 8 сотих і 2 десятитисячні;

0 цілих і 26 сотих;

3 цілих і 456 тисячних;

207 цілих і 3 десятих;

7 цілих і 5 десятитисячних;

12 цілих і 12 сотих;

4 цілих і 13 тисячних;

134 цілих і 134 десятитисячних.

849 Подай кожний десятковий дріб у вигляді суми розрядних доданків.

0,5673 6,034 11,8002

 143,1011 87,5209

850 Заміни суму розрядних доданків десятковим дробом. З кожної рівності на додавання склади всі можливі рівності на віднімання.

$$0,5 + 0,006 + 0,0002$$

$$6 + 0,03 + 0,002$$

$$0,2 + 0,0005$$

$$70 + 3 + 0,5 + 0,07$$

$$0,3 + 0,04 + 0,001$$

$$0,06 + 0,002$$

851 Подай величини в метрах.

6 м 7 дм 8 см 4 мм

6 дм 3 мм

12 м 9 дм 5 см 1 мм

4 м 7 мм

852 🧩 Подай величини в зазначених одиницях вимірювання. Результат запиши у вигляді десяткового дробу.

$17 \text{ дм} = \square \text{ м}$

$8 \text{ см } 3 \text{ мм} = \square \text{ м}$

$7 \text{ дм } 8 \text{ мм} = \square \text{ м}$

$64 \text{ мм} = \square \text{ дм}$

$485 \text{ м} = \square \text{ км}$

$1 \text{ км } 38 \text{ м} = \square \text{ км}$

$409 \text{ г} = \square \text{ кг}$

$4 \text{ кг } 18 \text{ г} = \square \text{ кг}$

$456 \text{ кг} = \square \text{ ц}$

853 🧩 Використовуючи цифри 6, 2 і 8, склади всі можливі десяткові дробу, щоб цифри в записі числа не повторювалися.

ПОЗНАЧАЄМО ДЕСЯТКОВІ ДРОБИ НА КООРДИНАТНОМУ ПРОМЕНІ

854 🕒 Накресли координатний промінь з одиничним відрізком довжиною 10 клітинок. Познач точки: $A\left(\frac{3}{10}\right)$, $B\left(\frac{9}{10}\right)$, $C\left(1\frac{6}{10}\right)$, $D\left(2\frac{5}{10}\right)$.

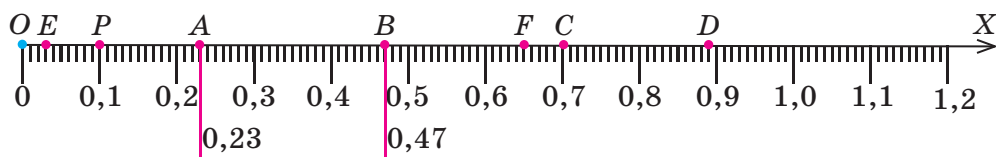

Запиши координати точок у вигляді десяткових дробів та зроби відповідні підписи на координатному промені. Поміркуй, як позначити десятковий дріб на координатному промені.

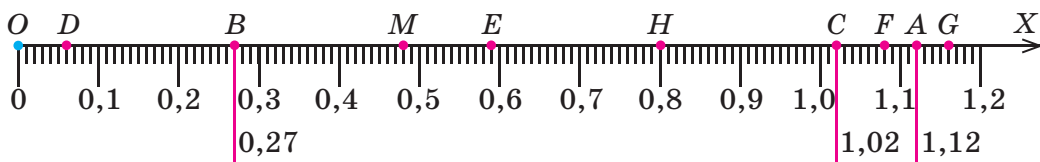
Позначення десяткових дробів на координатному промені

- ① Креслю координатний промінь.
- ② Знаходжу на координатному промені поділку, яка відповідає цілій частині десяткового дробу.
- ③ Ділю одиничний відрізок праворуч від цієї поділки на стільки рівних частин, скільки вказує назва останнього розряду дробової частини десяткового дробу.
- ④ Відлічую праворуч від цієї поділки стільки рівних частин, на скільки вказує дробова частина числа, ставлю точку і підписую під нею число.

Наприклад:

855 Визнач координати точок, позначених на координатному промені.

856 Накресли координатний промінь з одиничним відрізком довжиною 10 см. Познач точки: $G(0,5)$; $S(1,8)$; $Z(1,4)$; $F(0,03)$; $Y(1,08)$.

857 Накресли координатний промінь з одиничним відрізком довжиною 1 см. Познач точки: $M(0,7)$; $C(0,9)$; $K(1,8)$; $P(2,3)$; $B(3,7)$; $A(4,2)$.

858 Запиши звичайні дроби або мішані числа у вигляді десяткових дробів, а десяткові дроби — у вигляді звичайних дробів або мішаних чисел. Прочитай одержані числа.

$$\frac{2}{1000}$$

$$7\frac{34}{100}$$

17,054

0,6

3,27

$$92\frac{8}{10\,000}$$

859 Прочитай числа. Визнач розрядний склад кожного десяткового дробу. Подай кожний дріб у вигляді суми розрядних доданків.

45,809 1,0007 23,45

77,056

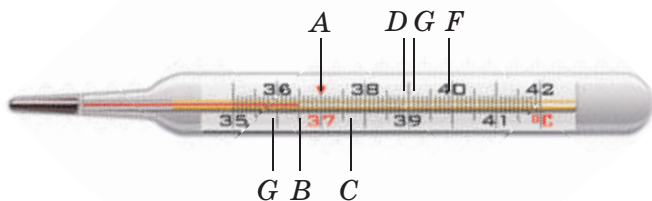
123,9

6,0709

860 Познач на координатному промені точки: $A(0,04)$; $B(0,25)$; $C(0,43)$; $D(0,18)$; $F(0,7)$; $M(0,75)$; $N(0,9)$.

861 На координатному промені числу 8,35 відповідає точка K . Запиши натуральні числа, які відповідають точкам, розташованим на координатному промені ліворуч від точки K .

862 Розглянь шкалу термометра. Яку температуру показуватиме термометр, якщо його стовпчик підніметься до кожної з позначених поділок?

863 Установи істинність або хибність рівностей.

$$1 \text{ см} = 0,1 \text{ дм}$$

$$78 \text{ м} = 0,78 \text{ км}$$

$$15 \text{ мм} = 1,5 \text{ дм}$$

$$123 \text{ дм} = 0,123 \text{ км}$$

$$7 \text{ мм} = 0,07 \text{ см}$$

$$12 \text{ дм} = 1,2 \text{ м}$$

$$547 \text{ см} = 5,47 \text{ м}$$

$$46 \text{ мм} = 4,6 \text{ дм}$$

864 Два мурахи змагаються з бігу. Вони біжать від підлоги до стелі й повертаються. Перший мураха в обидві сторони біжить з однаковою швидкістю. Другий мураха вниз біжить удвічі швидше, а вгору — удвічі повільніше, ніж перший. Який мураха переможе?

ПОРІВНЮЄМО ДЕСЯТКОВІ ДРОБИ

865 Прочитай звичайні дроби. Сформулюй основну властивість дроби. Розглянь, як діти застосували цю властивість, щоб до перших двох дробів утворити рівні їм дроби. До решти дробів утвори рівні їм дроби. Подай кожний звичайний дріб (поданий і одержаний рівний йому дріб) у вигляді десяткового дроби. Чи будуть рівними відповідні одержані десяткові дроби? Зроби висновок.

$$\frac{3}{10} \quad \frac{500}{1000} \quad \frac{8}{10} \quad \frac{8000}{10000} \quad \frac{1}{10} \quad \frac{700}{10000}$$

$$\frac{3}{10} = \frac{3 \cdot 10}{10 \cdot 10} = \frac{30}{100}; \quad 0,3 = 0,30;$$

$$\frac{500}{1000} = \frac{500 : 100}{1000 : 100} = \frac{5}{10}; \quad 0,500 = 0,5.$$

Якщо до десяткового дроби праворуч приписати нуль (кілька нулів), то значення дроби від цього не зміниться. Якщо десятковий дріб закінчується нулем (нулями), то цей нуль (ці нулі) можна відкинути — значення дроби від цього не зміниться.

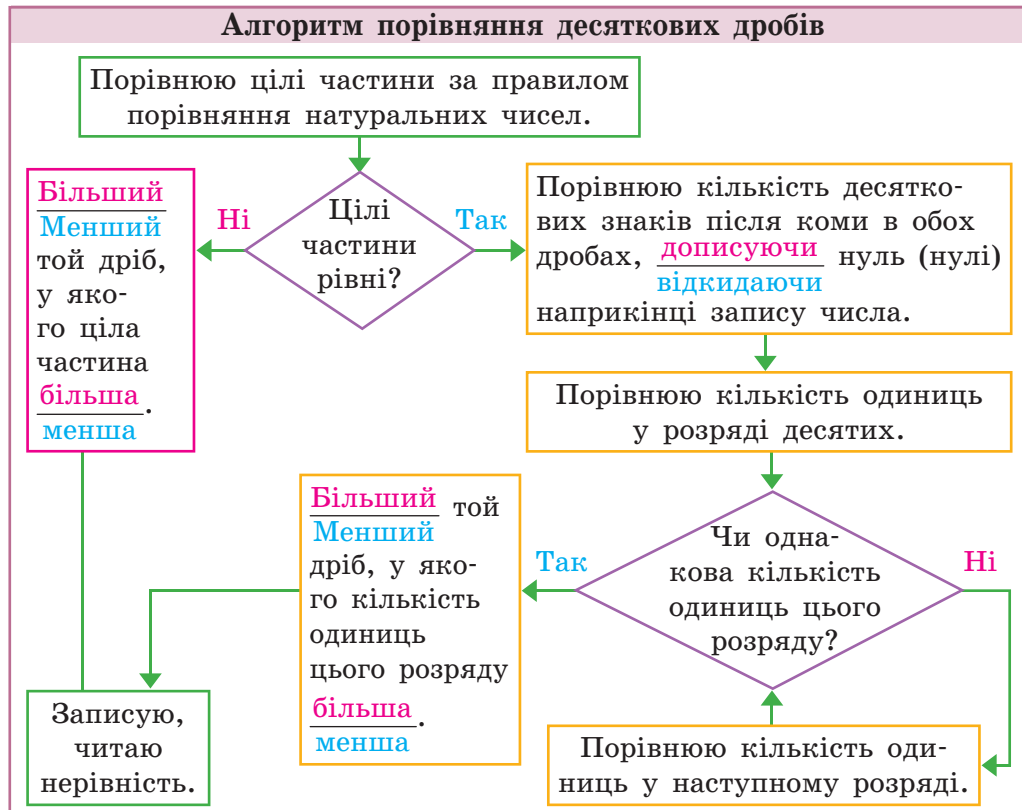
866 🕒 Накресли координатний промінь з одиничним відрізком довжиною 1 см. Познач на ньому точки: $A(0,5)$; $B(1)$; $C(9)$; $D(3,8)$; $F(11)$; $M(2,9)$; $N(1,3)$; $R(6)$; $P(0,7)$.

Вибери на промені два будь-яких натуральних числа. Порівняй їх за розташуванням на промені. Чи можна міркувати аналогічно під час порівняння десяткових дробів?

867 🕒 Поміркуй, який одиничний відрізок доцільно обрати, щоб позначити на координатному промені точки $A(1,8)$; $C(0,58)$; $N(1,15)$; $K(0,9)$; $B(1,7)$; $M(0,85)$. Познач ці точки на координатному промені з вибраним одиничним відрізком. Порівняй десяткові дроби за їх розташуванням на координатному промені.

868 🕒 Зістав пари чисел у кожному стовпчику. Чим відрізняються ці пари чисел? Порівняй натуральні числа способом порозрядного порівняння. Чи можна міркувати аналогічно під час порівняння десяткових дробів?

345 ● 278	781 ● 795	2034 ● 978	4328 ● 34 328
0,345 ● 0,278	0,781 ● 0,795	2,034 ● 0,978	4,328 ● 34,328

869 Порівняй десяткові дроби за алгоритмом.

45,7 9,345 6,78 6,81 19,421 19,425 8,5 8,12
0,306 0,36 4,991 1,721 98,06 198,06 4,500 4,7

870 Зістав дроби. Що можна сказати про ці дроби? Продовж послідовність чисел.

1) 8,34; 8,340; 8,3400; 2) 9,34000; 9,3400; 9,340;

 3) 5,8; 5,80; 5,800.

871 Порівняй десяткові дроби за алгоритмом.

7,3 2,8 0,80 0,7 7,23 8,4
3,234 3,231 12,46 12,51 37,89 37,09
8,324 8,432 43,26 43,25 0,365 0,363

872 Розташуй дроби в порядку зростання.

9,67 0,023 5,4 0,1 2,809 9,128 2,06 0,1305

Розташуй дроби в порядку спадання.

8,12 11,005 7,34 8,06 10,421 7,006 11,1 8,809

873 Запиши три десяткові дроби, які на координатному промені розташовані між числами 4 і 5,1.

874 У кожному випадку запиши кілька десяткових дробів, які задовольняють істинну нерівність.

$1,3 < x < 3,2$ $0,8 < p < 5,9$ $12,7 < z < 15,02$

875 Порівняй іменовані числа.

43,67 м 38,09 м 2,125 км 2125 м 9,8 кг 980 г
0,4 м² 400 см² 2,567 м³ 2567 см³ 0,8 дм 8 см
9,604 г 9,6 г 7,2 га 0,8 км² 4,2 га 420 га

876 Які цифри можна записати у віконцях, щоб утворились істинні нерівності? Розглянь всі можливі варіанти.

4,0 > 4,06 8,64 < 8, 5 3, 7 > 3,27
6,345 > 6,3 5 4,7 2 < 4,741 56,4 1 < 56,436
4,850 > 4,8 9 9,560 < 9,56 94,133 > 94,13

877 У записі числа 40,001 090 закресли три нулі так, щоб одержати найбільше число з можливих.

878 Запиши всі десяткові дроби, у яких 4 цілих, а дробова частина записується цифрами 3, 0, 2, 1 (цифри в записі числа не повторюються). Розташуй записані дроби в порядку зростання.

ПОВТОРЮЄМО ВИВЧЕНЕ

879 Прочитай десяткові дроби, що позначають, скільки електроенергії споживають деякі побутові прилади. Запиши відповідні подвійні нерівності. Знайди кілька розв'язків кожної нерівності.

ЯК ЗБЕРЕГТИ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЮ?

Орієнтовні витрати електроенергії побутовими приладами:

кондиціонер — 2,20–3,37 кВт·год*;
електрочайник — 2,2–2,4 кВт·год;
пилосос — 0,7–2,0 кВт·год;
бойлер — 1,5–2,5 кВт·год;
обігрівач — 1,5–2,0 кВт·год;
праска — 1,0–2,4 кВт·год;
пральна машина — 0,80–1,14 кВт·год;
холодильник — 0,77–0,90 кВт·год;
мікрохвильова піч — 0,7–1,5 кВт·год;
телевізор — 0,08–0,14 кВт·год;
електролампа — 0,04–0,10 кВт·год;
комп'ютер — 0,065–0,450 кВт·год.

 Вимикай побутові прилади, коли вони не потрібні.

* 1 кВт·год — одиниця вимірювання кількості спожитої електроенергії.

880 Подай кожне число у вигляді суми розрядних доданків. Запиши кожний поданий у тексті десятковий дріб у вигляді звичайного дробу або мішаного числа.

Щоб зменшити енерговитрати, доцільно придбати побутову техніку вищого класу енергоощадження: «А» або «А+». Порівняй: холодильники класу «А» споживають близько 0,9 кВт·год на добу, а класу «С» — близько 1,45 кВт·год.

881 Розташуй подані в тексті числа в порядку спадання.

Якщо залишати електроприлади в режимі очікування, то вони продовжують витрачати електроенергію. Наприклад, у середньому за місяць в режимі очікування телевізори споживають близько 8,9 кВт·год, музичні центри — 7,8 кВт·год, комп'ютери — 3,6 кВт·год.

882 Запиши звичайний дріб або мішане число у вигляді десяткового дробу. Запиши одержані десяткові дробу в порядку зростання.

$$2\frac{3}{100} \quad \frac{19}{1000} \quad 8\frac{2}{10} \quad \frac{7}{100} \quad \text{🏠} \quad 12\frac{56}{1000} \quad \frac{456}{10000} \quad 8\frac{12}{10000}$$

883 Запиши десятковий дріб у вигляді звичайного дробу або мішаного числа.

$$5,7 \quad 0,007 \quad 12,09 \quad 0,4075 \quad \text{🏠} \quad 45,304 \quad 56,0456 \quad 0,9$$

884 Подай величини в зазначених одиницях вимірювання, результат запиши у вигляді десяткового дробу:

1) у кілограмах: 134 г; 6543 г; $2\frac{7}{10}$ т; $12\frac{34}{1000}$ кг;

2) у дециметрах: 65 см; 3 см; 4 мм; 567 см; 9 мм.

885 Порівняй іменовані числа.

$$82 \text{ кг} \quad \bullet \quad 0,8 \text{ ц} \quad 3,4 \text{ т} \quad \bullet \quad 34,2 \text{ ц} \quad 1,42 \text{ м} \quad \bullet \quad 150 \text{ см} \quad 1,3 \text{ км} \quad \bullet \quad 30 \text{ м}$$

886 Між якими послідовними натуральними числами розташований на координатному промені дріб 4,2? 34,18? 14,3?

887 За яких натуральних значень букви подана нерівність є істинною?

$$7,5 < a < 9,1$$

$$15,8 < a \leq 19,24$$

$$24,1 \leq a \leq 28?$$

888 Які цифри треба записати у віконцях, щоб утворились істинні нерівності?

$$0,5 \blacksquare < 0,53$$

$$0,4 \blacksquare < 0,48$$

$$5,43 < 5,4 \blacksquare$$

$$0,7 \blacksquare < 0,75$$

889 Запиши всі десяткові дроби, у яких ціла частина числа — 5, а дробова частина містить три десяткові знаки й записується цифрами 6 і 8 (цифри в записі числа можуть повторюватися). Розташуй записані числа в порядку спадання.

ОКРУГЛЮЄМО ДЕСЯТКОВІ ДРОБИ

Каппадокія (з давньоперської «Країна прекрасних коней») — давня назва великої місцевості на території Туреччини, що зачаровує своїми казковими пейзажами.

890 Округли до розряду тисяч; десятків тисяч; сотень тисяч числа, що позначають кількість туристів, які відвідали Каппадокію у 2020 і 2021 роках.

За перші сім місяців 2020 року Каппадокію відвідали лише 419 905 туристів, а за цей самий період у 2021 році — 854 449 туристів.

891 Округли до розряду тисяч числа, що позначають, скільки осіб відвідали найбільш популярні туристичні місця в Каппадокії за перші сім місяців 2021 року.

Печерний комплекс «Зельве» відвідали 243 308 туристів, національний парк «Гьореме» — 215 483 туристи, а підземне місто Каймакли — 133 872 туристи.

Перевір розв'язки дітей:

$24\overline{3}308 \approx 243\,000$; $21\overline{5}483 \approx 215\,000$; $13\overline{3}872 \approx 134\,000$.

Олена вважає, що в результаті округлення числа до розряду тисяч ми одержуємо похибку; ці числа можна подати в тисячах дещо точніше:

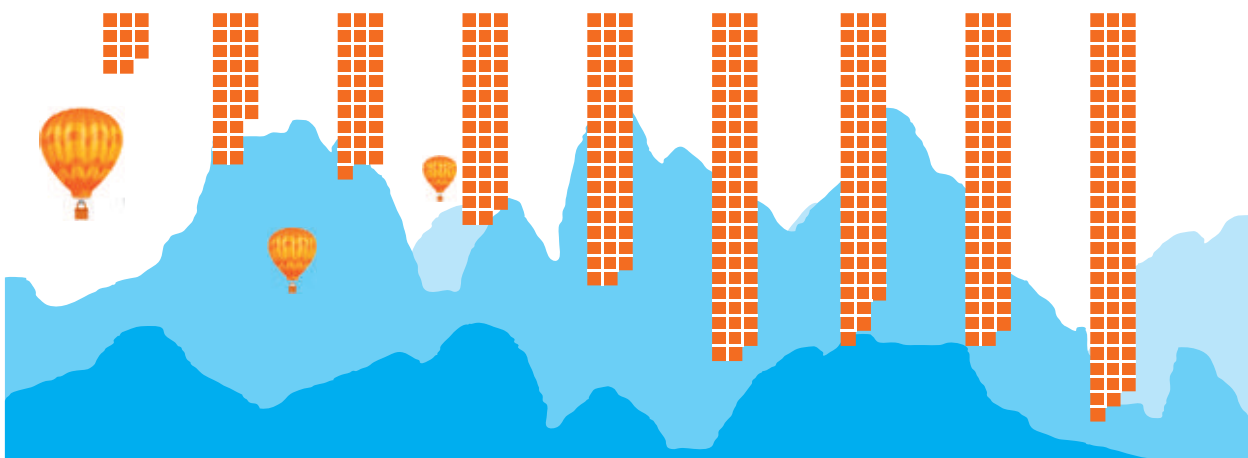
243,308 тис.; 215,483 тис.; 133,872 тис.

Прочитай десяткові дроби. Визнач їх розрядний склад.

892 Розглянь дані щодо кількості туристів і туристок, які у 2019 році в період із січня по вересень здійснили в Каппадокії політ на повітряній кулі. Запиши ці числа в одиницях; запиши ці числа в тисячах у вигляді десяткового дробу. Округли натуральні числа до розряду сотень; десяткові дроби — до розряду десятих.

Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень
11 210	27 135	30 972	41 171	53 365	68 256	62 642	64 998	77 767

Прокоментуй розв'язання Єгора: $77\overline{7}67 \approx 77\,800$;
 $77,\overline{7}67 \approx 77,800$.

Наталя зазначила, що в кінці запису дробової частини десяткового дробу можна відкинути нуль (нулі) — величина дробу від цього не зміниться. Чи погоджуєшся ти з дівчинкою?

Що спільне в способах округлення натуральних чисел і десяткових дробів? Що відмінне?

Число 437,516 тис. позначає, скільки тисяч туристів здійснили політ на повітряній кулі в період із січня по вересень

2019 року. Скориставшись підказками, округли це число до розряду:

сотих	десятих	одиниць	десятків
437,5 <u>1</u> 6 ≈ 	437,5 <u>1</u> 6 ≈ 	437,516 ≈ 	437,516 ≈

Округлення десяткового дробу

- ① Округляю десятковий дріб за правилом округлення натуральних чисел.
- ② Відкидаю нуль (нулі) у записі дробової частини числа праворуч від того розряду, до якого виконували округлення.
- ③ Записую відповідь.

Наприклад, число 5,207 округлити до розряду:

одиниць: 5,207 ≈ 5,000; десятих: 5,207 ≈ 5,200;

сотих: 5,207 ≈ 5,210.

893 Округли до розряду:

одиниць:	34 <u>5</u> ,6324	24,3456	9,7777
десятих:	34 <u>5</u> ,6324	24,3456	9,7777
сотих:	34 <u>5</u> ,6324	24,3456	9,7777
тисячних:	34 <u>5</u> ,6324	24,3456	9,7777

894 Округли до розряду:

- 1) десятитисячних: 0,04562; 2,36095; 8,00456; 12,23244;
- 2) тисячних: 2,4445; 18,03429; 0,20181; 1,3336;
- 3) сотих: 0,56034; 7,987; 12,09777; 1,3333;
- 4) десятих: 3,45692; 0,08101; 1,72307; 6,97;
- 5) одиниць: 65,83; 8,347; 9,7; 82,345.

895 Округли компоненти дій до розряду одиниць і знайди значення виразів усно.

4,3 + 7,8	12,6 - 6,4	8,9 + 3,1	11,3 - 7,4
21,8 - 16,2	45,82 + 15,3	53,7 - 49,2	37,6 + 28,1

896 Округли наведені в тексті числа до розряду: 1) одиниць; 2) десятих; 3) сотих.

На території Каппадокії протікає річка Кизил-Ірмак — найдовша річка Туреччини. Її довжина дорівнює 1,151 тис. км, а площа басейну — 77,130 тис. км².

897 На координатному промені познач точки $M(0,5)$, $P(0,8)$, $T(1,7)$, $C(2,1)$, $K(2,7)$. Округли числа, що є координатами точок, до розряду одиниць. Познач на координатному промені точки, які відповідають одержаним числам.

898 Установи істинність або хибність записів.

793 804 $\approx$ 793 тис. 4302 м $\approx$ 4 км 568 094 мм $\approx$ 569 м
235 086 г $\approx$ 235 кг 456 783 см² $\approx$ 45 м² 20 165 424 кг $\approx$ 21 т

899 Округли числа до розряду одиниць і знайди значення виразів усно зручним способом.

24,8 $\cdot$ 37,3 $\cdot$ 4,1 125,2 $\cdot$ 67,9 $\cdot$ 7,8 49,7 $\cdot$ 123,4 $\cdot$ 1,7
499,8 $\cdot$ 43,4 $\cdot$ 2,2 1,6 $\cdot$ 35,8 $\cdot$ 4,75 250,4 $\cdot$ 18,4 $\cdot$ 3,9

900 Віконце позначає першу цифру, яку відкинули під час округлення. Запиши таку цифру, щоб округлення було виконано правильно.

4,48 $\approx$ 4,48 12,654 $\approx$ 12,655 7,0056 $\approx$ 7,0056
0,326 $\approx$ 0,327 9,43 $\approx$ 9,43 215,034 $\approx$ 215,035

ДОДАЄМО І ВІДНІМАЄМО ДЕСЯТКОВІ ДРОБИ

901 Поміркуй, які усні прийоми обчислення можна застосувати, щоб знайти значення виразів. Знайди значення виразів із коментарем.

12 – 7 54 – 36 460 + 170 270 – 180
25 + 9 38 + 45 410 – 240 750 + 160

902 Знайди значення виразу в першому рядку кожного стовпчика, застосувавши усний прийом обчислення. Зістав перший і другий вирази в кожному стовпчику. Що відмінне? Чи допоможе одержане розв'язання знайти зна-

чення виразу в другому рядку? Як можна міркувати під час усного додавання й віднімання десяткових дробів?

$45 + 3$

$71 - 24$

$28 + 15$

$91 - 32$

$4,5 + 3,8$

$7,1 - 2,4$

$2,8 + 1,5$

$9,1 - 3,2$

903 Знайди значення виразу в першому рядку кожного стовпчика. Зістав вирази в кожному стовпчику попарно. Що відмінне? Як ця відмінність вплине на розв'язання?

$3,8 + 5,1$

$8,7 - 6,6$

$2,46 + 7,53$

$9,24 - 6,23$

$3,8 + 5,2$

$8,7 - 6,7$

$2,47 + 7,53$

$9,23 - 6,23$

$3,8 + 5,3$

$8,7 - 6,8$

$2,48 + 7,53$

$9,22 - 6,23$

$3,8 + 5,32$

$8,7 - 6,82$

$2,482 + 7,53$

$9,221 - 6,23$

Прочитай перші три вирази в стовпчику. Який компонент арифметичної дії змінюється? Як це впливає на результат? Як значення виразів знайти легше? Виконай обчислення. Прочитай останній вираз у стовпчику. Чим він відрізняється від попередніх? Як ця відмінність вплине на результат? Знайди значення останнього виразу в стовпчику.

У випадку, коли в дробових частинах десяткових дробів різна кількість знаків, треба в числі, в якому десяткових знаків менше, приписати справа стільки нулів, щоб урівняти кількість десяткових знаків у числах.

Якщо поставити кому після натурального числа й за нею написати один чи кілька нулів, то величина числа від цього не зміниться.

Наприклад: $6 = 6,0$; $12 = 12,00$ — ці числа містять лише цілі частини, а їх дробові частини дорівнюють нулю.

Усне додавання десяткових дробів (прийом порозрядного додавання)

- ① Додаю дробові частини числа, за потреби урівнюю кількість десяткових знаків.
- ② Додаю цілі частини числа.
- ③ Додаю одержані суми.

Наприклад: $38,27 + 9,9 = 38,27 + 9,90 = 47 + 1,17 = 48,17$

$$\begin{array}{r} 38 + 0,27 \\ 9 + 0,90 \\ \hline \end{array}$$

Алгоритм усного віднімання десятикових дробів (прийом порозрядного віднімання)

Подаю зменшуване у вигляді суми, де перший доданок — це ціла частина, але на 1 менше, другий — дробова частина, але на 1 більше.

Від другого доданка віднімаю дробову частину від'ємника.

Від першого доданка віднімаю цілу частину від'ємника.

Читаю дробову частину зменшуваного; від'ємника; за потреби урівнюю кількість десятикових знаків.

Чи можна від дробової частини зменшуваного відняти дробову частину від'ємника?

Ні

Так

Від дробової частини зменшуваного віднімаю дробову частину від'ємника.

Від цілої частини зменшуваного віднімаю цілу частину від'ємника.

Додаю одержані різниці.

Наприклад: $11,32 - 5,8 = 11,32 - 5,80 = 5 + 0,52 = 5,52$

$$\begin{array}{c} 10 + 1,32 \quad 5 + 0,80 \\ \text{-----} \quad \text{-----} \\ 10 + 1,32 \quad 5 + 0,80 \end{array}$$

904 Знайди значення виразів, застосувавши усні прийоми обчислення.

$4 + 0,7$	$12,6 - 7$
$1,1 - 0,6$	$0,4 + 0,3$
$2,6 + 4,24$	$9,1 - 0,12$
$7,11 - 4,7$	$5,6 + 4,8$

$3,56 + 18$	$8 - 3,4$
$0,23 - 0,15$	$0,52 - 0,35$
$6,8 + 3,56$	$4,24 - 2,34$
$10,07 - 3,62$	$7,48 + 8,34$

905 Повітряна куля підіймалася в повітря: вранці, в обід і ввечері — й усього витратила 33 м^3 гелію. Скільки кубічних метрів гелію повітряна куля витрачала кожного разу, якщо вранці та в обід було витрачено $16,5 \text{ м}^3$ гелію, а в обід і ввечері — $27,5 \text{ м}^3$ гелію?

906 Знайди значення виразів, застосувавши усні прийоми обчислення.

$$5 + 3,12 + 8,99 \quad 7,24 - 5,36 + 3,27 \quad 12 - (4,5 + 3,7) - 1,8$$

 $2,8 - 1,9 + 7,5 \quad 11,3 - (2,4 + 8,7) \quad 3,6 + (8,2 - 6,9) - 2,4$

907 Які цифри треба записати у віконцях, щоб утворились істинні рівності?

$$\square,8\square + 7,\square7 = 14,92$$

$$\square,14 - 1,0\square = 2,\square6$$

ДОДАЄМО І ВІДНІМАЄМО ДЕСЯТКОВІ ДРОБИ

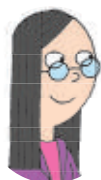
908 Знайди значення виразів, застосувавши усні прийоми обчислення.

$$5,6 + 2,5$$

$$6,1 - 4,3$$

$$4,8 + 4,8$$

$$8,2 - 4,3$$

$$67,4 - 64,8$$

$$46,4 + 27,2$$

$$15,6 - 7,3$$

$$45,7 + 4,6$$

$$12,2 + 38,3$$

$$11,4 - 7,3$$

$$23,6 + 34,9$$

$$5 - 0,12$$

909 Знайди значення виразів письмово з коментарем. Перевір одержані результати.

$$5\,689\,045 + 876\,032$$

$$5\,004\,327 - 456\,946$$

$$4\,556\,089 + 309\,546 + 456\,207$$

910 Урівняй кількість десяткових знаків у кожній парі чисел.

$$7,0987 \text{ і } 34,87$$

$$9,0007 \text{ і } 3,1$$

$$23,84 \text{ і } 9,7005$$

911 Знайди значення виразу в першому рядку кожного стовпчика, застосувавши письмовий прийом обчислення. Зістав вирази в стовпчику. Що відмінне? Чи допоможе одержаний розв'язок знайти значення виразу в другому рядку? Як можна міркувати під час письмового додавання й віднімання десяткових дробів?

$$2\,178\,325 + 860\,452$$

$$21,783\,25 + 8,604\,52$$

$$21,783\,25 + 86,045\,2$$

$$45\,005\,621 - 9\,113\,445$$

$$450,056\,21 - 91,134\,45$$

$$450,056\,21 - 911,344\,5$$

$$5\,000\,000\,002 - 5\,608\,012$$

$$5\,000\,000,002 - 5\,608,012$$

$$5\,000\,000,002 - 5\,60801,2$$

Чи можна стверджувати, що одержані результати обчислень із натуральними числами допоможуть знайти значення виразів у третьому рядку кожного стовпчика?

Письмовий прийом $\frac{\text{додавання}}{\text{віднімання}}$ десяткових дробів

- ① Урівнюю в десяткових дробах кількість знаків після коми.
- ② Підписую числа стовпчиком — розряд під розрядом, кома під комою.
- ③ $\frac{\text{Додаю}}{\text{Віднімаю}}$ числа за алгоритмом письмового $\frac{\text{додавання}}{\text{віднімання}}$ натуральних чисел.
- ④ Ставлю у відповіді кому під комами.

Наприклад:

$$\begin{array}{r} 123,25402 \\ + 89,35600 \\ \hline 212,61002 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 123,25402 \\ - 89,35600 \\ \hline 34,89802 \end{array}$$

912 Знайди значення виразів усно.

$1 - 0,3$

$5,3 - 2,8$

$8,6 + 0,56$

$9 - 0,56$

$3,3 + 8,7$

$8,34 + 2,7$

$9,1 - 0,6$

$7,26 + 12,9$

913 Знайди значення виразів письмово. Виконай перевірку.

$567,328 + 4,5607$

$26,731 - 4,5672$

$45,6 - 17,8506$

$4 - 2,3008$

$7,6093 + 12,538$

$8,7056 + 12,3539$

914 Знайди значення виразів зручним способом.

$7,236 - (1,236 - 0,089)$

$12,567 - (0,567 - 4,72)$

$26,458 - (12,84 + 3,458)$

$(83,21 - 7,83) - 53,21$

$(12,3 + 5,429) - 2,429$

$6,703 + 5,236 + 27,64$

915 Віднови розв'язання.

$$\begin{array}{r} \boxed{3}, \boxed{8} \boxed{7} \\ + \boxed{4}, \boxed{} \boxed{} \\ \hline \boxed{}, \boxed{6} \boxed{3} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{2} \boxed{}, \boxed{} \\ + \boxed{} \boxed{5}, \boxed{9} \\ \hline \boxed{6} \boxed{3}, \boxed{2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \boxed{}, \boxed{} \boxed{6} \\ - \boxed{} \boxed{4}, \boxed{8} \boxed{} \\ \hline \boxed{7}, \boxed{3} \boxed{8} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \boxed{3} \boxed{4}, \boxed{0} \boxed{} \\ - \boxed{} \boxed{9}, \boxed{} \boxed{2} \\ \hline \boxed{5} \boxed{1} \boxed{}, \boxed{2} \boxed{0} \end{array}$$

РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ

916 Розв'яжи задачу 1 арифметичним або алгебраїчним методом. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2? Розв'яжи задачу 2.

На фестивалі повітряних куль, що проходить у Каппадокії, кулі піднялися на різну висоту над землею.

► 1) Перша куля піднялася на висоту 0,76 км, що на 0,18 км більша за висоту, на яку піднялася друга куля. Третя куля піднялася на висоту, що на 0,68 км менша, ніж сума висот, на які піднялися перша і друга кулі. На яку висоту піднялася третя куля?

► 2) Перша куля піднялася на висоту 0,76 км, що на 0,18 км більша за висоту, на яку піднялася друга куля, і на 0,08 км менша від висоти, на яку піднялася третя куля. Четверта куля піднялася на висоту, що на 0,74 км менша, ніж сума висот, на які піднялися друга і третя кулі. На яку висоту піднялася четверта куля?

917 Знайди значення виразів усно. Запиши результати в порядку зростання.

$6,7 + 9,3$

$8 - 0,12$

$9,12 + 0,78$

$1,34 - 0,7$

$0,32 - 0,16$

$0,4 + 2,8$

$1,13 - 0,76$

$8 + 4,56$

$8,6 + 4,56$

$5,04 - 0,12$

$3,42 + 7,56$

$1 - 0,456$

918 Знайди значення виразів письмово. Округли одержані результати до розряду сотих.

$45,8073 - 9,8322$

$14,829 + 9,6421$

$80 - 34,5007$

$4,29562 + 3,4873$

$7,4532 - 2,1456$

$45,3 + 99,8994$

919 Знайди значення буквених виразів.

$$72 - (a + b), \text{ якщо } a = 4,567 \text{ та } b = 9,888.$$

$$x - 14,5233 + 67,284, \text{ якщо } x = 132,006.$$

$$(c + 3,8272) - (k - 12,7382), \text{ якщо } c = 46,2070, k = 20,7600.$$

920 Подай величини в метрах.

3 м 6 дм
6 дм

8 м 4 дм 5 см
7 дм 1 см

2 м 9 дм 5 см

5 м 2 дм 7 см 4 мм

1 м 3 см

4 м 8 мм

921 Як зміниться значення суми, якщо один із доданків збільшиться? зменшиться? Як має змінитися інший доданок, щоб значення суми не змінилося? Чи можна стверджувати, що значення сум у кожному стовпчику однакові? Перевір свої міркування, виконавши обчислення.

$$32,59 + 2,31$$

$$6,7035 + 4,206$$

$$32,57 + 2,33$$

$$32,58 + 2,32$$

$$6,7034 + 4,205$$

$$32,56 + 2,34$$

922 Визнач порядок виконання арифметичних дій і знайди значення виразів.

$$(38,4223 - 4,444 - 0,555) + 7,86$$

$$(38,4223 - (4,444 - 0,555)) + 7,86$$

Як зміна порядку виконання арифметичних дій вплинула на значення другого виразу?

923 Обчисли зручним способом.

$$56,34 - (12,34 - 0,72)$$

$$2,435 - (0,435 - 0,293)$$

$$(3,724 - 1,090) - 1,724$$

$$(9,029 + 7,423) - 5,023$$

$$7,328 - (3,294 + 2,328)$$

$$45,68 + 12,437 + 24,42$$

924 Розв'яжи рівняння.

$$12,762 - y = 9,804$$

$$a + 65,3001 = 112$$

$$b - 7,6235 = 84,567$$

925 Швидкість руху катера за течією річки становить 58,7 км/год, а проти течії річки — 55,9 км/год. Знайди швидкість течії річки.

926 Використовуючи цифри 5, 0 і 3, склади всі можливі десяткові дроби так, щоб цифри в записі числа не повторювалися.

927 На скільки можна зменшити число 326,428 так, щоб змінилися цифри, які стоять у розряді тисячних, сотих і десятих, а цифри, які стоять в інших розрядах, не змінилися? Розглянь різні варіанти. Перевір свої міркування обчисленням.

УЗАГАЛЬНЮЄМО І ПОВТОРЮЄМО ВИВЧЕНЕ

929 Запиши у вигляді десяткового дробу.

$$\frac{7}{10}$$

$$\frac{13}{100}$$

$$\frac{11}{1000}$$

$$\frac{27}{10\,000}$$

$$5\frac{7}{10}$$

$$2\frac{13}{100}$$

$$4\frac{11}{1000}$$

930 Запиши десятковий дріб у вигляді звичайного дробу або мішаного числа.

0,3

15,08

23,012

89,0135

9,0014

16,207

931 Заміни кожний десятковий дріб сумою розрядних доданків.

0,74

4,63

0,015

7,109

0,5102

12,0123

932 Накресли координатний промінь з одиничним відрізком довжиною 10 см. Познач на ньому точки: $A(0,5)$; $T(0,9)$; $P(1,3)$; $B(1,2)$; $C(1,05)$.

933 Порівняй десяткові дроби.

0,2 1,2

6,31 6,01

0,3 0,26

8,091 8,901

28,184 28,129

35,02 135,02

934 Віднови істинні нерівності.

0,4 < 0,

0,7 > 0,78

3,12 < 3,1

0,93 > 0, 5

935 Округли подані числа до розряду одиниць; десятків; сотих.

73,548

16,293

 51,739

936 Знайди значення виразів усно.

$1,8 - 1,4$

$1 - 0,5$

 $5,12 + 2,08$

$3,4 + 2,5$

$6,7 - 4,8$

 $7,2 - 0,9$

937 Знайди значення виразів письмово.

$53,98 + 14,57$

$74,582 - 3,653$

 $23,7 + 18,125$

$6 - 3,207$

$4,093 + 8,749$

 $30 - 15,079$

ПЕРЕВІРЯЄМО СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ

938 Запиши звичайний дріб або мішане число у вигляді десяткового дробу.

$3\frac{7}{10}$

$\frac{8}{10}$

$5\frac{21}{100}$

$\frac{16}{100}$

$8\frac{325}{1000}$

$\frac{142}{1000}$

939 Порівняй десяткові дроби.

$1,5 \bigcirc 1,7$

$3,17 \bigcirc 3,25$

$17,6 \bigcirc 17,593$

$13,85 \bigcirc 13,851$

940 Які цифри пропущені в істинних нерівностях?

$1,8 > 1, \square$

$7,25 > \square,25$

$4,1 \square < 4,1 \square$

$0,592 > 0, \square 92$

$8,1 \square 4 < 8,1 \square 4$

941 Знайди значення виразів.

$2,7 + 1,2$

$5,39 - 1,27$

$12,814 + 18,164$

$42,206 - 1,2$

$3,4 + 4,8$

$9,41 - 3,35$

$11,49 - 3,59$

$33,451 - 2,5$

942 Першого дня господарка зібрала 2,25 кг чорниці, другого — на 0,75 кг більше, а третього — на 1,8 кг менше, ніж першого дня. Скільки всього кілограмів чорниці зібрала господарка?

943 Туристка підіймалася на полонину зі швидкістю 2,4 км/год, а спускалася зі швидкістю 3 км/год. У якому напрямку туристка рухалася швидше? На скільки швидше?

944 Власна швидкість яхти становить 11,5 км/год, а швидкість течії річки — 2,3 км/год. Знайди швидкість руху яхти за течією річки; проти течії річки.

945 Власна швидкість човна 2,8 км/год. Швидкість руху човна за течією річки становить 3,5 км/год. Знайди швидкість руху човна проти течії річки.

946 Власна швидкість руху човна 3,2 км/год. Швидкість руху човна проти течії річки становить 1,4 км/год. Знайди швидкість руху човна за течією річки.

МНОЖИМО І ДІЛИМО ДЕСЯТКОВИЙ ДРІБ НА РОЗРЯДНУ ОДИНИЦЮ 10, 100, 1000...

947 Розкажи, що ти знаєш про десяткову систему числення. Назви розрядні одиниці; розрядні числа.

948 Виконай обчислення.

$$27 \cdot 10\,000$$

$$12 \cdot 1000$$

$$12\,300\,000 : 100\,000$$

$$60\,000 : 100$$

$$480\,000 : 10\,000$$

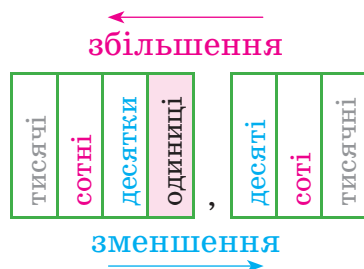
$$278 \cdot 1\,000\,000$$

Поліна вважає, що в результаті множення натурального числа на 10 ми одержуємо число наступного, вищого розряду. Отже, у результаті множення числа на розрядну одиницю ми підвищуємо розряд числа на стільки порядків, скільки нулів у розрядній одиниці; а в результаті ділення числа на розрядну одиницю — понижуємо розряд числа на стільки порядків, скільки нулів у розрядній одиниці. Чи погоджуєшся ти з дівчинкою?

949 Назви розряди дробової частини десяткового дробу за зменшенням; за збільшенням. Прочитай числа в кожному стовпчику. Що в них спільне? відмінне? Як позиція коми впливає на величину числа? Який висновок можна зробити?

2,1074	7439,1
21,074	743,91
210,74	74,391
2107,4	7,4391

У скільки разів збільшиться або зменшиться десятковий дріб, якщо перенести кому на один знак; два знаки; три знаки вправо? вліво? Поміркуй, як можна помножити / поділити десятковий дріб на розрядну одиницю 10, 100, 1000... .

Прокоментуй розв'язання та перевір свої припущення.

$$1,02 : 10 = 0,102$$

$$5,674 \cdot 100 = 567,4$$

$$8,9 \cdot 10 = 89$$

$$207,45 : 100 = 2,0745$$

$$0,2951 \cdot 1000 = 295,1$$

$$1004,4 : 1000 = 1,0044$$

Множення / ділення десяткового дробу на розрядну одиницю 10, 100, 1000...

- 1 Рахую кількість нулів у розрядній одиниці.
- 2 Переношу кому в десятковому дробі **вправо** / **вліво** на таку саму кількість цифр.

Наприклад: $1,32 \cdot 10 = 13,2$;

$$423,7 : 100 = 4,237.$$

950 Виконай множення й ділення.

$$8,4 \cdot 10$$

$$9,07 : 10$$

$$6,231 \cdot 100$$

$$5011,6 : 1000$$

$$0,763 \cdot 100$$

$$20202,2 : 10000$$

$$0,4 \cdot 1000$$

$$3,4 : 100$$

$$8,6 \cdot 1000$$

951 Знайди значення сум і різниць письмово. Округли одержані дробу до розряду десятих.

$$5,6 - 1,2304$$

$$56,2609 + 39,502$$

$$34,5006 - 27,75012$$

$$72,09 + 19,043$$

$$12,03 - 9,8321$$

$$5,10278 + 0,4083$$

952 Знайди значення виразів. Назви одержані результати в порядку спадання.

$$53,4 - (36,7 + 7,096)$$

$$81,31 + (51,7 - 29,92)$$

$$(27,321 - 18,302) + (2,532 + 2,7)$$

953 Розв'яжи рівняння.

$$b - (4,3 - 3,8) = 5,6$$

$$(x - 2,8) - 6,3 = 5,8$$

954 Віднови істинні рівності.

$$4,6702 \cdot \blacksquare = 4670,2$$

$$302,83 \cdot \blacksquare = 3028,3$$

$$0,3278 \cdot \blacksquare = 3278$$

$$4562,7 : \blacksquare = 45,627$$

$$1004,56 : \blacksquare = 10,0456$$

$$478,003 : \blacksquare = 4,78003$$

955 Порівняй числа. Не виконуючи обчислень, визнач, у скільки разів одне число більше або менше, ніж інше.

$$47,326 \bigcirc 473,26$$

$$1,4753 \bigcirc 1474,3$$

$$52,64 \bigcirc 5,264$$

$$734,28 \bigcirc 7,3428$$

956 Знайди значення виразів зручним способом. У виразах в останньому рядку зміни компоненти арифметичних дій так, щоб одержаний результат збільшився або зменшився у 10; 100; 1000 разів.

$$(6,24 + 2,605) - 4,24$$

$$18,62 - (7,47 + 2,62)$$

$$4,37 - (1,27 + 2,4)$$

$$6,28 + 7,35 + 1,72$$

$$(14,07 + 8,4) - 6,4$$

$$142,45 - (42,35 + 2,6)$$

$$17,38 + 6,465 - 2,28 - 3,405$$

$$6,266 + 8,34 - 3,366 - 4,44$$

957 Виконай обчислення з іменованими числами.

$$\frac{3}{4} \text{ км} + 350 \text{ м} + 28 \text{ дм}$$

$$1,2 \text{ т} - 6,3 \text{ ц} + 80 \text{ кг}$$

$$0,3 \text{ т} + 5 \text{ ц} - 60 \text{ кг}$$

$$1,5 \text{ км} + 802 \text{ м} + 9 \text{ дм}$$

$$0,43 \text{ км} + 170 \text{ м} - 38 \text{ дм}$$

$$0,06 \text{ т} + 0,7 \text{ ц} + 45 \text{ кг}$$

958 Перша сторона трикутника має довжину 43,6 см, друга на 2,9 см коротша від першої, а третя на 1,8 см коротша від другої. Знайди периметр цього трикутника.

959 На скільки потрібно зменшити число 326,428, щоб у результаті одержати число з тією самою цілою частиною і найменшою з можливих дробовою частиною, у записі якої всі цифри різні?

960 Двоє друзів їли персики. Один сказав іншому: «Дай мені свої два персики — тоді в нас буде персиків порівну». А інший відповів: «Ні, краще ти дай мені свої два персики — тоді в мене буде удвічі більше персиків, ніж у тебе». Скільки персиків було в кожного з них?

МНОЖИМО І ДІЛИМО ДЕСЯТКОВИЙ ДРІБ НА РОЗРЯДНУ ОДИНИЦЮ 0,1; 0,01; 0,001...

961 Розкажи, що ти знаєш про десяткову систему числення. Назви розрядні одиниці цілої частини числа; дробової частини десяткового дробу. У скільки разів кожний наступний розряд більший за попередній? У скільки разів кожний попередній розряд менший від наступного?

962 Згадай правила множення десяткового дробу на розрядну одиницю 10, 100, 1000... . Прокоментуй і перевір записи учнів та учениць. Застосуй переставний закон множення й запиши відповідні рівності.

$$0,1 \cdot 10 = 1$$

$$0,01 \cdot 10 = 0,1$$

$$0,1 \cdot 100 = 10$$

$$0,01 \cdot 100 = 1$$

$$0,1 \cdot 1000 = 100$$

$$0,01 \cdot 1000 = 10$$

$$0,001 \cdot 10 = 0,01$$

$$0,0001 \cdot 10 = 0,001$$

$$0,001 \cdot 100 = 0,1$$

$$0,0001 \cdot 100 = 0,01$$

$$0,001 \cdot 1000 = 1$$

$$0,0001 \cdot 1000 = 0,1$$

У складених тобою рівностях зістав перший множник і значення добутку. Як множення на розрядну одиницю 0,1; 0,01; 0,001... впливає на значення добутку?

Людмила вважає, що в результаті множення десяткового дробу на розрядну одиницю 10, 100, 1000... величина числа збільшується, а в результаті множення на розрядну одиницю 0,1; 0,01; 0,001... — навпаки, зменшується. У якому напрямі в таблиці розрядів відбувається зменшення розрядів? Поміркуй, як помножити десятковий дріб на розрядну одиницю 0,1; 0,01; 0,001... .

963 Згадай правила ділення десяткового дробу на розрядну одиницю: 10, 100, 1000... . Перевір і прокоментуй записи учнів та учениць.

$$0,1:10=0,01$$

$$0,01:10=0,001$$

$$0,1:100=0,001$$

$$0,01:100=0,0001$$

$$0,1:1000=0,0001$$

$$0,01:1000=0,00001$$

$$0,001:10=0,0001$$

$$0,001:100=0,00001$$

$$0,001:1000=0,000001$$

Денис зазначив, що в результаті ділення десяткового дробу на розрядну одиницю 10, 100, 1000... величина числа зменшується. Хлопець припустив, що в результаті ділення десяткового дробу на розрядну одиницю 0,1; 0,01; 0,001... величина числа, навпаки, збільшується.

Діти припустили, що в результаті **множення** десяткового дробу на 0,1; 0,01; 0,001... величина числа **зменшується**, тому треба **перенести кому вліво** на стільки знаків, скільки нулів у розрядній одиниці (включаючи нуль). У результаті **ділення** десяткового дробу на 0,1; 0,01; 0,001... десятковий дріб **збільшується**, тому треба **перенести кому вправо** на стільки знаків, скільки нулів у розрядній одиниці (включаючи нуль). Прокоментуй розв'язання та перевір припущення учнів.

$$1,071 \cdot 0,01 = 0,01071$$

$$0,13 \cdot 0,001 = 0,00013$$

$$6,1 \cdot 0,1 = 0,61$$

$$2,0745 : 0,01 = 207,45$$

$$1,0031 : 0,001 = 1003,1$$

$$3,02 : 0,1 = 30,2$$

Множення / ділення десяткового дробу на розрядну одиницю 0,1; 0,01; 0,01...

- ① Рахую кількість нулів у розрядній одиниці (ураховуючи й нуль цілих).
- ② Переношу кому в десятковому дробі **вліво** / **вправо** на таку саму кількість цифр.

Наприклад: $1,32 \cdot 0,1 = 0,132$

$$423,7 : 0,01 = 42370$$

964 Зістав вирази в кожному стовпчику. Як відмінність виразів вплине на їх розв'язання? Виконай множення й ділення десяткового дробу на розрядну одиницю. Зістав пари стовпчиків. Що цікаве можна помітити?

$$4,56 \cdot 10$$

$$4,56 \cdot 0,1$$

$$4,56 : 10$$

$$4,56 : 0,1$$

$$82,674 \cdot 100$$

$$82,674 \cdot 0,01$$

$$82,674 : 100$$

$$82,674 : 0,01$$

Діти помітили, що в результаті множення на 10 (100) та ділення на 0,1 (0,01) одержують той самий результат, оскільки кому переносять у той самий бік на ту саму кількість цифр. Чи погоджуєшся ти з дітьми?

965 Виконай множення й ділення.

$$0,8 \cdot 10$$

$$9,3 : 10$$

$$11,08 : 100$$

$$34,005 \cdot 0,01$$

$$8,1 \cdot 1000$$

$$2,009 : 0,01$$

$$56,98 : 0,1$$

$$4503,56 \cdot 0,001$$

$$2,1001 : 0,0001$$

966 Знайди значення виразів. Назви одержані результати в порядку спадання. Збільш або зменш кожний результат у 0,1 разів.

$$3,7108 + 41,892$$

$$64,0144 - 45,638$$

$$4,327 + 1,2673$$

$$63,8075 - 33,687$$

$$3,042 + 7,4956$$

$$62,8014 - 8,756$$

967 Знайди значення буквених виразів, за потреби попередньо спростивши вираз.

$$56,73 + 2n - n, \text{ якщо } n = 34,2788$$

$$45,6009 - k, \text{ якщо } k = 38,900$$

$$12,7804 + 5,6770 + p, \text{ якщо } p = 3,6582$$

$$71,930 + a - 26,555, \text{ якщо } a = 4,3761$$

968 Знайди значення виразів зручним способом.

$$7,8 + (3,9 - 2,8)$$

$$(6,47 + 3,85) - 2,47$$

$$(8,29 - 4,37) - 3,17$$

$$32,1 + 32,9 + 11,7 + 13,3 + 9,1$$

$$14,8 - (4,8 - 2,9)$$

969 Швидкість моторного човна за течією річки 56,7 км/год, а проти течії — 53,9 км/год. Знайди власну швидкість катера і швидкість течії річки.

970 Віднови розв'язання.

$$\begin{array}{r} \boxed{}\boxed{7},\boxed{} \\ + \boxed{6}\boxed{},\boxed{3} \\ \hline \boxed{}\boxed{5}\boxed{6},\boxed{8} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{6},\boxed{}\boxed{8} \\ - \boxed{},\boxed{4}\boxed{} \\ \hline \boxed{2},\boxed{9}\boxed{6} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{4}\boxed{},\boxed{7}\boxed{} \\ + \boxed{7}\boxed{6},\boxed{}\boxed{3} \\ \hline \boxed{}\boxed{}\boxed{5},\boxed{6}\boxed{8} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{6}\boxed{7},\boxed{0}\boxed{} \\ + \boxed{}\boxed{9},\boxed{9}\boxed{9} \\ \hline \boxed{}\boxed{6}\boxed{},\boxed{}\boxed{4} \end{array}$$

МНОЖИМО ДЕСЯТКОВИЙ ДРІБ НА НАТУРАЛЬНЕ ЧИСЛО

971 Розкажи, що ти знаєш про арифметичні дії множення й ділення.

972 Виконай множення й ділення числа на розрядну одиницю.

$$7,2 \cdot 10$$

$$7 : 10$$

$$4,56 \cdot 0,1$$

$$1,23 : 0,1$$

$$8 \cdot 0,001$$

$$52,004 : 0,01$$

$$6,3 : 0,1$$

$$81 : 10$$

$$12 : 100$$

$$3,056 \cdot 0,001$$

973 Поміркуй, які усні прийоми обчислення можна застосувати, щоб знайти значення добутків. Виконай обчислення з коментарем.

$$24 \cdot 7$$

$$150 \cdot 8$$

$$32 \cdot 11$$

$$47 \cdot 9$$

$$134 \cdot 3$$

$$18 \cdot 5$$

$$16 \cdot 400$$

$$380 \cdot 7$$

$$101 \cdot 34$$

$$36 \cdot 99$$

974 Згадай, як залежить значення добутку від зміни одного з множників. Зістав вирази в кожному стовпчику. Значення якого виразу знайти легше? Знайди його. Знайди значення іншого виразу.

$$\begin{array}{c} 42 \cdot 3 = \square \\ \updownarrow ? \quad \updownarrow ? \\ 420 \cdot 3 = \square \end{array}$$

$$\begin{array}{c} 64 \cdot 5 = \square \\ \updownarrow ? \quad \updownarrow ? \\ 64 \cdot 10 = \square \end{array}$$

$$\begin{array}{c} 24 \cdot 100 = \square \\ \updownarrow ? \quad \updownarrow ? \\ 24 \cdot 25 = \square \end{array}$$

$$\begin{array}{c} 16 \cdot 25 = \square \\ \updownarrow ? \quad \updownarrow ? \\ 16 \cdot 1000 = \square \end{array}$$

975 Порівняй числа. З'ясуй без обчислень, у скільки разів одне число більше або менше, ніж інше.

$$76 \bigcirc 7,6$$

$$0,354 \bigcirc 35,4$$

$$12,7 \bigcirc 0,127$$

$$8,2 \bigcirc 820$$

976 Знайди значення добутку в першому рядку кожного стовпчика, застосувавши усний прийом обчислення. Чи допоможе одержаний результат знайти значення добутку в другому рядку? Як можна міркувати в ході усного множення десяткового дробу на натуральне число?

$$56 \cdot 3$$

$$608 \cdot 2$$

$$57 \cdot 9$$

$$86 \cdot 11$$

$$44 \cdot 5$$

$$5,6 \cdot 3$$

$$6,08 \cdot 2$$

$$0,57 \cdot 9$$

$$8,6 \cdot 11$$

$$0,44 \cdot 5$$

Виконуючи множення десяткового дробу на натуральне число в першому стовпчику, Яна зістала у виразах перші множники — 56 і 5,6 — та визначила, що перший множник у другому виразі зменшився в 10 разів, отже, й значення цього добутку також зменшиться в 10 разів, тому одержаний результат першого добутку 168 треба розділити на 10 — маємо 16,8.

У кожному виразі в другому рядку діти зіставили перший множник і значення добутку й помітили закономірність. Як ти вважаєш, що цікаве вони помітили?

977 🔍 Прокоментуй розв'язання. Як можна міркувати в ході множення десяткового дробу на натуральне число?

$$4,8 \cdot 6 = 28,8$$

$$3,26 \cdot 3 = 9,78$$

$$3,5 \cdot 11 = 31,5$$

Чи можна міркувати аналогічно в ході письмового множення десяткового дробу на натуральне число? Спробуй перемножити числа.

$$\begin{array}{r} \times 12,387 \\ 6 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 5,0387 \\ 3 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 253,87 \\ 4 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 20,0459 \\ 7 \\ \hline \end{array}$$

Множення десяткового дробу на натуральне число	
Усний прийом	Письмовий прийом
	Записую множники стовпчиком, не звертаючи уваги на кому.
Перемножую множники як натуральні числа.	
Відділяю комою в добутку справа наліво стільки цифр, скільки знаків у дробовій частині десяткового дробу.	
Наприклад: $\begin{array}{r} \times 0,45803 \\ 6 \\ \hline 2,74818 \end{array}$	

978 🔍 Знайди значення виразів усно або письмово. Прокоментуй розв'язання.

$$6,8 \cdot 7$$

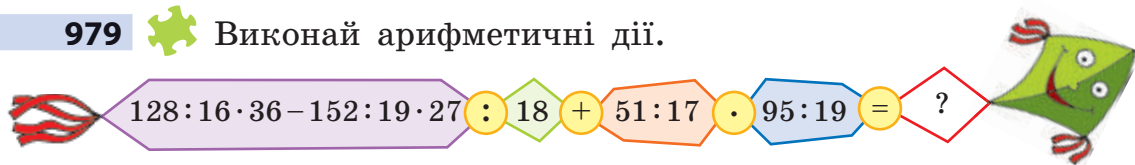
$$4,8 \cdot 25$$

$$37 \cdot 4,2$$

$$125 \cdot 3,2$$

$$3,0678 \cdot 28$$

979 Виконай арифметичні дії.

980 Виконай множення, використовуючи усний прийом обчислення.

$2,3 \cdot 4$

$0,16 \cdot 7$

$0,13 \cdot 7$

$3,4 \cdot 6$

$7,2 \cdot 2$

$4 \cdot 2,5$

$1,91 \cdot 4$

$4,8 \cdot 5$

981 Виконай множення, використовуючи письмовий прийом обчислення.

$4,567 \cdot 4$

$12,36 \cdot 7$

$36,43 \cdot 5$

$38 \ 514 \cdot 6$

$3,2754 \cdot 8$

$82,126 \cdot 5$

$0,6432 \cdot 6$

$57,864 \cdot 3$

982 Обчисли зручним способом на основі законів множення.

$2,3 \cdot 10 \cdot 2$

$1,5 \cdot 20 \cdot 4$

$50 \cdot 1,4 \cdot 2$

$0,8 \cdot 5 \cdot 7$

$5 \cdot 9 \cdot 6$

$3 \cdot 6 \cdot 5$

$0,5 \cdot 7 \cdot 0,9 \cdot 2$

$0,04 \cdot 6 \cdot 0,7 \cdot 25$

$10 \cdot 2 \cdot 1,2 \cdot 0,05$

$2,5 \cdot 1,3 \cdot 7 \cdot 4$

$2,5 \cdot 6,5 \cdot 4 \cdot 3$

$1,25 \cdot 1,4 \cdot 8 \cdot 6$

$0,25 \cdot 1,2 \cdot 4$

$1,25 \cdot 2,3 \cdot 8$

$0,25 \cdot 0,07 \cdot 4$

983 Знайди значення виразів зручним способом на підставі правил і законів додавання і віднімання. Округли одержані дробі до розряду одиниць.

$2,18 + 4,27 + 1,73 + 2,82$

$2,48 - (0,48 + 1,23)$

$25,6 - (15,6 + 2,8)$

$(44,8 + 24,5) - 14,5$

984 Не обчислюючи значень виразів, постав знаки $>$, $<$, $=$ так, щоб отримати істинні рівності / нерівності.

$(3,67 - 1,17) \cdot 4 \bigcirc 3,67 \cdot 4 + 1,17 \cdot 4$

$0 : 2,45 \bigcirc 7,234 \cdot 0$

$12,5 \cdot 5,6 \cdot 8 \bigcirc (12,5 \cdot 8) \cdot 5,6$

$1 \cdot 8,506 \bigcirc 8,506 : 1$

$(4,2 + 1,22) : 12 \bigcirc 4,2 : 12 - 1,22 : 12$

$4,56 \cdot 0 \bigcirc 0 \cdot 8,69$

$1,23 : (3 \cdot 4,1) \bigcirc (1,23 : 3) : 4,1$

$(5,6 \cdot 4) : 8 \bigcirc (5,6 : 8) \cdot 4$

На основі яких правил тобою було зроблено такі умовиводи?

ДІЛИМО ДЕСЯТКОВИЙ ДРІБ НА НАТУРАЛЬНЕ ЧИСЛО

985 Знайди значення добутків. Чи зміниться величина дробу, якщо в десятковій частині дробу приписати справа нуль або кілька нулів?

$$1,5 \cdot 5 \quad 5,4 \cdot 7 \quad 0,36 \cdot 6 \quad 2,7 \cdot 4 \quad 1,35 \cdot 4$$

986 Які усні прийоми обчислення можна застосувати, щоб знайти значення часток? Обчисли з коментарем.

$$\begin{array}{ccccc} 84:7 & 64:16 & 69:3 & 98:14 & 95:19 \\ 108:27 & 42:3 & 72:18 & 78:13 & 91:7 \end{array}$$

987 Значення якого виразу в стовпчику знайти легше? Знайди його. Знайди значення іншого виразу в стовпчику, скориставшись залежністю значення частки від зміни діленого або дільника.

$$\begin{array}{cccc} 42:7=\square & 3200:100=\square & 3000:125=\square & 1700:50=\square \\ \updownarrow ? \quad \updownarrow ? & \updownarrow ? \quad \updownarrow ? & \updownarrow ? \quad \updownarrow ? & \updownarrow ? \quad \updownarrow ? \\ 84:7=\square & 3200:25=\square & 3000:1000=\square & 1700:100=\square \end{array}$$

988 Порівняй числа. З'ясуй, не виконуючи обчислення, у скільки разів одне число більше або менше, ніж інше.

$$24 \text{ } \bullet \text{ } 2,4 \quad 123,31 \text{ } \bullet \text{ } 1,2331 \quad 42,76 \text{ } \bullet \text{ } 4276 \quad 6,4 \text{ } \bullet \text{ } 640$$

989 Знайди значення частки в першому рядку кожного стовпчика, застосувавши усний прийом обчислення. Чи допоможе одержаний результат знайти значення частки в другому рядку? Як можна міркувати в ході усного ділення десяткового дробу на натуральне число?

$$\begin{array}{ccccc} 72:4 & 153:17 & 112:16 & 81:3 & 120:3 \\ 7,2:4 & 1,53:17 & 11,2:16 & 8,1:3 & 1,2:3 \end{array}$$

Виконуючи ділення десяткового дробу на натуральне число в першому стовпчику, Сергій зіставив у виразах ділені 72 і 7,2 та визначив, що ділене в другому виразі зменшилося в 10 разів, отже, значення цієї частки також зменшиться в 10 разів, тому одержаний результат першої частки 18 слід розділити на 10 — маємо 1,8.

У кожному виразі в другому рядку діти зіставили ділене і значення частки й помітили закономірність. Як ти вважаєш, що цікаве вони помітили?

990 🔍 Прокоментуй розв'язання. Перевір свої припущення. Як можна міркувати в ході ділення десяткового дробу на натуральне число?

$$4,8:6=0,8$$

$$6,8:17=0,4$$

$$5,4:6=0,9$$

$$1,44:18=0,08$$

Світлана зазначила, що в ході ділення десяткового дробу на натуральне число можна міркувати інакше. Слід з'ясувати, чи можна цілу частину десяткового дробу розділити на дільник — натуральне число: якщо можна, то значення частки в цілій частині десяткового дробу буде відмінне від нуля; якщо не можна, то в цілій частині десяткового дробу слід написати нуль. Аналогічно можна з'ясувати, чи будуть у значенні частки десяті, соті і т. д. Загалом ділення десяткового дробу на натуральне число виконується так само, як і ділення натуральних чисел, треба лише з'ясувати, на якому місці слід поставити кому.

991 🔍 Знайди значення часток, використовуючи усний прийом обчислення. Перевір одержані результати.

$4,8:4$	$5,7:19$	$1,12:8$	$0,42:14$	$1,28:16$
$0,54:18$	$0,64:4$	$0,91:13$	$3,8:19$	$8,5:17$

Чи можна міркувати аналогічно в ході письмового ділення десяткового дробу на натуральне число? Прокоментуй розв'язання.

$$\begin{array}{r} 564,8 \quad | \quad 8 \\ \underline{56} \\ 4 \\ \underline{0} \\ 48 \\ \underline{48} \\ 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 12,040 \quad | \quad 8 \\ \underline{8} \\ 40 \\ \underline{40} \\ 40 \\ \underline{40} \\ 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 3,33 \quad | \quad 9 \\ \underline{27} \\ 63 \\ \underline{63} \\ 0 \end{array}$$

Оксана зазначила, що в другому випадку в дробовій частині десяткового дробу можна дописати нулі наприкінці запису числа — від цього величина дробу не зміниться.

Письмове ділення десяткового дробу на натуральне число

① Записую числа куточком.

② Ділю числа за алгоритмом ділення натуральних чисел.

Пам'ятаю, що в значенні частки кома ставиться безпосередньо перед тим, як буде використано першу цифру десяткової частини діленого.

Наприклад:

$$\begin{array}{r} 13,51 \overline{) 7} \\ \underline{7} \\ 65 \\ \underline{63} \\ 21 \\ \underline{21} \\ 0 \end{array}$$

992 Виконай ділення усно. Назви одержані результати в порядку зростання.

$8,4:7$

$8,5:17$

$0,95:19$

$1,08:18$

$0,76:19$

$6,5:13$

$7,8:13$

$0,96:8$

993 Виконай ділення письмово. Перевір результати.

$216,24:3$

$8,298:9$

$272,72:56$

$24,0288:48$

$8,6208:3$

$3,906:6$

$56,35:23$

$27,885:65$

994 Знайди значення виразів.

$97,35:59 + 3,35 - 53,265:265$

$4,37 \cdot 59 - 39,43 + 127 \cdot 23,5$

$100,04:41 + 17,181:83 - 2,51$

$57 \cdot 2,36 + 26,7 \cdot 43 - 6,398$

995 Знайди хоча б один розв'язок кожної буквені нерівності.

$5 \cdot x > 6,5$

$c:7 < 8,2$

$2,8:d > 4$

996 Віднови розв'язання.

$$\begin{array}{r} 7 \square, 2 \overline{) 8} \\ \underline{} \\ 9, \\ \underline{3 } \\ 3 \\ \underline{} \\ 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2, \\ \times 7 \\ \hline 295,75 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} , \overline{) 7} \\ \underline{56} \\ 0,7 \\ \underline{4 } \\ 4 \\ \underline{} \\ 0 \end{array}$$

ОДЕРЖУЄМО ДЕСЯТКОВИЙ ДРІБ ЯК ЧАСТКУ ДВОХ НАТУРАЛЬНИХ ЧИСЕЛ

997 Виконай обчислення. Назви одержані результати в порядку зростання.

$7,2:4$	$0,16 \cdot 5$	$0,72:18$	$3,6 \cdot 6$
$2,7 \cdot 4$	$1,53:17$	$1,6 \cdot 7$	$0,81:3$

998 Виконай ділення письмово. Перевір одержані результати.

$348,24:6$	$3,2064:8$	$39,228:4$	$5,6042:7$
$16,308:27$	$172,688:86$	$9,6520:19$	$8,68:35$

Обчислюючи значення останньої частки, Інна дописала один нуль у дробовій частині діленого. Як ти вважаєш, чому дівчинка так зробила?

999 Запиши кожне натуральне число у вигляді десяткового дробу.

5	7	358

Натуральне число можна записати у вигляді десяткового дробу, якщо після числа поставити кому й справа від коми записати хоча б один нуль.

1000 Знайди значення частки в першому рядку кожного стовпчика. Зістав вирази в стовпчику. Що змінилося? Як ця відмінність вплине на обчислення значення другої частки? Виконай ділення з остачею.

$56:4$	$72:6$	$45:5$	$40:8$	$48:16$
$58:4$	$75:6$	$43:5$	$46:8$	$50:16$

Учні та учениці вважають, що під час обчислення значень часток у другому рядку можна продовжити ділення, дописавши у дробовій частині діленого кілька нулів.

Чи погоджуєшся ти з дітьми?

Обчислюючи значення останньої частки, Тимофій виконав запис. Перевір і прокоментуй запис хлопчика.

Отже, у випадку, коли виконати ділення натуральних чисел націло неможливо, можна або виконати ділення з остачею, або продовжити ділення, дописавши в дробовій частині діленого кілька нулів й у результаті одержати десятковий дріб.

Частка двох натуральних чисел може дорівнювати десятковому дробу.

1001 Заміни частку двох натуральних чисел звичайним дробом; десятковим дробом.

$7:32$	$27:25$	$882:36$	$94:400$	$532:500$
$12:15$	$935:220$	$780:300$	$468:3600$	$3563:700$

1002 Знайди значення виразів і зроби перевірку.

$8,64 \cdot 67$	$26,992:28$	$7,081 \cdot 34$
$11,4893:19$	$56,78 \cdot 34$	$346,56:57$

1003 Знайди значення виразів.

$(50,4:56 - 3,15:63) \cdot 4573$ $4,78 \cdot 600 - 12,270:30 - 4,2:50$

1004 Равлик і черепаха одночасно поповзли назустріч одне одному. Равлик повзе зі швидкістю 6,2 м/год, а черепаха — 3,8 м/хв. Вони зустрілися за 4 год. Яка відстань була між равликом і черепахою на момент початку руху?

1046 Віднови розв'язання.

$$\begin{array}{r} \boxed{1}\boxed{}\boxed{},6\boxed{4}\boxed{} \\ - \boxed{1}\boxed{4}\boxed{4} \\ \hline \boxed{3}\boxed{2}\boxed{6} \\ - \boxed{2}\boxed{8}\boxed{8} \\ \hline \boxed{}\boxed{}\boxed{} \\ - \boxed{}\boxed{}\boxed{} \\ \hline \boxed{0} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{8},\boxed{}\boxed{4} \boxed{1}\boxed{} \\ - \boxed{7}\boxed{2} \boxed{0},\boxed{4}\boxed{} \\ \hline \boxed{}\boxed{4}\boxed{4} \\ - \boxed{}\boxed{}\boxed{} \\ \hline \boxed{0} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{2}\boxed{}\boxed{9}\boxed{},\boxed{6}\boxed{3}\boxed{2} \\ - \boxed{2}\boxed{}\boxed{} \boxed{}\boxed{4},\boxed{} \\ \hline \boxed{1}\boxed{3}\boxed{} \\ - \boxed{}\boxed{}\boxed{} \\ \hline \boxed{9}\boxed{} \\ - \boxed{}\boxed{} \\ \hline \boxed{0} \end{array}$$

РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ

1005 🔍 До кожної задачі добери короткий запис, доповни його. Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2; задачі 2 і 3. Що змінилося? Як ця зміна вплине на розв'язання задач 2 і 3? Розв'яжи задачі 2 і 3. Виконай перевірку.

► 1) Один майстер-плиточник за 8 год поклав $34,56 \text{ м}^2$ плитки. Скільки квадратних метрів плитки поклав інший майстер за 6 год, якщо майстри працювали з однаковою продуктивністю?

► 2) Один майстер-плиточник працював 8 год, а інший — 6 год. Скільки квадратних метрів плитки поклав кожний майстер, якщо вони працювали з однаковою продуктивністю й усього поклали $60,48 \text{ м}^2$ плитки?

► 3) Перший майстер-плиточник працював 8 год, а другий — 6 год. Перший майстер поклав на $8,64 \text{ м}^2$ плитки більше, ніж другий. Скільки квадратних метрів плитки поклав кожний майстер, якщо вони працювали з однаковою продуктивністю?

а	Продуктивність праці N (м^2 за 1 год)	Час роботи t (год)	Загальний виробіток A (м^2)
I	?, однак.	■	■
II		■	?

б	N (м^2 за 1 год)	t (год)	A (м^2)
I	?, однак.	■	?
II		■	?

в	N (м^2 за 1 год)	t (год)	A (м^2)
I	?, однак.	■	?, на ■ б.
II		■	?

1006 Зістав задачу 1 із задачами в попередньому завданні. Що відмінне? До задачі 1 добери короткий запис і доповни його. Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2? Чи потрібно розв'язувати задачу 2?

► 1) Один майстер-плиточник за 8 год кладе $34,56 \text{ м}^2$ плитки, а інший за 6 год — $25,92 \text{ м}^2$ плитки. Скільки квадратних метрів плитки покладуть ці майстри за 7 год, якщо працюватимуть разом?

► 2) Один майстер-плиточник за 8 год, рухаючись уздовж доріжки, викладає плиткою доріжку довжиною $34,56 \text{ м}$ (за кожну годину майстер долає той самий шлях), а інший за 5 год — довжиною $25,92 \text{ м}$. Якої довжини доріжку викладуть ці майстри за 7 год, якщо вони одночасно почали рухатися з різних боків будівельного майданчика назустріч один одному?

а	N (м^2 за 1 год)	t (год)	A (м^2)
I	?	■	■
II	?	■	■
I і II	?	■	?

б	v (км/год)	t (год)	s (км)
I	?	■	■
II	?	■	■
I і II	?	■	?

1007 Знайди значення виразів.

$$28,032 : 64 + 47,432 : 56 - (0,6586 : 74 + 5,952 : 24) \\ (66,06 : 18 - 38,376 : 26) - (10,9521 : 43 + 16,1432 : 68)$$

1008 Від залізничної станції одночасно в протилежних напрямках вирушили два товарні потяги. Один потяг ішов зі швидкістю $40,2 \text{ км/год}$, а інший — $35,3 \text{ км/год}$. За який час відстань між ними становитиме $468,1 \text{ км}$?

1009 На яке число треба помножити число 87912 так, щоб одержати п'ятицифрове число, яке записується цими самими цифрами, але у зворотному порядку?

МНОЖИМО ДЕСЯТКОВІ ДРОБИ

1010 Виконай множення й ділення.

$5,8 \cdot 10$

$2 : 10$

$1,26 \cdot 0,1$

$4,5 : 0,1$

$2,45 : 0,1$

$7 \cdot 0,001$

$29,002 : 0,01$

$58 : 100$

1011 Виконай обчислення з коментарем.

$8,5 \cdot 6$

$5,04 \cdot 8$

$32 \cdot 11$

$4,7 \cdot 9$

$3,9 \cdot 5$

$0,16 \cdot 400$

$3,801 \cdot 7$

$1,01 \cdot 34$

1012 У стовпчику знайди значення виразу, який знайти легше. Знайди значення іншого виразу, скориставшись залежністю значення добутку від зміни одного з множників.

$$\begin{array}{r} 3,8 \cdot 3 = \square \\ \updownarrow ? \quad \updownarrow ? \\ 3,8 \cdot 0,3 = \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 4,6 \cdot 7 = \square \\ \updownarrow ? \quad \updownarrow ? \\ 4,6 \cdot 0,7 = \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 8,8 \cdot 2 = \square \\ \updownarrow ? \quad \updownarrow ? \\ 8,8 \cdot 0,02 = \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2,4 \cdot 9 = \square \\ \updownarrow ? \quad \updownarrow ? \\ 2,4 \cdot 0,009 = \square \end{array}$$

Зістав кількість десяткових знаків у значенні добутку та кількість десяткових знаків в обох множниках разом. Що цікаве можна помітити? Чи можна міркувати аналогічно в ході письмового множення десяткового дробу на десятковий дріб? Спробуй перемножити числа.

$$\times \begin{array}{r} 23,024 \\ 0,6 \end{array}$$

$$\times \begin{array}{r} 3,1357 \\ 5,3 \end{array}$$

$$\times \begin{array}{r} 452,86 \\ 0,23 \end{array}$$

$$\times \begin{array}{r} 40,0274 \\ 2,59 \end{array}$$

Множення десяткового дробу на десятковий дріб

Усний прийом

Письмовий прийом

Підписую множники стовпчиком, не звертаючи уваги на кому.

Перемножую множники як натуральні числа.

Відділяю в добутку комою справа наліво стільки цифр, скільки десяткових знаків в обох множниках разом.

Наприклад:

$$\begin{array}{r} \times 0,45803 \\ 0,6 \\ \hline 0,274818 \end{array}$$

1013 Знайди значення виразів усно. Назви одержані дробу в порядку зростання.

$1,4 \cdot 0,9$

$8,4 : 5$

$1,7 \cdot 1,1$

$9,5 : 5$

$7,6 : 19$

$0,32 \cdot 1,25$

$6 : 4$

$0,9 \cdot 1,6$

$4,2 \cdot 1,1$

$15,3 : 9$

$2,5 \cdot 0,16$

$0,72 : 1,2$

1014 Виконай множення письмово. Округли одержані дробу до розряду сотих.

$43,27 \cdot 3,4$

$27,8 \cdot 5,6$

$2,58 \cdot 0,32$

$3,056 \cdot 0,48$

$0,429 \cdot 5,4$

$8,368 \cdot 0,47$

$0,367 \cdot 2,46$

$2,056 \cdot 1,84$

$3,670 \cdot 2,18$

1015 Знайди значення виразів.

$9 : 15 \cdot 3,2 + 4,78$

$(4,9 + 8,4) : 19 \cdot 0,32 - 1,26$

1016 Знайди значення буквених виразів.

$3,4 : a + 0,38 : 2$, якщо $a = 17$

$0,91 : 7 - 7,6 : b$, якщо $b = 19$

1017 Знайди значення виразів.

$6,7 \cdot 3,08 - 5,2 \cdot 0,805$

$78,131 : 79 + 4,623 : 201$

$(12,92 : 19 + 9,99) \cdot 0,2$

$(63,1368 : 632 - 9,98) \cdot 0,3$

1018 Розв'яжи рівняння.

$(x + 1,5) : 37 = 0,86$

$8,32 + 28a = 51,72$

$y - (45,736 : 8 - 5,717) \cdot 9,18 = 67,5225 : 15$

1019 Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

▶▶ З двох селищ, відстань між якими 5,3 км, одночасно в протилежних напрямках вирушили два пішоходи. Один із них йшов зі швидкістю 4,3 км/год, а інший — зі швидкістю 5,2 км/год. За скільки годин відстань між ними становитиме 52,8 км?

1020 Віднови розв'язання.

$$\begin{array}{r} \times \begin{array}{|c|c|c|} \hline 2 & & 7 \\ \hline 6 & & 2 \\ \hline \end{array} \\ \hline \begin{array}{|c|c|c|} \hline & 4 & 3 & 4 \\ \hline \end{array} \\ + \begin{array}{|c|c|c|} \hline & & & 1 \\ \hline \end{array} \\ \hline \begin{array}{|c|c|c|} \hline & & & \\ \hline \end{array} \\ \hline \begin{array}{|c|c|c|} \hline & & 7 & & \\ \hline \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times \begin{array}{|c|c|c|} \hline & & \\ \hline 3 & & \\ \hline \end{array} \\ \hline \begin{array}{|c|c|c|} \hline & 2 & 4 & 4 \\ \hline \end{array} \\ + \begin{array}{|c|c|c|} \hline 3 & 6 & 6 \\ \hline \end{array} \\ \hline \begin{array}{|c|c|c|} \hline & & & & \\ \hline \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - \begin{array}{|c|c|c|} \hline 9 & & 4 & , & \\ \hline & & & & \\ \hline \end{array} \\ \hline \begin{array}{|c|c|c|} \hline & & & & \\ \hline \end{array} \\ \hline - \begin{array}{|c|} \hline 8 \\ \hline \end{array} \\ \hline \begin{array}{|c|c|} \hline & \\ \hline \end{array} \\ \hline - \begin{array}{|c|c|} \hline & \\ \hline \end{array} \\ \hline \begin{array}{|c|c|} \hline 6 & \\ \hline \end{array} \\ \hline \begin{array}{|c|c|} \hline & \\ \hline \end{array} \\ \hline \begin{array}{|c|c|} \hline & 0 \\ \hline \end{array} \end{array}$$

ПОВТОРЮЄМО ВИВЧЕНЕ

1021 Виконай множення й ділення.

$$8,2 : 0,01$$

$$4,3 : 100$$

$$0,54 \cdot 100$$

$$5,003 \cdot 10$$

$$\begin{array}{l} 8,007 \cdot 0,0001 \\ 7,0032 : 0,001 \end{array}$$

1022 Установи, чи є істинними подані рівності.

$$95 : 5 = 9,5 : 0,5$$

$$0,76 : 0,19 = 76 : 19$$

$$1,72 : 0,43 = 172 : 43$$

$$15,4 : 2,2 = 154 : 22$$

$$\begin{array}{l} 1,8 : 0,3 = 18 : 3 \\ 9,6 : 2,4 = 96 : 24 \end{array}$$

1023 Знайди значення виразів усно.

$$0,23 \cdot 4$$

$$0,42 : 3$$

$$0,016 \cdot 7$$

$$6,4 : 16$$

$$4,2 \cdot 2,5$$

$$0,72 : 18$$

$$4,6 \cdot 1,1$$

$$0,84 : 7$$

$$0,69 : 3$$

$$1,53 : 17$$

$$0,19 \cdot 0,4$$

$$2,08 : 52$$

$$\begin{array}{l} 5,8 : 5 \\ 6,4 \cdot 1,25 \\ 0,72 \cdot 2 \\ 0,34 \cdot 0,02 \end{array}$$

1024 Знайди значення виразів.

$$(81,8 - 52,4 \cdot 22,5 : 30) : 17 + 62,208 : 243$$

$$167,28 : 20,4 \cdot (3,28 - 42,67 : 17) : 11 - 0,19$$

1025 Розв'яжи рівняння.

$$14,75 - x : 12 = 2,75$$

$$(2,4 : a + 0,48) : 2,6 = 2$$

$$16,83 : (0,3 - b) = 17$$

1026 Моторний човен проплив 31,2 км, рухаючись за течією річки, за 2 год, а проти течії річки — за 3 год. Яка швидкість руху човна за течією річки? проти течії річки? Яка швидкість течії річки?

$$\begin{array}{r} \times \begin{array}{|c|c|c|} \hline \square & \square & \square \\ \hline \square & \square & 1 \\ \hline \end{array} \\ \hline 148 \\ + \begin{array}{|c|c|c|} \hline 2 & 9 & 6 \\ \hline \end{array} \\ \hline \begin{array}{|c|c|c|} \hline \square & \square & \square \\ \hline \end{array}, \begin{array}{|c|c|c|} \hline \square & \square & \square \\ \hline \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 \begin{array}{r} \square \square 8,4 \\ \times \quad 3,\square\square \\ \hline \end{array} \\
 + \begin{array}{r} \square\square\square\square \\ \times 14\square\square \\ \hline \end{array} \\
 \hline
 \square\square\square 8,\square\square\square\square
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square 40\square, \square \\ - \square 5\square \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square 6 \\ \square 00, 3 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square 1\square \\ - \square\square \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square 0 \\ \hline \end{array}$$

1028 🔍 Знайди значення виразів усно.

0,64:16

9.8:14

0,95 : 19

1,08:27

7,6:19

1,53:17

0,96 : 24

1,26:18

72,003:10

$$8,005 \cdot 0,01$$

$$92,0004 \cdot 0,0001$$

$$0,956 \cdot 100$$

301,003:0,01

$$0,045 \cdot 1000$$

18,28 ● 1828

35,6 ● 356

0,657 ● 657

0,004 ● 4

91:7 ● 0,91:0,07

7,6:1,9 ● 76:19

1,44:0,18 ● 144:18

$840:5$

90:6

112:16

7.2:12

8,4:0,05

9:0,6

1,12:0,16

0,72:1,2

Кіра вважає, що в ході ділення десяткового дробу на десятковий дріб обчислення можна звести до ділення десяткового дробу на натуральне число. Для цього треба дільник (десятковий дріб) збіль-

шити в декілька разів, щоб одержати натуральне число. Щоб значення частки не змінилося, треба й ділене також збільшити у стільки ж разів.

Микола зазначив, що в ході письмового ділення десяткового дробу на десятковий дріб у дільнику можна перенести кому вправо на стільки знаків, щоб одержати натуральне число, а потім у діленому перенести кому вправо на ту саму кількість знаків і виконати ділення на натуральне число.

Письмове ділення десяткового дробу на десятковий дріб

- ① У дільнику переносу кому вправо на стільки знаків, щоб одержати натуральне число.
- ② У діленому переносу кому вправо на ту саму кількість знаків.
- ③ Виконую ділення за алгоритмом ділення десяткового дробу на натуральне число.

Наприклад: $1,351 : 0,7 = 13,51 : 7$

$$\begin{array}{r}
 13,51 \overline{) 7} \\
 \underline{7} \\
 65 \\
 \underline{63} \\
 21 \\
 \underline{21} \\
 0
 \end{array}$$

1033 🔍 Знайди значення часток усно з коментарем.

$$15,3 : 0,17 = 15,3 : 0,17 = 1530 : 17 = 90$$

$$\begin{array}{llll}
 9,8 : 1,4 & 9 : 1,5 & 0,52 : 0,13 & 0,04 : 0,12 \\
 0,36 : 0,12 & 3,9 : 1,3 & 1,36 : 0,17 & 12,6 : 1,4
 \end{array}$$

1034 🔍 Знайди значення виразів письмово з коментарем.

$$\begin{array}{lll}
 85,692 : 0,3 & 891,216 : 0,06 & 9,246 : 0,002 \\
 7,5902 : 0,002 & 8,624 : 0,0004 & 12,096 : 0,56 \\
 330,276 : 6,8 & 4,0421 : 0,83 & 18,144 : 7,56
 \end{array}$$

1035 🧩 У скільки разів треба збільшити десятковий дріб, щоб одержати натуральне число?

$$\begin{array}{l}
 7,8 \cdot \blacksquare = 78 \\
 0,034 \cdot \blacksquare = 34 \\
 0,456 \cdot \blacksquare = 456 \\
 0,39 \cdot \blacksquare = 39
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l}
 4,234 \cdot \blacksquare = 4234 \\
 42,6 \cdot \blacksquare = 426 \\
 0,0041 \cdot \blacksquare = 41 \\
 9,000 \cdot \blacksquare = 90013
 \end{array}$$

1036 Знайди значення виразів. Виконай перевірку.

$$7,48:0,5$$

$$2,048:0,008$$

$$6,6456:2,34$$

$$21,6:0,06$$

$$2,664:3,6$$

$$3,0753:4,59$$

$$12,18:0,028$$

$$\text{🏠 } 8,352:0,87$$

$$14,5344:1,6$$

1037 Знайди значення виразів.

$$\text{🏠 } 17,328 \cdot 4 + (9,87 - 1,87):20 - 8,498$$

$$6,3:0,9 + (47,8008 - 37,9122) \cdot 7$$

$$(52,8 + 6,6:0,11 - 5,4):6 + 24,5286$$

$$(0,72:0,24 \cdot 6 + 332):0,07 - 0,3608$$

1038 Знайди значення виразів.

$$11,924:2,71 + 0,47 \cdot 5,3 - 2,535 \quad (33,264:0,63 + 4987,2):0,75$$

$$(5,7:0,075 + 3,73 - 0,248) \cdot 8 + 0,9 \quad (20,91 - 50,184:8,2) \cdot 0,019$$

1039 Розв'яжи задачу. Склади й розв'яжи обернену задачу.

▶ Від однієї пристані одночасно в протилежних напрямках вирушили два катери. За 3 год відстань між ними становила 161,1 км. Один катер рухався зі швидкістю 25,4 км/год. Знайди швидкість руху іншого катера.

1040 Розв'яжи рівняння.

$$1,1 \cdot x + 15,66 - 0,2 \cdot x + 0,9 \cdot x = 20 - 0,2:0,1$$

$$1,234 + p - p + 0,326 - p = 0,867$$

1041 Віднови розв'язання.

$$\begin{array}{r} \times \quad \square, \square 3 \\ \hline \square, \square \\ + \quad \square 2 5 3 8 \\ \hline 1 \square \square 9 \\ \hline 1 \square 2 9, \square \square \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square \square 9, 5 \square \square \quad | \quad \square 2 \\ \hline 1 \square 2 6 \quad | \quad 3, \square 6 \\ - \quad \square 2 \square 5 \\ \hline \square 1 \square \\ - \quad \square 2 5 \square \\ \hline \square \square \square \\ \hline 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \square 1 9 \square, \square \square \quad | \quad \square 2 8 \\ \hline \square \square \square \quad | \quad \square, 0 \square \\ - \quad \square 1 6 \square \\ \hline \square 1 \square 8 \\ \hline 0 \end{array}$$

1042 У спекотний день 6 косарів випили барило квасу за 8 год. Скільки косарів за 4 год вип'ють таке саме барило квасу?

ЗНАХОДИМО ДЕСЯТКОВИЙ ДРІБ ВІД ЧИСЛА; ЗНАХОДИМО ЧИСЛО ЗА ВЕЛИЧИНОЮ ЙОГО ДЕСЯТКОВОГО ДРОБУ

1043 Запиши звичайний дріб або мішане число у вигляді десяткового дробу.

$$\frac{7}{10}$$

$$1\frac{18}{100}$$

$$\frac{123}{1000}$$

$$3\frac{4}{10\,000}$$

1044 Запиши десятковий дріб у вигляді звичайного дробу або мішаного числа.

0,6

5,09

14,567

0,034

0,0004

1045 Зістав завдання в кожному стовпчику. Як їх відмінність вплине на розв'язання? Знайди:

$$\frac{5}{6} \text{ від } 102$$

$$\frac{7}{9} \text{ від } 126$$

$$\frac{13}{14} \text{ від } 56$$

$$\frac{18}{27} \text{ від } 81$$

$$\frac{5}{6} \text{ від } 1,02$$

$$\frac{7}{9} \text{ від } 12,6$$

$$\frac{13}{14} \text{ від } 5,6$$

$$\frac{18}{27} \text{ від } 0,81$$

1046 Згадай правило знаходження дробу від числа. Знайди дріб від числа в першому рядку кожного стовпчика. Чи допоможе одержаний розв'язок знайти десятковий дріб від числа в другому рядку?

$$\frac{8}{10} \text{ від } 96$$

$$\frac{2}{100} \text{ від } 48$$

$$\frac{34}{1000} \text{ від } 106$$

0,8 від 96

0,02 від 48

0,034 від 106

Максим вважає: щоб знайти десятковий дріб від числа, десятковий дріб можна замінити звичайним дробом і застосувати відоме правило знаходження дробу від числа.

Наприклад:

$$\begin{array}{l} 1 - m \\ \frac{a}{b} - ? \end{array}$$

$$\rightarrow m : b \cdot a$$

$$0,8 = \frac{8}{10}, \text{ тому } 96 : 10 \cdot 8 = 9,6 \cdot 8 = 76,8.$$

Чи мають міркування Максима сенс?

1047 Згадай правило знаходження числа за величиною його дробу. Знайди число за величиною його дробу в першому рядку кожного стовпчика. Чи допоможе одержаний

розв'язок знайти число за величиною його десяткового дробу в другому рядку?

$\frac{5}{10}$ становить 95; $\frac{6}{100}$ становить 84; $\frac{23}{100}$ становить 92;
0,5 становить 95; 0,06 становить 84; 0,23 становить 92.

Поліна вважає: щоб знайти число за величиною його десяткового дробу, десятковий дріб можна замінити звичайним дробом і застосувати відоме правило знаходження числа за величиною його дробу.

Наприклад:

$$0,5 = \frac{5}{10}; 95 : 5 \cdot 10 = 19 \cdot 10 = 190.$$

Чи погоджуєшся ти з дівчинкою?

$$\begin{array}{l} 1 - ? \\ \frac{a}{b} - k \end{array} \rightarrow k : a \cdot b$$

$$\begin{array}{l} 1 - a \\ ? - b \end{array} \rightarrow \frac{b}{a} = b : a$$

1048 Згадай правило знаходження того, яку частину одне число становить від іншого. Запиши одержаний результат у вигляді десяткового дробу.

17 і 68 19 і 95 52 і 208 46 і 368 17 і 136

1049 Знайди десятковий дріб від числа.

0,07 від 91
0,07 від 9,1

0,6 від 96
0,6 від 0,96

0,23 від 184
0,23 від 1,84

1050 Знайди число за величиною його десяткового дробу.

0,7 числа становлять 91
0,7 дорівнюють 9,1

0,6 становлять 96
0,6 дорівнюють 0,96

1051 В овочевому магазині було 135,8 кг овочів. Цибуля становила 0,3 усіх овочів, а морква — 0,2. Чого менше — моркви чи цибулі? На скільки менше?

1052 У вазі лежало в 6 разів більше слив, ніж яблук. Якщо у вазу покласти ще 3 яблука і забрати 6 слив, то слив буде в 3 рази більше, ніж яблук. Скільки яблук і скільки слив було у вазі спочатку?

РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ НА ЗНАХОДЖЕННЯ ДРОБУ ВІД ЧИСЛА; ЗАДАЧІ НА ЗНАХОДЖЕННЯ ЧИСЛА ЗА ВЕЛИЧИНОЮ ЙОГО ДРОБУ

1053 🔍 Знайди десятковий дріб від числа.

0,14 від 56,3

0,8 від 48,2

0,134 від 2,365

0,5 від 7,7

0,004 від 5,4

0,45 від 34,8

1054 🔍 Знайди число за величиною його десяткового дробу.

0,13 числа становлять 0,91

0,33 становлять 1,98

0,19 дорівнюють 3,8

1,7 дорівнюють 0,136

1055 🔍 Порівняй задачі. Як їх відмінність вплине на розв'язання? Розв'яжи задачі.

▶▶ 1) Яблука вирішили розкласти в ящики. Коли в один ящик поклали 16,8 кг яблук, виявилось, що в нього поклали 0,4 усіх яблук. Скільки кілограмів яблук треба було розкласти?

▶▶ 2) 16,8 кг яблук вирішили розкласти в ящики. В один ящик поклали 0,4 всіх яблук. Скільки кілограмів яблук у цьому ящику?

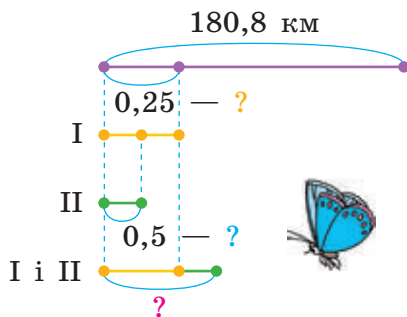

1056 🔍 Поясни схематичний рисунок і короткий запис кожної задачі. Розв'яжи задачі.

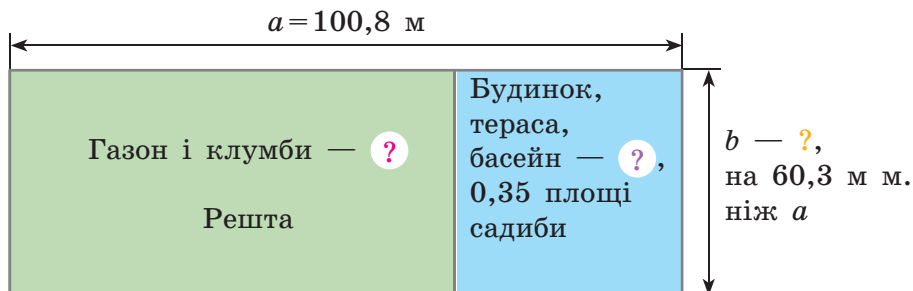
▶▶ 1) Туристу треба було подолати 180,8 км. Першого дня він подолав 0,25 усього шляху, а другого — 0,5 того шляху, який подолав першого дня. Скільки кілометрів турист пройшов за два дні?

I день — ?, 0,25 від 180,8 км
II день — ?, 0,5 від _____

► 2) Довжина садиби прямокутної форми 100,8 м, а її ширина на 60,3 м менша. Будинок, тераса і басейн займають 0,35 площі садиби, а газон і клумби — решту. Яку площу садиби займають газон і клумби?

$$\left. \begin{array}{l} S_{\text{буд., тер., бас.}} - ?, 0,35 \text{ від } S_{\text{с.}} \\ S_{\text{г., кл.}} - ? \end{array} \right\} S_{\text{с.}} - ?, \begin{cases} a = 100,8 \text{ м} \\ b - ?, \text{ на } 60,3 \text{ м м.} \end{cases}$$

1057 Маса виробу, виготовленого за старою технологією, становила 480,56 кг. Після удосконалення виробництва маса виробу зменшилася на 0,03 від попередньої маси. Знайди масу виробу, виготовленого за новою технологією.

1058 На будівництво привезли 4068,4 т піску. Великими самоскидами привезли 0,8 усього піску, а решту — маленькими самоскидами, по 4 т на кожному. Скількома маленькими самоскидами привезли пісок?

1059 Вихід вершків із молока становить 0,16 маси молока, а вихід масла з вершків — 0,22 маси вершків. Скільки тонн масла можна отримати з 9,4 т молока?

1060 Фермер зібрав 2826,3 т томатів. На виробництво томатного соку він використав 0,44 усіх томатів, а на виробництво томатної пасти — 0,8 решти. Скільки тонн томатів фермер використав на виробництво томатної пасти?

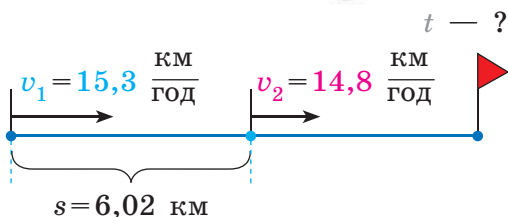
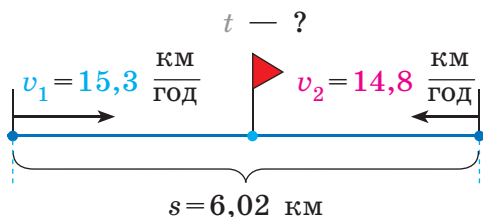
1061 Площа санаторію становить 84 000,68 м². Під житлові корпуси відведено ділянку прямокутної форми зі сторонами 320,4 м і 100,3 м, а під парк — 0,75 решти площі санаторію. Яку площу санаторію займає парк?

1062 Равлик повзе по стовпу висотою 20 м. Кожного дня він підіймається на 2 м, а кожної ночі опускається на 1 м. За скільки днів равлик досягне вершини?

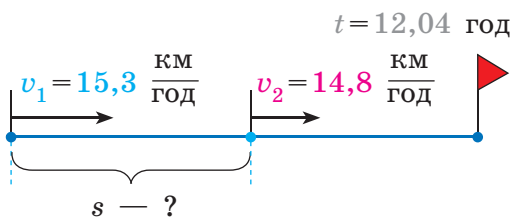
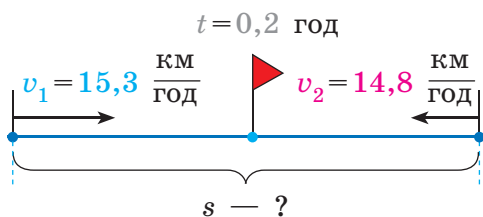
РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ

1063 Розв'яжи задачу на одночасний рух двох тіл назустріч одне одному. Як зміна напрямку руху — навздогін — вплине на розв'язання задачі? Скористайся підказками.

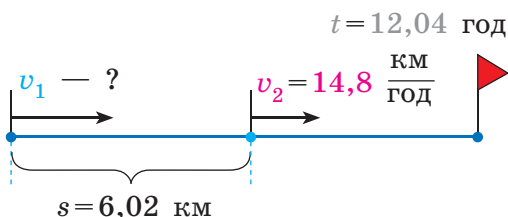
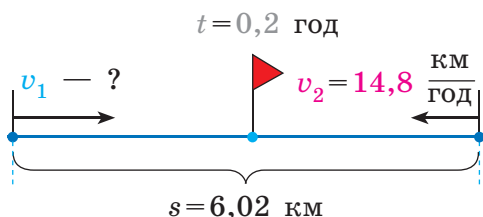
▶ З двох селищ, відстань між якими 6,02 км, одночасно назустріч / навздогін вирушили два велосипедисти. Один велосипедист рухається зі швидкістю 15,3 км/год, а інший — зі швидкістю 14,8 км/год. За скільки годин велосипедисти опиняться поряд?

Для кожного випадку руху склади та розв'яжи обернену задачу на знаходження відстані між велосипедистами на момент початку руху.

Для кожного випадку руху склади та розв'яжи обернену задачу на знаходження швидкості руху першого велосипедиста.

0,023 від 9,2

1,9 становлять 0,152

4.6 i 9.2

6,32:0,079

$$13,7894 \cdot b \cdot 2 = 0$$

$$\begin{array}{r} \boxed{98}, \boxed{} \\ \boxed{76} \\ \hline \boxed{}\boxed{}\boxed{} \\ - \boxed{}\boxed{}\boxed{} \\ \hline \boxed{0} \end{array} \quad \begin{array}{r} \boxed{38} \\ \boxed{}, \boxed{6} \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 40, 42 \\ - 344 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times \begin{array}{|c|c|} \hline \square & 7 \\ \hline \square & 4 \\ \hline \end{array} \\ \hline + \begin{array}{|c|c|c|} \hline 2 & 6 & \square \\ \hline 6 & 7 & \\ \hline \end{array} \\ \hline \begin{array}{|c|c|c|} \hline \square & \square & \square \\ \hline \end{array} \end{array}$$

РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ

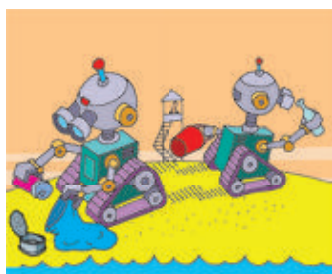
1071 Прочитай задачі. До кожної задачі добери короткий запис і доповни його. Розв'яжи одну із задач двома способами. Чи допоможе розв'язання цієї задачі розв'язати іншу задачу? Розв'яжи її.

Нідерландська компанія створила робота для прибирання пляжу.

► 1) Один робот за годину прибирає $205,7 \text{ м}^2$ пляжу, а інший — $197,8 \text{ м}^2$. Скільки квадратних метрів пляжу ці роботи приберуть за 3 год, якщо працюватимуть разом?

► 2) Два роботи одночасно розпочали рух від рятувальної станції у протилежних напрямках пляжної смуги. Один робот рухається зі швидкістю $205,7 \text{ м/год}$, а інший — зі швидкістю $197,8 \text{ м/год}$. Яка відстань буде між ними за 3 год?

а	Продуктивність праці N (м^2 за 1 год)	Час роботи t (год)	Загальний виробіток A (м^2)
I			
II			
I і II	?		?

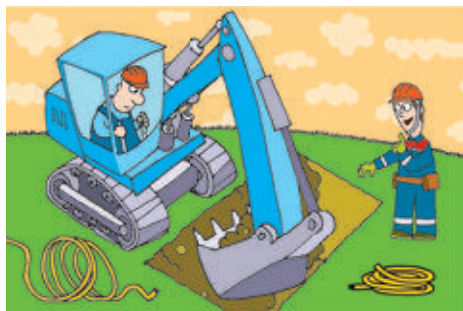
б	v (км/год)	t (год)	s (км)
I			
II			
I і II	?		?

Склади та розв'яжи обернену задачу на знаходження часу спільної роботи / часу спільного руху роботів; задачу на знаходження продуктивності праці першого робота / швидкості руху першого робота.

1072 Зістав задачі. Розв'яжи двома способами задачу, яку тобі розв'язати легше. Чи допоможе розв'язання цієї задачі розв'язати іншу задачу?

Щоб прокласти кабель у землі, потрібно вирити траншею. Швейцарські інженери створили екскаватор, який може рити траншеї за заданою програмою.

► 1) За годину екскаватор риє 205,7 м траншеї, а робітник прокладає 197,8 м кабелю. Скільки метрів кабелю залишиться прокласти робітнику після 3 год спільної роботи?

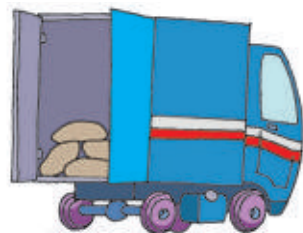

► 2) Екскаватор та робітник одночасно почали рухатися в одному напрямку. Екскаватор рухається зі швидкістю 205,7 м/год, а робітник — зі швидкістю 197,8 м/год. Яка відстань буде між ними за 3 год?

Склади та розв'яжи обернену задачу — на знаходження часу спільної роботи / часу спільного руху; на знаходження продуктивності праці екскаватора / швидкості руху екскаватора.

1073 Зістав задачі. Як відмінність задач вплине на їх розв'язання? Розв'яжи задачі.

► 1) На будівництво привезли 11,8 т суміші цементу та піску. За 4 год робітники використали 0,4 усієї суміші. Скільки тонн суміші залишилося?

► 2) Будівельники використали 11,8 т суміші цементу та піску, що становить 0,4 усієї суміші. Скільки тонн суміші привезли?

1074 Зістав задачі. Як відмінність задач вплине на їх розв'язання? Розв'яжи задачі.

Для забезпечення людей якісним зв'язком в інтернеті потрібні оптоволоконні лінії. Американські компанії створили робота, який намотує оптоволокно на дріт мереж електропередач. А нідерландська та швейцарська компанії розробили робота, який прокладає оптоволоконні лінії в підземних мережах.

►► 1) Один робот за годину намотує на дріт електромережі 83,3 м оптоволокна, а інший прокладає в підземних мережах 75,6 м оптоволокна. Скільки метрів оптоволокна прокладуть роботи за 3 год, якщо працюватимуть разом?

►► 2) Від одного пункту одночасно вирушили в протилежних напрямках два роботи. Один робот прокладав оптоволокно по дротах електромережі, рухаючись зі швидкістю 83,3 м/год, а інший — у підземних мережах, рухаючись зі швидкістю 75,6 м/хв. Яка відстань буде між роботами за 3 год?

1074 На скільки можна зменшити число 3,5672 так, щоб змінилися цифри, які стоять у розряді десятитисячних і тисячних, а цифри, які стоять в інших розрядах, не змінилися? Розглянь різні варіанти. Перевір свої міркування обчисленням.

1075 Віднови розв'язання.

$$\begin{array}{r}
 \times \begin{array}{|c|c|c|} \hline \square & \square & \square \\ \hline \square & \square & 2 \\ \hline \end{array} \\
 + \begin{array}{|c|c|c|} \hline 2 & 3 & 1 \\ \hline \end{array} \\
 \hline
 \begin{array}{|c|c|c|c|} \hline \square & \square & \square & \square \\ \hline \end{array}
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 \times \begin{array}{|c|c|c|} \hline \square & \square & \square \\ \hline \square & \square & 3 \\ \hline \end{array} \\
 + \begin{array}{|c|c|c|} \hline 1 & 1 & 3 \\ \hline \end{array} \\
 \hline
 \begin{array}{|c|c|c|c|c|} \hline \square & \square & \square & \square & \square \\ \hline \end{array}
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 \times \begin{array}{|c|c|c|} \hline \square & \square & \square \\ \hline 3 & \square & 4 \\ \hline \end{array} \\
 + \begin{array}{|c|c|c|} \hline 6 & 3 & 9 \\ \hline \end{array} \\
 \hline
 \begin{array}{|c|c|c|} \hline \square & \square & \square \\ \hline \end{array}
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 - \begin{array}{|c|c|c|c|} \hline \square & \square & \square & \square \\ \hline 2 & 3 & 1 & \square \\ \hline \end{array} \\
 - \begin{array}{|c|c|c|} \hline \square & \square & \square \\ \hline 4 & 6 & 2 \\ \hline \end{array} \\
 \hline
 \begin{array}{|c|} \hline 0 \\ \hline \end{array}
 \end{array}$$

УЗАГАЛЬНЮЄМО І ПОВТОРЮЄМО ВИВЧЕНЕ

1076 Згадай відповідні правила й виконай множення і ділення десяткового дробу на розрядну одиницю.

$3,2 \cdot 10$

$14,3 \cdot 100$

$0,816 \cdot 10$

$7,3 : 10$

$43,12 : 100$

$214,7 : 100$

1077 Знайди значення добутків, використовуючи усний прийом обчислення.

$1,1 \cdot 7$

$0,23 \cdot 5$

$9,1 \cdot 3$

$2,15 \cdot 2$

$0,18 \cdot 3$

$2,8 \cdot 2$

$5 \cdot 1,4$

$6,3 \cdot 5$

1078 Знайди значення добутків, використовуючи письмовий прийом обчислення.

$$2,78 \cdot 3$$

$$18,12 \cdot 9$$

$$1,43 \cdot 7$$

$$73,92 \cdot 4$$

$$1,414 \cdot 9$$

$$0,8249 \cdot 2$$

$$82,635 \cdot 3$$

$$64,134 \cdot 6$$

1079 Знайди значення часток, використовуючи усний прийом обчислення. Назви одержані результати в порядку зростання.

$$3,6 : 4$$

$$5,15 : 5$$

$$2,7 : 3$$

$$1,56 : 6$$

$$0,64 : 18$$

$$1,26 : 6$$

$$1,96 : 14$$

$$0,108 : 12$$

1080 Знайди значення часток, використовуючи письмовий прийом обчислення. Виконай перевірку.

$$934,8 : 41$$

$$97,35 : 59$$

$$585,2 : 28$$

$$17,181 : 83$$

$$0,4134 : 39$$

$$2,5004 : 47$$

1081 Розв'яжи рівняння.

$$9,6 - (x : 12) = 1,8$$

$$6,25 : y + 1,73 = 1,78$$

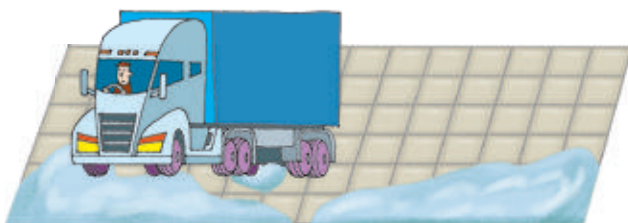

$$(3,23 + c) : 10 = 1,748$$

1082 Автобус і автомобіль одночасно виїхали назустріч один одному й зустрілися за 3 год. Автобус рухався зі швидкістю 62,4 км/год, а автомобіль — зі швидкістю 73,8 км/год. Яка відстань була між ними на момент початку руху?

1083 На подвір'ї будинку бруківкою виклали майданчик прямокутної форми для паркування автомобілів. Довжина майданчика 36,5 м, а ширина 6,5 м. Цей майданчик потрібно обгородити бордюром. Скільки метрів бордюру потрібно?

ПЕРЕВІРЯЄМО СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ

1084 З'єднай лініями вирази та їхні значення.

$1,2 \cdot 7$

$12,8 : 4$

$2,25 : 5$

$1,15 \cdot 2$

$8,6 : 2$

$8,4$

$0,45$

$4,3$

$3,2$

$2,3$

1085 Перевір істинність поданих рівностей. Визнач істинні рівності. Зміни хибні рівності так, щоб вони стали істинними.

$5,12 \cdot 10 = 51,2$

$34,6 : 100 = 3460$

$0,817 \cdot 100 = 8,17$

$4,71 : 10 = 0,471$

$0,23 \cdot 1000 = 230$

$32,7 \cdot 10 = 3270$

1086 Знайди значення виразів, використовуючи усний або письмовий прийом обчислення.

$2,12 + 4,79$

$15,33 - 4,138$

$6,18 \cdot 5$

$25,92 : 2,4$

$17,8 - 8,85$

$0,639 + 3,9254$

$0,496 : 0,8$

$11,043 \cdot 0,5$

1087 Розв'яжи рівняння.

$20,5 : (x - 28) = 4,1$

$(61,3 - a) + 0,284 = 84,19$

1088 Знайди кілька розв'язків кожної буквеної нерівності.

$9,351 - c > 9,1$

$y : 5,2 < 4$

$0,34 \cdot p > 100$

1089 Потяг 3 год ішов зі швидкістю 54,3 км/год, 2 год — зі швидкістю 48,4 км/год і 4 год — зі швидкістю 51,9 км/год. Яку відстань він подолав?

1090 Довжина спортивного майданчика прямокутної форми становить 21,6 м, а його площа — 319,68 м². Обчисли периметр цього майданчика.

ВИВЧАЄМО СЕРЕДНЄ АРИФМЕТИЧНЕ КІЛЬКОХ ЧИСЕЛ

1091 Щоб натягнути тент, потрібні рейки. У хлопця було дві рейки: одна довжиною 8 м, а інша — 6 м. Якою була б довжина рейки, якби ці рейки були однаковими?

У цій задачі ми знаходили середню довжину рейок — середнє арифметичне чисел 8 м і 6 м.

1092 Зістав вирази в кожному стовпчику. Що в них спільне? відмінне? Середнє арифметичне яких чисел знаходили? Як слід міркувати, щоб знайти середнє арифметичне двох чисел?

$$\begin{array}{r} (2 + 4) : 2 \\ \hline \frac{2+4}{2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (3 + 9) : 2 \\ \hline \frac{3+9}{2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (23 + 48) : 2 \\ \hline \frac{23+48}{2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (4,7 + 2,54) : 2 \\ \hline \frac{4,7+2,5}{2} \end{array}$$

Середнє арифметичне двох чисел дорівнює їх півсумі:

$$\frac{a+b}{2} = (a+b) : 2$$

1093 Знайди середнє арифметичне чисел. Прокоментуй.
5 і 7 9 і 8 31 і 34 488 і 491

Інна зазначила, що в ході знаходження середнього арифметичного двох чисел ми ділимо їх суму на 2, тому що доданків два. Інна припустила: якби було 3 числа або 5 чисел, то треба було б ділити суму на 3 і на 5 відповідно.

Як знайти середнє арифметичне трьох чисел? чотирьох чисел? п'ятнадцяти чисел? n чисел?

Середнє арифметичне

Середнім арифметичним кількох чисел називається частка від ділення суми цих чисел на кількість чисел.

$$\frac{a_1 + a_2 + a_3 + \dots + a_n}{n}$$

Знаходження середнього арифметичного кількох чисел

- ① Знаходжу суму всіх чисел.
- ② Визначаю кількість чисел.
- ③ Ділю значення суми всіх чисел на їхню кількість.

Наприклад: середнє арифметичне чисел 5, 6, 7, 8:

$$\frac{5 + 6 + 7 + 8}{4} = 6,5.$$

1094 Знайди середнє арифметичне чисел у кожному рядку.

3, 4, 5

124, 131, 153

322, 1000, 202

3, 4, 5, 6

37, 43, 25, 35, 50

7, 12, 8, 4, 6, 5, 14

1095 Знайди середнє арифметичне чисел.

128, 4 і 456,3

367,84 і 513,32

146,43 і 142,56

1096 За даними сервісу погоди визнач середню температуру протягом другої половини дня 3 листопада 2021 року в м. Одесі.

Середа
03
листопада

15:00	16:00	17:00	20:00	23:00
+17°	+15°	+13°	+10°	+9°

1097 За годину перший робітник прокопав 5,4 м траншеї, другий — 6,3 м, третій — 5,8 м, четвертий — 6,5 м. Визнач середню продуктивність праці робітників.

1098 Середнє арифметичне трьох чисел дорівнює 13. Знайди значення суми цих чисел.

ДОСЛІДЖУЄМО СЕРЕДНЄ АРИФМЕТИЧНЕ КІЛЬКОХ ЧИСЕЛ

1099 Визнач середню глибину річки Дніпро на певній ділянці, якщо дослідники зробили 5 вимірів й одержали такі результати: 3,5 м; 4,2 м; 2,8 м; 3,6 м; 5,1 м. Побудуй стовпчасту діаграму за результатами вимірювань. Накресли відрізок, який позначає середнє значення.

1100 Учневі потрібно знайти середнє арифметичне чисел 4 і 4. Чи можна знайти середнє арифметичне цих чисел, не виконуючи обчислень? Що можна сказати про середнє арифметичне однакових чисел?

1101 Порівняй середні арифметичні поданих пар чисел. Чи можна порівняти середні арифметичні цих пар чисел, не виконуючи обчислень? Чому?

$$\begin{array}{l} 4 \text{ і } 6 \bigcirc 4 \text{ і } 8 \\ 7 \text{ і } 9 \bigcirc 9 \text{ і } 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 5 \text{ і } 7 \bigcirc 5 \text{ і } 3 \\ 3 \text{ і } 9 \bigcirc 9 \text{ і } 3 \end{array}$$

Сергій міркував так. Середнє арифметичне двох чисел дорівнює їх півсумі, отже, між собою треба порівняти півсуми. Скористаємося залежністю значення суми від зміни одного з доданків: якщо в сумах один із доданків однаковий, то більша та сума, у якій інший доданок більший, оскільки якщо відповідна сума більша, то більшою буде й півсума, а тому й середнє арифметичне відповідних чисел буде більшим. Чи погоджуєшся ти з хлопчиком?

1102 Середнє арифметичне двох чисел дорівнює 7. Знайди значення суми цих чисел.

Ірина міркувала так. Середнє арифметичне двох чисел дорівнює їх півсумі. Щоб знайти суму цих двох чисел, треба їх середнє арифметичне — число 7 — помножити на 2. Чи має дівчинка рацію?

1103 Знайди середнє арифметичне чисел.

128 і 456

367,4 і 513,8

128,146 і 143

1104 На змаганнях із фігурного катання спортсмен

одержав такі оцінки: 5,8; 5,9; 5,7; 5,9; 6,0; 5,7; 5,9; 6,0; 5,7; 5,9; 5,8; 6,0. Визнач середню оцінку.

1105 Пасажири повітряної кулі піднялися на висоту 0,8 км, а потім знизилася до 0,68 км, далі знову піднялися до 0,78 км і опустилися до 0,6 км. Знайди середню висоту польоту.

1106 Велосипедист за першу годину подолав 13 км, за другу — 14 км, а за третю — 9 км. Яку відстань у середньому велосипедист долав за годину? Побудуй стовпчасту діаграму за поданими даними. Проілюструй відрізком середнє значення.

1107 Автомобіль проїхав кілька кілометрів за першу годину і 80 км — за другу. У середньому за годину автомобіль долав 70 км. Скільки кілометрів автомобіль подолав за першу годину?

1108 Середнє арифметичне п'яти чисел дорівнює 40. Чому дорівнює сума цих чисел?

1109 Розв'яжи задачу алгебраїчним методом.

►► Середнє арифметичне двох чисел становить 24,8. Знайдіть перше число, якщо друге число 25.

РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ НА ЗНАХОДЖЕННЯ СЕРЕДНЬОГО АРИФМЕТИЧНОГО КІЛЬКОХ ЧИСЕЛ

1110 За даними сервісу погоди визнач середню температуру в м. Одесі за тиждень.

Погода в Одесі

Обласний центр Одеської області

Середа 03 листопада +14°	Четвер 04 листопада +15°	П'ятниця 05 листопада +16°	Субота 06 листопада +16°	Неділя 07 листопада +13°	Понеділок 08 листопада +15°	Вівторок 09 листопада +11°

Максим міркував так. Перекладемо запитання задачі на мову математики. Маємо 7 числових значень температури повітря, тому потрібно знайти середнє арифметичне семи чисел. Щоб знайти середнє арифметичне семи чисел, треба знайти значення суми цих чисел і поділити одержаний результат на 7.

 Щоб знайти середню температуру, потрібно додати всі значення температури й поділити одержане значення суми на кількість вимірів.

Наталка запропонувала змінити ситуацію задачі й дослідити, як ця зміна вплине на розв'язання. Дівчинка запропонувала таку задачу.

 У гуртку юних натуралістів діти досліджували пророщування насіння соняшника за різних умов. У кожний із семи горщиків посадили однакову кількість насінин. У горщиках проросла така кількість насінин: 14, 15, 16, 16, 13, 15, 11. Знайди середню кількість насінин, які проросли в одному горщику.

Єгор вважає, що зміна ситуації задачі не вплине ні на план розв'язування задачі, ні на її розв'язок — ми одержимо те саме середнє арифметичне, але воно позначатиме середню кількість пророслих насінин.

Поліна запропонувала дітям у класі скласти задачі із цими самими числовими даними на знаходження середньої довжини; середньої маси. Спробуй скласти такі задачі.

Тарас змінив числові дані й ситуацію задачі про пророщування насіння й одержав подану нижче задачу. Як зміна числових даних задачі вплине на її розв'язання?

► Щоб перевірити пророщування насіння кавунів, у 3 ящики посадили по 100 насінин. У першому ящику проросло 93 насінини, у другому — 89, а в третьому — 97. Знайди середнє пророщування насіння.

Зістав задачі 1–3. Що в них спільне? відмінне? Як «упізнати» задачі на знаходження середнього арифметичного кількох чисел?

До останньої задачі склади обернену задачу та розв'яжи її алгебраїчним методом.

Задачі на знаходження середнього арифметичного

Істотні ознаки:

- ① містить кілька числових значень тієї самої величини;
- ② шуканим є середнє значення цієї величини.

План розв'язування:

- ① знаходжу суму значень певної величини для всіх випадків;
- ② знаходжу кількість однакових доданків (кількість випадків);
- ③ знаходжу середнє значення величини.

1111 У тесляра є дошки довжиною 2 м 6 дм, 4 м 8 дм, 1 м 16 дм. Знайди середню довжину однієї дошки.

1112 Маса кролів 2,7 кг; 3,6 кг; 3 кг. Знайди середню масу кроля.

1113 За першу годину автомобіль проїхав 65 км, а за другу — 74 км. Знайди середню швидкість руху автомобіля.

1114 Кукурудзу вирощували на двох ділянках. Площа кожної ділянки 1 га. На першій ділянці врожайність становила 2 т з гектара, а на другій — 3 т. Яка середня врожайність кукурудзи на цих ділянках?

1115 В одному мішку було 46,6 кг борошна. Скільки борошна було в іншому мішку, якщо в середньому в одному мішку було 45,3 кг?

1116 Велосипедист проїхав за першу годину кілька кілометрів, за другу — 14 км, за третю — 9 км. У середньому за годину він долав 12 км. Скільки кілометрів велосипедист проїхав за першу годину?

1117 Середнє арифметичне маси двох тіл, одне з яких у 4 рази важче за інше, дорівнює 25 кг. Знайди маси цих тіл.

1118 Середній вік восьми людей у кімнаті становить 12 років. Коли з кімнати вийшла одна людина, то середній вік тих, хто залишився, став 11 років. Скільки років було людині, яка вийшла з кімнати?

РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ НА ЗНАХОДЖЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ ВЕЛИЧИНИ — СЕРЕДНЬОЇ ДОВЖИНИ ТА СЕРЕДНЬОЇ МАСИ

1119 Для в'язання взяли два клубки ниток. Довжина ниток в одному клубку становить 20 м, а в іншому — 15 м. Знайди середню довжину ниток в одному клубку. Діти визначили, що в цій задачі треба знайти середнє арифметичне двох чисел: 20 і 15. Застосувавши правило знаходження середнього арифметичного, діти розв'язали задачу: $(20 + 15) : 2 = 17,5$ (м) — середня довжина ниток в одному клубку. Чи погоджуєшся ти з дітьми?

I — 20 м
II — 15 м
Середня довжина — ?

Проаналізуй запис розв'язання задачі.

Олена вважає, що в записі розв'язання сума чисел 20 і 15 позначає загальну довжину ниток у двох клубках; цю суму розділили на 2, оскільки це число позначає кількість клубків ниток. Чи погоджуєшся ти з висновком дівчинки?

Щоб знайти середню довжину, слід загальну довжину всіх частин поділити на кількість частин.

1120 Іван перетворив задачу в попередньому завданні на подану задачу, припустивши, що клубків із різною довжиною ниток могло бути не по одному, а кілька.

▶▶ Для в'язання взяли 3 клубки ниток, по 23 м у кожному, та 5 клубків по 15 м. Знайди середню довжину ниток в одному клубку.

	Довжина ниток в 1 клубку (м)	Кількість клубків (шт.)	Загальна довжина ниток (м)
I	23	3	?
II	15	5	?
Середня довжина	?		

Зіставивши подану задачу із задачею в попередньому завданні, діти встановили, що в обох задачах треба знайти середню довжину, тобто середнє арифметичне кількох чисел. Але в поданій задачі явно не сказано, середнє арифметичне скількох чисел треба знайти. Тому діти виписали довжини ниток у всіх клубках (23, 23, 23, 15, 15, 15, 15, 15) і порахували кількість клубків.

Отже, у задачі в попередньому завданні треба було знайти середнє арифметичне двох чисел, а в поданій задачі — середнє арифметичне восьми чисел. Учні та учениці склали вираз, що є розв'язанням задачі:

$$(23 + 23 + 23 + 15 + 15 + 15 + 15 + 15) : 8.$$

Діти звернули увагу на те, що в записаній у дужках сумі є дві групи однакових доданків, а суму однакових доданків можна замінити множенням. Маємо: $(23 \cdot 3 + 15 \cdot 5) : 8$.

Тетяна зазначила, що $(23 \cdot 3)$ — це загальна довжина ниток у клубках I виду, $(15 \cdot 5)$ — загальна довжина ниток у клубках II виду, а $(23 \cdot 3 + 15 \cdot 5)$ — загальна довжина ниток у всіх клубках. Маємо:

$$\frac{23 \cdot 3 + 15 \cdot 5}{3 + 5} = \frac{69 + 75}{8} = \frac{144}{8} = 18 \text{ (м)}.$$

Сергій зазначив, що в розв'язанні над рисою дробу записана загальна довжина ниток у всіх клубках, а під рисою — загальна кількість клубків, одержаний результат — це середня довжина ниток в одному клубку. Отже, у задачах, які містять три взаємопов'язані величини, середню довжину знаходимо за таким правилом.

Щоб знайти середню довжину, слід загальну довжину всіх частин поділити на загальну кількість частин.

1121

У задачі в попередньому завданні діти змінили групу взаємопов'язаних величин й одержали подану задачу. Досліди, як ця зміна вплине на розв'язання поданої задачі.

▶▶ Для в'язання взяли 3 клубки ниток масою 23 г кожний і 5 клубків масою 15 г кожний. Знайди середню масу ниток в одному клубку.

	Маса 1 клубка (г)	Кількість клубків (шт.)	Загальна маса (г)
I	23	3	?
II	15	5	?
Середня маса	?		

Діти з'ясували, що зміна ситуації задачі не впливає на її розв'язання: у розв'язанні задачі, поданої у попередньому завданні, треба лише поправити найменування біля одержаного результату:

$$\frac{23 \cdot 3 + 15 \cdot 5}{3 + 5} = \frac{69 + 75}{8} = \frac{144}{8} = 18 \text{ (г)}.$$

1122

Учні та учениці змінили числові дані задачі в попередньому завданні, а групу взаємопов'язаних величин залишили тією самою — й одержали подану задачу.

Для в'язання взяли 4 клубки ниток масою 120 г і 6 клубків масою 150 г. Знайди середню масу ниток в одному клубку.

	Маса 1 клубка (г)	Кількість клубків (шт.)	Загальна маса (г)
I	120	4	?
II	150	6	?
Середня довжина	?		

Олена зазначила, що в поданій задачі, як і в попередній, треба знайти середню масу клубка ниток, але числові дані в задачах різні. Дівчина вважає, що ця зміна не вплине на план розв'язування задачі, але в розв'язанні попередньої задачі треба змінити числа:

$$\frac{120 \cdot 4 + 150 \cdot 6}{4 + 6} = \frac{480 + 900}{10} = \frac{1380}{10} = 138 \text{ (г)}.$$

Максим запропонував оцінити знайдене числове значення — у поданій задачі воно має бути в проміжку від 120 до 150.

Перевіримо: $120 < 138 < 150$ — істинно.

1123

Зістав задачі в останніх двох завданнях і проаналізуй їх розв'язання.

Тетяна зазначила, що в розв'язанні обох задач у діленому записано вираз, яким знаходили загальну масу, а в дільнику — вираз, яким знаходили загальну кількість. Дівчинка зробила поданий нижче висновок щодо знаходження середньої маси. Чи погоджуєшся ти з Тетяною?

Щоб знайти середню масу тіла, слід загальну масу всіх тіл поділити на загальну кількість тіл.

1124 Десятеро дітей вимірювали свій зріст. Виявилося, що зріст п'ятих із цих дітей становить 1 м 25 см, одного — 1 м 35 см, а чотирьох — 1 м 30 см. Визнач середній зріст учня.

1125 Вугілля вантажили у великі й маленькі вагони. У кожний із 30 великих вагонів навантажували по 40 т вугілля, а в кожний із 20 маленьких вагонів — по 25 т. Знайди середню масу вугілля в одному вагоні.

1126 Порівняй подану задачу із задачею в попередньому завданні. Які це задачі? Як зміна шуканого вплине на розв'язання поданої задачі?

►► Вугілля вантажили у великі й маленькі вагони. У кожний із 30 великих вагонів навантажували 40 т вугілля. Скільки тонн вугілля навантажували у кожний із 20 маленьких вагонів, якщо середня маса вугілля в одному вагоні — 34 т?

1126 На скільки середнє арифметичне всіх парних чисел від 1 до 1000 більше за середнє арифметичне всіх непарних чисел від 1 до 1000?

РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ НА ЗНАХОДЖЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ ШВИДКОСТІ

1128 Згадай, які групи взаємопов'язаних величин можуть описувати ситуацію задачі.

Як знайти величину одиниці виміру (масу одного предмета, довжину одного відрізу, ціну, продуктивність праці, швидкість руху) за двома іншими відомими величинами?

1129 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2?

▶▶ 1) Першу годину автомобіль їхав зі швидкістю 50 км/год, а другу — 80 км/год. Яка середня швидкість руху автомобіля?

▶▶ 2) Автомобіль 2 год їхав асфальтованою дорогою, рухаючись зі швидкістю 80 км/год, і 4 год — ґрунтовою дорогою, рухаючись зі швидкістю 50 км/год. Знайди середню швидкість руху автомобіля.

	Швидкість (км/год)	Час (год)	Подоланий шлях (км)
I	80	2	?
II	50	4	?
Середня швидкість	?		

Порівнюючи задачі 1 і 2, діти встановили, що обидві задачі є задачами на знаходження середньої швидкості, тобто середнього арифметичного. Вони зазначили, що в задачі 1 було очевидним, що треба знайти середнє арифметичне двох чисел. Діти згадали правило знаходження середнього арифметичного і розв'язали задачу 1: $\frac{50 + 80}{2}$.

У задачі 2 невідомо, середнє арифметичне скількох чисел потрібно знайти. Щоб це встановити, Максим вдався до міркувань, які наведено нижче. Прокоментуй та оціни міркування хлопчика.

Рухаючись асфальтованою дорогою, автомобіль проїхав за першу годину 80 км і за другу годину ще 80 км. Рухаючись ґрунтовою дорогою, автомобіль проїхав за першу годину 50 км, за другу годину — 50 км, за третю годину — 50 км, за четверту годину — 50 км. Щоб знайти загальний подоланий шлях, потрібно знайти суму відстаней, які автомобіль долав за кожну годину: $80 + 80 + 50 + 50 + 50 + 50$.

Отже, у задачі 2 треба знайти середнє арифметичне шести чисел: $\frac{80 + 80 + 50 + 50 + 50 + 50}{6}$.

Олена помітила, що в записі виразу, що є розв'язанням задачі, над рискою дробу записано суму шляхів, які подолав автомобіль. Дівчинка згадала формулу подоланого шляху ($s = v \cdot t$) і виконала запис:

$$80 \cdot 2 + 50 \cdot 4.$$

Під рискою дробу записано число 6, яке з одного боку позначає кількість доданків, а з іншого — загальний час руху: $2 + 4 = 6$.

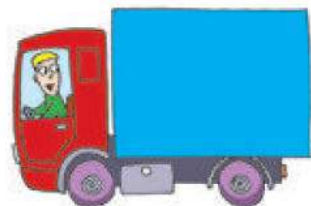
Маємо: $\frac{80 \cdot 2 + 50 \cdot 4}{2 + 4} = 60.$

Отже, у виразі, що є розв'язанням задачі, над рискою записано загальний подоланий шлях, а під рискою — загальний час руху. За цим виразом ми дізналися про середню швидкість. Як знайти середню швидкість?

Щоб знайти середню швидкість руху тіла, слід загальний шлях, який пододало тіло, поділити на загальний час його руху.

1130 Автомобіль 4 год рухався зі швидкістю 90 км/год, 3 год — зі швидкістю 120 км/год і 1 год — зі швидкістю 80 км/год. Знайди середню швидкість руху автомобіля.

1131 У господарки є 5 білих кролів, по 2 кг 100 г кожен, і 5 чорних кролів, по 1 кг 900 г кожен. Знайди середню масу одного кроля.

1132 Зістав подану задачу із задачею в попередньому завданні. Які це задачі? Розв'яжи подану задачу.

 У господарки є 5 чорних кролів, по 1 кг 900 г кожен, і 5 білих кролів однакової маси. Середня маса кроля становить 2 кг. Знайди масу одного білого кроля.

1133 Середнє арифметичне чотирьох чисел дорівнює 2,1, а середнє арифметичне трьох інших чисел — 2,8. Знайди середнє арифметичне цих семи чисел.

РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ НА ЗНАХОДЖЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ ШВИДКОСТІ ТА ОБЕРНЕНІ ДО НИХ ЗАДАЧІ

1134 Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

▶▶ Автомобіль їхав 6 год зі швидкістю 50 км/год, а потім 4 год, рухаючись зі швидкістю 75 км/год. Знайди середню швидкість руху автомобіля.

	Швидкість руху (км/год)	Час руху (год)	Подоланий шлях (км)
I	50	6	?
II	75	4	?
Середня швидкість	?		

Перевір, чи правильно діти розв'язали задачу:
 $(50 \cdot 6 + 75 \cdot 4) : (6 + 4) = 60$ км/год.

Діти склали задачу й виконали її короткий запис. Розкажи, яку задачу склали діти. Зістав цю задачу з попередньою. Які це задачі?

	Швидкість руху (км/год)	Час руху (год)	Подоланий шлях (км)
I	50	6	?
II	?	4	?
Середня швидкість	60 км/год		

Оля вважає, що одержану задачу доцільно розв'язувати алгебраїчним методом, склавши рівняння на підставі формули знаходження середньої величини. Чи погоджуєшся ти з дівчинкою?

	Швидкість руху (км/год)	Час руху (год)	Подоланий шлях (км)
I	50	6	$50 \cdot 6$
II	x	4	$x \cdot 4$
Середня швидкість	$60 = (50 \cdot 6 + x \cdot 4) : (4 + 6)$		

1135 В одному мішку було 54,8 кг цукру, а в іншому — 48,6. Скільки в середньому кілограмів цукру було в мішку?

1136 За першу годину велосипедист подолав 13,2 км, за другу — 14,4 км, а за третю — 9 км. Знайди середню швидкість руху велосипедиста.

1137 Кравчиня купила тканини за різною ціною: 30 м тканини по 120 грн за метр, 50 м тканини по 240 грн і 20 м тканини по 360 грн. Яка середня ціна метра тканини?

1138 Автомобіль їхав 7 год зі швидкістю 85 км/год, 3 год — зі швидкістю 100 км/год і 1 год — зі швидкістю 117 км/год. Знайди середню швидкість руху автомобіля.

1139 До задачі в передостанньому завданні склади та розв'яжи таку обернену задачу, щоб шуканим у ній було число 360.

1140 До задачі в передостанньому завданні склади та розв'яжи таку обернену задачу, щоб шуканим у ній було число 85.

1141 Щоб знайти середню річну оцінку з математики в учнів та учениць п'ятого класу, завуч попросив учителів і вчительок математики обчислити середню оцінку в кожному п'ятому класі, а потім знайшов середнє арифметичне цих оцінок. Чи має завуч рацію? У якому випадку можна застосувати такий спосіб?

РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ НА ЗНАХОДЖЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ ВРОЖАЙНОСТІ

1142 🔍 Розв'яжи задачу 1. Прокоментуй поданий короткий запис задачі 2. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2? Розв'яжи задачу 2.

▶▶ 1) Картоплю вирощували на двох однакових ділянках землі площею 1 га. З однієї ділянки зібрали 13 т картоплі, а з іншої — 18 т. Яка середня врожайність картоплі на цих ділянках?

▶▶ 2) Картоплю вирощували на двох ділянках землі. На одній ділянці площею 20 га зібрали по 13 т картоплі з гектара, а на іншій ділянці площею 5 га — по 18 т картоплі з гектара. Знайдіть середню врожайність картоплі на цих ділянках.

	Урожайність (т з 1 га)	Площа ділянки (га)	Загальна врожайність(т)
I	13	20	?
II	18	5	?
Середня врожайність з 1 га	?		

Діти визначили, що задачі 1 і 2 — це задачі на знаходження середнього арифметичного, але задача 2 містить таку групу взаємопов'язаних величин: урожайність — маса картоплі з 1 га, площа ділянки, загальна врожайність — загальна маса картоплі.

▶▶ Щоб знайти середню врожайність, треба загальну масу врожаю поділити на загальну площу.

Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу до задачі 2.

1143 🧩 Щоб зібрати врожай кукурудзи, вийшли дві бригади робітників. У першій бригаді було 30 робітників, а в другій — 20. Кожний робітник першої бригади зібрав 16 кг кукурудзи, а другої — 21 кг. Скільки кілограмів кукурудзи в середньому зібрав один робітник?

1144 Ячмінь вирощували на трьох однакових ділянках землі площею 1 га. На першій ділянці врожайність становила 12 т зерна з гектара, на другій — 13 т, а на третій — 11 т. Знайди середню врожайність ячменю на цих ділянках.

1145 Дорога з міста в село складається з підйому довжиною 3 км 200 м і спуску довжиною 7 км 200 м. Велосипедист подолав підйом зі швидкістю 50 м/хв, а спуск — зі швидкістю 200 м/хв. Яка середня швидкість руху велосипедиста?

1146 Пшеницю вирощували на двох ділянках землі. На одній ділянці площею 30 га зібрали по 40 т пшениці з гектара, а на іншій ділянці площею 20 га зібрали по 42 т пшениці з гектара. Знайди середню врожайність пшениці на цих ділянках.

1147 До задачі в попередньому завданні склади та розв'яжи таку обернену задачу, щоб шуканим у ній було число 42.

1148 До задачі в передостанньому завданні склади та розв'яжи обернені задачі:

▶▶ 1) 3 км 200 м, 7 км 200 м, ?, 200 м/хв, 104 м;

▶▶ 2) 3 км 200 м, 7 км 200 м, 50 м/хв, ?, 104 м.

1149 Середній вік студентів у групі 23 роки, причому вік найстаршого студента — 37 років. Середній вік студентів у цій групі без урахування віку найстаршого студента — 22 роки. Скільки студентів у групі?

РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ НА ЗНАХОДЖЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ ЦІНИ ТА ОБЕРНЕНІ ДО НИХ ЗАДАЧІ

1150 Згадай, яка група взаємопов'язаних величин описує процес купівлі-продажу. Поміркуй, як знайти середню ціну за аналогією з правилом знаходження середньої швидкості.

 Щоб знайти середню ціну, потрібно загальну вартість поділити на загальну кількість.

1151 Прочитай задачу і прокоментуй її короткий запис. Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

 Для свята купили 3 кг цукерок за ціною 130 грн і 5 кг цукерок за ціною 170 грн. Яка ціна асорті цих цукерок?

	Ціна (грн)	Кількість (кг)	Вартість (грн)
I	23	3	?
II	27	5	?
Середня ціна	?		

Знаходження середньої величини

Щоб знайти середню величину одиниці виміру, треба суму значень загальної величини розділити на суму значень кількості або часу.

1152 На змаганнях зі стрибків у довжину Тарас тричі стрибнув на 4 м 50 см і двічі — на 4 м 20 см. Знайди середню довжину стрибка.

1153 Соняшник вирощували на двох ділянках землі. На ділянці площею 70 га зібрали по 15 т соняшника з гектара, а на ділянці площею 30 га зібрали по 20 т соняшника з гектара. Знайди середню врожайність соняшника на цих ділянках.

1154 На двох ділянках зібрали врожай картоплі. Площа першої ділянки 30 га, а другої — 5 га. Визнач урожайність картоплі на першій ділянці, якщо врожайність на другій ділянці становила 25 т картоплі з гектара, а середня врожайність на цих двох ділянках — 13 т картоплі з гектара.

1155 Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи таку обернену задачу, щоб шуканим у ній була ціна яблук.

▶▶ Щоб зварити компот, господарка купила 7 кг яблук за ціною 30 грн і 5 кг груш. Середня ціна фруктів становила 42,5 грн. Знайди ціну груш.

1156 Середній вік групи волонтерів становить 23,5 роки, причому вік координатора групи — 37,5 років. Середній вік групи волонтерів без урахування віку координатора — 22,5 роки. Скільки волонтерів у групі?

ДІЗНАЄМОСЯ ПРО ВІДСОТКИ

1157 Заміни мішане число або звичайний дріб десятковим дробом, а десятковий дріб — звичайним дробом або мішаним числом.

$$\begin{array}{ccccccc} 3\frac{1}{100} & \frac{45}{100} & \frac{35}{1000} & 0,67 & 5,006 & 12,0067 \end{array}$$

1158 Заміни звичайний дріб десятковим дробом. Що для цього треба зробити?

$$\begin{array}{cccc} \frac{3}{4} & \frac{2}{5} & \frac{12}{60} & \frac{18}{90} \end{array}$$

1159 Прочитай звичайні дроби. Що позначає знаменник дробу? чисельник дробу? Зістав дроби. Що в них спільне? Як називається кожний із цих дробів?

$$\frac{1}{2}$$

$$\frac{1}{3}$$

$$\frac{1}{4}$$

$$\frac{1}{100}$$

Тетяна зазначила, що $\frac{1}{2}$ — це половина; $\frac{1}{3}$ — третина, $\frac{1}{4}$ — чверть. Дівчинка припустила, що й $\frac{1}{100}$ також має свою назву. Чи знаєш ти, як називається $\frac{1}{100}$?

Одна сота — це відсоток: $\frac{1}{100} = 0,01 = 1 \%$.

Наприклад: $3 \% = \frac{3}{100} = 0,03$; $56 \% = \frac{56}{100} = 0,56$.

Відсотком називається сота частина цілого.

Сергій зазначив, що коли ціле розділили на 100 рівних частин і одна така частина — 1 відсоток, то ціле — це 100 %. Хлопчик вважає, що варто запам'ятати співвіднесення деяких відсотків зі звичайними та з десятковими дробами.

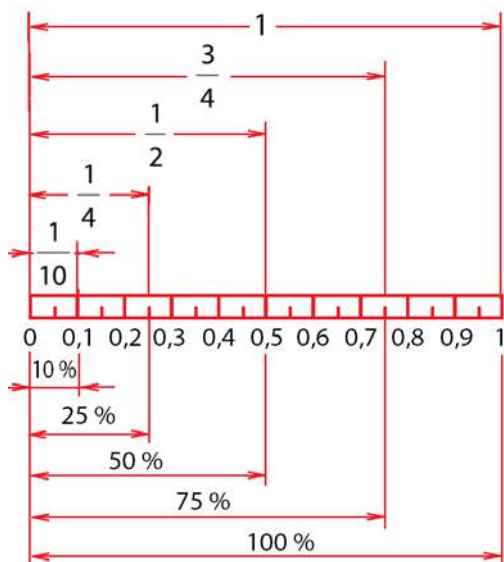
$$10 \% = \frac{1}{10} = 0,1$$

$$25 \% = \frac{1}{4} = 0,25$$

$$50 \% = \frac{1}{2} = 0,5$$

$$75 \% = \frac{3}{4} = 0,75$$

$$100 \% = 1$$

1160 Поясни, що означає:

- 1) з молока виходить 25 % вершків;
- 2) цукровий буряк містить 20 % цукру;
- 3) після перегонки нафти отримують 30 % гасу.

1161 Заміни відсотки звичайними й десятковими дробами.

5 %
45 %

10 %
50 %

15 %
60 %

25 %
75 %

1162 Заміни звичайні дроби відсотками.

$\frac{14}{100}$

$\frac{1}{10}$

$\frac{1}{4}$

$\frac{1}{2}$

$\frac{3}{4}$

$\frac{8}{100}$

$\frac{32}{100}$

1163 Заміни десяткові дроби відсотками.

0,34

0,25

0,04

0,1

0,03

0,87

0,5

0,3

1164 На фермі 100 птахів, з них 34 качки, 26 гусей, а решта — кури. Скільки відсотків від кількості птахів на фермі складають качки, скільки відсотків — гуси, скільки відсотків — кури?

1165 Визнач, скільки відсотків від 1 м становить: 1 см; 8 см; 12 см; 36 см; 0,16 м; 0,38 м; 1 м; 1,27 м.

1166 Знайди середнє арифметичне всіх натуральних чисел до 1000 включно.

ЗНАХОДИМО ВІДСОТОК ВІД ЧИСЛА ТА ЧИСЛО ЗА ВЕЛИЧИНОЮ ЙОГО ВІДСОТКА

1167 Запиши звичайні дроби: а) три четвертих; б) половина; в) чверть; г) одна десята; д) двадцять дев'ять сотих. Заміни звичайні дроби десятковими. Заміни десяткові дроби відсотками.

1168 Знайди звичайний дріб від числа. Зістав звичайний і десятковий дробу. Чи є між ними зв'язок? Знайди десятковий дріб від числа. Зістав десятковий дріб і відсотки. Що цікаве можна помітити? Як можна міркувати, щоб знайти відсоток від числа? Знайди відсоток від числа, попередньо замінивши відсотки дробом.

$$\frac{5}{100} \text{ від } 37$$

$$0,05 \text{ від } 37$$

$$5 \% \text{ від } 37$$

$$\frac{3}{4} \text{ від } 60$$

$$0,75 \text{ від } 60$$

$$75 \% \text{ від } 60$$

$$\frac{4}{16} \text{ від } 240$$

$$0,25 \text{ від } 240$$

$$25 \% \text{ від } 240$$

1169 Знайди число за величиною його дробу.

$$\frac{25}{100} \text{ становлять } 75$$

$$0,25 \text{ дорівнюють } 75$$

$$25 \% \text{ становлять } 75$$

$$\frac{9}{15} \text{ становлять } 72$$

$$0,6 \text{ дорівнюють } 72$$

$$60 \% \text{ становлять } 72$$

Поміркуй, як можна знайти відсоток від числа; як знайти число за величиною його відсотка.

Микола вважає, що відсоток можна замінити звичайним дробом, а потім знайти дріб від числа або число за величиною його дробу. Чи погоджуєшся ти з хлопчиком?

1170 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2; 1 і 3. Як відмінність задач вплине на розв'язання задачі 2? задачі 3? Зістав задачі 1 і 4; 4 і 5; 5 і 6. Що змінилося? Як ця зміна вплине на розв'язання задач 4–6?

►► 1) Футболка коштувала 240 грн. Під час розпродажу її ціна знизилася на $\frac{2}{5}$. Якою є нова ціна футболки?

►► 2) Футболка коштувала 240 грн. Під час розпродажу її ціна знизилася на 0,4. Якою є нова ціна футболки?

►► 3) Футболка коштувала 240 грн. Під час розпродажу її ціна знизилася на 40 %. Якою є нова ціна футболки?

►► 4) Під час розпродажу ціна футболки знизилась на $\frac{2}{5}$ від початкової ціни. Скільки коштувала футболка, якщо її ціна зі знижкою — 144 грн?

►► 5) Під час розпродажу ціна футболки знизилась на 0,4 від початкової ціни. Скільки коштувала футболка, якщо її ціна зі знижкою — 144 грн?

►► 6) Під час розпродажу ціна футболки знизилась на 40 % від початкової ціни. Скільки коштувала футболка, якщо її ціна зі знижкою — 144 грн?

1171 Знайди:

1) 5 % від: 140; 480; 1065; 37,45; 2,04; 123,0005;

2) 40 % від: 160; 640; 920; 0,196; 24,456; 56,88;

3) 75 % від: 150; 268; 457,3; 2,006; 0,005; 46,304.

1172 Знайди число, якщо його:

1) 15 % становлять: 90; 390; 108,15; 12,18; 60,9;

2) 24 % становлять: 96; 384,24; 0,72; 7,32; 0,84;

3) 68 % становлять: 204; 285,6; 5,44; 618,936; 68,272.

1173 Знайди:

1) 10 % від: 1 м; 64 дм; 3 кг; 82 т; 35 ц; 3,65 г;

2) 25 % від: 208 мм; 45 дм; 6,2 м; 8 т; 1,2 ц; 86,5 г;

3) 50 % від: 65 дм; 12,8 м; 46 мм; 47,4 т; 0,34 ц; 956,8 г.

1174 Знайди число, якщо його:

1) 32 % становлять: 480 мм; 161,21 кг; 2,24 м; 0,256 т;

2) 63 % становлять: 1,512 кг; 2,52 км; 63,504 кг; 29,61 м;

3) 75 % становлять: 285 т; 31,5 ц; 156 м; 42 см; 6 мм.

1175 Коли до кімнати увійшла четверта людина, то середній вік людей у кімнаті збільшився з 11 років до 14 років. Скільки років тому, хто увійшов?

ЗНАХОДИМО ВІДСОТОК ВІД ЧИСЛА ТА ЧИСЛО ЗА ВЕЛИЧИНОЮ ЙОГО ВІДСОТКА

1176 Знайди відсоток від числа.

5 % від 43,4 14 % від 0,65 32 % від 7,8 102 % від 14,87

1177 Знайди число за величиною його відсотка.

8 % становлять 96 15 % дорівнюють 3,45

4 % становлять 25,08

1178 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2; 2 і 3. Як відмінність задач вплине на розв'язання задачі 2? задачі 3? Розв'яжи задачі 2 і 3.

►► 1) На термін дії акції ціна пачки кави знизилась на 15 %. Яка акційна ціна пачки кави, якщо її повна ціна 140 грн?

►► 2) На термін дії акції ціна пачки кави знизилась на 15 %. Яка вартість трьох пачок кави під час акції, якщо повна ціна пачки кави 140 грн?

►► 3) На термін дії акції ціна пачки кави знизилась на 15 %, а пачки чаю — на 12 %. Яка вартість трьох пачок кави та чотирьох пачок чаю під час акції, якщо повна ціна пачки кави становила 140 грн, а чаю — 36 грн? Скільки грошей можна заощадити, скориставшись акцією?

Зістав задачі 1 і 4; задачі 4 і 5. Що відмінне? Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 4? задачі 5? Розв'яжи задачі 4 і 5.

►► 4) На термін дії акції ціна пачки кави знизилась на 15 % і становила 119 грн. Знайди повну ціну пачки кави.

►► 5) На термін дії акції ціна пачки кави знизилась на 15 % і становила 119 грн, а пачки чаю — на 12 % і становила 31,68 грн. Скільки грошей можна заощадити, якщо купити 3 пачки кави й 4 пачки чаю за акційною ціною?

1179 Знайди:

35 % від суми чисел 46,82 і 18,77;

8 % від добутку чисел 134,8 і 6,7;

72 % від різниці чисел 18,6 і 9,56;

14 % від частки чисел 23,12 і 6,8.

1180 Знайди число, якщо його:

9 % дорівнюють сумі чисел 1,56 і 2,787;

24 % дорівнюють різниці чисел 3 і 1,0752;

75 % дорівнюють добутку чисел 5,4 і 11,75;

16 % дорівнюють частці чисел 4 і 0,32.

1181 Розв'яжи задачі. До однієї із задач на вибір склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

▶▶ 1) У результаті розмелювання пшениці лише 2 % становить манна крупа. Скільки манної крупи можна одержати з 35 ц пшениці?

▶▶ 2) Відсоток виходу цукру із цукрового буряка становить 16 %. Скільки треба взяти цукрового буряка, щоб одержати 6,72 ц цукру?

1182 На будівництво привезли 345,8 тис. цеглин, причому бій становив 3 %. Для побудови стіни використали 34 % цілих цеглин. Скільки цілих цеглин залишилося?

1183 Обчисли значення виразів. Знайди 15 % від одержаних чисел.

$$(4 - 1,8) \cdot 8,3 + 9,18 : 3,4$$

$$16,47 : 2,7 - 1,8 \cdot (9 - 8,3)$$

$$2,3 \cdot (12 - 4,8) - 14,08 : 0,32$$

$$(13,42 - 6,62) : 4 - 0,79 \cdot 0,48$$

1184 Обчисли значення виразу. Знайди число, 26 % якого дорівнюють значенню виразу.

$$(3,16 \cdot 0,28 + 0,62) : 0,3 - 10,78 : 7,7$$

$$(3,5 \cdot 2,18 - 0,91) : 3,2 + 24,07 : 8,3$$

$$(2,69 \cdot 0,13 + 0,22) : 0,09 - 14,96 : 2,2$$

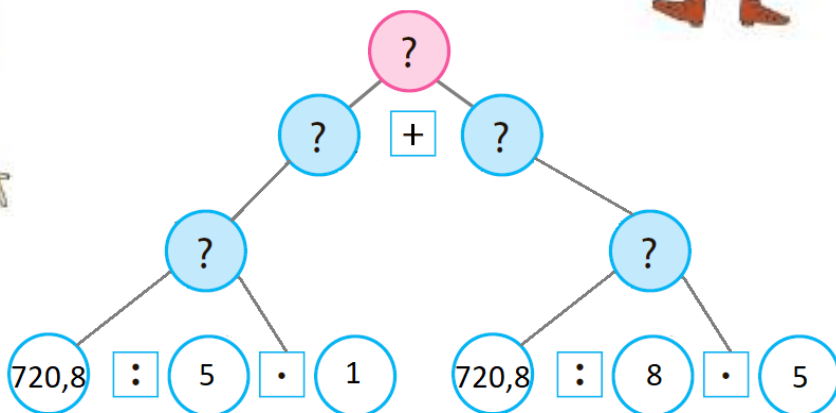
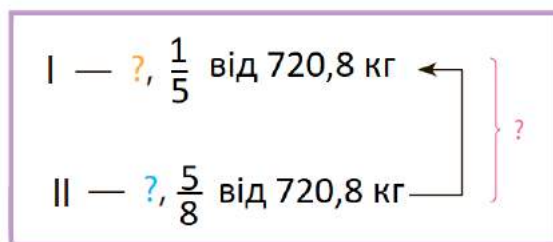
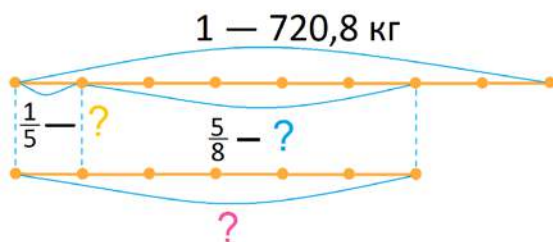
1185 Знайдіть середнє арифметичне перших двадцяти чисел натурального ряду.

ДОСЛІДЖУЄМО ЗАДАЧІ НА ВІДСОТКИ

1186 Розв'яжи задачі 1 і 3, скориставшись підказками. Зістав задачі 1 і 2; 3 і 4. Як відмінність задач вплине на розв'язання задачі 2? задачі 4? Розв'яжи задачі 2 і 4.

1) У магазині було 720,8 кг рису. Одного дня продали $\frac{1}{5}$ усього рису, а іншого — $\frac{5}{8}$. Скільки кілограмів рису продали?

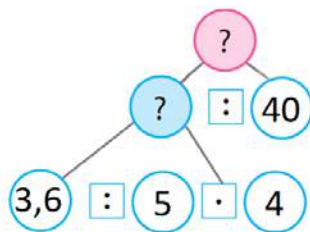
2) У магазині було 720,8 кг рису. Одного дня продали 20 % усього рису, а іншого — 62,5 %. Скільки кілограмів рису продали?

►► 3) Розмолоти 3,6 т пшениці. Борошно становило $\frac{4}{5}$ усієї пшениці, манки було в 40 разів менше, а решта — висівки. Скільки манної крупи одержали?

►► 4) Розмолоти 3,6 т пшениці. Борошно становило 80 % усієї пшениці, манки було в 40 разів менше, а решта — висівки. Скільки манної крупи одержали?

Борошно — ?, $\frac{4}{5}$ від 3,6 т
 Манка — ?, у 40 р. м., ніж
 Висівки — решта

1187 Знайди:

42 % від суми чисел 28,6 і 34,7;
 55 % від різниці чисел 27,12 і 19,6;

6 % від добутку чисел 18,12 і 7,2;
 60 % від частки чисел 3,5 і 2,5.

1188 Знайди число, якщо його:

11 % дорівнюють сумі чисел 8,6 і 2,4;
 20 % дорівнюють різниці чисел 8 і 2,62;

45 % дорівнюють добутку чисел 3,3 і 8,7;
 40 % дорівнюють частці чисел 6,2 і 0,2.

1189 Розв'яжи задачі. До однієї із задач на вибір склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

►► 1) Полуниця містить 6 % цукру. Скільки кілограмів цукру у 8,6 кг полуниці? На скільки більше цукру у 12,6 кг полуниці, ніж у 8,6 кг?

►► 2) Ширина прямокутника 3,6 см, що становить 60 % його довжини. Знайди довжину прямокутника. Обчисли його периметр і площу.

1190 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2? Розв'яжи задачу 2.

►► 1) У кравчині було 10,8 м тканини. На пошиття трьох однакових суконь використали $\frac{5}{6}$ усієї тканини. Скільки тканини використали на одну сукню?

►► 2) У кравчині було 10,8 м тканини. На пошиття трьох однакових суконь використали 90 % усієї тканини. Скільки тканини використали на пошиття однієї сукні?

1191 Квиток до квест-кімнати коштує 180 грн. Після оголошення акції і зниження ціни квитка кількість відвідувачів збільшилася на 50 %, а виторг зріс на 25 %. Яка ціна квитка зі знижкою?

ДОСЛІДЖУЄМО ЗАДАЧІ НА ВІДСОТКИ

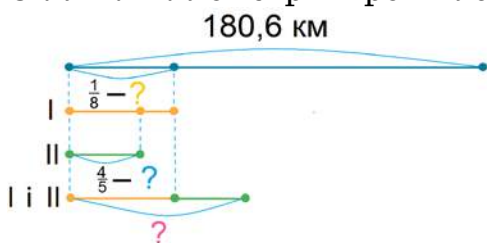
1192 Розв'яжи задачу 1, скориставшись підказками. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2? Розв'яжи задачу 2.

►► 1) Туристична група має пройти 180,6 км. За перший день група пройшла $\frac{1}{8}$ всього шляху, а за другий —

$\frac{4}{5}$ від того, що пройшла за перший

день. Скільки кілометрів пройшла туристична група?

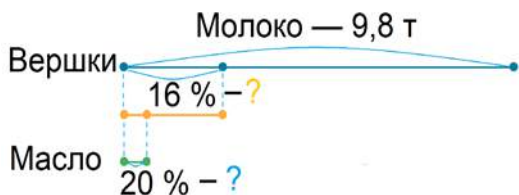
►► 2) Туристичній групі треба було пройти 180,6 км. За перший день вона пройшла 12,5 % усього шляху, а за другий 80 % того шляху, що пройшла за перший день. Скільки кілометрів пройшла туристична група?

I — $\frac{1}{8}$ від 180,6 км
II — $\frac{4}{5}$ від _____

1193 Розв'яжи задачі, скориставшись підказками.

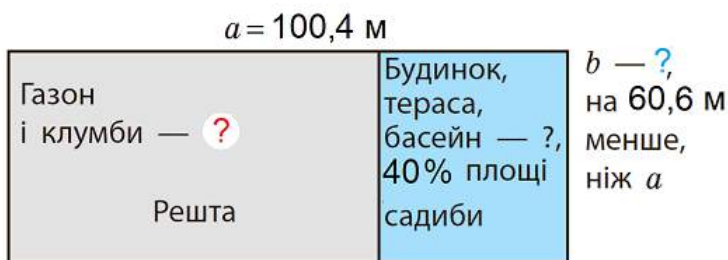
►► 1) Вихід вершків із молока становить 16 % маси молока, а вихід масла з вершків — 20 % маси вершків. Скільки масла можна одержати з 9,8 т молока?

Вершки — ?, 16 % від 9,8 т

Масло — ?, 20 % від _____

►► 2) Довжина садиби прямокутної форми 100,4 м, а її ширина на 60,6 м менша. Будинок, тераса і басейн займають 40 % площі садиби, а газон і клумби — решту. Яку площу садиби займають газон і клумби?

1194 Знайди:

28 % від суми чисел 16,74 і 19,56;

11 % від добутку чисел 9,64 і 4,3;

 61 % від різниці чисел 71,42 і 54,8;
75 % від частки чисел 3,532,16 і 0,8.

1195 Знайди число, якщо його:

16 % дорівнюють сумі чисел 8,34 і 2,35;

24 % дорівнюють різниці чисел 11,1 і 8,4;

 38 % дорівнюють добутку чисел 4,2 і 1,9;
15 % дорівнюють частці чисел 3,15 і 0,06.

1196 Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

 ►► Урок триває 45 хв. Діти писали самостійну роботу 60 % уроку. Скільки часу тривала самостійна робота?

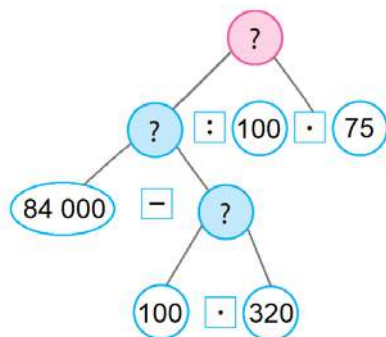
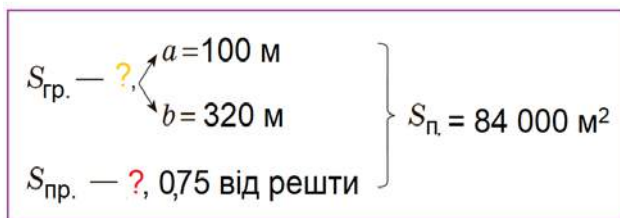
1197 У трьох цехах заводу працюють 2940 робітників. У першому цеху працюють 45 % усіх робітників, а в другому та третьому — решта робітників, причому в третьому цеху працює на 3 працівники більше, ніж у другому. Скільки робітників працює в третьому цеху?

1198 Частина жителів прикордонного міста розмовляє лише українською, частина — лише румунською, а частина — обома мовами. Скільки відсотків мешканців міста розмовляє обома мовами, якщо українську знають 85 % жителів міста, а румунську — 75 %?

ДОСЛІДЖУЄМО ЗАДАЧІ НА ВІДСОТКИ

1199 Розв'яжи задачу 1, скориставшись підказками. Зістав задачі попарно. Що відмінне? Як ця відмінність вплине на розв'язання задачі 2? задачі 3? Розв'яжи задачі 2 і 3.

►► 1) Частину поля площею 84 000 м² засіяли гречкою, частину — просом, а частину залишили незасіяною. Ділянка, яку засіяли гречкою, мала форму прямокутника зі сторонами 100 м і 320 м. Площа ділянки, яку засіяли просом, становила 0,75 площі решти поля. Яку площу поля засіяли просом?

►► 2) Частину поля площею 84 000 м² засіяли гречкою, частину — просом, а частину залишили незасіяною. Ділянка, яку засіяли гречкою, мала форму прямокутника зі сторонами 100 м і 320 м. Площа ділянки, яку засіяли просом, становила 75 % площі решти поля. Яку площу поля засіяли просом?

►► 3) Частину поля у формі прямокутника зі сторонами 1200 м і 210 м засіяли гречкою, частину — просом, а частину залишили незасіяною. Ділянка, яку засіяли гречкою, мала форму прямокутника зі сторонами 100 м і 320 м. Площа ділянки, яку засіяли просом, становила 75 % площі решти поля. Яку площу поля засіяли просом?

1200 Розв'яжи задачу, скориставшись підказками.

►► Пришкільна ділянка має форму прямокутника зі сторонами 350 м і 125 м. Сад займає $14\,950\text{ м}^2$, а $\frac{2}{3}$ решти площі відведено під дослідні ділянки. Знайди площу дослідних ділянок.

1201 Щоб пофарбувати будинок, придбали 1,2 т фарби. На фарбування фасаду використали 12 бочок фарби, по 0,06 т у кожній, а на фарбування кімнат у будинку — 60 % решти фарби. Скільки фарби пішло на фарбування кімнат будинку?

1202 Знайди значення виразів. Округли одержані результати до розряду одиниць.

$$\frac{4}{5} : 0,8 \cdot 1,25 : (0,54 - \frac{1}{25}) + 1,8 \cdot 0,6$$

$$45,8 \cdot 1,345 + 63,3 - 738,1 : (83 - 58,8)$$

1203 Знайди значення буквеного виразу:

$$5,12y(2,48x - 15,9) - (4,76x + 29,18y) : 16, \text{ якщо } x = 10, y = 1.$$

1204 Розв'яжи рівняння.

$$(32,7 - a) : 8,4 = 4,8 \quad 4(8,3x - 3,6) = 6,4$$

$$28,98 : (k - 12,3) = 4,6$$

1205 Визнач, чи є істинним подане твердження.

►► Середній дохід 10 % найбагатших жителів міста в 15 разів перевищує середній дохід усіх мешканців міста.

ДОСЛІДЖУЄМО МАСШТАБ

1206 У спортивному таборі зібралися діти з різних куточків України. Вони позначили прапорцями на карті свої рідні міста.

Наталка поцікавилась, яка відстань між столицею України — містом Києвом — і її рідним містом — Одесою. Як за допомогою карти про це дізнатися?

Сашко запропонував виміряти відстань між Києвом та Одесою на карті лінійкою. Хлопчик помітив, що в лівому нижньому куті карти подана інформація, яка дозволить знайти відстань між містами — масштаб 1 : 5 000 000 (в 1 см 50 км).

Масштаб показує, у скільки разів зменшено реальні розміри зображеного об'єкта.

На карті вказано масштаб $1 : 5\,000\,000$. Це означає, що реальні розміри на місцевості зменшено в $5\,000\,000$ разів і подано на карті.

Відстань на карті між Києвом та Одесою становить 9 см. Масштаб карти $1 : 5\,000\,000$. Це означає, що реальні розміри зменшено у $5\,000\,000$ разів, тому відстань між Києвом та Одесою $9 \cdot 5\,000\,000 = 45\,000\,000$ см = $450\,000$ м = 450 км.

1207 Макет собору Святого Мат'яша, що в Будапешті (Угорщина), створено в масштабі $1 : 125$. Що це означає? Як знайти реальні розміри собору?

Виконуючи це завдання, учні та учениці міркували так: макет замку створено в масштабі $1 : 125$ — це означає, що реальні розміри будівлі на макеті зменшено в 125 разів. Тому щоб знайти реальні розміри собору, достатньо виміряти певний розмір на макеті й помножити одержаний результат на 125 . Наприклад, якщо висота стіни макету 30 см, то реальна висота стіни собору:

$$30 \cdot 125 = 3750 \text{ см} = 37,5 \text{ м.}$$

Масштаб

Масштаб — це відношення довжини лінії на карті, плані, макеті тощо до її реальної довжини на місцевості, у натурі.

1208 Що означає масштаб $1 : 10\,000$? $1 : 500\,000$?

1209 У макеті реальні розміри об'єкта зменшені у 250 разів. Визнач масштаб макета.

- 1210** Висота Собору Саграда Фамілія, що в Барселоні (Іспанія), становить 172 м. Бронзовий макет зроблено в масштабі 1 : 100. Визнач висоту макета.

- 1211** Розв'яжи задачу. Склади та розв'яжи всі можливі обернені задачі.

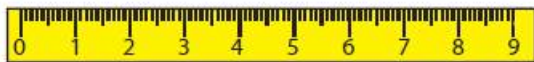
► Масштаб карти 1 : 100 000. Визнач відстань між пунктами на місцевості, якщо довжина відрізка, який з'єднує ці пункти на карті, становить 3,6 см.

- 1212** Відстань між селищами 126 км. Визнач довжину відрізка, що з'єднує ці пункти на карті, якщо масштаб карти 1 : 2 000 000.

- 1213** Відстань на місцевості 25 км, а на карті — 2,5 см. Визнач масштаб карти.

- 1214** Відстань на карті між містами Львів і Запоріжжя 8,5 см, а масштаб карти — 1 : 10 000 000. Найкоротший маршрут становить 1003 км. На скільки більша відстань між містами автотрасою, ніж по прямій?

- 1215** Відстань між містами Харків та Івано-Франківськ на карті — 8,4 см, а масштаб карти 1 : 10 000 000. Довжина автотраси між цими містами 1028,1 км. У скільки разів треба зменшити масштаб карти, щоб довжина лінії, що позначає цю автотрасу, становила приблизно 5,1 см? Визнач новий масштаб карти.

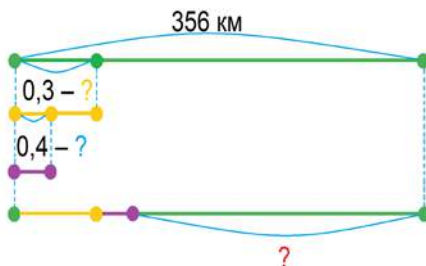
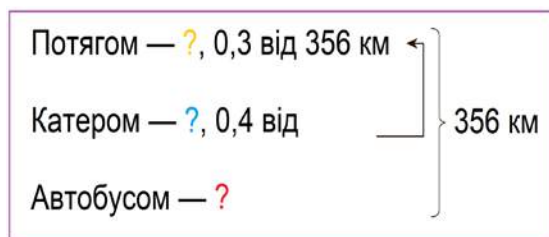
РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ

- 1216** Прокоментуй короткий запис і схему до задачі 1. Розв'яжи задачу 1 алгебраїчним або арифметичним методом. Зістав задачі 1 і 2. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2? Розв'яжи задачу 2.

►► 1) Група туристів має подолати 356 км. Потягом вона подолала 0,3 усього шляху, катером — 0,4 від відстані, яку подолала потягом, а решту — автобусом. Скільки кілометрів група подолала автобусом?

►► 2) Група туристів має подолати 356 км. Частину шляху вона подолала потягом, катером — 0,4 від відстані, яку подала потягом, а решту, тобто 206,48 км, — автобусом. Скільки кілометрів група подолала потягом?

►► 3) Група туристів має подолати певну відстань. Потягом вона подолала 0,3 усієї відстані, катером — 0,4 від відстані, яку подолала потягом, а решту, тобто 206,48 км, — автобусом. Яку відстань має подолати група?

Максим розв'язав задачу 1 арифметичним методом. Зіставивши задачі 1 і 2, він зауважив, що ці задачі не є взаємно оберненими. Підтвердь або спростуй думку хлопчика.

До задачі 2 Володя склав рівняння:

$$x + 0,4x + 206,48 = 356.$$

Олена спробувала розв'язати задачу 2 арифметичним методом. Першою дією вона дізналася, скільки кілометрів туристична група подолала потягом і катером:

$$356 - 206,48 = 149,52 \text{ (км)}.$$

Далі дівчинка міркувала так: якщо відстань, яку група подолала потягом, узяти за ціле — 1, то катером вона подолала 0,4 цілого, тобто потягом і катером група подолала $1 + 0,4 = 1,4$, що становить 149,52 км. Щоб знайти, скільки кілометрів туристична група подолала потягом, треба ціле (тобто 149,52) розділити на 1,4.

$$149,52 : 1,4 = 106,8 \text{ (км)}.$$

Оціни міркування дітей.

Зіставивши всі задачі, Тетяна встановила, що задачі 1 і 3 є взаємно оберненими. Розв'язуючи задачу 3, дівчинка зазначила: якщо потягом група подолала 0,3 цілого шляху, тоді катером вона подолала $0,3 \cdot 0,4 = 0,12$ цілого шляху.

Отже, потягом і катером туристи подолали $0,3 + 0,12 = 0,42$ цілого шляху, а автобусом — $1 - 0,42 = 0,58$ цілого шляху. Оскільки за умовою задачі туристична група подолала автобусом 206,48 км, що становить 0,58 цілого шляху, маємо: $206,48 : 0,58 = 356$ (км) — цілий шлях.

Чи погоджуєшся ти з міркуваннями дівчинки?

1217 Зістав подані задачі з відповідними номерами задач у попередньому завданні попарно. Як їх відмінність вплине на розв'язання поданих задач?

▶▶ 1) Туристична група має подолати 356 км. Потягом вона подолала 30 % усього шляху, катером — 40 % від відстані, яку подала потягом, а решту — автобусом. Скільки кілометрів група подолала автобусом?

▶▶ 2) Туристична група має подолати 356 км. Частину шляху вона подолала потягом, катером — 40 % відстані, яку подолала потягом, а решту, тобто 206,48 км, — автобусом. Скільки кілометрів група подолала потягом?

▶▶ 3) Туристична група має подолати певну відстань. Потягом вона подолала 30 % усієї відстані, катером — 40 % від відстані, яку подолала потягом, а решту, тобто 206,48 км, — автобусом. Яку відстань має подолати група?

1218 Порівняй значення виразів.

$$(1,764 : 0,3 - 0,16) \cdot 100 \bigcirc 100 - 17,55 : 0,9$$

$$(6 : 1,2 + 0,64 \cdot 0,25) : 100 \bigcirc 2,3005 - 2,345 : 50 - 1,78$$

1219 Знайди значення буквеного виразу $0,84k - 0,6 : a$, якщо:

1) $k = 0,54$, $a = 2$;

2) $k = 1,25$, $a = 0,012$;

3) $k = 3$, $a = 0,000\ 32$.

1220 Знайди значення виразів.

$$(94,07 \cdot 4,6 - 55,68 : 32) \cdot 0,16 : 0,02$$

$$3,6 (0,91 - 0,128 : 0,16) + 522,348 : 87$$

$$7200 \cdot 0,0148 - (1272,6 : 0,42 - 2800) + 12,7$$

1221 За формулою $x = 9k - 2(3k - 0,164)$ знайди значення x , якщо $k = 6,4$; $k = 0,12$; $k = 37,56$.

1222 Три однакових ручки та чотири однакові блокноти коштують 26 грн, а сім таких ручок і шість таких блокнотів коштують 44 грн. Визнач ціну блокнота.

УЗАГАЛЬНЮЄМО І ПОВТОРЮЄМО ВИВЧЕНЕ

1223 Знайди серед наведених чисел рівні.

48 %

0,048

$\frac{48}{100}$

$\frac{100}{48}$

4,8

0,48

1224 Знайди середнє арифметичне чисел.

25 і 29

124 і 196

8,2 і 7,8

42,65 і 43,87

75 і 82

490 і 501

12,3 і 11,6

2,183 і 3,252

1225 Упродовж тижня була така денна температура повітря: 18 °С, 17 °С, 15 °С, 12 °С, 16 °С, 19 °С, 18 °С. Знайди середню денну температуру повітря.

1226 Комунальна фірма включає опалення квартир, якщо впродовж трьох діб середнє значення середньодобової температури повітря на вулиці не перевищує 8 °С. Середньодобова температура повітря в четвер становила 4 °С, у п'ятницю — 9 °С, у суботу — 12 °С. Чи має комунальна фірма включити опалення?

1227 Корабель доставив замовнику три контейнери масою 36,7 т, 32,45 т і 33,25 т. Яка середня маса контейнера?

1228 Контейнеровоз перші два дні плив океаном зі швидкістю 20,48 км/год, два наступні дні — зі швидкістю 30,24 км/год і один день — зі швидкістю 39,36 км/год. Знайди середню швидкість руху контейнеровоза.

1229 Від кожного з поданих чисел знайди 20 % .
480; 1060; 98,4; 20,08; 126,004.

1230 Знайди число, якщо його 25 % становлять:
9; 30; 105; 14,1; 70,25; 1,416.

1231 Апельсини доставляли на гуртову базу чотирма контейнерами, по 100 кг апельсинів у кожному. У першому контейнері виявились зіпсованими 13 кг апельсинів, у другому — 8 кг, у третьому — 12 кг, у четвертому — 9 кг. Скільки відсотків апельсинів збереглося в кожному контейнері? Скільки відсотків вантажу в середньому залишилися якісними?

ПЕРЕВІРЯЄМО СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ

1232 Заміни відсотки десятковими дробами.
1 % 20 % 16 % 31 % 91 % 55 % 30 % 43 % 78 %

1233 Заміни десяткові дроби відсотками.
0,49 0,17 0,2 0,04 0,26 0,9 0,53 0,64

1234 Знайди середнє арифметичне чисел:
35 і 37 124, 153 і 139 3,5; 2,8; 3,6 і 4,7
462 і 421 24,92 і 25,74 4,12; 4,73; 3,56 і 4,01

1235 Який із поданих розв'язків задачі є правильним?

► 1) У книжці 400 сторінок. Олег прочитав 20 % книжки. Скільки сторінок він прочитав?

20 сторінок

80 сторінок

380 сторінок

► 2) Аліса прочитала 75 сторінок, що становить 25% усіх сторінок у книжці. Скільки сторінок у книжці, яку читає Аліса?

1875 сторінок

100 сторінок

300 сторінок

1236 Кілограм цукерок коштував 230 грн. Під час розпродажу ціна цукерок зменшилася на 25 %. Якою стала ціна цукерок?

1237 На солодощі для вечірки виділили 1000 грн. На цукерки витратили 25 % усіх коштів, на печиво — 30 % решти, а на горішки — 50 % тих грошей, які залишилися після купівлі цукерок і печива. Решту грошей залишили на придбання фруктів. Скільки грошей залишилося на купівлю фруктів?

1238 Для подарункових наборів змішали 4 кг шоколадних цукерок за ціною 258 грн, 2 кг карамельок за ціною 74 грн і 3 кг желейних цукерок за ціною 80 грн. Якою стала середня ціна кілограма цукерок? Якою буде вартість такого набору цукерок масою пів кілограма?

УЗАГАЛЬНЮЄМО І СИСТЕМАТИЗУЄМО ЗНАННЯ ПРО ЧИСЛА

1288 Учнівські групи презентували результати проєктної діяльності у вигляді лепбуків: «Натуральні числа», «Звичайні дроби», «Десяткові дроби». Поміркуй, які відомості діти могли вмістити в кожний із лепбуків?

1289 Прочитай числа. Заміни натуральні числа сумою розрядних доданків. Дробові числа розбий на дві групи: звичайні дроби та десяткові дроби. Кожний десятковий дріб заміни сумою розрядних доданків. Групу звичайних дробів розбий на дві підмножини: правильні й неправильні.

$$20\ 067\ 456 \quad 456,008 \quad \frac{45}{100} \quad \frac{135}{10} \quad 45\ 672 \quad 7\frac{8}{9} \quad 0,8$$

1290 Познач числа на координатному промені.

$$0,5 \quad \frac{2}{5} \quad 1,3 \quad 1\frac{4}{5} \quad 2\frac{1}{2} \quad 2,7 \quad 0,7 \quad 2,5$$

1291 Виділи цілу частину з неправильного дробу; заміни мішане число неправильним дробом.

$$\frac{15}{8} \quad 1\frac{7}{9} \quad \frac{34}{17} \quad 3\frac{6}{8} \quad \frac{270}{100} \quad \frac{9\frac{4}{7}}{\quad} \quad \frac{45}{7} \quad \frac{3}{10}$$

1292 Порівняй числа.

$$\begin{array}{ll} 4\ 560\ 876 \text{ і } 4\ 560\ 676 & \frac{5}{12} \text{ і } 1\frac{7}{12} \\ 340\ 078 \text{ і } 3\ 400\ 078 & 3\frac{4}{7} \text{ і } 3\frac{1}{7} \end{array} \quad \begin{array}{l} 0,034 \text{ і } 0,035 \\ 6,38 \text{ і } 12,38 \end{array}$$

1293 Виконай арифметичні дії.

$$\begin{array}{ll} 567 \cdot 1000 & 50\ 000 : 100 \\ 4569 + 1 & 5000 - 1 \\ 567 - 500 & 400 + 60 \end{array} \quad \begin{array}{ll} 9,78 \cdot 0,01 & 23,04 : 0,1 \\ 0,6 + 7 & 14,9 - 14 \\ 3,8 - 0,8 & 29,6 + 1 \end{array}$$

УЗАГАЛЬНЮЄМО І СИСТЕМАТИЗУЄМО ЗНАННЯ ПРО АРИФМЕТИЧНІ ДІЇ

1294 Створюючи квест на тему «Арифметичні дії додавання, віднімання, множення, ділення, піднесення до степеня», діти готували запитання й завдання. Запропонуй свої запитання та завдання до цього квесту.

1295 Виконай обчислення, використовуючи усні прийоми.

$6,4 : 2$	$1,9 \cdot 8$	$15,4 : 0,07$	$9,5 : 19$
$0,78 : 1,3$	$1,64 \cdot 6$	$2,82 : 0,6$	$1,53 : 9$

1296 Обчисли значення виразів зручним способом.

$683 + 58 + 17 + 199 + 42$	$8 \cdot 456 \cdot 125 \cdot 20$
$34,8 - (14,8 + 0,7)$	$(45,6 + 23,95) + 24,4$

1297 Обчисли значення виразів.

$$(302\,792 - 712) : 401 + 405 \cdot 208 \cdot 0,007$$

$$6,85 \cdot 3,7^3 + 66,92 : 14 - 3,8718 : 5,4$$

$$0,65^2 \cdot (49,56 : 14) + 264,8 \cdot 0,01 - 0,78$$

$$(4,5494 : 0,529 + 13 : 6,5 + 8,78) : 5,7$$

$$54 \frac{1}{9} - \left(18 \frac{8}{9} + 9 \frac{3}{9} \right) + 7 \frac{4}{9}$$

$$2856 : (425 - 68) + 6,848 : 1,28 - 2,88^2$$

$$35,7 : 0,085 - (63,68 + 36,64) : 4,8$$

$$37,95 : 34,6 + (34,4 + 28,8) : 20 - \frac{1}{2}$$

$$(72 : 2,4 - 6,3716 : 0,937 - 3,88) : 2,3$$

$$8 \frac{3}{4} + 9 \frac{2}{4} - \left(5 \frac{2}{4} + 6 \frac{3}{4} \right)$$

1298 Як зміниться результат арифметичної дії, якщо:

- 1) один доданок збільшиться на 0,56;
- 2) зменшуване зменшиться на 7,8;
- 3) від'ємник збільшиться на 3,2;
- 4) один множник збільшиться у 2,5 раза;
- 5) ділене збільшиться в 3 рази;
- 6) дільник зменшиться в 5,6 раза?

УЗАГАЛЬНЮЄМО І СИСТЕМАТИЗУЄМО УСНІ ТА ПИСЬМОВІ ПРИЙОМИ ДОДАВАННЯ Й ВІДНІМАННЯ

1299 Згадай відомі тобі прийоми додавання; віднімання натуральних чисел. На яких законах і правилах вони ґрунтуються?

1300 Виконай обчислення з натуральними числами в першому рядку кожного стовпчика різними способами з коментарем. Чи можна міркувати аналогічно під час додавання і віднімання десяткових дробів?

$$64 + 28$$

$$36 - 18$$

$$460 + 270$$

$$710 - 350$$

$$6,4 + 2,8$$

$$3,6 - 1,8$$

$$0,46 + 0,28$$

$$0,71 - 0,35$$

1301 Згадай, як виконується додавання та віднімання звичайних дробів; мішаних чисел. Обчисли значення виразів.

$$\frac{8}{12} + \frac{7}{12}$$

$$\frac{34}{100} - \frac{18}{100}$$

$$3\frac{5}{17} + 9\frac{16}{17}$$

$$9\frac{11}{13} - 6\frac{7}{13}$$

$$2 - 1\frac{7}{8}$$

$$\frac{7}{11} + \frac{4}{11}$$

$$11\frac{6}{15} - 9\frac{4}{15}$$

$$18\frac{3}{9} + \frac{7}{9}$$

1302 Виконай обчислення, використовуючи письмовий прийом. Перевір одержані результати.

$$6,92 : 0,14$$

$$14,49 - 8,65$$

$$0,675 \cdot 3,42$$

$$12,567 + 0,043$$

$$\begin{array}{r} 900\ 765\ 404 + 45\ 234\ 606 \\ 8\ 377\ 002\ 222 - 7\ 298\ 127\ 333 \end{array}$$

1303 Знайди значення виразів.

$$6324 : (453 - 267) + 17\ 010 : 405 + 6834 : 34 + 5712 : (425 - 68)$$

$$0,87 : 0,29 + 0,36 : 12 + 8,4 : 0,12 - 0,081 : 0,09 - 1 : 12,5 - 7 : 0,28$$

$$198,7566 : 3,7 + 0,74208 : 0,24 - 28,435 : 4,7 - 338,2736 : 5,6$$

1304 При діленні числа c на 28 у частці одержали число

$$2\frac{7}{28}. \text{ Знайди число } c.$$

УЗАГАЛЬНЮЄМО І СИСТЕМАТИЗУЄМО УСНІ ТА ПИСЬМОВІ ПРИЙОМИ МНОЖЕННЯ Й ДІЛЕННЯ

1305 Знайди значення виразів у першому рядку кожного стовпчика, використовуючи різні прийоми усних обчислень. Чи можна під час множення й ділення десяткових дробів міркувати так само, як і при множенні й діленні натуральних чисел? Визнач теоретичні засади прийомів обчислення.

$128 : 8$	$63 \cdot 7$	$76 : 19$	$28 \cdot 4$	$78 : 13$
$12,8 : 8$	$6,3 \cdot 7$	$7,6 : 1,9$	$0,28 \cdot 0,04$	$0,78 : 1,3$

1306 Знайди значення добутків і часток натуральних чисел у першому рядку кожного стовпчика, використовуючи письмовий прийом обчислення. Зістав вирази в першому й другому рядках. Як їх відмінність вплине на розв'язування?

$2594 \cdot 28$	$25\,004 : 47$	$3651 \cdot 37$	$12\,096 : 56$	$3867 \cdot 52$
$25,94 \cdot 28$	$2,5004 : 47$	$3,651 \cdot 3,7$	$1,2096 : 5,6$	$38,67 \cdot 0,52$

1307 Виконай обчислення, використовуючи усні прийоми.

$72 : 0,24$	$4,8 \cdot 7$	$0,48 : 16$	$1,24 \cdot 6$
$0,19 \cdot 6$	$0,85 : 0,17$	$0,056 \cdot 4$	$0,54 : 1,8$

1308 Виконай обчислення, використовуючи письмовий прийом. Перевір одержані результати.

$94,77 : 23,4$	$0,258 \cdot 3,08$	$2,869\,76 : 0,472$
$4,58 \cdot 75,6$	$142,392 : 3,49$	$4,528 \cdot 2,03$

1309 Обчисли значення виразів.

$548 : 25 - (4,11 - 1,39) : 3,4 + 0,18 : 6 + 0,4$
 $168,2 \cdot 0,01 + 0,58 \cdot (52,92 : 12) + 3,07 \cdot (5,48 \cdot 6 - 30,4)$
 $0,8 \cdot (40,56 : 13) + 537,7 \cdot 0,01 - (2,4 \cdot 8 - 17,9) \cdot 5,348$
 $(2,7405 : 0,315 + 17 : 8,5 + 0,91) : 4,3 - 2,3 + 0,4573$

УЗАГАЛЬНЮЄМО І СИСТЕМАТИЗУЄМО АЛГЕБРАЇЧНИЙ МАТЕРІАЛ

1310 Діти підготували завдання для гри-мандрівки за мотивами фільмів про піратів. У завданнях передбачалися запитання про вирази (числові й буквені), рівності (числові й рівняння), нерівності (числові й буквені). Склади завдання, які можна запропонувати під час цієї гри-мандрівки.

1311 Чи може добуток двох чисел бути: меншим від одного із цих чисел; меншим від кожного із цих чисел; удвічі меншим від одного із цих чисел?

1312 Знайди значення буквених виразів:

$$8,9 : k + 3,456, \text{ якщо } k = 10;$$

$$(63,68 + 36,64) : a, \text{ якщо } a = 4,8;$$

$$6,36 \cdot b + 18,27 \cdot c, \text{ якщо } b = 2,987, c = 2,236.$$

1313 Розв'яжи рівняння.

$$11k - 3,8k = 16,56 \quad \frac{6}{19} + y + 7 = 9\frac{17}{19} \quad 3(3,6x + 4,2) + 3,2x = 16,8$$

1314 Запиши множину натуральних розв'язків нерівності.

$$32 : 1,6 < x \text{ } \mathbb{N} \quad 10,9 : 0,5$$

$$42 : 1,4 \mathbb{N} \quad k < 57,06 : 1,8$$

1315 Значення виразу $4,7c$ дорівнює $0,94$. Знайди значення поданих виразів.

$$4,7 - c$$

$$4,7 : c$$

$$4,7 + c$$

1316 Знайди невідоме число, склавши рівняння.

►► 1) Сашко задумав число. Якщо це число збільшити в 4 рази, а потім результат збільшити на 7,28, то одержимо 35,28.

►► 2) Оленка задумала число. Якщо це число зменшити на 6,21, а потім результат збільшити втричі, то вийде 42.

УЗАГАЛЬНЮЄМО І СИСТЕМАТИЗУЄМО ЗНАННЯ ПРО СЕРЕДНЄ АРИФМЕТИЧНЕ КІЛЬКОХ ЧИСЕЛ

1317

Сьогодні перед людством загострилася проблема кліматичних змін на нашій планеті. Досліджуючи зміни температури у власній країні, діти вивчали середні щомісячні значення температури в різні роки й порівнювали їх. Чому вони стали вивчати саме середні значення температури? Що ти знаєш про середнє арифметичне? Про середнє значення величини? Поміркуй, як у різних сферах життя (медицина, охорона здоров'я, освіта тощо) застосовують середнє арифметичне.

1318

Для визначення глибини озера зробили кілька вимірювань та одержали такі результати: 7,5 м; 8,2 м; 8,6 м; 7,9 м; 9,1 м. Визнач середню глибину озера.

1319

Туристична група спочатку їхала потягом 8 год зі швидкістю 68 км/год, потім — автобусом 4 год зі швидкістю 72 км/год, а далі йшла пішки 2 год зі швидкістю 4 км/год. Знайди середню швидкість руху туристичної групи.

1320

З ділянки площею 4 га зібрали по 240 ц картоплі з гектара, а з ділянки площею 6 га — по 220 ц із гектара. Знайди середню врожайність картоплі на цих ділянках.

1321

Середнє арифметичне чисел s і 16,2 дорівнює 14,2. Знайди число s .

1322

Середнє арифметичне двох чисел, одне з яких у 4 рази більше за інше, дорівнює 20. Знайди ці числа.

1323

Число x є середнім арифметичним чисел a і k . На скільки число x більше за число a , якщо воно менше від числа k на 15? На скільки a менше від k ?

УЗАГАЛЬНЮЄМО І СИСТЕМАТИЗУЄМО СПОСОБИ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ, ЩО МІСТЯТЬ ОДНАКОВУ / СТАЛУ ВЕЛИЧИНУ

1324 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2; 2 і 3; 1 і 4; 2 і 5; 3 і 6. Як їх відмінність вплине на розв'язання задач 2 і 3; 4; 5; 6? Розв'яжи їх.

Голландські дослідники розробили робота-фермера, завданням якого є видалення зайвого листя з томатів, які вирощуються в теплицях.

▶▶ 1) Першого дня робот обробив 360 кущів томатів за 8 год роботи. Скільки кущів обробить робот другого дня за 6 год, якщо працюватиме з тією самою продуктивністю?

▶▶ 2) Першого дня робот обробив на 90 кущів томатів більше, ніж другого дня. Скільки кущів обробляв робот кожного дня, працюючи з однаковою продуктивністю, якщо першого дня він працював 8 год, а другого — 6 год?

▶▶ 3) За два дні робот обробив 630 кущів томатів. Скільки кущів обробляв робот кожного дня, працюючи з однаковою продуктивністю, якщо першого дня він працював 8 год, а другого — 6 год?

▶▶ 4) До вдосконалення робот обробляв 360 кущів томатів за зміну, щогодини обробляючи 45 кущів. Скільки кущів він обробить за зміну, якщо щогодини оброблятиме 52 кущі?

▶▶ 5) До вдосконалення робот обробляв за зміну на 56 кущів томатів менше, ніж після вдосконалення. Скільки кущів він обробляв за зміну до вдосконалення і скільки — після вдосконалення, якщо до вдосконалення він щогодини обробляв 45 кущів, а після вдосконалення став обробляти 52 кущі?

▶▶ 6) За зміну до вдосконалення і за зміну після вдосконалення робот обробив усього 776 кущів томатів. Скільки кущів він обробляв за зміну до вдосконалення і скільки — після вдосконалення, якщо щогодини до вдосконалення він обробляв 45 кущів, а після вдосконалення став обробляти 52 кущі?

УЗАГАЛЬНЮЄМО І СИСТЕМАТИЗУЄМО СПОСОБИ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

Сьогодні дослідники працюють над розробленням альтернативних джерел водних ресурсів. Так, німецький інженер-конструктор створив удосконалену систему для збирання води з туману. А українські розробники презентували прилад, що виробляє воду з повітря.

1325 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. У чому їх відмінність? Як ця відмінність вплине на розв'язання задачі 2? Розв'яжи задачу 2.

►► 1) Підприємець установив станцію зі збирання води з туману площею $45,6 \text{ м}^2$ і зібрав $638,4 \text{ л}$ води. Скільки літрів води можна одержати від станції площею $56,2 \text{ м}^2$ за умови однакової продуктивності праці станцій (однакової кількості літрів води на 1 м^2)?

►► 2) Підприємець установив дві станції зі збирання води з туману площею $45,6 \text{ м}^2$ кожна та зібрав $1276,8 \text{ л}$ води. Скільки літрів води можна одержати від станції площею $56,2 \text{ м}^2$ за умови однакової продуктивності праці станцій?

1326 Зістав подану задачу із задачею 2 у попередньому завданні. У чому їх відмінність? Як ця відмінність вплине на розв'язання поданої задачі? Розв'яжи її.

►► За тиждень станція зі збирання води з повітря виробила $245\,000 \text{ л}$ води, а тепловий опріснювач води — $269\,500 \text{ л}$. Скільки літрів води вироблять за 5 днів станція та опріснювач, якщо працюватимуть разом?

УЗАГАЛЬНЮЄМО СПОСІБ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ НА СПІЛЬНУ РОБОТУ

В Україні є підприємства, які переробляють макулатуру знову в папір, наприклад Зміївська паперова фабрика. Потім перероблений папір використовують, зокрема, для друку книжок. На цій фабриці також працює музей паперу.

1327 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2; 2 і 3. У чому їх відмінність? Як ця відмінність вплине на розв'язання задач 2 і 3? Розв'яжи задачі 2 і 3.

▶▶ 1) На трьох пресах за 8 год переробили 28,8 т макулатури. Скільки макулатури можна переробити на двох таких пресах за 7 год?

▶▶ 2) На одному пресі за 8 год переробили 9,6 т макулатури, а на іншому — 7,2 т. Скільки макулатури можна переробити на цих двох пресах за 7 год, якщо вони працюватимуть разом?

▶▶ 3) За 8 год роботи пресу отримали 9,6 т сировини для папероробної машини. Ця машина за той самий час переробляє 22,64 т такої сировини. Скільки тонн сировини бракує, щоб забезпечити 7-годинну роботу папероробної машини, якщо прес протягом цього часу теж працюватиме?

До кожної задачі склади і розв'яжи хоча б одну обернену задачу.

1328 Обчисли значення виразів і знайди 10 % від одержаного числа.

$$6,8 \cdot (0,92 - 0,128 : 0,16) + 522,348 : 0,087$$

$$5800 \cdot 0,0238 - (12,726 : 0,42 - 28) + 278,9$$

1329 Розв'яжи рівняння.

$$0,62(y - 0,02) = 1,736$$

$$0,31(k - 20) + 0,42k = 5,699$$

$$(24 - a) : 0,37 = 0,42$$

УЗАГАЛЬНЮЄМО І СИСТЕМАТИЗУЄМО СПОСОБИ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ НА РУХ

1330 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2; 1 і 3; 3 і 4. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2; 3; 4? Розв'яжи задачі 2, 3 і 4.

У важкодоступний гірський район вантажі доставляють дронами.

►► 1) З пунктів A і B , відстань між якими 60 км, одночасно назустріч один одному вилетіли два дрони. Один летів зі швидкістю 120 км/год, а інший — 80 км/год. За скільки годин дрони опиняться над одним об'єктом?

►► 2) З пункту C одночасно в протилежних напрямках вилетіли два дрони. Один летів зі швидкістю 120 км/год, а інший — 80 км/год. За скільки годин відстань між дронами буде 60 км?

►► 3) З пунктів A і B , відстань між якими 60 км, одночасно в одному напрямку вилетіли два дрони. Той, що рухався позаду, летів зі швидкістю 120 км/год, а інший, який рухався попереду, — зі швидкістю 80 км/год. За скільки годин дрони опиняться над одним об'єктом?

►► 4) З пункту C одночасно в одному напрямку вилетіли два дрони. Один летів зі швидкістю 120 км/год, а інший — 80 км/год. За скільки годин відстань між дронами становитиме 60 км?

До задач 1–4 склади й розв'яжи обернені задачі: на знаходження відстані на момент початку / закінчення руху; на знаходження швидкості руху одного з дронів.

1331 Знайди значення буквених виразів, якщо $x = 2,3$ і $y = 4$.

$$4(1,6x + 80y) + 3x \cdot 0,1$$

$$(5,3x + 0,2y) \cdot 7 + 2(1,3x)$$

$$7x \cdot 0,5 + 6(1,4x + 4,5y)$$

УЗАГАЛЬНЮЄМО І СИСТЕМАТИЗУЄМО СПОСОБИ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ НА ПРОЦЕСИ

1332 🔍 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2; 1 і 3; 3 і 4. Як їх відмінність вплине на розв'язання задачі 2; 3; 4? Розв'яжи задачі 2, 3 і 4.

Сьогодні дослідники працюють над втіленням у життя ідеї безпілотних авто. Так, естонські науковці розробили автономний безпілотний шатл на водневому паливі. Шатл — це транспорт (наприклад, автобус), що здійснює часті рейси зазвичай на невеликі відстані.

►► 1) Від двох зупинок одночасно назустріч один одному вирушили два шатли, які зустрілися за 2 год. Перший шатл рухався зі швидкістю 25 км/год, а другий — 20 км/год. Яка відстань між зупинками?

►► 2) Від зупинки одночасно в протилежних напрямках вирушили два шатли. Перший рухався зі швидкістю 25 км/год, а другий — 20 км/год. Яка відстань буде між шатлами за 2 год?

►► 3) Від двох зупинок одночасно в одному напрямку вирушили два шатли, які опинилися поряд за 2 год. Перший шатл рухався зі швидкістю 25 км/год, а другий — 20 км/год. Яка відстань між зупинками?

►► 4) Від зупинки одночасно в одному напрямку вирушили два шатли. Перший рухався зі швидкістю 25 км/год, а другий — 20 км/год. Яка відстань буде між шатлами за 2 год?

1333 🔍 Зістав задачу 1 із задачею 1 у попередньому завданні; задачу 2 із задачею 3 у попередньому завданні. Як їх відмінність вплине на розв'язання поданих задач? Розв'яжи їх.

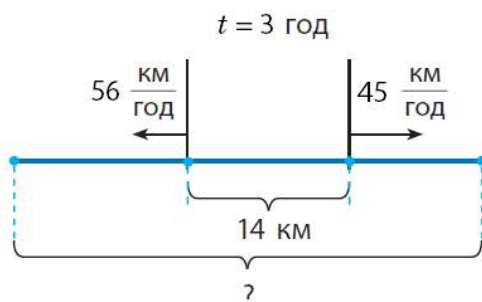
►► 1) Перший шатл щорейсу перевозить 25 пасажирів, а другий — 20. Скільки пасажирів перевезуть ці шатли за 2 рейси, якщо працюватимуть разом?

🏠 ►► 2) Перший шатл щорейсу привозить на зупинку 25 пасажирів, які мають вирушити далі другим шатлом, який щорейсу перевозить 20 пасажирів. Скільки пасажирів залишаться чекати на зупинці після 2 рейсів кожного шатла (спільної роботи)?

ПОВТОРЮЄМО РОЗВ'ЯЗУВАННЯ УСКЛАДНЕНИХ ЗАДАЧ НА РУХ

1334 🔍 Розв'яжи задачі. Склади й розв'яжи обернені задачі.

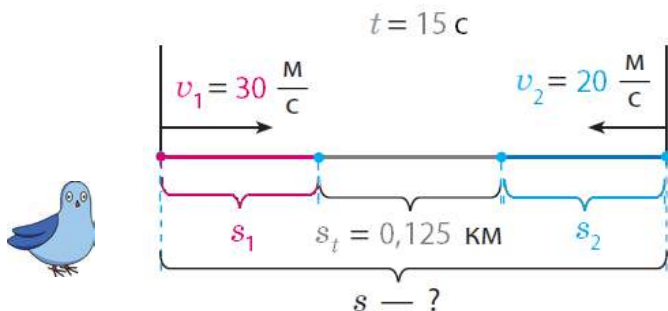
►► 1) Від двох причалів, відстань між якими 14 км, одночасно в протилежних напрямках вирушили моторний човен і катер. Швидкість руху моторного човна 56 км/год, а катера — 45 км/год. Яка відстань буде між ними за 3 год після початку руху?

►► 2) Від пристані вирушив моторний човен зі швидкістю 35 км/год. За 2 год після його відправлення від цієї ж пристані вирушив другий моторний човен, і за 6 год відстань між човнами становила 448 км. Знайди швидкість другого моторного човна.

1335 🔍 Розв'яжи задачу 1. Зістав задачі 1 і 2. У чому їх відмінність?

►► 1) На дахах двох будинків сиділи два голуби. Одночасно вони полетіли назустріч один одному. Один із голубів летів зі швидкістю 30 м/с, а інший — зі швидкістю 20 м/с. За 15 с відстань між голубами становила 0,125 км. Знайди відстань між будинками.

►► 2) На дахах двох будинків, відстань між якими 1,1 км, сиділи два голуби. Одночасно вони полетіли назустріч один одному. Один із голубів летів зі швидкістю 30 м/с, а інший — 20 м/с. Знайди відстань між голубами за 15 с після початку руху.

УЗАГАЛЬНЮЄМО ЗНАННЯ ПРО ВІДСОТКИ

1336 🔍 Діти працювали над проектом «Шацький національний природний парк». Зокрема, вони дізналися про площу парку (48 977 га) та його склад. Знайди інформацію про цей парк.

1337 🔍 Згадай означення відсотка та поясни, як ти розумієш, що ліси займають близько 56 % території парку, болота — 2,7 %, водойми (озера, ставки, канали) — майже 14 %.

▶▶ Заміни відсотки дробами. Згадай, як знайти дріб від числа, відсоток від числа, та визнач площу лісів, боліт і водойм Шацького національного природного парку.

1338 🔍 До складу парку входить ботанічний заказник загальнодержавного значення «Втенський», площа якого 130 га, що становить 0,5 % від площі парку, покритої лісами.

▶▶ Заміни відсоток дробом. Згадай, як знайти число за його дробом, число за його відсотком, і визнач площу лісів у парку.

▶▶ Парк також містить лісові заказники місцевого значення «Ростанський» (площа 14,6 га) і «Ялиник» (площа 83 га), іхтіологічний заказник «Соминець» (площа 46 га). Визнач, скільки відсотків від площі парку становить площа заказника: «Втенський»; «Ростанський»; «Ялиник»; «Соминець».

1339 🔍 Діти дізналися про флору і фауну парку. Зокрема, про те, що загалом фауна хребетних налічує 333 види: 29 видів риб, 12 видів земноводних, 7 видів плазунів, 241 вид птахів, 44 види ссавців. Яку частину від загальної кількості видів хребетних становить кількість кожного виду?

РОЗВ'ЯЗУЄМО ЗАДАЧІ НА ВІДСОТКИ

1340 🔍 Діти, плануючи під час літніх канікул відвідати разом із батьками або рідними Національний природний парк «Гуцульщина», вирішили дізнатися про нього. Знайди інформацію про цей парк.

1341 🔍 Площа парку становить 24 665 га. Знайди площу хвойних лісів, якщо вони займають 33,34 % площі парку.

1342 🔍 Одним із популярних місць для відпочинку в парку є озеро Лебедине площею 0,4 га, що становить 0,5 % від площі всіх водойм парку. Знайди площу водойм парку.

1343 🔍 Коли туристи подолали 75 % шляху, їм залишилося ще 85 км. Який шлях запланували подолати туристи?

1344 🔍 Туристи подолали пішки 12 % запланованого шляху, на човнах — 24 % шляху, і після цього їм залишилося подолати ще 32 км. Скільки кілометрів запланували подолати туристи?

1345 🔍 Туристична агенція запланувала за місяць обслужити 150 туристів. Через тиждень їм залишилося залучити ще 30 туристів. На скільки відсотків турагенція виконала місячне планове завдання за тиждень?

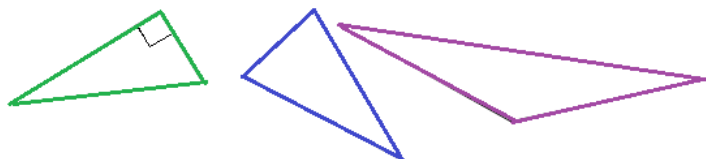
1346 🔍 Родина сплатила за проживання в готелі 2620 грн, витративши на це 65,5 % бюджету, виділеного на подорож. Який бюджет виділила родина на подорож?

1347 🔍 Родина запланувала витратити на відпочинок 5500 грн, але витратила 5830 грн. На скільки відсотків родина перевищила запланований бюджет?

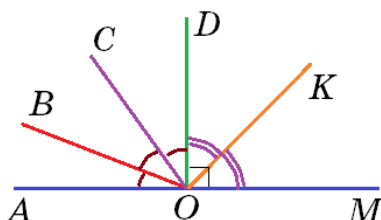
СИСТЕМАТИЗУЄМО ЗНАННЯ ПРО ГЕОМЕТРИЧНІ ФІГУРИ ТА ГЕОМЕТРИЧНІ ВЕЛИЧИНИ

1348 Познач вершини A, B, C гострокутного трикутника; вершини D, O, F прямокутного трикутника; вершини K, M, N тупокутного трикутника. Виміряй кути кожного трикутника та знайди суму його кутів. Що цікаве можна помітити?

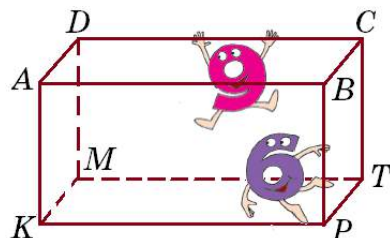
1349 У трикутнику ABC кут C — прямий, $AC = 3,5$ см, $BC = 4,5$ см. Побудуй цей трикутник. Виміряй сторону AB і знайди периметр трикутника ABC . Виміряй кути трикутника та знайди суму його кутів.

1350 Оціни за рисунком істинність або хибність поданих тверджень:

- 1) $\angle AOC$ становить $\frac{1}{3}$ розгорнутого кута; 2) $\angle COK = 36^\circ$;
- 3) $\angle MOC = \angle AOD$; 4) $\angle BOM$ становить $\frac{4}{5}$ розгорнутого кута.

1351 Розглянь на рисунку прямокутний паралелепіпед. Назви й полічи його вершини; ребра; грані; грані, які є основами; бічні грані; рівні грані.

1352 Яка з наведених трійок чисел може бути трьома вимірами прямокутного паралелепіпеда, об'єм якого $66,304 \text{ см}^3$?

- а) 4; 6; 9; б) 6,3; 8,2; 2,7; в) 3,7; 2,8; 6,4; г) 12; 7,3; 2,1.

СИСТЕМАТИЗУЄМО ЗНАННЯ ПРО ГЕОМЕТРИЧНІ ВЕЛИЧИНИ

1353 Три групи дітей, узагальнюючи знання про геометричні величини, зробили лепбуки за кожною з тем: «Довжина відрізка і периметр многокутника», «Площа фігури; формула площі прямокутника і квадрата», «Об'єм прямокутного паралелепіпеда й куба». Поміркуй, які рубрики можуть бути в кожному лепбуку і яким змістом можна їх наповнити.

1354 Виконай дії з іменованими числами.

$$\begin{aligned} &7 \text{ дм}^2 15 \text{ см}^2 + 9 \text{ дм}^2 27 \text{ см}^2 \\ &5 \text{ м}^2 8 \text{ см}^2 + 3 \text{ м}^2 4527 \text{ см}^2 \\ &27 \text{ дм}^2 16 \text{ см}^2 + 121 \text{ дм}^2 9 \text{ см}^2 \\ &14 \text{ м}^2 52 \text{ дм}^2 - 9 \text{ м}^2 18 \text{ дм}^2 \end{aligned}$$

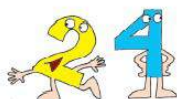
$$\begin{aligned} &3 \text{ м}^2 7 \text{ дм}^2 \cdot 89 \\ &4 \text{ см}^2 5 \text{ мм}^2 \cdot 76 \\ &39 \text{ дм}^2 75 \text{ см}^2 : 25 \\ &74 \text{ м}^2 25 \text{ дм}^2 : 99 \end{aligned}$$

1355 Прямокутна ділянка має довжину 80 м і ширину 56 м. Знайди довжину іншої прямокутної ділянки з такою самою площею, ширина якої 40 м.

1356 Площа прямокутника 140 см^2 , а його ширина 10 см. Ширину цього прямокутника зменшили у 2 рази, а довжину збільшили в 6 разів. У скільки разів збільшилася площа прямокутника?

1357 Периметр прямокутної ділянки 18,4 м. Довжина ділянки 7,6 м. Знайди площу цієї ділянки.

1358 $ABCDKMPT$ — прямокутний паралелепіпед. Площа його основи 24 см^2 , а висота — 7 см. Обчисли об'єм цього прямокутного паралелепіпеда.

СИСТЕМАТИЗУЄМО ЗНАННЯ ПРО ВЕЛИЧИНИ ТА ОДИНИЦІ ЇХ ВИМІРЮВАННЯ

1359 Діти працювали над проєктом «Величини навколо нас», об'єднавшись у групи. Групи досліджували:

- *перша* — основні величини (довжину, масу, час) та одиниці їх вимірювання;
- *друга* — групи взаємопов'язаних величин та формули знаходження однієї величини за двома іншими;
- *третья* — середнє арифметичне та його застосування в життєвих ситуаціях, які описуються групами взаємопов'язаних величин.

Результати роботи презентували у вигляді гри-змагання, яка містила три раунди. Кожний раунд проводила одна з груп, а дві інші змагалися між собою. Поміркуй, які відомості про величини можна використати для завдань кожного раунду. Склади завдання до кожного раунду.

1360 Виконай дії.

37 років 4 місяці : 2 роки 4 місяці
23 год 21 хв – 13 год 48 хв

8 ц 52 кг : 2 ц 84 кг
6 км 75 м : 5 м

1361 Опівдні від пристані відійшов пароплав, швидкість руху якого була 16 км/год. За 3 год від тієї самої пристані в тому самому напрямку відійшов другий пароплав, який за 12 год після виходу наздогнав перший. Визнач швидкість руху другого пароплава.

1362 Для шкільного свята купили цукерки: 5 кг по 104 грн за кілограм, 3 кг по 96 грн і 2 кг по 180 грн. Знайди середню ціну кілограма цукерок, що купили для свята.

УЗАГАЛЬНЮЄМО І ПОВТОРЮЄМО ВИВЧЕНЕ

1363 Назви найбільше та найменше із чисел у кожному рядку.

3 470 876

3 470 679

3 470 891

$5\frac{7}{11}$

$3\frac{7}{11}$

$5\frac{8}{11}$

8,0425

8,0435

8,0345

1364 Знайди значення виразів.

$7,923 - 6,034 : 2 + 0,578$

$(52,789 - 8,841) : 4 - 6,093$

1365 Спрости вирази. Знайди значення одержаних буквених виразів.

1) $3,4x + 4,51x$, якщо $x = 82\,107$;

2) $0,95y - 0,68y + 0,518y$, якщо $y = 19\,304$.

1366 Назви пропущені цифри в істинних нерівностях.

$0,14 < 0,1\boxed{}$

$1,85\boxed{} > 1,857$

$29,02 < 29,0\boxed{}$

1367 Накресли координатний промінь з одиничним відрізком довжиною 10 см. Познач на промені точки: $P(0,25)$; $B(0,8)$; $H(0,7)$; $C(1,25)$; $N(1,1)$.

1368 Накресли три відрізки, які мають довжини 1 дм. Познач на кресленні частини відрізків, що становлять: 1) 10 % усього відрізка; 2) 25 % усього відрізка; 3) 80 % усього відрізка.

1369 Упродовж тижня зафіксували таку денну температуру повітря: 8°C , 9°C , 11°C , 11°C , 11°C , 14°C , 16°C . Знайди середню денну температуру повітря.

1370 До шкільного свята діти виготовляли банер з полотнища прямокутної форми й витратили $16,15\text{ дм}^2$ тканини. По краях банера вони хочуть приклеїти тасьму. Визнач, скільки тасьми слід взяти, якщо довжина однієї зі сторін банера — $4,25\text{ дм}$.

ПЕРЕВІРЯЄМО СВОЇ ДОСЯГНЕННЯ

1371 Назви натуральне число, яке:

- 1) на 1 більше за число 1 000 000 000;
- 2) на 1 менше від числа 2 000 000 000;
- 3) на 1 десяток більше за число 320 000 010;
- 4) на 1 сотню менше від числа 640 800 300.

1372 Накреси координатний промінь з одиничним відрізком довжиною 12 клітинок. Познач на ньому точки, що відповідають дробам:

$$1) \frac{1}{12}; \quad 2) \frac{5}{12}; \quad 3) \frac{5}{6}; \quad 4) \frac{3}{4}.$$

1373 Накреси координатний промінь з одиничним відрізком довжиною 14 клітинок. Познач на ньому точки, що відповідають величинам:

$$1) 10\%; \quad 2) 50\%; \quad 3) 25\%; \quad 4) 80\%.$$

1374 Знайди значення виразів.

$4\,127\,481 \cdot 25$	$53,106 \cdot 31$	$0,015\,39 \cdot 0,8$
$29\,149\,510 : 5$	$0,5837 : 7$	$0,283\,85 : 4$

1375 Діти з п'ятих і шостих класів збирали макулатуру. Діти з п'ятих класів зібрали 150 кг макулатури, що становить 80 % маси всієї зібраної макулатури. Скільки кілограмів макулатури зібрали діти?

1376 Учні й учениці 5-А класу зібрали 23,75 кг макулатури, 5-Б класу — 31,4 кг, а 5-В — 34,98 кг. Скільки в середньому макулатури зібрав один клас?

1377 Діти з п'ятих класів зібрали 138,65 кг макулатури. Усю зібрану макулатуру здали на перероблення за ціною 3 грн за кілограм макулатури. Скільки наборів пластику для 3-D принтера за ціною 161 грн можна придбати на одержані кошти? Скільки грошей залишиться?

СЛОВНИЧОК

Алгебраїчний метод розв'язування задач полягає в тому, що за умовою задачі складають рівняння й, розв'язавши його, отримують відповідь.

Буквений вираз — вираз, який містить букви.

Вираз — запис, який складається із чисел і/або букв, поєднаних знаками арифметичних дій і дужками.

Відсоток — сота частина цілого.

Гострий кут — кут, градусна міра якого менша від 90° і більша за 0° .

Десятковий дріб — дріб, знаменник якого є розрядною одиницею 10, 100 тощо. Десяткові дроби записують, відділяючи цілу частину від дробової комою.

Доповняльні промені — промені, які мають спільний початок і разом утворюють пряму лінію.

Звичайний дріб — число виду $\frac{a}{b}$, де a і b натуральні числа.

Знаменник (b) показує, на скільки рівних частин розділено ціле, а чисельник (a) — скільки таких частин узято.

Квадрат — прямокутник, у якого всі сторони рівні.

Координата точки — число, яке відповідає точці координатного променя.

Координатний промінь — це промінь, на якому кожному натуральному числу, а також числу 0 відповідає одна певна точка.

Кут — фігура, утворена двома променями, які мають спільний початок.

Мішане число — число, складене з натурального числа, яке називають цілою частиною, і звичайного дробу, який називають дробовою частиною.

Натуральні числа — це числа, що використовуються для кількісної та порядкової лічби.

Об'єм просторової фігури — властивість просторової фігури, показує, яку частину простору вона займає.

Округлення чисел — заміна числа близьким числом за певним правилом.

Периметр многокутника — сума довжин сторін многокутника.

Подібні доданки — доданки, у яких однакова буквена частина.

Промінь — частина прямої, обмежена точкою, разом із цією точкою.

Прямий кут — половина розгорнутого кута; кут, градусна міра якого 90° .

Прямокутник — чотирикутник, у якого всі кути прямі.

Рівняння — рівність, що містить змінну.

Розгорнутий кут — кут, утворений двома доповняльними променями; кут, градусна міра якого 180° .

Середнє арифметичне кількох чисел — частка від ділення суми цих чисел на їхню кількість.

Середня швидкість — частка від ділення загального шляху, який пододало тіло, на загальний час його руху.

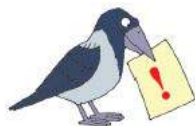
Транспортер — прилад, який використовують для вимірювання кутів.

Тупий кут — кут, градусна міра якого менша від 180° і більша за 90° .

Формула — рівність, яку можна використати для знаходження певної величини.

Числовий вираз — вираз, який складається із чисел.

Шкала — система поділок з відповідними числами, слугує для вимірювання величин.

ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

В

Виділення цілої частини з неправильного дробу 179

Винесення спільного множника за дужки 111

Вираз 34

— буквений 34

— числовий 34

Відрізок одиничний 67

Відсоток 280

Г

Градус 142

Грань куба 151

— прямокутного паралелепіпеда 151

Д

Десяткова система числення 6

Діагональ многокутника 137

Діаграма 77

Діаметр кола 57

Ділення десяткового дробу на десятковий дріб 248

— десяткового дробу на натуральне число 239

— з остачею 28, 93

— натуральних чисел 94

Додавання і віднімання десяткових дробів 220, 221, 223

— — звичайних дробів з однаковими знаменниками 170

— — мішаних чисел 184, 187

— — натуральних чисел 84

Доповняльні промені 140

Дріб десятковий 203

— звичайний 59, 161

— неправильний 176

— правильний 176

З

Закон додавання переставний 104

— — сполучний 104

Закон множення переставний 104

— — розподільний відносно додавання / віднімання 107

— — сполучний 104

Задачі на одночасний рух в одному напрямку 43

— на одночасний рух у різних напрямках 47

— на процеси 36

— на рух за течією та проти течії 127

— на спільну роботу 32

- які містять однакову величину 26, 99
- Знаменник звичайного дробу 161
- Знаходження дробу від числа 168
- дробу, який одне число становить від іншого 168
- числа за величиною його дробу 168

К

- Квадрат одиничний 154
- Квадрат числа 119
- Коефіцієнт 112
- Координата точки 67
- Координатний промінь 68
- Куб 151
- одиничний 154
- Куб числа 119
- Кут 140
- гострий 143
- прямий 140
- розгорнутий 140
- тупий 143
- Кути рівні 143

М

- Масштаб 293
- Множення десяткового дробу на десятковий дріб 244
- десяткового дробу на натуральне число 235
- натуральних чисел 12, 94

Н

- Нерівність трикутника 136

О

- Об'єм 153
- куба 156
- просторової фігури 153
- прямокутного паралелепіпеда 155
- Округлення десяткових дробів 218
- натуральних чисел 76
- Основна властивість величини кута 143
- — дробу 164
- — частки 91

П

- Площа квадрата, прямокутника 57
- Площина 133
- Подання мішаного числа у вигляді неправильного дробу 182

Подібні доданки 112
Позначення на координатному промені десяткових дробів 209
— — — натуральних чисел 73
— — — звичайних дробів і мішаних чисел 190
Порівняння багатоцифрових натуральних чисел 74
— десяткових дробів 212
— звичайних дробів 60
— звичайних дробів з однаковими знаменниками 161
— звичайних дробів з однаковими чисельниками 162
— кутів 143
— мішаних чисел 189
Промінь 140
Просторові геометричні фігури 151
Прямокутний паралелепіпед 151
Прямокутник 57

Р

Ребро прямокутного паралелепіпеда 151
— куба 151
Рівняння 114
Розкриття дужок 111
Розряди запису натурального числа 66
— — десяткового дробу 203

С

Середнє арифметичне 262
Середня величина 278
Степінь числа 118

Т

Транспортир 142
Трикутники, класифікація 147

Ф

Формула 97

Ц

Ціна поділки 70

Ч

Чисельник звичайного дробу 161
Число мішане 178
— натуральне 8
— іменоване 96

Ш

Шкала 70

математика 5

Особливості підручника:

- забезпечення наступності між початковою та базовою школами
- сприяння розвитку в учнів математичного мислення
- практичне втілення ідеї навчання через дослідження
- системність, послідовність і цілісність навчального матеріалу
- забезпечення диференційованого підходу до навчання
- наявність завдань для самоперевірки до кожного розділу

Інтернет-підтримка підручника містить:

- пам'ятки для актуалізації знань
- опорні конспекти
- інтерактивні завдання для відпрацювання навичок усного рахування
- інтерактивні тестові завдання різних форм (тренувальні вправи для первинного засвоєння навчального матеріалу; підсумкові тести)
- матеріали для проєктної діяльності

i Інтернет-підтримка

за QR-кодом
або посиланням
rnk.com.ua/101511